

APROXIMACIÓ A LA DEMOGRAFIA DE LA MUSSARA (BAIX CAMP) A PARTIR DEL REGISTRE CIVIL (1876 – 1957)

Joan Serra i Ferré

Tutor: Joan Alberich González

Curs: 2015-16

 UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI

**“ Mare si marit me’n deu,
no me’l deu de la Mussara,
que la boira sempre hi jau,
i la terra no m’agrada.”**

Corranda popular

ÍNDEX GENERAL

PREÀMBUL	7
1.- INTRODUCCIÓ	10
2.-METODOLOGIA	14
2.1- BUIDATGE D'INFORMACIÓ	14
2.2- TRACTAMENT DE LES DADES	21
3.- CONTEXT HISTÒRIC I TERRITORIAL	23
3.1- SITUACIÓ.....	23
3.2- HISTÒRIA.....	31
4.-CONTEXT DEMOGRÀFIC DE LES MUNTANYES DE PRADES (1497 -1970)	42
5-MOVIMENT NATURAL DE LA MUSSARA A PARTIR DEL REGISTRE CIVIL	61
5.1-NAIXEMENTS	61
5. 1. 1- El sexe de les criatures	63
5. 1. 2- Lloc de naixement.....	63
5. 1. 3- Fecunditat	68
5. 1. 4- L'onomàstica i els cognoms	73
5.2- CASAMENTS:	76
5. 2. 1- Edats dels contraents.....	79
5. 1. 1- Origen dels contaents	80
5.3- DEFUNCIONS:.....	86
5.3.1- Les causes de la defunció:.....	100
5.3.2 – Els Metges:	110
6- MOVIMENT MIGRATORI I DESPOBLAMENT DE LA MUSSARA	113
7.- CONCLUSIONS	121
8.- BIBLOGRAFIA	125
ANNEX	128
I- ELS RENOMS TAMBÉ EMIGREN	128
II- FITXES DE CASES I MASIES.....	131
III- RECULL D'IMATGES	189

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1- Jutges de Pau de la Mussara, en el període 1876-1957.....	17
Taula 2- Secretaris del Jutjat de Pau de la Mussara, en el període 1876 – 1957.....	18
Taula 3- Padró d'habitants de la Mussara, 31 de desembre de 1960.....	34
Taula 4- Alçada dels pobles de l'altiplà central de les Muntanyes de Prades.....	42
Taula 5- Els noms més posats, tant per nenes com per nens.....	73
Taula 6- Els cognoms més usuals.....	74
Taula 7- Lloc de residència dels contraents que no vivien a la Mussara.....	81
Taula 8- Contraents que vivien els dos en la mateixa adreça abans de casar-se.....	82
Taula 9- Morts al terme de la Mussara no residents al municipi (1876 – 1957).....	98
Taula 10- Causes que provocaren més morts a la Mussara entre 1876 i 1957.....	101
Taula 11- Morts per diftèria per edat a la Mussara (1876-1957).....	106
Taula 12- Infants morts abans de complir l'any de vida per cada mil nascuts a la Mussara.....	107
Taula 13- Mussarrencs morts en conflictes armats durant el segle XX.....	111
Taula 14- Metges signants de certificats de defunció a la Mussara (1882 – 1912).....	111
Taula 15- Saldos migratoris entre anys censals, la Mussara (1877- 1970).....	114

ÍNDEX DE FIGURES

Fig. 1- Volum I del Registre de naixements de la Mussara (1876).....	15
Fig. 2- Segells del Jutjat de Pau de la Mussara, el primer de 1876 i el segon de 1937.....	16
Fig. 3- Fulla Excel de l'apartat de defuncions.....	20
Fig. 4- Bens i pastor a la Mussara.....	24
Fig. 5- Passant el trill a l'era de ca l'Estudiant, 1930.....	25
Fig. 6- Situació del poble de la Mussara.....	27
Fig. 7- La Mussara, vista des de ca l'Estudiant, anys 30.....	28
Fig. 8- Emplaçament de l'antic poble de la Mussara.....	29
Fig. 9- Carretera de Vilaplana a Prades, amb la Mussara al fons.....	32
Fig. 10- La Font del poble.....	35
Fig. 11- La Mussara, anys 60-70.....	37
Fig. 12- La Mussara, anys 60-70.....	37
Fig. 13- La Mussara, anys 60-70.....	38
Fig. 14- Antena de RTVE, anys 70.....	39
Fig. 15- Refugi de la Mussara.....	40
Fig. 16- Aplec Sardanista de 1928.....	40
Fig. 17- Mercè Mariné a les Airasses. Mussart 2013.....	41
Fig. 18- Termes municipals suprimits a les Muntanyes de Prades (1842 – 1961).....	44
Fig. 19- Gent omplint aigua a la font de la plaça de Prades.....	45
Fig. 20- Església de Siurana.....	46
Fig. 21- Vista parcial de la Febró.....	47
Fig. 22- Dades demogràfiques dels minicipis de les Muntanyes de Prades (1497 – 1717).....	48
Fig. 23- Vista parcial de Capafonts.....	50
Fig. 24- Persones davant d'una casa a Farena.....	51
Fig. 25- Església de Mont-ral.....	52
Fig. 26- Evolució del cens als municipis de les Muntanyes de Prades (1787 – 1900).....	53
Fig. 27- Evolució del cens als municipis de les Muntanyes de Prades (1910 – 1970).....	56
Fig. 28- Vista del poblet de Gallicant, Arbolí.....	57
Fig. 29- Variació de la població en els municipis de les Muntanyes de Prades (1787 – 1970).....	58
Fig. 30- Cadastre d'Aparici, la Mussara (1715), envers.....	59
Fig. 31- Cadastre d'Aparici, la Mussara (1715), revers.....	60
Fig. 32- Naixements a la Mussara, per sexe (1876 – 1951).....	62

Fig. 33- Naixements a la Mussara, per any i per lloc (1876 – 1951).....	65
Fig. 34- Número de naixements per casa a la Mussara (1876 – 1951).....	67
Fig. 35- Origen de les mares nascudes fora de la Mussara (1876 – 1951).	69
Fig. 36- Origen dels pares nascuts fora de la Mussara (1876 – 1951).....	72
Fig. 37- Presència del cognom Juanpere en el Registre de naixements de la Mussara (1876 – 1951).	75
Fig. 38- Casaments celebrats a la Mussara per anys (1876 – 1956).....	78
Fig. 39- Casaments casa – casa, mas – mas (1876 – 1956).	83
Fig. 40- Casaments cases – masos (1876 – 1956).	84
Fig. 41- Defuncions a la Mussara, per sexes (1876 – 1957).....	87
Fig. 42- Defuncions a la Mussara per grans grups d’edat (1876 – 1957).	89
Fig. 43- Defuncions a la Mussara, per lloc (1876 – 1957).	91
Fig. 44- Número de defuncions per casa, a la Mussara (1876 – 1956).....	93
Fig. 45- Llocs del terme de la Mussara esmentats al registre de defuncions (1876 – 1957).....	97
Fig. 46- Difunts residents a la Mussara nascuts fora terme (1876 – 1957).....	99
Fig. 47- Morts per diftèria a la Mussara, per any i per sexe (1876 – 1957).....	104
Fig. 48- Morts per diftèria a la Mussara, per any i per lloc (1876 – 1957).....	105
Fig. 49- Número de defuncions per diftèria per casa a la Mussara (1876 – 1957).	108
Fig. 50- Certificat de defunció, any 1886.	112
Fig. 51- Procés de despoblament del terme de la Mussara, període (1901 – 1910).....	115
Fig. 52- Procés de despoblament del terme de la Mussara, període (1911 – 1920).....	115
Fig. 53- Procés de despoblament del terme de la Mussara, període (1921 – 1930).....	116
Fig. 54- Procés de despoblament del terme de la Mussara, període (1931 – 1940).....	116
Fig. 55- Procés de despoblament del terme de la Mussara, període (1941 – 1950).....	118
Fig. 56- Procés de despoblament del terme de la Mussara, període (1951 – 1960).....	118
Fig. 57- Renoms, de la Mussara a Vilaplana.	130
Fig. 58- Una àvia bressolant una criatura a la Mussara, 1926.	189
Fig. 59- Mussarenc en l’aplec sardanista de 1928.	189
Fig. 60- La Mussara. Vida al camp.	190
Fig. 61- Grup d’excursionistes a la Mussara.	191
Fig. 62- La Mussara des del damunt del camí de les Tosques.	192
Fig. 63- La Mussara, cases vora el bassot.	193
Fig. 64- La Mussara, ruïnes de ca l’Estevenet.	194
Fig. 65- La Mussara, des de ca l’Estudiant.....	194
Fig. 66- La Mussara, Església i bassa.....	195
Fig. 67- La Mussara, Església, bassa seca i cavalls.....	195
Fig. 68- La Mussara, abeurant la mula al bassot.	196
Fig. 69- La Mussara, un ramat vora el bassot.....	196
Fig. 70- La Mussara, ca l’Agustench i cal Pere Rafael reflectides al bassot.	197
Fig. 71- La Mussara, el bassot glaçat.	197
Fig. 72- El Bassot de la Mussara, anys 70.....	198
Fig. 73- El Xalet des de l’interior de l’església.	199
Fig. 74- Creus de l’Església de la Mussara.....	199
Fig. 75- El mas de l’Abelló.	200
Fig. 76- El mas de l’Abelló.	200

PREÀMBUL

Mentiria si no digués que aquest ha estat més un treball fet per devoció que no pas per obligació.

El fet de fer un treball sempre comporta certa fatiga mental a l'hora de centrar el tema i saber-lo enfocar, i aquesta encara augmenta si el treball és d'un tema que no et provoca ni fred i ni calor.

Jo sabia que un Treball de fi de grau és un exercici costós i pesat i que es podia convertir amb una malson si no aconseguia encertar el tema sobre el qual versaria. Sabia que si no trobava un tema que m'engresqués i que alhora sabés acotar perfectament, tant espaiament com temporalment, es podria convertir en un suplici. En canvi estava segur que si el tema escollit era del meu gust, més que un mal de cap seria un passatemps.

A causa del fet que treball i estudio alhora, el temps que puc destinar a les assignatures de la carrera, és limitat. Tenir una jornada laboral de quaranta hores setmanals i alhora compaginar-ho amb la realització d'un grau de forma presencial, comport la total pèrdua del temps destinat a l'esbarjo i a la companya de la família i els amics.

Però tot i els impediments que ha suposat per a mi aquests cinc anys de carrera, els considero ben invertits, ja que m'han permès formar-me en un grau com el de geografia que és un compendi perfecte de totes les ciències socials.

Tot això que acabo d'expicar una mica més amunt no ha estat gratuït, ja que a causa de la manca de temps que tinc disponible per a realitzar les tasques no presencials de la carrera, a fet que durant força temps, anys, hagi donat toms sobre el tema del meu Treball de fi de grau (TFG). Tenia clar que el tema havia de tenir un fort caràcter local, i si podia ser centrat en el meu municipi, Vilaplana. Per tant tenia ben acotat aquell aspecte que per a mi era crucial: Treball espaiament ben definit. Però ara em faltava trobar un tema que m'interessés i em motivés.

Pensant, pensant, vaig recordar que temps enrere havia fullejat algun volum del Registre Civil que es guarden a l'ajuntament, de Vilaplana és calar, i recordava com m'havia atrapat la informació que allí si trobava transcrita. Un passatemps un pèl estrany, cal reconèixer-ho.

El Registre Civil, sols és consultat quan algú demana algun certificat de naixement, casament o defunció. A part, també hi furguen els apassionats dels arbres genealògics, que busquen en aquelles esgrogueïdes pàgines els noms i els orígens dels seus avantpassats. Jo recordo que vaig començar a buscar avantpassats però ràpidament me'n vaig avorrir, m'interessava més gaudir dels volums en la seva amplitud i de forma cronològica. Cada u té els passatempes que té.

A més Vilaplana té la curiositat que disposa de dos Registres Civils el de la mateixa Vilaplana i el del municipi de la Mussara, desaparegut el 1961 i incorporat al de Vilaplana. O sigui que algú dia m'entretenia fullejant volums del registre de Vilaplana i algun dia fullejant el registre de la Mussara.

A principis de 2013 se'm va començar a despertar certa angoixa pel fet d'haver de realitzar el TFG en tan sols tres mesos, mesos, en què a més, hauria de realitzar pràctiques curriculars. Recordo que aquest fet i la mancança de temps em martellejaven la consciència. Tenia molt clar que volia acabar el grau en cinc cursos. I si volia complir amb el termini que m'havia marcat, al maig de 2016 havia d'haver entregat aquell treball que en aquells moments se'm presentava com un ogre al qual calia foragitar de la meua consciència. Per tant vaig decidir que aprofitaria els estius que restaven fins a l'últim curs de la carrera per avançar el TFG. Però clar, les intencions eren bones però per a poder-les materialitzar em feia falta un tema sobre el qual treballar. Evidentment, no podia ser un tema qualsevol, ja que aquest m'hauria d'acompanyar durant tres anys. Sabia que aquest havia de tenir un caràcter eminentment geogràfic i tenia claríssim que el tema escollit havia de guardar relació amb l'àmbit territorial més proper que tenia, el meu municipi, i evidentment, el més important que el tema escollit m'atrapés i m'agradés, ja que si no era així, seria molt probable que la peresa i l'abatiment s'apoderessin de mi.

Com us podeu imaginar trobar el tema a tractar no va ser d'avui per demà, sinó que va comportar cert temps de maduració i molts debats en hores tempestuoses amb el coixí. Fins que un dia se'm va obrir la llumeta i vaig recordar que en èpoques passades havia fullejat els volums del Registre Civil i també recordava que m'havia dit a mi mateix que podrien ser un bon punt de partida per a fer un treball de recerca.

La meua primera idea havia estat realitzar una comparativa entre les dades del Registre de Vilaplana i les dades del Registre de la Mussara. Però el primer contacte amb el

material a tractar, va ser un bany de realitat, ja que la informació a estudiar era massa gran pel temps que tenia disponible. I va ser en aquest moment en què vaig decidir que circumscriuria el meu treball a les dades que sortissin del Registre Civil de la Mussara. Vaig decidir que ho faria sobre el de la Mussara i no el de Vilaplana per tres raons que segurament es podran entendre de seguida: les entrades a tractar són força menors que les de Vilaplana, poc més de set-centes, el període a estudiar estava acotat (1876-1957), mentre que al de Vilaplana costava posar una data límit, ja que continua sent un registre viu. I per últim, per què tenia ganes de submergir-me en la història d'aquell antic poblet abandonat al cap d'amunt de la muntanya.

1.- INTRODUCCIÓ

Des de fa un temps ençà, la Mussara s'ha convertit en un lloc icònic per bona part dels habitants del Baix Camp. Aquest petit municipi abandonat i agregat a Vilaplana el 1961 és un referent de l'imaginari col·lectiu dels habitants de la comarca de Reus. Però si ho és pel conjunt de la comarca, encara ho és més pels habitants de Vilaplana que habiten als peus de l'imponent serra de la Mussara.

I no es casual aquesta fascinació. Molts experts en toponímia creuen que el nom Vilaplana prové de la diferència d'alçada entre aquesta població i la Mussara, Són molts els entesos que afirmen que l'origen del poble de Vilaplana cal buscar-lo a la Mussara. Els primers pobladors sembla ser que en provenien, primer hi bastiren corrals per al bestiar i després hi construïren masos per anar-hi a viure. Per això al principi se la conegué com a Masos de la Plana i d'aquí anà derivant cap a Vilaplana. Per tant, els orígens de Vilaplana cal buscar-los al cim de la muntanya que l'abraça.

Entre Vilaplana i la Mussara hi ha dos quilòmetres en línia recta, però més de sis-cents metres de desnivell, Vilaplana es troba a 366 metres d'alçada i la Mussara a 985. Si s'hi vol arribar a peu s'haurà de fer un trajecte d'uns sis quilòmetres i esmerçar-hi una hora i quart de pujada, si per contra s'hi vol anar en cotxe el trajecte és d'uns setze quilòmetres i l'ascensió pot durar uns vint minuts.

Vilaplana i la Mussara eren dos pobles propers però molt diferents, mentre que en el primer hi predomina el conreu de l'avellaner, l'ametller i l'olivera, i antigament, la vinya; la Mussara era terra de cereals i de ramaderia, on i predominava el bosc per sobre les zones de conreu

La terra de la Mussara sempre ha estat pobra i mancada d'aigua i la seva economia es basà bàsicament en l'autoconsum.

Vilaplana, pels mussarencs, era la porta d'entrada al Camp de Tarragona i per molts d'ells es convertí en el seu destí un cop decidiren abandonar el seu poble. Per altres sols fou una escala momentània abans de fer el salt a la ciutat: Reus, Tarragona o fins i tot Barcelona.

Per tant no és estrany que molts vilaplanencs sentin fascinació i certa devoció per les ruïnes que descansen tranquil·lament al capdamunt de la serra que fa de teló de fons del poble. Vilaplana, és un poble del Camp de Tarragona que mira cap a la muntanya.

Avui, la Mussara s'ha convertit en un lloc conegut pel seu paisatge, per l'escalada, el senderisme. Però fa seixanta anys la gent en fugia pel clima, per les seves terres pobres i, sobretot, per l'abandó de l'administració, que mai hi invertí ni un cèntim en els serveis més bàsics de què gaudien la majoria de persones del primer món.

Aquests paisatges, que avui són admirats pels seus visitants passavolants, eren odiats pels seus habitants tant sols fa poc més mig segle.

Segurament si la Mussara hagués aconseguit sobreviure al seu abandó, avui s'hauria convertit en un bonic poble de postal, sense població estable però amb les cases arreglades i condicionades com a segona residència, com ha passat en poblets veïns: Siurana, l'Albiol o Farena. Però la seva sort ha estat una altra i de les seves cases i masos quasi sols en queda el record ja que les seves runes han estat el blanc perfecte del vandalisme i temps enrere dels projectils de l'Exèrcit Espanyol, ja que el poble oferia unes possibilitats immillorables al veí campament militar de Los Castillejos.¹

Recórrer les ruïnes de la Mussara aporta una estranya sensació, de ràbia i de benestar alhora. Ràbia per la impotència davant la degradació imparable. I benestar per trobar-te en mig d'un lloc fantàstic envoltat de calma, paisatge, natura i història.

Aquest treball vol ser un petit homenatge a totes aquelles persones que van viure a la Mussara i a tots als seus descendents. I perquè negar-ho, sobretot a aquells que no se'n van voler allunyar gaire i es van establir als peus de la serra, a Vilaplana.

Aquest estudi s'hauria pogut fer de molts altres pobles de muntanya del nostre país que s'han vist abocats a l'abandó i a l'oblit a causa, en gran mesura, a la falta d'expectatives de futur i a la manca de les mínimes infraestructures i serveis que els harien ajudat a ser viables com a municipis.

---

¹ Clausurat definitivament l'any 2000, actualment és propietat de la Generalitat de Catalunya.

Des de petit m'ha fascinat la Mussara, el seu entorn, el seu paisatge i les històries que me n'explicaven. Això ha fet que sempre que he pogut he intentat saber-ne més sobre aquelles quatre cases encimbellades. I no n'he tingut prou en saber reconèixer les ruïnes, el renom amb que són conegudes, de manera que he volgut aprofundir i conèixer la gent que hi havia habitat, on vivien, on havien nascut, qui eren els seus pares, quan havien mort, de que havien mort...

M'he convertit en un xafarder que remou el passat, l'analitza i prova bonament d'exposar-lo.

De la Mussara no en queda massa informació, ja que el seu ric arxiu fou venut com a paper vell poc després de la Guerra Civil (1936-1939) i la poca documentació que ens n'ha arribat es conserva mal endreçada a l'Ajuntament de Vilaplana.

Però una part del fons de l'arxiu mussarenc si que es troba ben endreçat i és fàcilment consultable: el Registre Civil. Anys enrere n'havia fullejat algun volum i m'havia adonat que era una font força interessant per a conèixer en profunditat la gent que hi habità.

I ara aquest treball m'oferix l'excusa perfecte per a submergir-me en la informació que aquells volums guarden amagats.

Segurament s'hauria pogut fer aquest mateix treball servint-me dels llibres sacramentals de la parròquia i, a més, aquests tenen la sort de que abarquen un espai temporal molt més ampli que no pas el Registre Civil.

Però ho vaig descartar per la senzilla raó que aquest últim oferia molta més informació que no pas els primers.

El que no és descartable és que en un futur algú altre pugui partir del meu treball i tirar molt més enrere en el temps servint-se de la documentació de l'Arxiu Parroquial o, fins i tot, contrastar la informació que jo he obtingut amb la que ell pugui obtenir.

Crec que és de justícia dir que un dels motius que m'han mogut a realitzar aquest treball ha estat el fet que en el passat vaig realitzar la catalogació de les masies del terme de Vilaplana i de la Mussara, arran que en aquell moment s'estava redactant el Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM) del municipi de Vilaplana (2000-2007).²

---

² Serra Ferré, J. (2007). Catàleg de Masies i béns a protegir del terme de Vilaplana i la Mussara. Vilaplana: Ajuntament de Vilaplana.

D'aquella experiència, que em va portar a descobrir les antigues masies de la Mussara amagades entremig del matollar, em va quedar el cuquet de voler-ne saber més.

Quan et plantes davant d'aquelles quatre pedres mal apilades i cobertes de vegetació et costa d'imaginar que un dia aquelles parets van contenir vida i que van poder gaudir del goig del naixement d'una criatura i del plany pel dol d'una persona estimada.

Aquest viatge en el temps, que és el que ha estat aquest cabussament en el Registre Civil, m'ha permès posar nom a les persones que van habitar en un passat no tan llunyà aquelles ruïnes escampades per tot el terme de la Mussara, aquelles ruïnes que en molts casos costen de trobar i que les mirades dels excursionistes esguarden en molts casos amb indiferència.

Totes aquestes cases arruïnades que poblen l'antic terme de la Mussara són el viu testimoni de l'èxode rural del nostre país i més concretament del de les nostres muntanyes. Són el testimoni mut d'un vida difícil i plena de patiments, son el testimoni d'una forma de vida que ja no existeix, el de la supervivència i de l'autosuficiència.

Un estil de vida que estava condemnat a desaparèixer, ja que els avantatges que ofería eren pocs i els inconvenients incontables.

Sigui aquest un petit homenatge a tots aquells que van viure a la Mussara.

En resum aquest treball és planteja tres objectius bàsics:

- Buidatge d'informació del Registre Civil de la Mussara
- Un estudi de la dinàmica demogràfica a partir de la informació obtinguda.
- Fer un estudi comparatiu entre les cases del poble de la Mussara i les masies del seu terme.

2.-METODOLOGIA

A Espanya el Registre Civil entrà en vigor el 1871 quan s'aprovà la *Ley Provisional 2/1870, de 17 de juny, del Registro Civil*, que exigia als municipis un registre on s'inscrivissin les dades referents a l'estat civil i les capacitats de tots els espanyols.³

Aquest es dividia en quatre apartats: Registre de Naixements, Registre de Matrimonis, Registre de Defuncions i Registre de Tuteles i representacions legals. Aquests registren informació referent al sexe, edat, estat civil, direcció o nacionalitat. Abans d'entrar en vigor el Registre Civil de 1870, n'havia existit un des de 1840, sols a grans ciutats, però a l'entrar en vigor aquest, perdé tot valor jurídic i avui sols són considerats un element històric de consulta.

Fins a aquells moments els únics registres que s'hi podrien assemblar eren els registres eclesiàstics o llibres sacramentals, on els capellans de les parròquies apuntaven les dades referents als batejos, casaments i enterraments que se celebraven en les seves respectives parròquies.

Els Registres Civils estan sota el control dels Jutjats de Pau de cada municipi. En municipis petits és habitual que el Jutjat de Pau comparteix edifici amb l'Ajuntament.

2.1- BUIDATGE D'INFORMACIÓ

A la Mussara el Registre Civil entrà en vigor el 1876 i durà fins el 1957, quan s'hi inscriví la darrera entrada. El 10 de gener de 1961, el municipi desapareixia com a tal i passava a formar part del de Vilaplana i per tant a partir d'aquell moment qualsevol succés que passés en terres de l'antic terme passaven a formar part del Registre Civil de Vilaplana.

El Registre Civil de la Mussara consta de dinou volums: set de l'apartat de naixements, sis de l'apartat de matrimonis i sis de l'apartat de defuncions (*fig.1 i 2*).

Totes les anotacions estan escrites en castellà a excepció de les que es produïren entre

---

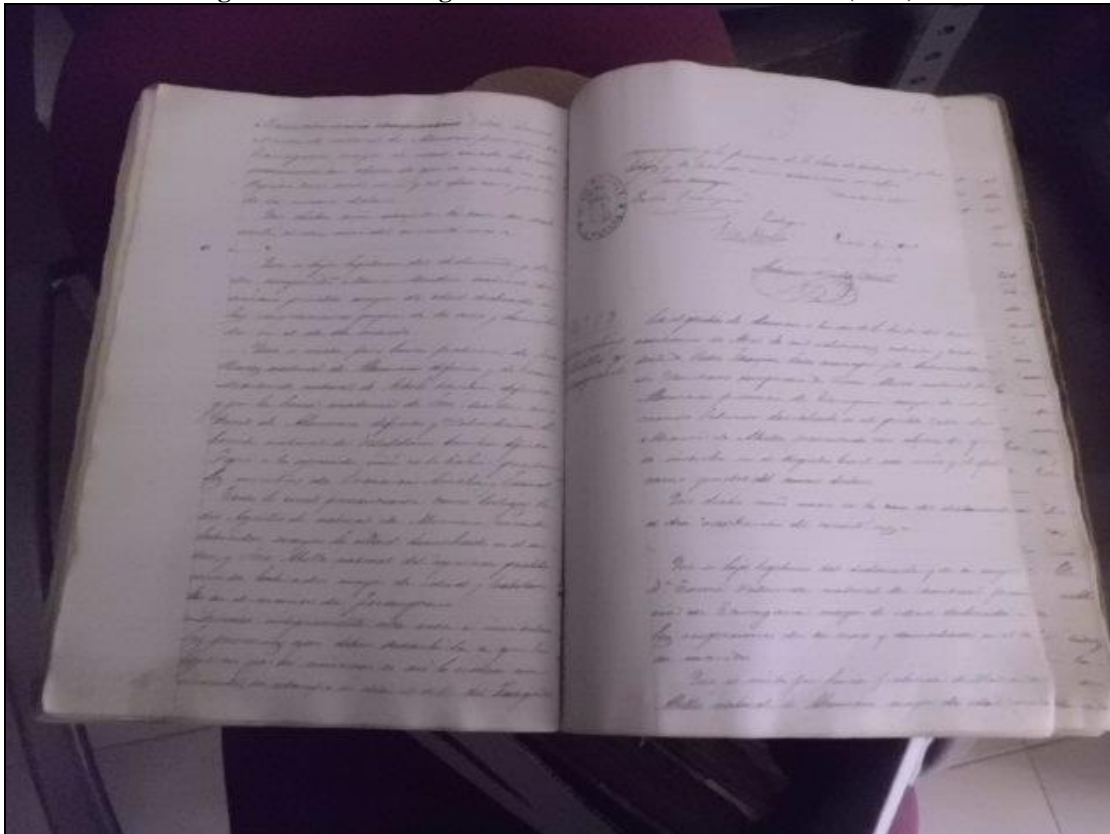
³ <http://ifc.dpz.es/recursos/publicaciones/27/86/8.RegCivilPerdiguera.pdf> (conslutat: agost de 2015)

1934 i 1939 en que hi ha totes les entrades en català (anvers) i en castellà (revers).

Totes les entrades al registre consten d'un número registral, el nom del Jutge de Pau, el nom del secretari de dit Jutjat, el nom de qui ve a donar notícia sobre el fet i informació referent a la persona nascuda, finada o dels membres del matrimoni.

Actualment i des de la desaparició del municipi de la Mussara els volums del seu registre es conserven a les dependències de l'Ajuntament de Vilaplana, la documentació no està digitalitzada, però es fàcilment consultable in situ.

Fig. 1-Volum I del Registre de naixements de la Mussara (1876).

Imatge: Joan Serra (2016).

Fig. 2- Segells del Jutjat de Pau de la Mussara, el primer de 1876 i el segon de 1937.

Imatge: Joan Serra (2016).

El primer registre es produí el 6 de gener de 1876 i fou el naixement de Salvador Juanpere Agustençh.

Si es vol obtenir informació anterior a 1876 es poden consultar els llibres sacramentals de l'església de Sant Salvador de la Mussara, repartits en els llibres de baptisme, casaments i òbits. Els de baptisme comprenen el període entre 1773 fins a 1951 (cinc volums), els de casaments de 1867 a 1952 i sols consta d'un volum i el d'òbits de 1867 a 1953 (dos volums).⁴

Durant el període estudiat, en el registre hi consten fins a catorze Jutges de Pau diferents. Hi ha el cas d'alguna persona que repeteix en el càrrec en diferents etapes (*taula 1*).

---

⁴ <http://www.ahat.cat/Principal/FonsDocumentals> (consultat: estiu de 2015)

Taula 1- Jutges de Pau de la Mussara, en el període 1876-1957.

Nom	Període en el càrrec	Adreça
Pere Abelló Vallverdú	(? – 1882)	Mas de l'Abelló
Pere Juanpere Climent	(1882 – 1885)	Mas de les Tosques
Josep Estivill Juanpere	(1886 – 1893)	Cal Gendret
Josep Abelló Masdeu	(1893 – 1894)	Mas del Joan Pau
Salvador Juanpere Rius	(1894 – 1896)	Cal Rafael
Salvador Juanpere Climent	(1897 – 1903)	Cal Po
Joan Cavallé Abelló	(1903 – 1905)	Mas del Joan Pau
Salvador Juanpere Climent	(1905 – 1907)	Cal Po
Joan Cavallé Abelló	(1908 – 1918)	Mas del Joan Pau
Linus Estivill Agustench	(1919 – 1921)	Cal Gendret
Joan Camafort Exposito	(1922 – 1923)	Cal Gravat
Ambròs Agustench Huguet	(1923 – 1927)	Ca l'Agustench
Pere Vallverdú Cavallé	(1928 – 1931)	Ca l'Esteve
Ambròs Agustench Huguet	(1931 – 1947)	Ca l'Agustench
Pere Abelló Vilalta	(1948 – 1949)	Mas de l'Abelló
Salvador Cavallé Abelló	(1949 - ?)	Mas de Joan Pau

Realitzat per Joan Serra (2016) a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

En el cas dels secretaris del Jutjat de Pau en el període que recull aquest treball, van ocupar el càrrec onze persones diferents, en alguns casos aquests ho foren més d'una vegada. En quatre casos el càrrec de secretari del Jutjat de Pau recau en la figura del secretari de l'Ajuntament, aquests són: Antoni Boldó Òdena, Carles Grau Mas, Antoni Altès Olivé i Josep Freixes Jassans. Antoni Altès (*Ton Secretari*) era secretari de l'Ajuntament de Vilaplana i alhora també exercia la secretaria de la Mussara i l'Albiol. Els altres secretaris que consten al registre eren veïns del mateix municipi. Per la diferència cal·ligràfica entre el cos dels registres i les seves signatures, és de suposar que les entrades al registre eren redactades pels secretaris de l'Ajuntament i que els secretaris del Jutjat de Pau simplement signaven el document en la seva part inferior (*taula 2*).

Taula 2- Secretaris del Jutjat de Pau de la Mussara, en el període 1876 – 1957.

Nom	Període en el càrrec	Adreça
Joan Estivill Juanpere	(? – 1879)	Cal Gendret
Antobi Roig Magrané	(1879 – 1879)	Mas de l'Abelló
Josep Abelló Masdéu	(1880 – 1880)	Mas del Joan Pau
Antoni Boldó Òdena	(1880 – 1907)	Secretari de l' Ajuntament
Carles Grau Mas	(1908 – 1919)	Secretari de l' Ajuntament
Andreu Robert Juanpere	(1919 – 1920)	Ca l'Andreu
Pere Vallverdú Cavallé	(1920 – 1928)	Ca l'Esteve
Andreu Robert Juanpere	(1928 – 1931)	Ca l'Andreu
Salvador Estivill Agustençh	(1931 – 1932)	Ca l'Estevenet
Antoni Altès Olivé	(1932 – 1935)	Secretari de l' Ajuntament
Antoni Agustençh Bonet	(1935 – 1938)	Ca l'Agustençh
Josep Ferixes Jassans	(1938 – 1939)	Secretari de l' Ajuntament
Antoni Altès Olivé	(1939 – 1945)	Secretari de l' Ajuntament
Antoni Agustençh Bonet	(1946 – 1947)	Ca l'Agustençh
Antoni Altès Olivé	(1948 – 1961)	Secretari de l' Ajuntament

Realitzat per Joan Serra (2016) a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

La feina de buidatge de les dades del Registre Civil de la Mussara, s'iniciaren l'estiu de 2013 i s'allargaren a l'estiu i Nadal de 2014. Aquesta feina s'hagué de fer in situ a les dependències de l'Ajuntament de Vilaplana, ja que com s'ha apuntat més amunt els llibres no estan digitalitzats i els volums no poden sortir de les dependències municipals.

Per tal de poder analitzar més correctament les dades obtingudes, aquestes s'anotaren en un document Excel. En el mateix document es creà una fulla amb els naixements, una altra amb els casaments i una tercera amb les defuncions (*fig. 3*).

En el registre de naixements es tingué en compte:

- Número de registre
- Any de naixement
- Sexe
- El nom de pila de la criatura
- El primer cognom
- El segon cognom
- El nom de la mare
- Edat de la mare
- El nom del pare

- Edat del pare
- Adreça del naixement
- Municipi de naixement de la mare
- Municipi de naixement del pare

Pel que fa referència al registre de casaments, es tingué en compte:

- Número de registre
- Any de casament
- Nom de la dona
- Edat de la dona
- Estat civil de la dona
- Adreça de la dona
- Lloc de naixement de la dona
- Nom de l'home
- Edat de l'home
- Estat civil de l'home
- Adreça de l'home
- Lloc de naixement de l'home

Per últim del registre de defuncions, es tingué en compte:

- Número de registre
- Any
- Sexe
- Nom del finat o finada
- Edat
- Estat civil
- Causa de la mort
- Lloc de la defunció
- Adreça del difunt
- Lloc de naixement
- Nombre de fills que havia tingut.

Fig. 3- Fulla Excel de l'apartat de defuncions.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q			
1	TOM	NUM	ANY	SEXE	NOM	EDAT	EDAT	CAUSA	LLOC DE LA MORT	ADREÇA	ADR_	POBLE	MORT_	A DOMICILI	ORT_	A UNA CA	LLOC DE NAI	NUM	RES
1	1	1876	D	Maria Cavallé Vilata	86	1	V	(Sense dades)	Mas de l'Onclot	Mas de l'Onclot	ADR						la Mussara	0	
2	1	1876	D	Antonia Juanepe Albes	34	1	C	(Sense dades)	Ca Guavat	Ca Guavat	ADR						la Mussara	3	
3	1	1876	D	Francesca Prozes Fort	83	1	V	(Sense dades)	Mas del Pistol	Mas del Pistol	ADR						la Mussara	4	
4	1	1876	D	Teresa Juanepe Ramon	28	1	S	(Sense dades)	Mas del Manco	Mas del Manco	ADR						la Mussara	0	
5	1	1876	H	Josep Ferré Serra	38	1	S	(Sense dades)	la Mussara	la Mussara	ADR						Alcover	0	
6	1	1877	D	Maria Vallverdú Estivill	24	1	C	Mort en el part	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	ADR						la Mussara	2	
7	1	1877	H	Juan Estivill Cavallé	63	1	C	(Sense dades)	Mas de l'Adria	Mas de l'Adria	ADR						la Mussara	2	
8	1	1877	D	Maria Estivill Cavallé	64	1	C	Histeronea Cronica	Carre Major	La Felós	POBLE						la Mussara	0	
9	1	1877	H	Juan Abelló Masdeu	77	1	V	Constipat	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	ADR						la Mussara	7	
10	1	1877	D	Teresa Estivill Poses	36	1	C	Mort en el part	Mas del Manco	Mas del Manco	ADR						la Mussara	2	
11	1	1877	D	Josepa Ramon Solé	64	1	C	Asma	Mas del Manco	Mas del Manco	ADR						Alforja	3	
12	1	1878	H	Salvador Cavallé Vilata	77	1	V	Accident vascular cerebral	Mas de l'Onclot	Mas de l'Onclot	ADR						la Mussara	5	
13	1	1878	D	Rosa Pellicó Isern	70	1	C	Apoplegia	Mas de les Yudes	Mas de les Yudes	ADR						l'Arera	6	
14	1	1878	H	Rafael Huguet Juanepe	86	1	C	Milasma	Mas del Morenet	Mas del Morenet	ADR						Vilaplana	8	
15	1	1878	D	Dorotea Climent Fabre	69	1	C	Apoplegia	Ca Gendret	Ca Gendret	ADR						Alcover	7	
16	1	1878	H	Juan Tret Papase	48	1	C	Asma	Hospital Civil de la Mussara	Vilanova i la Geltrú	POBLE						Miravet	0	Rodamón
17	1	1878	D	Emilia Juanepe Juanepe	0	0	S	(Sense dades)	Mas del Canet	Mas del Canet	ADR						la Mussara	0	
18	1	1878	D	Dolores Pius Juanepe	22	1	S	(Sense dades)	Mas del Llobrot	Mas del Llobrot	ADR						la Mussara	0	
19	1	1878	H	Rafael Juanepe Prats	77	1	V	Constipat	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	ADR						l'Albiol	0	
20	1	1878	D	Angela Juanepe Fioig	31	1	C	Mort en el part	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	ADR						la Mussara	1	
21	1	1878	H	Antoni Pius Magrané	21	1	S	(Sense dades)	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	ADR						la Mussara	0	
22	1	1880	D	Maria Juanepe Pius	10	0	S	Gastritis	Ca l'Alaiet	Ca l'Alaiet	ADR						la Mussara	0	
23	1	1880	D	Francesca Juanepe Climent	45	1	C	Pulmonia	Carre Major	Carre Major	ADR						la Mussara	0	Mari Josep Abelló Besora
24	1	1880	H	Ramon Robert Aguilench	4	0	S	Accident. Onegat en agua	Mas del Pou	Mas del Pou	ADR						la Mussara	0	
25	1	1880	H	Sebastià Juanepe Cavallé	91	1	V	Apoplegia	Ca l'Esteve	Ca l'Esteve	ADR						la Mussara	10	
26	1	1881	D	Catalina Huguet Huguet	1	0	S	Angines	Mas del Morenet	Mas del Morenet	ADR						la Mussara	0	
27	1	1881	D	Assumpta Robert Estivill	0	0	S	Constipat	Mas de l'Adria	Mas de l'Adria	ADR						la Mussara	0	
28	1	1881	H	Josep Masdeu Marrocell	0	0	S	Gastritis	Mas del Sec	Mas del Sec	ADR						la Mussara	0	
29	1	1881	D	Jacinta Juanepe Prozes	0	0	S	Tos Ferina (Coqueleche)	Ca l'Esteve	Ca l'Esteve	ADR						la Mussara	0	
30	1	1882	D	Isa Miroslad	1	0	S	Tos espasmòdica	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	ADR						l'Benicóssia	0	
31	1	1882	H	Pere Cavallé Abelló	0	0	S	Tos Ferina (Coqueleche)	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	ADR						la Mussara	0	
32	1	1882	H	Josep Masdeu Estivill	73	1	C	Gastroenteritis	Mas del Sec	Mas del Sec	ADR						la Mussara	8	Casat tres cops
33	1	1882	D	Manna Cortés Robert	55	1	C	Accident vascular cerebral	Ca Ferré	Mas de l'Onclot	ADR						la Mussara	5	
34	1	1882	D	Teresa Juanepe Prozes	40	1	S	Gastritis	Mas del Pistol	Mas del Pistol	ADR						la Mussara	0	
35	1	1882	H	Antoni Juanepe Marrocell	16	1	S	Gastritis	Mas del Pistol	Mas del Pistol	ADR						la Mussara	0	
36	1	1883	D	M. Dolores Juanepe Prozes	0	0	S	Edema pulmonar	Ca l'Esteve	Ca l'Esteve	ADR						la Mussara	0	
37	1	1883	D	Maria Robert Estivill	7	0	S	Edema pulmonar	Mas de l'Adria	Mas de l'Adria	ADR						la Mussara	0	
38	1	1883	D	Maria Robert Estivill	7	0	S	Edema pulmonar	Mas de l'Adria	Mas de l'Adria	ADR						la Mussara	0	
39	1	1883	D	Maria Robert Estivill	27	1	C	Gastritis	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	ADR						la Mussara	0	
40	1	1883	D	Merce Robert Estivill	2	0	S	Edema pulmonar	Mas de l'Adria	Mas de l'Adria	ADR						la Mussara	0	
41	1	1883	H	Josep Aguilench Vallverdú	70	1	C	Pleurisia doble amb restius	Ca l'Po	Ca l'Po	ADR						la Mussara	3	
42	1	1883	H	Salvador Pius Rog	70	1	C	Nefritis albuminosa, Anasaraca	Mas del Manó	Mas del Manó	ADR						la Mussara	6	
43	1	1883	H	Josep Abelló Cors	93	1	V	Constipat	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	ADR						la Mussara	13	Casat tres cops
44	1	1883	D	Teresa Estivill Anguera	63	1	V	Asma	Mas del Morenet	Mas del Morenet	ADR						la Mussara	8	
45	1	1884	D	Francesca Masdeu Recasens	28	1	C	Atrofia inarticó	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	ADR						l'Albiol	0	
46	1	1884	D	Antonia Abelló	17	1	S	Varièl·la	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	ADR						la Mussara	0	
47	1	1884	D	Maria Besora Vilata	28	1	C	Constipat	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	ADR						l'Caparçós	4	
48	1	1884	D	Maria Abelló Abelló	28	1	C	Varièl·la	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	ADR						la Mussara	4	
49	1	1884	D	Rosa Abelló Abelló	23	1	S	Varièl·la	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	ADR						la Mussara	0	
50	1	1884	H	Jacint Juanepe Olivé	2	0	S	Angines	Mas del Canet	Mas del Canet	ADR						la Mussara	0	
51	1	1884	H	Salvador Juanepe Albes	70	1	C	Tumor linfoide	Mas del Canet	Mas del Canet	ADR						la Mussara	3	casat amb Francesca Estivill Estivill

Realitzat per Joan Serra (2016).

En tots tres registres sortien les professions o dels pares de la criatura, dels contraents o dels finats, però s'ha obviat pel fet que en el cas dels homes o eren *labradors* o *pastores* i en el cas de les dones ho resolien amb *labores propias de su sexo*.

Les imatges que s'han utilitzat en aquest treball provenen del propi autor, de la família Aymamí Bidó (fotografies de Josep Aymamí) del Centre de la Imatge Mas Iglesias de Reus (CIMIR), de Francesc Magrané (cedides per la seva filla Rosa Magrané), del Centre Excursionista de Catalunya (CEC)⁵ del fons de l'Ajuntament de Vilaplana, de Laura Poblet Estivill i del llibre *Els topònims del terme municipal i del poble de la Mussara de Ramon Amigó* (1963).

Per la realització de la cartografia s'han utilitzat els programes Mapviwer i Inkscape.

2.2- TRACTAMENT DE LES DADES

No cal dir que la feina més laboriosa ha estat situar cada registre en una casa o mas del terme. En el cas dels naixements i defuncions l'èxit ha estat força elevat, però en el cas dels matrimonis les llacunes han estat força més grans.

Tot i això la fiabilitat de que les dades s'hagin referenciat correctament amb l'habitatge correcte, varia força de si es tracta de dades de masos o cases. Mentre que en el cas dels masos la fiabilitat és del quasi 100% en el cas de les cases del poble aquesta fiabilitat baixa fins a un 80-90%. Aquest fet és degut a una raó molt clara, mentre que quan el registre es refereix a l'adreça d'un mas ho soluciona posant-hi el renom del mas en concret, al poble a l'adreça hi figura un carrer i un número, i aquests van mutant al llarg del temps o tenen interpretacions diferents.

Per tal de desllorigar aquest galimaties aquest treball s'ha servit de les dades que li han brindat el llibre *La Mussara un vell afecte. Notícies històriques disperses* de Ramon Amigó i Anglès, publicat el 2006 i del treball *Procés de despoblament a l'antic municipi de la Mussara*, d'Albert Manent, publicat dins del llibre *Llunari de noms i mots* (2003). Mentre que en aquest últim Manent dona el nom del cap de família dels últims estadants de cada casa i mas i a més n'apunta el nom del propietari, Amigó (2006), en la pàgina 90 hi detalla el registre fiscal de la Mussara de 1920. Segons aquest registre el llogaret de la Mussara constava de 19 cases al carrer Major i tres més a un carrer denominat la Promontòria (nom que no esmenta el mateix autor en la toponímia del terme, publicada el 1963).

Tot hi que el document publicat per Amigó (2006), ajuda a identificar les cases que es troben contigües a l'església i també a identificar les que s'hi troben més allunyades en direcció nord-est, es fa més difícil identificar les altres. Si això fos poc, en alguns casos en el registre s'utilitza la numeració a la inversa, en alguns altres tot el poble és carrer la Promontòria, hi ha cops que per referir-se al petit espai que formen l'església, l'abadia, l'ajuntament i el cementiri l'anomena la Plaça, alguns cops, el registre, parla del camí de Prades per a referir-se al carrer que forma la renglera de cases contigües a l'església. En una ocasió el registre també anomena el carrer de Sanjurjo, és de suposar que algú devia tenir la brillant idea de rebatejar el carrer Major amb el nom d'aquest general colpista,

protagonista en la última i cruent Guerra Civil (1936-39). Per sort no va prosperar i la cosa sols va quedar en anècdota.

Com ja s'ha apuntat abans, en el cas dels masos la seva identificació ha estat més fàcil, ja que en la majoria de casos en el lloc del domicili s'hi anotava el renom en que es coneixia el mas. En els primers registres no apareixia el renom del mas sinó que s'havia establert una numeració per identificar-los (exemple: *Casa de campo nº 3*), aquesta forma d'anomenar els masos no durà gaire i en fou fàcil de determinar la correlació. Igualment durant algun temps en la dècada dels vint del segle passat en comptes d'anomenar el nom del mas hi apareix *despoblado* a seques. Per sort són poques anotacions i ha estat relativament fàcil determinar a quins masos feien referència.

En aquest treball sempre es parlarà de les cases i dels masos identificant-los amb el seu renom, però és ben sabut que els renoms són mutants al llarg del temps. El fet que la Mussara quedés abandonada el 1960, ha fet que els renoms quedessin petrificats, i per sempre més aquelles quatre pedres seran identificades com ca l'Agustench, ca l'Andreu, el mas del Manco el mas del Mestret... Però no sempre aquests edificis han estat coneguts amb aquests noms, fruit d'això en el registre hi apareixen renoms diferents per a referir-se a un mateix mas, en aquests casos ha estat de gran ajuda la toponímia del terme de la Mussara (Amigó, 1963) que recull molts dels noms pretèrits que rebien aquests masos. En altres ocasions l'autor del present treball ha tingut d'utilitzar la lògica per determinar de quin mas es parlava.

Dir que els renoms utilitzats en aquest treball, tan per les cases com pels masos, són els que Manent (2003) utilitza en el seu estudi de despoblament del terme.

En algunes ocasions, la consulta dels llibres sacramentals, que com ja s'ha apuntat més amunt, estan digitalitzats, ha ajudat a aclarir dubtes, referents a noms i a edats.

Per últim aclarir que s'han catalanitzat tots els noms de pila que surten al Registre Civil i s'ha procurat uniformitzar les formes d'escriure els cognoms, és possible que no s'hagi aconseguit en la seva totalitat, per la qual cosa es demana disculpes.

3.- CONTEXT HISTÒRIC I TERRITORIAL

3.1- SITUACIÓ

La Mussara, geogràficament forma part de les muntanyes de Prades i més concretament del seu alterós altiplà, conjuntament amb l'Albiol, Arbolí, Capafonts, Mont-ral, Prades, Rojals (Montblanc), Siurana (Cornudella de Montsant) i Vilanova de Prades. Tots aquests municipis tenen la particularitat que es troben per sobre els 700 metres d'alçada, la població hi és escassa i els recursos hi són migrats. A part de la Mussara a les muntanyes de Prades hi existeixen altres dos nuclis deshabitats i enrunats: Gallicant (Arbolí) i els Cogullons (Rojals).

El terme de la Mussara tenia 16,60 km² i limitava amb els de la Febró, Capafonts i Mont-ral pel nord, Arbolí per l'oest, l'Albiol per l'est, Alforja pel sud-Oest i amb Vilaplana i l'Aleixar pel sud. Segons la divisió comarcal de Pau Vila de 1937, la Mussara formava part de la comarca del Baix Camp, Partit Judicial de Reus i província de Tarragona. El terme és escarpat i muntanyós, el poble de la Mussara es troba a 983 metres d'alçada i el punt més alt del terme és el Puig Pelat (els Mutllats) amb 1.071 metres i de mitjana el terme es troba per sobre els 900 metres. La terra és pobra en aigua i ocupada quasi en la seva totalitat per bosc o matollar. Segons Amigó (1963) el 1959 sols el 7,5% de la superfície del terme es conreava. La pastura i l'aprofitament forestal havien estat les principals fonts de l'economia local (*fig.4*).

Fig. 4- Bens i pastor a la Mussara.

Imatge: Antoni ,Maymó Duarte, entre 1945-1969 (Fons CEC).

Segons E. Morera (1913), la Mussara a començaments del segle XX, de les 1.886 hectàrees que tenia el terme (contrasta amb les 1.660 de les fonts oficials), 192 hectàrees eren de secà, 2 de regadiu, 96 en guaret, 2 d'horta, 12 de prats, 104 de boscos, 643 de pastures i 25 de terrenys inutils. S'hi collien 1.066 hectolitres de blat, 1.000 d'ordi, 100 de civada i 4.000 de patates. A més, afirma que tenia una petita indústria de carbó.

J. Iglesias i J. Santasusagna (1930) afirmen que la Mussara és terra de blat (*fig. 5*) i que la ramaderia bovina estava en retrocés a favor de la ramaderia ovina (anys vint del segle XX).

Fig. 5- Passant el trill a l'era de ca l'Estudiant,1930.

Imatge: Josep Prunera Sedó (CIMIR).

El terme de la Mussara estava compost per un petit llogaret més o menys aplegat al voltant de l'església de Sant Salvador i per 32 masos escampats pels 16,60 km² del seu antic terme, a més hi ha el cas del mas del Cintet que molts estudis citen com a mas del terme de la Mussara, però que en realitat es trobava al terme de la Febró. El poble en sí estava format per 22 cases més una església i un cementiri. Set d'aquestes formaven un rengler a continuació de l'església, entre aquestes hi havia l'abadia i el petit Ajuntament. Un altre grup de set, situades al sud-est de les anteriors, formaven un petit nucli que tenia l'aparença de carrer amb cases a banda i banda. Per últim set més estaven disperses pels vorals d'aquestes. A part a la punta de les Aïrasses, sobre un turonet a 997 metres d'alçada i que domina les cases del poble i que s'aixeca sobre la cinglera s'hi troben les ruïnes de l'antic xalet refugi del Centre Excursionista de Catalunya, inaugurat el 1926. Per últim apuntar, que davant de les cases que s'aixecaven al costat de l'església hi ha un patit bassot natural que servia d'abeurador pels animals. Aquest, al llarg dels anys es convertí en un símbol d'identitat per la Mussara i el cant de les granotes que hi habiten, suscitar el renom que rebien els mussarencs i mussarenques, ranes.

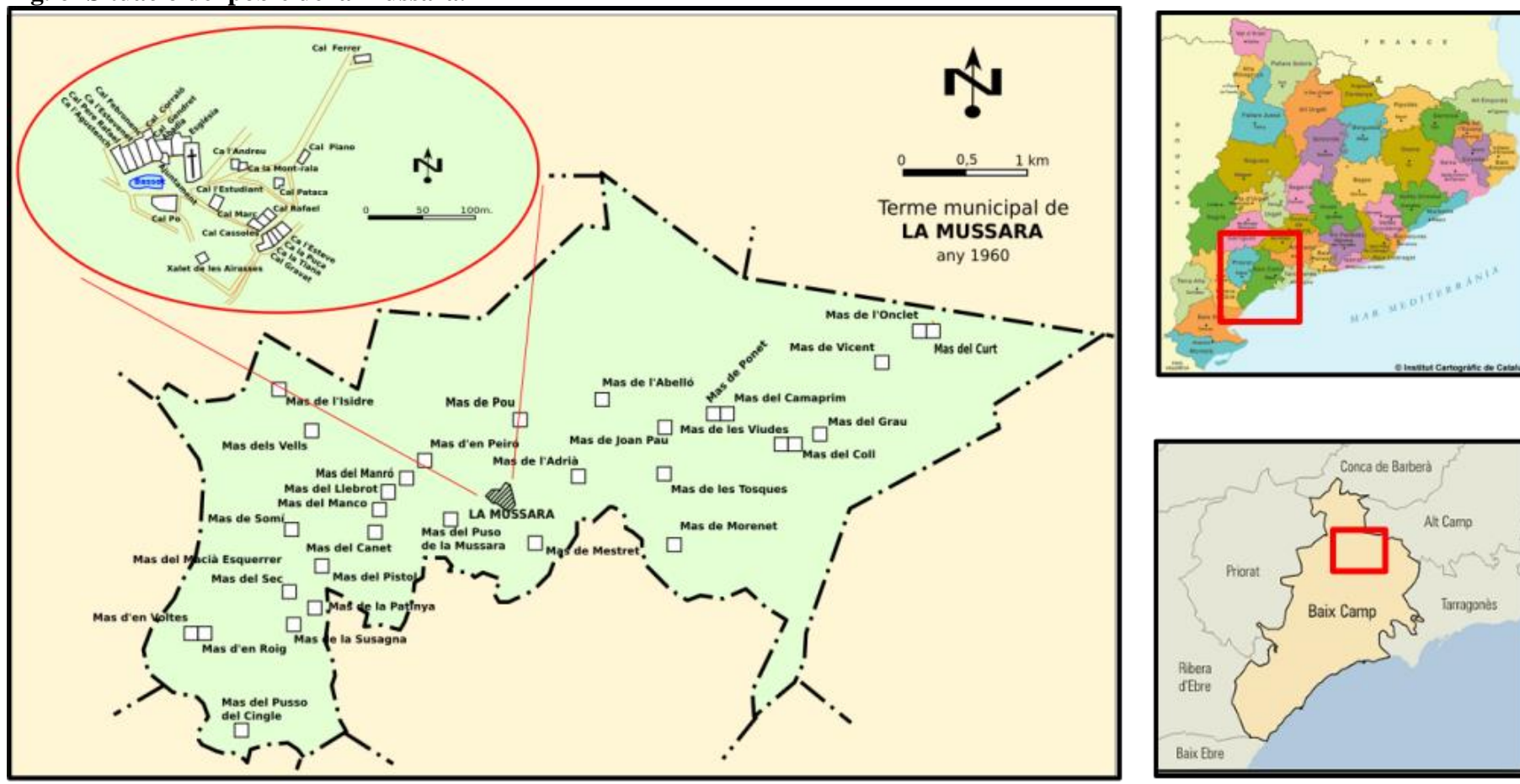
Les cases del poble eren:

- Ca l'Agustençh	- Ca l'Estevenet	- Cal Pere Rafael
- Ca la Mont-rala	- Ca l'Estudinat	- Cal Piano
- Ca l'Andreu	- Ca Febronenc	- Cal Po
- Ca la Puça	- Cal Ferrer	- Cal Rafel
- Ca la Tiana	- Cal Gendret	- l'Ajuntament
- Cal Cassoles	- Cal Gravat	- l'Abadia
- Cal Corraló	- Cal Marc	
- Ca l'Esteve	- Cal Pataca	

I els masos:

- Mas de l'Abelló	- Mas del Joan Pau	- Mas del Mestret
- Mas de l'Adrià	- Mas del Macià Esquerrer	- Mas de Morenet
- Mas de la Patinya	- Mas del Llebort	- Mas del Coll
- Mas de la Susagna	- Mas del Manco	- Mas d'en Grau
- Mas del Camaprim	- Mas de l'Onclet	- Mas d'en Grau
- Mas del Canet	- Mas del Pou del Gel	- Mas d'en Grau
- <i>Mas del Cintet</i> <i>(terme de la Febró)</i>	- Mas del Pusso de la Mussara	- Mas d'en Roig
- Mas del Curt	- Mas del Pusso del Cingle	- Mas d'en Voltes
- Mas de les Tosques	- Mas del Sec	- Mas d'en Pistol
- Mas del les Viudes	- Mas dels Vells	- Mas de Ponet
- Mas de l'Isidre	- Mas del Manró	- Mas de Somí
		- Mas de Vicent

Fig. 6- Situació del poble de la Mussara.

Realitzat per Joan Serra (2016).

Del total de 56 edificis anomenats, avui sols segueixen en peu: El mas de l'Onclet, el mas dels Vells i el mas del Morenet. La resta d'edificis estan enrunats i en molts casos d'ells només en queda el record i quatre pedres amagades en mig del matollar. L'església de Sant Salvador, encara conserva el campanar, la façana i l'absis. Una actuació urgent finançada per la Generalitat el 2010 va permetre consolidar el cloquer, la façana principal i la paret lateral occidental, però la resta de subvenció promesa per a acabar de consolidar tot el conjunt segueix sense arribar tot i estar adjudicada des de 2009 (gener de 2016). El petit cementiri fou netejat el 2007 de matolls i arbustos i avui s'hi poden tornar a veure creus en record dels qui allí hi descansen.

El poble mai va tenir l'aparença de vila sinó més bé de masies agrupades, la seva aparença era magre i depriment i així ho relaten algun dels testimonis que la descriueren a principis de segle: (J.Iglesies i J.Santassusagna: 1930):

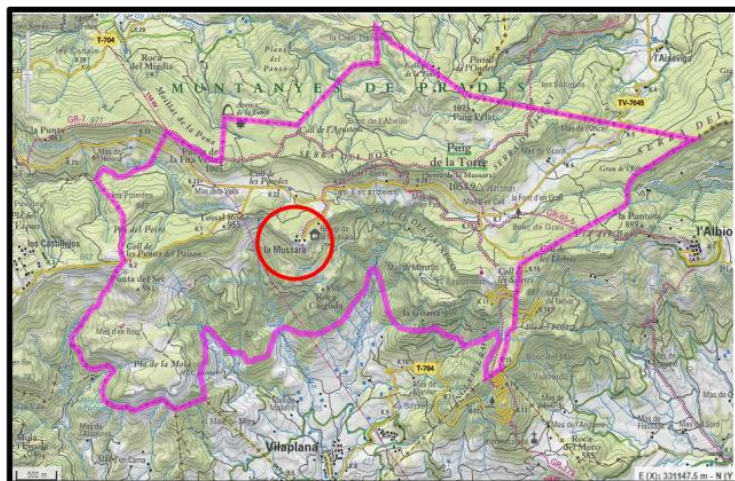
"(...) les cases que componen aquest petit agrupament són sòrdides, pobres i decaigudes, i ajuden a donar una nota de desenglada resignació. (...) Una petita i humil església dedicada a Sant Salvador és situada al mig de l'agrupament. Un rengler d'unes cinc o sis cases construïdes a continuació, davant d'un gran entollament d'aigua de pluja que s'aprofita per beure el bestiar, és la sola apariència de carrer – carrer Major- que té el poblet. Les altres són disperses pels plans. Moltes són caigudes i es pot dir que irreversiblement; puix que la tendència dels mussarencs és d'abandonar llur poble per no tornar-hi, ja que l'estada a la Mussara no ofereix massa al·licients als seus pobladors (...)"

Fig. 7- La Mussara, vista des de ca l'Estudiant, anys 30.

Imatge: Joaquim Santassusagna (CIMIR).

Fig. 8- Emplaçament de l'antic poble de la Mussara.

Realitzat per Joan Serra (2016).

Segons A. Osona (1900), a finals del segle XIX a Ca l'Agustenich tenien hostal, i segons A. Agustench (2000) a principis del segle XX hi existien dues tavernes, una a cal Cassoles i una altre a ca l'Estudiant.

El 1926, s'inaugurà el Refugi excursionista de les Airasses, que va ser una donació del mecenes reusenc Cirac Bonet al Centre Excursionista de Catalunya, el refugi no tenia guarda, calia anar a buscar les claus a l'Ajuntament.

Com s'ha dit anteriorment al poble no hi havia carrers pròpiament dit i segons el Registre fiscal, totes les cases del llogaret eren al carrer Major, menys les quatre que aguaiten sobre el cingle i que tenien llur entrada per l'estret espai que queda entre les parets de les cases i la cinglera, que segons el mateix formaven la Promontòria (cal Gravat, ca la Tiana, ca la Puça i ca l'Esteve). Tot i això del racó que formaven l'església l'abadia l'Ajuntament i el cementiri se'n deia la Plaça. El caminet que puja de davant l'església cap a la punta de les Airasses, passant per davant de la porta del cal Po es coneixia coma a camí del Calvari. Cal Ferrer, cal Pataca, cal Piano, ca l'Andreu, ca la Mont-rala i ca l'Estudiant es trobaven a tocar del camí de les Tosques que és el més utilitzat i el més famós que uneix el nucli de la Mussara amb Vilaplana. Cal Rafael, cal Marc i cal Cassoles obrien les seves portes al camí de les Grases que es considera el final del camí de les Campanilles, que també davalla de manera molt drete cap a Vilaplana. A part d'aquests dos camins, del poble també en sortia el camí de Prades o de la Febró, també conegut com camí dels Roures, sortia del costat de cal Agustench, anava cap al darrere de l'església i d'allí seguia direcció nord-oest. Per últim també en sortia el camí de la Font, que menava cap al font del poble, després davallava la cinglera i es convertia en el camí dels Masos.

A la dècada dels vint del segle passat es construí una carretera que uní Vilaplana amb Prades, poc temps després es feu un ramal de la mateixa que arriba a les cases del poble.

3.2- HISTÒRIA

A prop del poble, a tocar de la moderna carretera que mena cap a Arbolí hi ha les restes d'un poblat de l'Edat del Bronze.

Algunes monedes trobades al mateix poble de la Mussara fan pensar que el lloc no era desconegut pels romans.

El seu topònim fa pensar en un origen àrab de l'emplaçament dependent del valí de Siurana. És creu que el mot Mussara o Almussara significa hipòdrom o lloc d'entrenament per a genets.

Tot i això les primeres referències escrites que existeixen de la Mussara daten de 1173 on consta com a lloc habitat, el 1194 ja consta la seva església en la butlla del Papa Celestí III.

La Mussara formà part del Comptat de Prades des de la seva creació el 1324 i fins a la seva extinció amb la desamortització de Mendizábal.

Prova de la pobresa de les seves terres és que el 1655 els seus veïns quedaven eximits d'acollir soldats a causa de no tenir res amb que alimentar-los.

Al segle XVIII va veure com la seva migrada economia millorava, igual que la de la resta del país, gràcies al negoci de l'aiguardent, que omplí de vinya fins a les escarpades cingleres de la Mussara, d'aquella època també daten la majoria de masos que es troben repartits per tot el terme, i també de mitjans d'aquell segle data la construcció d'un pou de gel propietat de Miquel Massip de Prades.

El segle XIX fou convuls a tot el país però molt més per aquestes muntanyes del sud de Catalunya, les seves entranyes foren escenaris dels tres aixecaments carlistes que es produïren al llarg de mencionat segle. Durant l'última Guerra Carlina (1871-1874), els facciosos absolutistes buscaren refugi en les cases i masos del terme i establiren un hospital de campanya en una balma propera al mas de Joan Pau, que avui encara es coneix com l'Hospital dels Carlins. En aquesta balma hi morí el 14 d'octubre de 1873 el general Cercós. Cercós nascut a l'Aleixar, havia estat ferit el dia anterior a la famosa Batalla de Prades. El seu cos fou enterrat al petit cementiri de la Mussara.

Conta la llegenda que quan la notícia de la seva mort arribà a les tropes liberals, aquests volgueren assegurar-se de la seva mort i afusellar-lo postmortem, per aquest motiu es presentaren una nit al poble i començaren a desenterrar els túmuls del cementiri que estaven més frescos, però no trobaren les restes d'en Cercós. Cansats de cavar tota la nit decidiren afusellar el següent cadàver que desenterressin i així fou com els soldats liberals afusellaren el cos sense vida de la “jaia” Bernarda que havia mort feia pocs dies. Segons diu la llegenda el cos d'en Cercós estava enterrat a sota la caixa de la malaguanyada Bernarda.

Al final del segle XIX coincidiren l'arribada de la fil·loxera, que arruinà les vinyes del país amb l'inici de l'èxode mussarenc que culminà a mitjans segle XX amb l'abandonament total del terme.⁶

Als anys vint del segle XX es va construir la carretera que uneix la Mussara amb Vilaplana (*fig. 9*), però segons la llegenda, aquesta més que ajudar en el desenvolupament del municipi, el que va fer és facilitar l'emigració de la població local.

Fig. 9- Carretera de Vilaplana a Prades, amb la Mussara al fons.

Imatge: Oscar Torras Buixeda, octubre de 1932 (Fons CEC).

A les eleccions de 1936 el Front Popular hi obtingué un èxit esclatant, ja que totes les paperetes que sortiren de l'urna anaren a parar a aquesta coalició de forces d'esquerra,

---

⁶ Les dades d'aquest apartat s'han extret, en gran mesura de: P. Anguera (1989)

diuen les males llengües que fins i tot el capellà votà pel Front Popular. En la Guerra Civil espanyola (1936-1939) hi moriren tres mussarencs i dos més ho feren a les presons franquistes. A la punta de les Airasses, l'exèrcit republicà hi instal·là una bateria antiaèria.⁷

A la fi del conflicte civil, a les muntanyes de la Mussara s'hi emboscaren una partida de Maquis coneguts com "els Patacons", eren d'Alcover i estava formada pel pare "Patacó", els dos fills d'aquest i un personatge conegut com el "Capità Pipes". Els Patacons tenien el seu amagatall en una balma coneguda actualment coma a Cova dels Patacons. Aquesta banda, més que practicar la guerra de guerrilla, es dedicava a assaltar masies en busca de menjar, aquesta inseguretat ajudà a l'abandonament d'algunes de les masies que en aquella època seguien habitades. L'any 1948, la Guàrdia Civil desarticulà el grup.

Els últims anys del poble de la Mussara estan marcats per la presència de l'enigmàtic senyor Dalmau, aquest es dedicà a comprar les cases i les finques dels pobres mussarencs que emigraven amb una mà al davant i una altre al darrere. Mai ningú va saber per que ho va fer, alguns afirmen que hi volia construir una urbanització. El cas és que l'enigmàtic senyor Dalmau vengué totes les seves propietats a la Mussara a ICONA i aquesta les traspasà a la Generalitat de Catalunya quan es produí el traspàs de competències entre el govern central i el govern autonòmic.

Al Museu de Reus es guarda la imatge gòtica de la Mare de Déu del Patrocini que es venerava a l'església de Sant Salvador de la Mussara. Aquesta fou salvada de la crema de l'església que es produí a l'esclat de la Guerra Civil. La peça fou amagada al Mas del Peiró i a l'acabar la Guerra anà a parar a la col·lecció de l'advocat reusenc Pedrol Rius, que a la seva mort cedí al museu de la ciutat.

El 10 de gener de 1961, es posava fi per orde del ministeri de governació a vuit-cents anys d'història de la Mussara. Aquell dia els aproximadament 16,60 km² que formaven part del seu terme municipal eren annexats a Vilaplana. El padró de desembre de 1960 indicava que el municipi tenia 25 habitants, però sols 13 d'aquests reconeixien que hi vivien (en groc a la taula), encara que hi ha dubtes raonables en creure que alguns dels que afirmen viure-hi hi visquessin realment (*taula. 3*).

---

⁷ A. Manent (2006)

Taula 3- Padró d'habitants de la Mussara, 31 de desembre de 1960.

NÚM	NOM	EDAT	LLOC DE NAIXEMENT	ESTAT CIVIL	ADREÇA	PROFESSIÓ	PRESENT/ABSENT
1	Rosa Vallespinosa Pàmies	53	Tarragona	Soltera	l'abadia	Mestra	Present
2	Ramon Ferran Poblet	45	Reus	Viudo	cal Ferrer	Agricultor	Present
3	Salvador Cavallé Abelló	61	la Mussara	Casat	cal Piano	Agricultor	Absent
4	Carme Gebellí Rius	59	Maspujols	Casada	cal Piano	Sense professió	Absent
5	Víctor Cavallé Gebellí	34	la Mussara	Casat	cal Piano	Agricultor	Absent
6	Montserrat Pegueras	35	Binèfar (Osca)	Casada	cal Piano	Sense professió	Absent
7	Jordi Cavallé Pegueras	6	Reus	Solter	cal Piano	Sense professió	Absent
8	Esteve Estivill Rius	51	la Mussara	Casat	cal Pataca	Agricultor	Absent
9	Maria Fernández Brosa	50	Cabacés	Casada	cal Pataca	Sense professió	Absent
10	Joaquim Estivill Fernández	13	la Mussara	Solter	cal Pataca	Sense professió	Absent
11	Carme Estivill Fernández	13	la Mussara	Soltera	cal Pataca	Sense professió	Absent
12	Blai Rius Juanpere	59	la Mussara	Casat	ca la Mont-rala	Agricultor	Absent
13	Emília Cavallé Abelló	52	la Mussara	Casada	ca la Mont-rala	Sense professió	Absent
14	Mercè Rius Cavallé	26	la Mussara	Casada	ca la Mont-rala	Sense professió	Absent
15	Agustín Lorente Rodríguez	58	Baza (Granada)	Casat	Mas de l'Abelló	Agricultor	Present
16	M ^e Ángeles Martínez Martínez	55	Baza (Granada)	Casada	Mas de l'Abelló	Sense professió	Present
17	Jesús Lorente Martínez	23	Baza (Granada)	Solter	Mas de l'Abelló	Agricultor	Present
18	Manuel Lorente Martínez	21	Baza (Granada)	Solter	Mas de l'Abelló	Agricultor	Present
19	José Lorente Martienz	16	Baza (Granada)	Solter	Mas de l'Abelló	Agricultor	Present
20	Agustín Lorente Martínez	12	Baza (Granada)	Solter	Mas de l'Abelló	Agricultor	Present
21	Ángel Lorente Martínez	10	Baza (Granada)	Solter	Mas de l'Abelló	Sense professió	Present
22	Pere Abelló Vilalta	63	la Mussara	Casat	Mas de l'Abelló	Agricultor	Present
23	Maria Isern Gras	54	Mont-ral	Casada	Mas de l'Abelló	Agricultor	Present
24	Pere Abelló Isern	22	la Mussara	Solter	Mas de l'Abelló	Agricultor	Present
25	Salvador Rosés Masdéu	77	la Mussara	Casat	Mas del Coll	Agricultor	Present

Realitzat per Joan Serra (2016) a partir del Padró d'habitants de la Mussara de 1960 (Arxiu de l'Aj. de Vilaplana).

La majoria de cases del llogaret i molts dels masos dispersos pel seu terme estaven a terra o s'estaven esfondrant, el poble s'anava apagant de mica en mica a conseqüència del seu aïllament geogràfic, la falta d'expectatives econòmiques i la nul·la presència dels servies més essencials. Les cases del poble i ja no dir els masos mai van comptar ni amb electricitat, aigua corrent ni clavegueram. La gent del poble havia d'anar a buscar l'aigua de consum a la font del Poble que es troba a un cinc minuts de les cases que toquen a l'església, aquesta era feble i molts cops a l'estiu s'estroncava, per això als anys vint del segle XX, l'Ajuntament va decidir construir-hi una cisterna (*fig. 10*). Davant de la plaça hi ha un petit estany natural conegut com el Bassot que servia per abeurar els animals, però que en cap cas donava servei a les cases.

Segons el padró de 1960, aquell any encara hi residia una mestra de primària, el que ens fa suposar que l'escola va funcionar fins l'últim dia de vida del municipi. Feia anys que no hi havia capellà i mai no havien tingut metge de capçalera: quan hi havia algun malalt al poble havien d'avisar el de Vilaplana, el de Prades, el d'Alforja i en alguna ocasió fins i tot el de l'Aleixar. Per acabar de reblar el clau, l'últim alcalde de la Mussara, Pere Abelló Vilalta, des de 1959 residia en un mas de la Selva del Camp, tot i que segons el padró de 1960, seguia vivint al mas de l'Abelló.

Fig. 10- La Font del poble.

Imatge: Joan Serra (2016).

R. Amigó (2006) ho relatava el març de 1960 a *Claudicacions rurals: la Mussara, la mort del poble*:

(...) La Mussara oferia pertot arreu únicament la idea de la mort, d'una mort violenta. Si no hagués estat per aquella llum tan festiva de què hem parlat suara, hauries detectat en l'aire una flaire homicida: ni una gallina picotejant pel carrer, ni un belar de xai, ni un lladruc de gos, com si la guerra s'ho hagués endut tot. L'estampa més emocionant, però era l'espectacle de les cases obertes. Les poques que conservaven teulada i que fins no fa sinó uns quants mesos, aixoplugaven les quatre famílies que sostenien l'alè del poble, tenien les portes esbatanades, sense to ni so, i amb indicis de l'acció de la violència. Vam penetrar a ca l'Estevenet on, els últims temps, havien viscut els de cal Cassoles; hi vam penetrar potser perquè era allà on havíem entrat més sovint quan el poble era un poble. Ens van venir les llàgrimes als ulls: l'entrada mostrava un escampall d'objectes malmesos; a la cuina, bancs trabucats, topins convertits en testos a la vora de la pica; la porta del forn de coure el pa, arrencada. No vam gosar endinsar-nos-hi més: tot evidenciava tant que la casa havia estat saquejada, que ens va enviar una certa basarda, i en vam fugir. Cal Febronenc, cal Pere Rafael, cal Gendret, de fora estant hom veia que no havien estat perdonades. No vam poder comprendre com havia pogut ser ideat l'escorcoll furtiu d'aquelles deixalles macilentes. Hi havia com una doble delinqüència, en aquell furt, com si haguessin violat un fèretre. A despit d'aquest record desolador, no vam poder evitar el desig de passejar per davant les cases. Va ser com si un mal fat ens encaminés. Quin goig, en la ignorància, si haguéssim passat de llarg! Perquè aleshores a la Mussara despenjaven la campana de l'església per traslladar-la al campament militar que té per veí: la pregonera de la fe també abandonava el poble caigut en desgràcia, com en un símbol de maledicció. Diríem com si hom desitgés que mai ningú no hi torni. No sabem per què, la visió d'aquella campana que s'acomiadava de la seva església de Sant Salvador ens va impressionar encara més dolorosament que no pas les mostres de robatori. Se'ns acudí que ara saquejaven l'ànima del poble, que n'esquarteraven la part immortal. (...)

En les figures 11, 12 i 13 es pot apreciar l'estat del poble en els primers anys després de l'abandó definitiu.

Fig. 11- La Mussara, anys 60-70.

Imatge: Francesc Magrané.

Fig. 12- La Mussara, anys 60-70.

Imatge: Francesc Magrané.

Fig. 13- La Mussara, anys 60-70.

Imatge: Francesc Magrané.

Dos propostes d'especulació urbanística han intentat destruir l'entorn natural de l'antic terme de la Mussara en les últimes dècades. Als anys setanta s'intentà edificar una urbanització al Mutllats, entre els termes de Mont-ral i la Mussara, d'aquella intent n'han quedat les restes de quatre xalets a mig construir. A finals dels noranta i principis dels dos-mil va planar la proposta de creació d'un ressort turístic de luxe a càrrec d'una empresa belga. Aquest avantprojecte va arribar a ser aprovat inicialment per l'Ajuntament de Vilaplana, però el Departament de Medi Ambient de la Generalitat mai va donar-hi el vistiplau.

- L'antic terme de la Mussara compta actualment amb un polígon de telecomunicacions al Coll de la Llebre. La primera antena pertanyia a *Radio y Televisión Española (RTVE)*, hi fou instal·lada a principis dels anys 70 del segle passat (*fig. 14*). A principis dels 80 s'hi instal·là la de la *Corporació Catalana de Radio i Televisió (CCRTV)*.
- El 1990, s'inaugurà un modern refugi de muntanya, propietat de la Diputació de Tarragona (*fig. 15*).

- Des de 2008 s'ha recuperat l'Aplec de Sardanes (celebrats l'any 1928 i entre 1976 i 1979). El primer diumenge de juliol (*fig. 16*).
- Des de 2009 s'hi celebra el festival musico poètic Mussart. El primer dissabte d'agost (*fig. 17*).

Fig. 14- Antena de RTVE, anys 70.

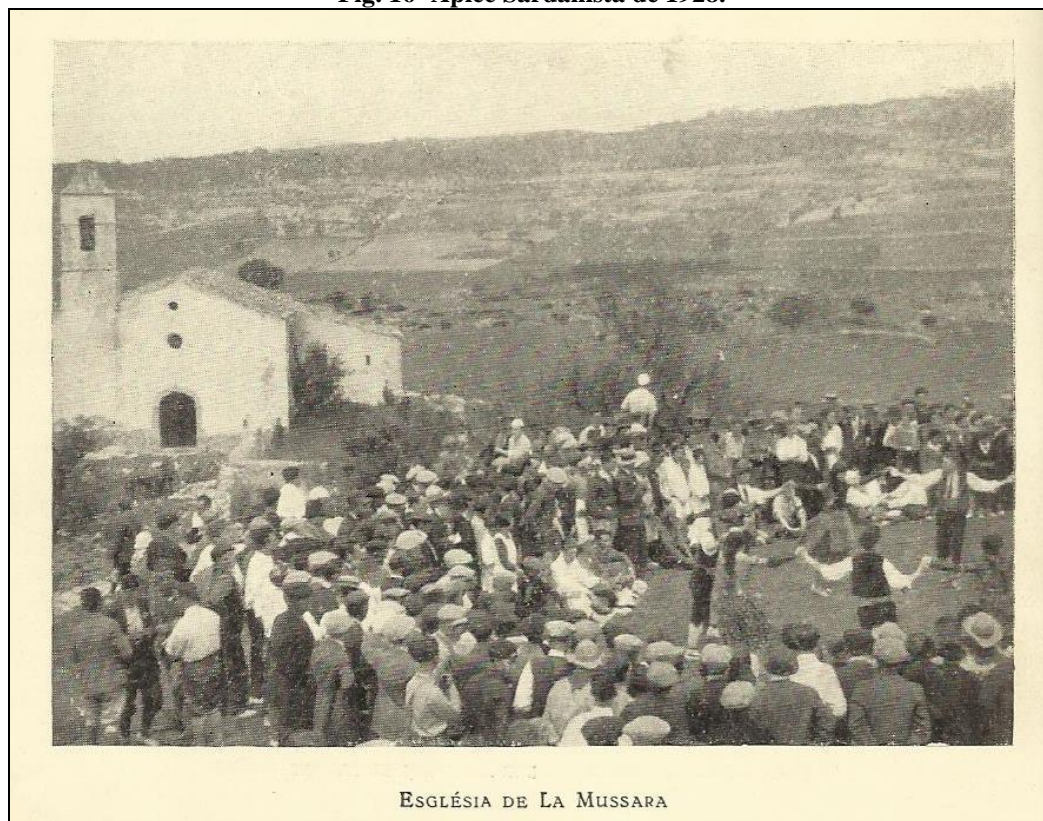
Imatge: Ajuntament de Vilaplana.

Fig. 15- Refugi de la Mussara.

Imatge: Totnatur (<http://es.wikiloc.com/wikiloc/imgServer.do?id=423693>).

Fig. 16- Aplec Sardanista de 1928.

Imatge: Centre Excursionista de Catalunya.

Fig. 17- Mercè Mariné a les Airasses. Mussart 2013.

Imatge: Joan Serra (2013).

4.-CONTEXT DEMOGRÀFIC DE LES MUNTANYES DE PRADES (1497 -1970)

La Mussara forma part del que es coneix com les Muntanyes de Prades, un nucli orogràfic ben definit situat a la serralada Prelitoral Catalana. Aquest territori té una extensió d'uns 307 km² i el seu punt més alt és el Tossal de la Baltassana de 1.202 metres. Aquest està repartit entre cinc comarques (Alt Camp, Baix Camp, Conca de Barberà, Garrigues i el Priorat) i vint-i-tres municipis: l'Albiol, Alcover, l'Aleixar, Alforja, Arbolí, Capafonts (*fig. 23*), Cornudella de Montsant, l'Espluga de Francolí la Febró (*fig. 21*), Montblanc, Mont-ral (*fig. 25*), la Pobla de Cérvoles, Prades (*fig. 19*), la Riba, la Selva del Camp, Ulldemolins, Vallclara, Vilaplana, Vilanova de Prades, el Vilosell i Vimbodí i Poblet.

Però d'aquests sols nou conformen el centre neuràlgic de la muntanya i estan situats per sobre dels 700 metres d'altitud: l'Albiol, Arbolí, Capafonts, la Febró, Mont-ral, la Mussara (agregat a Vilaplana el 1961), Prades, Rojals (agregat a Montblanc el 1940), Siurana (*fig. 20*) (agregat a Cornudella de Montsant el 1940) i Vilanova de Prades.

Taula 4- Alçada dels pobles de l'altiplà central de les Muntanyes de Prades.

Pobles	Alçada
l'Albiol	823 m.
Arbolí	714.m
Capafonts	751 m.
La Febró	754 m.
Mont-ral	888 m.
la Mussara	985 m.
Prades	950 m.
Rojals	979 m.
Siurana	737 m.
Vilanova de Prades	893 m.

Realitzat per Joan Serra (2016) a partir del Nomenclator (2003).

Dins del terme de Mont-ral existeixen diversos nuclis de població: l'Aixàviga, el Bosquet, la Cabrera, la Cadeneta, Farena (*fig. 24*) i Mont-ral. Farena i la Cabrera foren municipis independents, el primer fins a 1846 i el segon fins a 1842 (*fig. 18*). El terme de Rojals, agregat a Montblanc el 1940, tenia altres nuclis de població a part de la capital de terme: la Bartra, el Pinetell, Rojalons i el despoblat dels Cogullons. Al terme d'Arbolí també hi ha un despoblat anomenat Gallicant (*fig. 28*).

També existí el terme del Samuntà que el 1846 es dividí entre l'Albiol i Alcover. No formava un nucli compacte sinó que estava format per diverses masies aïllades i el seu centre era l'ermita de les Virtuts (Alcover), que servia d'església parroquial, avui enrunada.

De tots aquests municipis i nuclis de població avui dia n'hi ha tres que estan totalment abandonats: la Mussara, Cogullons i Gallicant. La Mussara, tal com s'ha dit repetidament en aquest treball, fou definitivament abandonat el 1960 i el seu terme fou incorporat al de Vilaplana un any després. Gallicant estava format per una renglera de vuit cases situades sobre els cingles que aguaiten sobre la vall del riu Siurana. Es troba a 860 metres d'altitud i fou abandonat a la dècada dels 40 del segle XX, forma part del terme d'Arbolí. Els Cogullons que formava part de l'antic terme de Rojals, es troba a 1.040 metres d'altitud i de les seves cases en queden ben pocs vestigis, actualment hi ha un refugi excursionista.

La vila de Prades, a part de donar nom a les serres que l'envolten, és el centre neuràlgic i el municipi més poblat, en diferència, de tot el territori esmentat.

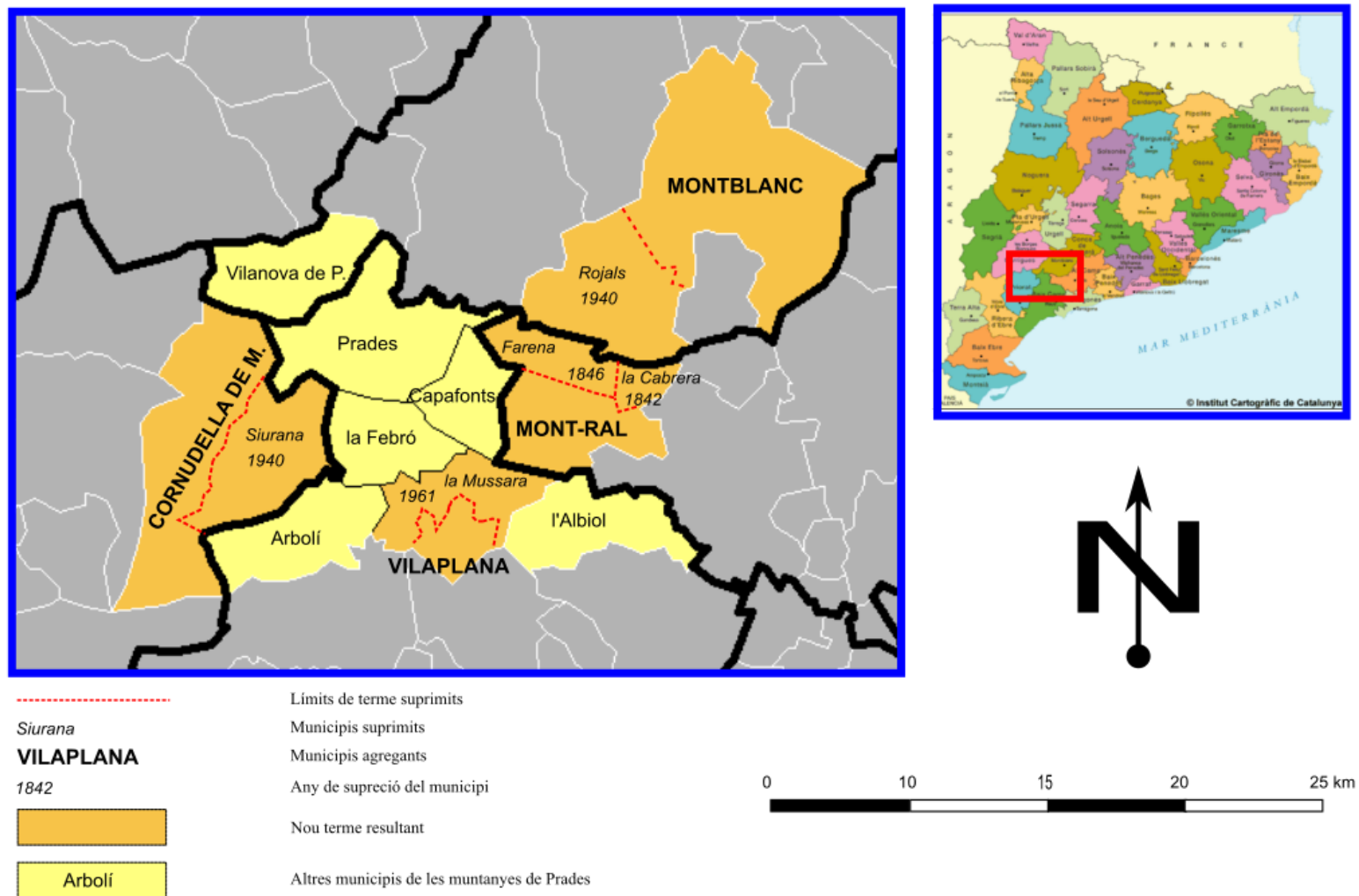
Les primeres dades demogràfiques que es troben de la zona són dels Fogatges de 1497. Els fogatges era un impost aprovat per les Corts Generals de Catalunya el 1359 per a recaptar diners per la guerra que es mantenia en aquells moments contra Castella.⁸ L'impost es cobrava per cada foc o habitatge del país. Així gràcies a aquesta recaptació d'impostos, es pot saber el nombre de cases o famílies que hi havia en cada terme del país. Als fogatges hi sortia el cap de família, normalment l'home de més edat. En total de la zona se'n coneixen les dades de tres (1497, 1515 i 1553) (*fig. 22*).⁹

---

⁸ Ortí Gost, P. (1999)

⁹ Iglesias Fort, J. (1974)

Fig. 18- Termes municipals suprimits a les Muntanyes de Prades (1842 – 1961).

Realitzat per Joan Serra (2016), a partir de Burgueño. J (2002).

El 1497, el conjunt de les Muntanyes de Prades sumaven 216 focs dels quals més de la meitat pertanyien a Prades, la Mussara en tenia cinc i els dos termes amb menys focs eren la Cabrera i la Febró amb dos cada un. Segons Iglésies, J. (1974), mentre es produeix aquest fogatge el territori viu un moment de forta depressió econòmica i de minva de població, a causa de les pestes i les conseqüències de la Guerra Civil Catalana en èpoques de Joan II. En divuit anys (1515), el territori guanya trenta-nou focs passant de 216 a 255 o sigui un augment de 18%. Prades continua sent la població amb més focs amb diferència, 107, tot i perdre'n. El conjunt de termes augmenten considerablement el seu fogatge a excepció de Siurana que és manté amb dinou focs i la Cabrera que sols passa de dos a tres. La Febró és el que experimenta un major creixement passant de dos a onze. La Mussara en aquest període de divuit anys sols augmenta dos focs i passa a tenir-ne set, es converteix en el segon municipi menys poblat, sols per davant de la Cabrera.

Fig. 19- Gent omplint aigua a la font de la plaça de Prades.

Imatge: (CEC) Lluís Estasen i Pla, entre 1915 i 1936.

En el fogatge de 1553, la població del territori havia augmentat considerablement passant dels 255 focs als 348, un augment del 36,47%. Prades en aquest període de trenta-vuit anys va augmentar trenta focs; Capafonts, onze, Mont-ral i la Mussara deu cada un. Mont-ral continuava sent el segon terme més poblat de les muntanyes, encara que a molta diferència de Prades, amb trenta-quatre focs. La Mussara amb disset focs havia superat en població a Farena i a Rojals.

Fig. 20- Església de Siurana.

Imatge: (CEC) Francesc Blasi i Vallespinosa, entre 1912 i 1930.

Del segle XVII, no se'n tenen dades demogràfiques fiables. L'any 1708 Josep Aparici, a instàncies del govern de l'Arxiduc Carles III d'Àustria, recorre el país per tal de confeccionar un mapa de vegueries del Principat. Mentre dura aquest viatge Aparici fa un recompte de les cases de cada municipi del país, d'aquí en sortirà els cens d'Aparici de 1708 (*fig. 22*). Un cop acabada la guerra, farà una feina semblant, ara per les autoritats borbòniques (Cadastre d'Aparici).

Si associem el concepte foc amb el concepte casa, en cent cinquanta-cinc anys des de les últimes dades, el conjunt de les Muntanyes de Prades havien guanyat seixanta-set cases passant de 348 a 415, un augment del 18,68%. Prades continua sent el terme més poblat, Mont-ral tot passa de trenta-quatre cases a quaranta-quatre, però es veu desplaçat del segon lloc per l'Albiol que en suma quaranta-set (en aquest cens, és l'únic en què les dades de l'Aixàviga surten segregades de Mont-ral, vint-i-vuit cases Mont-ral i setze l'Aixàviga). La Mussara en aquest període perd dues cases i passa a tenir-ne quinze, és dels pocs pobles que perden població juntament amb Prades i la Febró. Sols supera en nombre de cases a la Cabrera, Farena i la Febró.

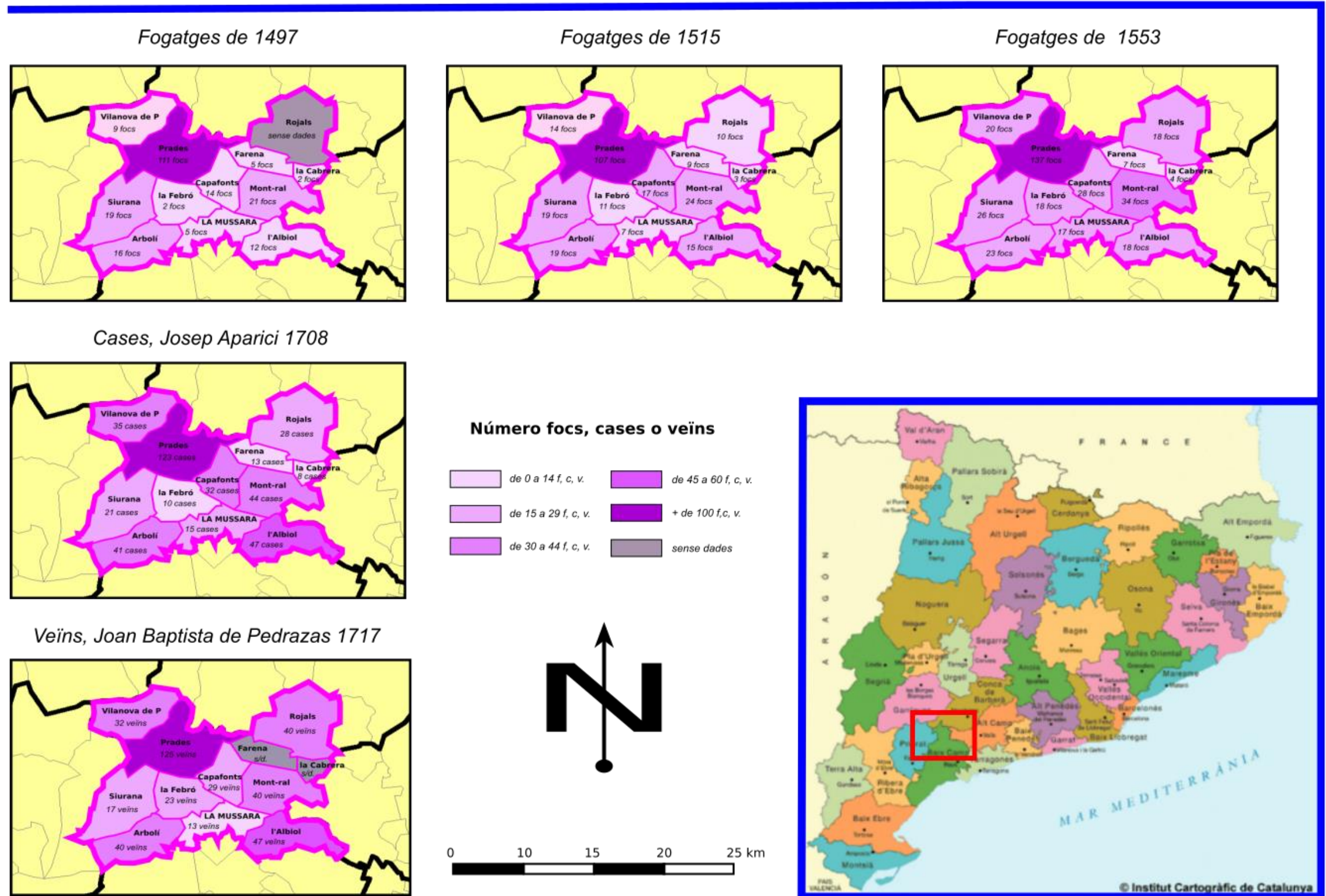
Fig. 21- Vista parcial de la Febró.

Imatge: (CEC) Rossend Flaqué Barrera, entre 1907 i 1930.

El 1717 Joan Baptista de Pedrazas establí un nou cens (*fig. 22*) a partir de les dades del Cadastre d'Aparici de 1716 (*figs. 30, 31*). Les noves autoritats borbòniques crearen un nou tribut sobre les propietats a semblança del que existia a Castella, el Cadastre. D'aquest inventari nasqué el cens de Pedrazas. Segons aquest cens el territori pradenc comptava amb 406 veïns o cases, set menys que el 1708. Aquesta disminució pot venir condicionada per dos factors: la llarga Guerra de Successió (1708-1714) o l'ocultació de béns per no pagar tant de cadastre. En conjunt la majoria de municipis perden cases però sorprenen els augments de la Febró que passa de deu a vint-i-tres cases i Rojals que passa de vint-i-vuit a quaranta. La Mussara perd dues cases i passa de quinze a tretze.

Fig. 22- Dades demogràfiques dels minicipis de les Muntanyes de Prades (1497 – 1717).

Realitzat per Joan Serra a partir de Iglesias, J (1974).

Setanta anys després, el 1787, es realitza el primer cens amb tècniques modernes del Regne d'Espanya, el de Floridablanca (*fig. 26*), en què per primer cop es donen les dades per habitants i no per cases o veïns. Dóna informació sobre estructura de la població, sexe, edats i estat civil. Prèvia a la recollida d'informació es féu un inventari dels municipis d'Espanya (Nomenclàtor Floridablanca). Per aconseguir les dades es demanà la col·laboració de les autoritats civils municipals i l'ajuda del clergat. Aquell estudi determinà que Espanya tenia 10.268.110 d'habitants¹⁰ dels quals uns 875.400 vivien a Catalunya.¹¹ El conjunt de les Muntanyes de Prades segons aquest cens sumaven 3.766 habitants, el 0,43% de tota la població de Catalunya. Si com apunta Iglésies, J. (1974) el cens de Pedrazas es podia passar a un nombre estimat d'habitants multiplicant el nombre de veïns per 3,75, el que ens dóna que el 1717 les Muntanyes de Prades tenien una població aproximada d'uns 1.523 habitants, el que voldria dir que en aquests setanta anys el territori hauria més que doblat el nombre d'habitants. El factor principal que explicaria aquest augment de població vindria donat per la puixança econòmica que visqué Catalunya i la zona de Tarragona en particular durant aquells anys. Les Muntanyes de Prades es veieren afavorides per un puixant comerç de la fusta, tots els pobles talen boscos, el comerç de l'aiguardent amb la seva base a Reus fa que es planti vinya fins als *cinglallons* més inaccessibles de la muntanya i per últim els cursos dels rius Siurana i Glorieta s'omplen de molins paperers i de farina.

El poble més habitat de la contrada continua sent Prades amb 797 habitants, seguit de Mont-ral i Vilanova de Prades amb 431 cada un. La Mussara amb 223 habitants sols supera en nombre a Farena (93 hab.) i Siurana (186 hab.). Aquest cens no dóna dades de la Cabrera.

---

¹⁰ http://www.ine.es/explica/docs/historia_censos.pdf (consultat l'estiu de 2015)

¹¹ Iglésies Font, J. (1974)

Fig. 23- Vista parcial de Capafonts.

Imatge: (CEC) Federic Bordas Altarriba, ca. 1890.

El 1856 es crea la *Comisión General Estadística del Reino*, que passa a denominar-se *Junta Estadística* el 1857. Amb la creació d'aquest estament el Regne d'Espanya començà a realitzar sèries de censos de població de forma periòdica i rigorosa. S'hi estableix una data de referència i es fa servir la divisió provincial de 1833 per a fer el recompte d'habitants i s'hi comptabilitza la població de fet, o sigui les persones que viuen en un determinat lloc en una data concreta, sigui o no sigui el seu domicili principal. El primer cens modern es féu el 1857 (*fig. 26*), però tres anys després se'n realitzà un altre, ja que les autoritats no quedaren prou satisfetes amb els resultats. Fins al 1897 els censos es realitzaren tots els anys acabats en 7, però segons una llei de 1880, a partir de 1900 els censos es realitzaren en anys acabats en 0. Això durà fins a 1980, quan no es realitzà el cens, sinó que es féu un any després, el 1981, a partir d'aquella data els censos es realitzen en anys acabats en 1.¹² L'any 1936 la Generalitat Republicana realitzà un cens sols pel territori català.¹³

Així doncs, el primer cens modern es realitzà el 1857 i donà un total de 5.605 habitants pel conjunt de les Muntanyes de Prades, 1.839 habitants més que el de setanta anys

---

¹² http://www.ine.es/explica/docs/historia_censos.pdf (consultat l'estiu de 2015)

¹³ <http://www.idescat.cat/novetats/?id=998> (consultat l'estiu de 2015)

enrere. Tots els municipis guanyaren considerablement població a excepció de l'Albiol que en perdé. Els que proporcionalment més augmentaren foren Capafonts amb un 89% i Mont-ral 88,50%, la Mussara augmentà quasi un 45% la seva població. En aquell moment Catalunya comptava amb 1.652.291 habitants i la província de Tarragona amb 292.887 per tant el conjunt dels pobles estudiats tenien el 0,34% de la població de Catalunya i l'1,91% de tota la població de la província de Tarragona. El poble amb més habitants de fet era Prades amb 999, seguit de molt a prop per Mont-ral (que havia incorporat els termes de la Cabrera, 1842 i Farena 1846) amb 986. La Mussara era el quart poble menys poblat del conjunt amb 323 habitants, sols pel davant de Siurana, l'Albiol i la Febró.

Fig. 24- Persones davant d'una casa a Farena.

Imatge: (CEC) Antoni Gallardo Garriga, 1912.

Tres anys més tard, en el cens de 1860 (*fig. 26*), el conjunt de les muntanyes de Prades arribaren al seu màxim poblacional, a partir d'aquí comença una sagnia imparable de població que no s'aturarà fins a finals del segle XX principis del XXI. Aquell any el conjunt de les muntanyes sumava 5.616 habitants. Pobles com Mont-ral i l'Albiol tenen augments força importants i sols la Mussara i Siurana perden població respecte al cens anterior, la Mussara passa de 323 a 313 habitants i es converteix en el segon poble menys poblat, sols per davant de Siurana. Prades i Mont-ral passen dels 1.000 habitants.

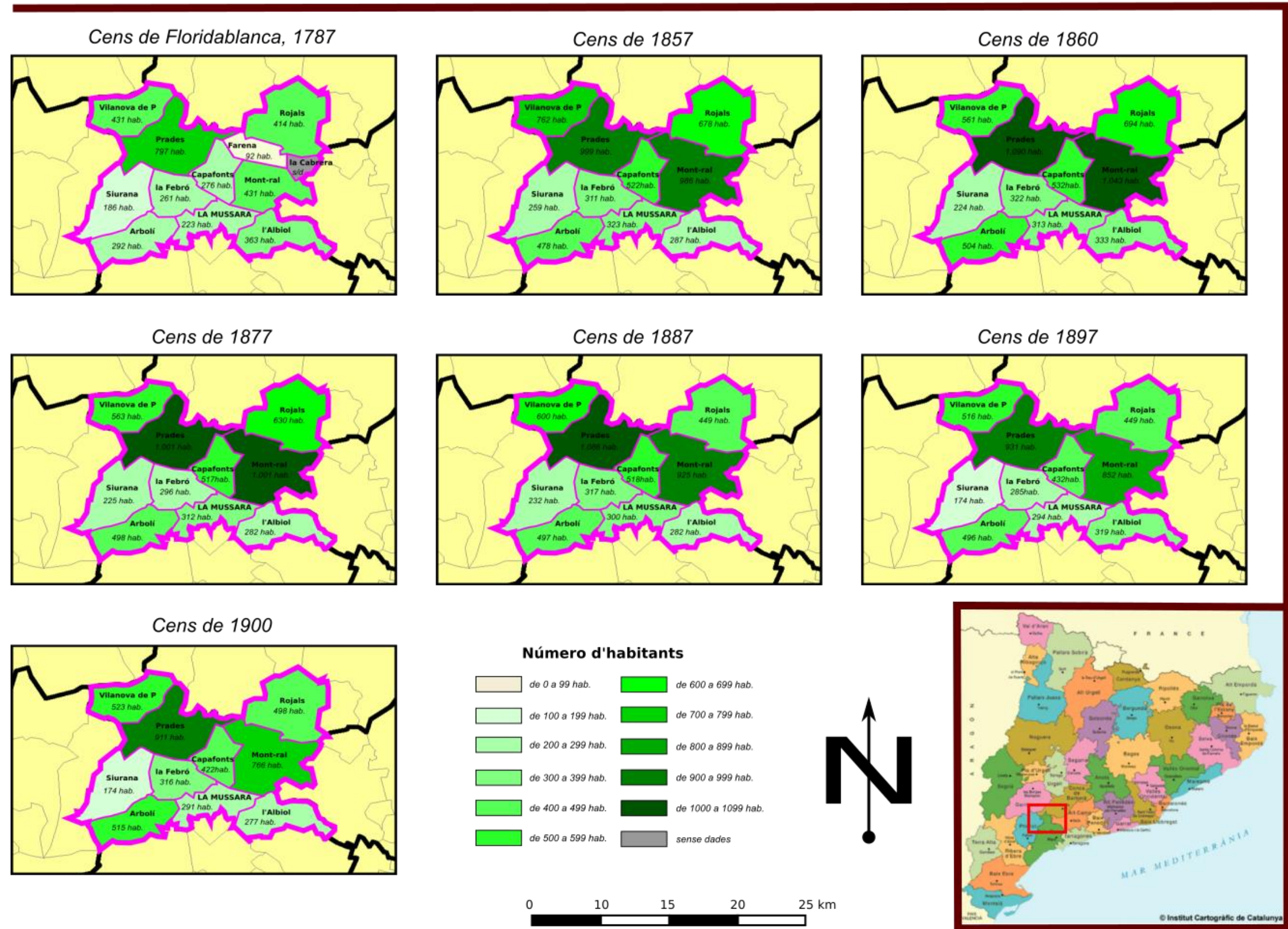
Fig. 25- Església de Mont-ral.

Imatge: (CEC) Francesc Blasi Vallespinosa, entre 1921 i 1936.

A partir d'aquesta data comença una davallada demogràfica sense aturador, fins a finals del segle XIX aquest fou més o menys atenuada i fins i tot dos municipis l'Arbolí i la Febró acabaren el segle amb més habitants que no pas al 1857, la Mussara en el mateix període perdé 32 habitants el 9,9% respecte a el 1857. Els municipis que perderen més població percentualment en aquell període foren: Mont-ral (22,31%), Rojals (26,54%) i Siurana amb un 35,90%. Dir que en el cens de 1877 Mont-ral constava com el municipi més poblat amb 1.010 habitants superant Prades que en tenia 1.001, deu anys més tard la cosa es tornava a capgirar i mentre Prades augmenta 85 habitants, Mont-ral en perd la mateixa quantitat. En el transcurs de 1857 a 1900 Vilanova de Prades sempre es manté per sobre els cinc-cents habitants, Capafonts els manté fins a 1887 i l'Arbolí hi arriba en dos ocasions: 1860 i 1900 (*fig. 26*).

Fig. 26- Evolució del cens als municipis de les Muntanyes de Prades (1787 – 1900).

Realitzat per Joan Serra a partir de Iglesias. J (1974).

El 1900 les Muntanyes de Prades havien perdut 880 habitants respecte al 1857 o el que és el mateix el 15,70% de tota la població. En el mateix període va passar de representar el 0,34% de la població del Principal i l'1,91% de la població de la província a representar el 0,24% de tot Catalunya i l'1,39% de tot Tarragona (*fig. 29*).

L'arribada de la fil·loxera que matà les vinyes (entre 1891 i 1893), l'atracció que representava la incipient indústria reusenca i la misèria de la vida de muntanya afavorí l'èxode de les muntanyes envers el pla. Aquest fenomen no és propi sols de les Muntanyes de Prades sinó que té certes similituds amb la resta de zones muntanyoses del nostre país.

En els censos que van des de 1900 fins a 1970 (*fig. 27*) les minves de població hi són constants, sols Prades amb alts i baixos es pot anar mantenint per sobre dels vuit-cents habitants fins a 1936. En el cas de la Mussara el descens de població és vertiginós i en 36 anys perd 203 habitants o el que és el mateix el quasi 70% de la població i passa de 291 habitants el 1900 a 88 el 1936. Amb l'arribada de la Guerra Civil Espanyola (1936 – 1939) el despoblament es frena i els masos de les muntanyes es tornen a omplir de gent que fugí dels bombardejos i la misèria de les ciutats, però és un miratge, amb la postguerra l'emigració es reprèn i s'accentua. El 1940 el terme de Siurana és incorporat a Cornudella de Montsant i el de Rojals al de Montblanc.

L'any 1940, la Mussara encara manté més població que Siurana (que des de 1857 sempre figura com el menys poblat), igual que en el cens de 1950 on la Mussara hi surt amb 57 habitants, Siurana; en té 24. Però deu anys més tard la Mussara ja és el municipi amb menys habitants amb 12. Aquell mateix any aquests últims estadants abandonaran per sempre el llogaret per deixar-lo buit i deshabitat per sempre. El 1970 a la Mussara ja no hi consta cap habitant, tot i que alguns masos encara eren habitables i habitats esporàdicament, com el de l'Abelló, el de l'Oncllet, el de Vicent o el dels Vells.

Aquell mateix any, dels vuit municipis que continuaven habitats, cinc no arribaven als cent habitants: l'Albiol, la Febró, Mont-ral, Rojals i Siurana. En aquest últim sols hi constaven dos habitants, però la construcció de la carretera d'accés i el fet de convertir-se en un lloc de segona residència ha permès que avui encara es pugui gaudir dels encants del poblet de Siurana, cosa que no es pot dir de la Mussara que sucumbí totalment a l'abandó i a la destrucció pel mer plaer de destruir.

A la dècada dels quaranta del segle XX també quedà totalment abandonat el poblet de Gallicant a Arbolí. Altres agregats com el Bosquet, Aixàvega, la Cabrera, la Cadeneta a Mont-ral o Rojalons, la Bartra o el Pinetell, a l'antic terme de Rojals, s'han convertit en pobles de segona residència: tot i que en alguns d'ells no hi viu ningú de forma continuada, les cases es mantenen dretes i arreglades.

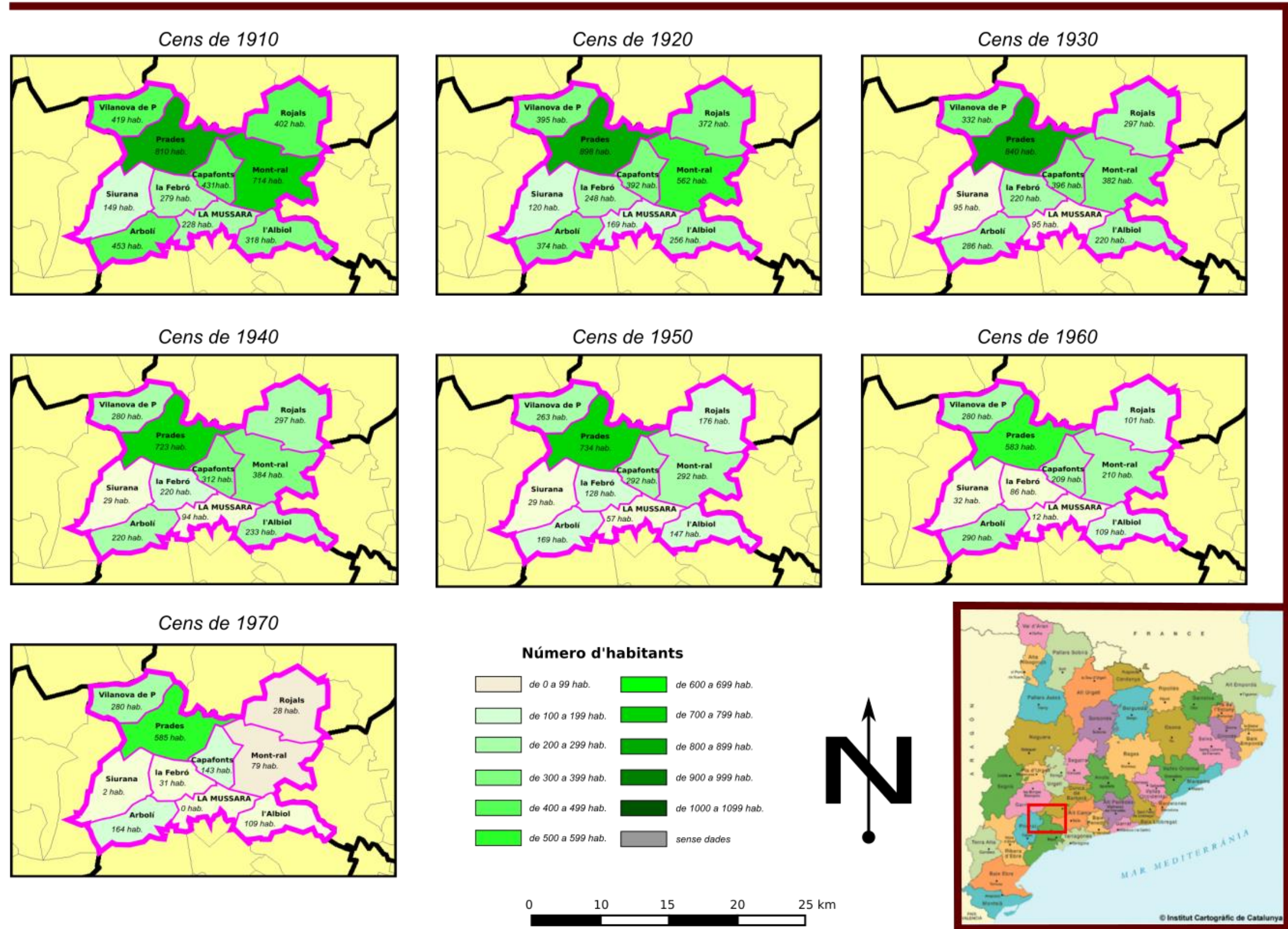
En resum el 1970 els municipis que formaven part de les Muntanyes de Prades sumaven 1.327 habitants el que suposava que des de 1900, el conjunt de pobles havien perdut 3.358 habitants o el que és el mateix el 71,68% del total. Per municipis, a part de la Mussara que es despoblà totalment, tots els altres a excepció de Prades perderen més del 60% de la població, destaquen els casos de Siurana, la Febró i Mont-ral que perderen el 98,80% el 90% i el 88% de la seva població des de 1900. Mont-ral passà de tenir 766 habitants el 1900 a 95 el 1970.

Si el 1900 les Muntanyes de Prades representaven el 0,24% de la població de Catalunya i l'1,37% de tota la població de la província, el 1970 representaven el 0,026% de la població del país i el 0,31% de la població de Tarragona (*fig. 29*).

El cas extrem de la Mussara estigué a punt de repetir-se a altres poblets de la rodalia, segurament, els salvà unes certes millors condicions del terreny. Segurament amb Siurana, la Mussara era el terme que tenia les terres més aspres i més pobres i mancades d'aigua. A altres termes del voltant tot i estar aïllats, mancats de serveis, amb terres de feina feixuga i guany migrat, hi ha terres planes i en alguns casos de regadiu. Tant a la Febró, Mont-ral, l'Arbolí hi ha aigua i plantacions d'avellaners, fet que no es dóna a la Mussara.

L'Albiol és un cas a part. El poblet és encimbellat i molt pobre, però té un terme gran que s'estén cap a zones planes del Camp de Tarragona. Actualment molt a prop del poble de la Selva del Camp, però dins del municipi de l'Albiol si ha estès una moderna urbanització anomenada Masies Catalanes, i tot i que el poble que dóna nom al municipi està quasi deshabitat, entre setmana, el terme supera el 400 habitants gràcies al creixement demogràfic que ha sofert aquesta urbanització.

Fig. 27- Evolució del cens als municipis de les Muntanyes de Prades (1910 – 1970).

Realitzat per Joan Serra a partir de *Iglesies. J* (1974).

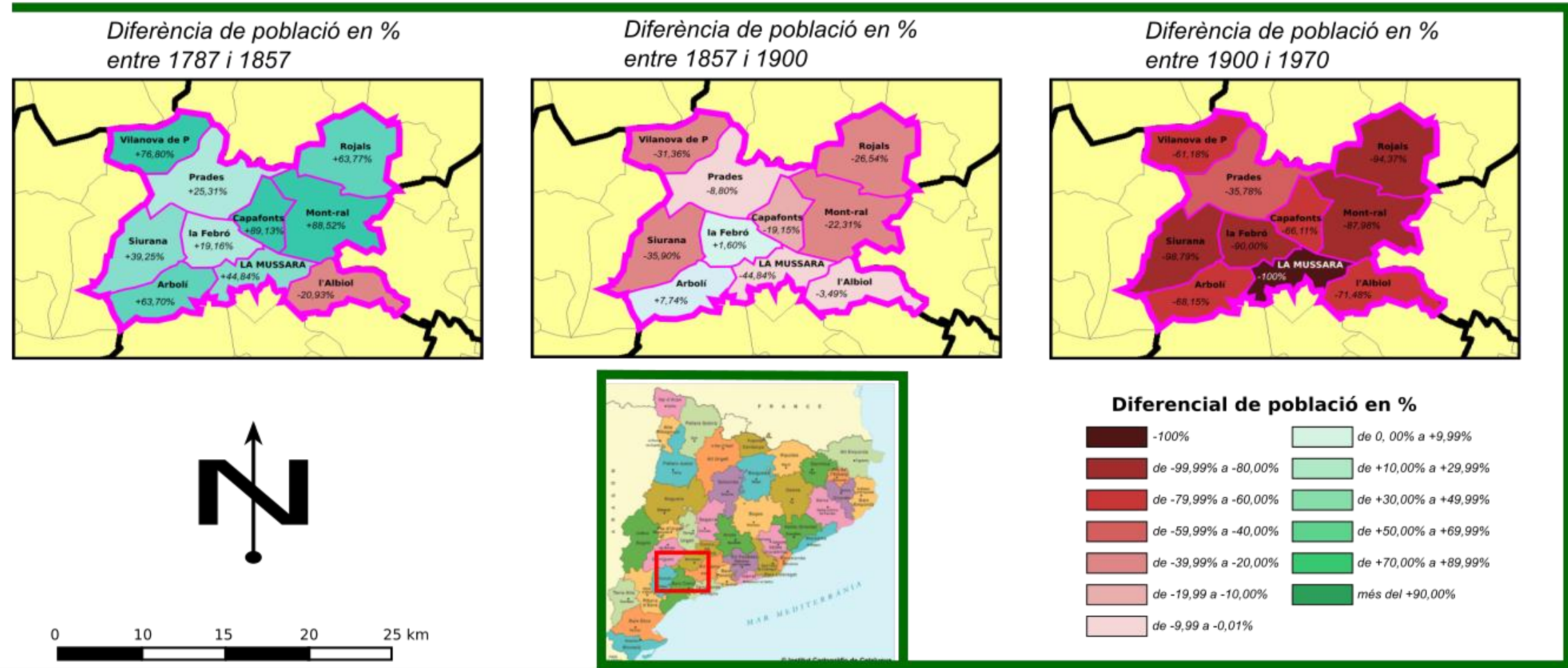
Gallicant, és un altre clar exemple de l'abandó que sofrí les muntanyes de Prades, durant el segle XX, conjuntament amb els Cogullons, són els altres dos nuclis sense vida d'aquestes muntanyes. Tot i això aquests dos petits poblets mai van tenir l'entitat que va tenir la Mussara, ja que ni molt menys arribaren a ser mai municipi ni a tenir Ajuntament propi.

Fig. 28- Vista del poblet de Gallicant, Arbolí.

Imatge: (CEC) Camil José Guiu, 10 de febrer de 1974.

Fig. 29- Variació de la població en els municipis de les Muntanyes de Prades (1787 - 1970).

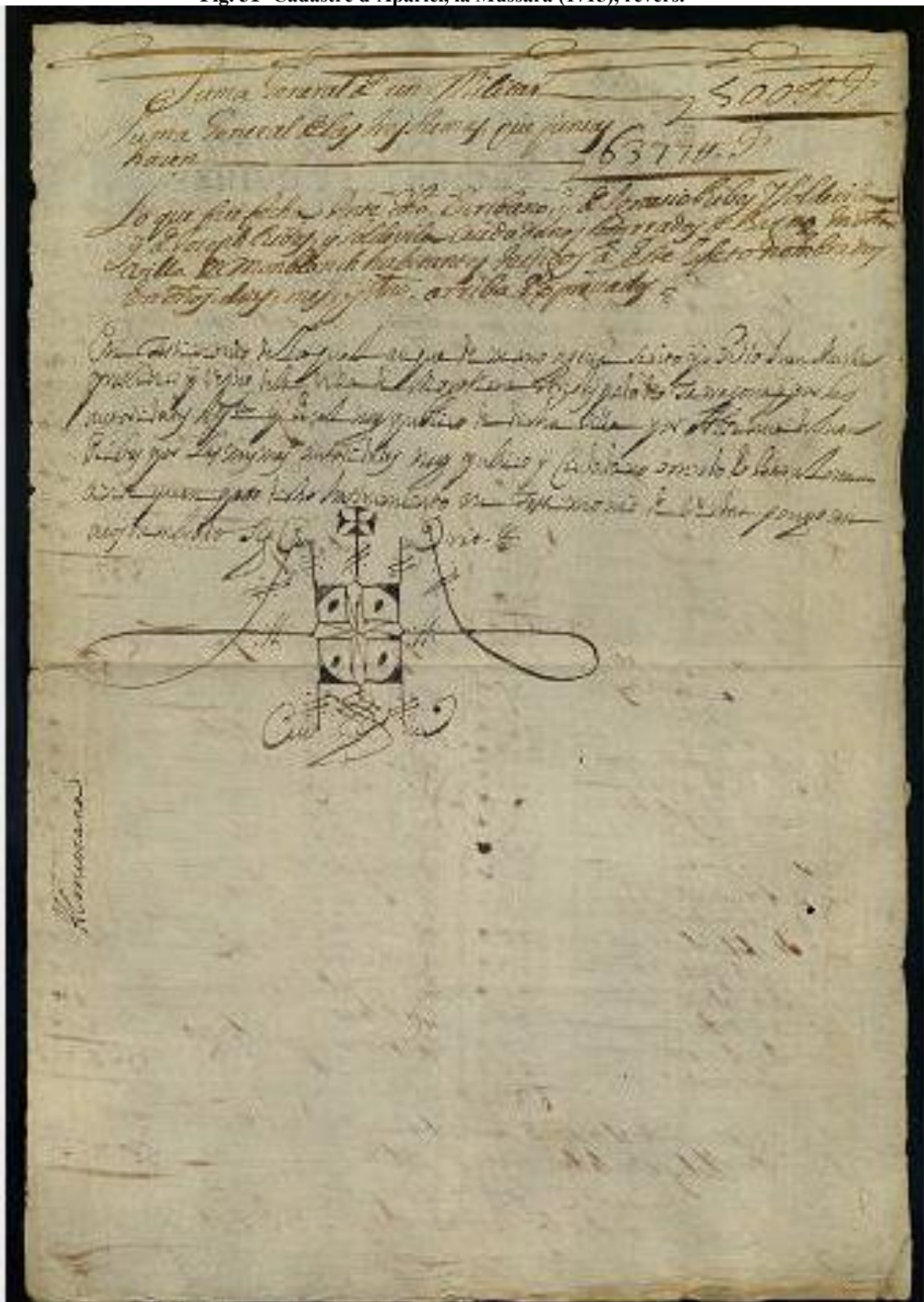

POBLAMENT DE LES MUNTANYES DE PRADES (1497 - 1970)																				
	Focs			Cases Veïns		Cens, habitants de fet														
	1497	1515	1553	1708	1717	1787	1857	1860	1877	1887	1897	1900	1910	1920	1930	1936	1940	1950	1960	1970
l'Albiol	12	15	18	47	47	363	287	333	282	291	319	277	318	259	220	208	233	147	109	79
Arbolí	16	19	23	41	40	292	478	504	498	497	496	515	453	374	286	251	220	169	290	164
Capafonts	14	17	28	32	29	276	522	532	517	518	432	422	431	392	396	363	312	292	209	143
la Febró	2	11	18	10	23	261	311	322	296	317	285	316	279	248	220	191	180	128	86	31
Mont-ral	21	24	34	44	40	431	986	1.043	1.010	925	852	766	714	564	382	413	384	292	210	92
Cabrera	2	3	4		6															
Farena	5	9	7		13															
la Mussara	5	7	17	15	13	223	323	313	312	300	294	291	228	169	95	88	94	57	12	0
Prades	111	107	137	123	125	797	999	1.090	1.001	1.086	931	911	810	898	840	803	723	734	583	585
Rojals		10	16	28	40	414	678	694	630	449	439	498	402	372	297	285	248	176	101	28
Siurana	19	19	26	21	17	186	259	224	225	232	174	166	149	120	95	69	29	24	32	2
Vilanova de Prades	9	14	20	35	32	431	762	561	563	600	516	523	419	395	332	328	280	263	222	203
Muntanyes de Prades	216	255	348	415	406	3.766	5.605	5.616	5.334	5.215	4.738	4.685	4.203	3.791	3.163	2.999	2.703	2.282	1.854	1.327
Prov. Tarragona							292.887	321.886	330.105	341.428	334.343	337.964	338.485	355.148	350.668		339.299	356.811	362.679	431.839
Catalunya	52.474	53.300	59.750			829.615	1.652.291		1.752.033	1.843.549		1.966.382	2.084.868	2.344.719	2.791.292		2.890.974	3.240.313	3.925.779	5.122.567

Realitzat per Joan Serra a partir de *Iglesies. J* (1974).

Fig. 31- Cadastre d'Aparici, la Mussara (1715), revers.

Imatge: Biblioteca de Catalunya.

5-MOVIMENT NATURAL DE LA MUSSARA A PARTIR DEL REGISTRE CIVIL

5.1-NAIXEMENTS

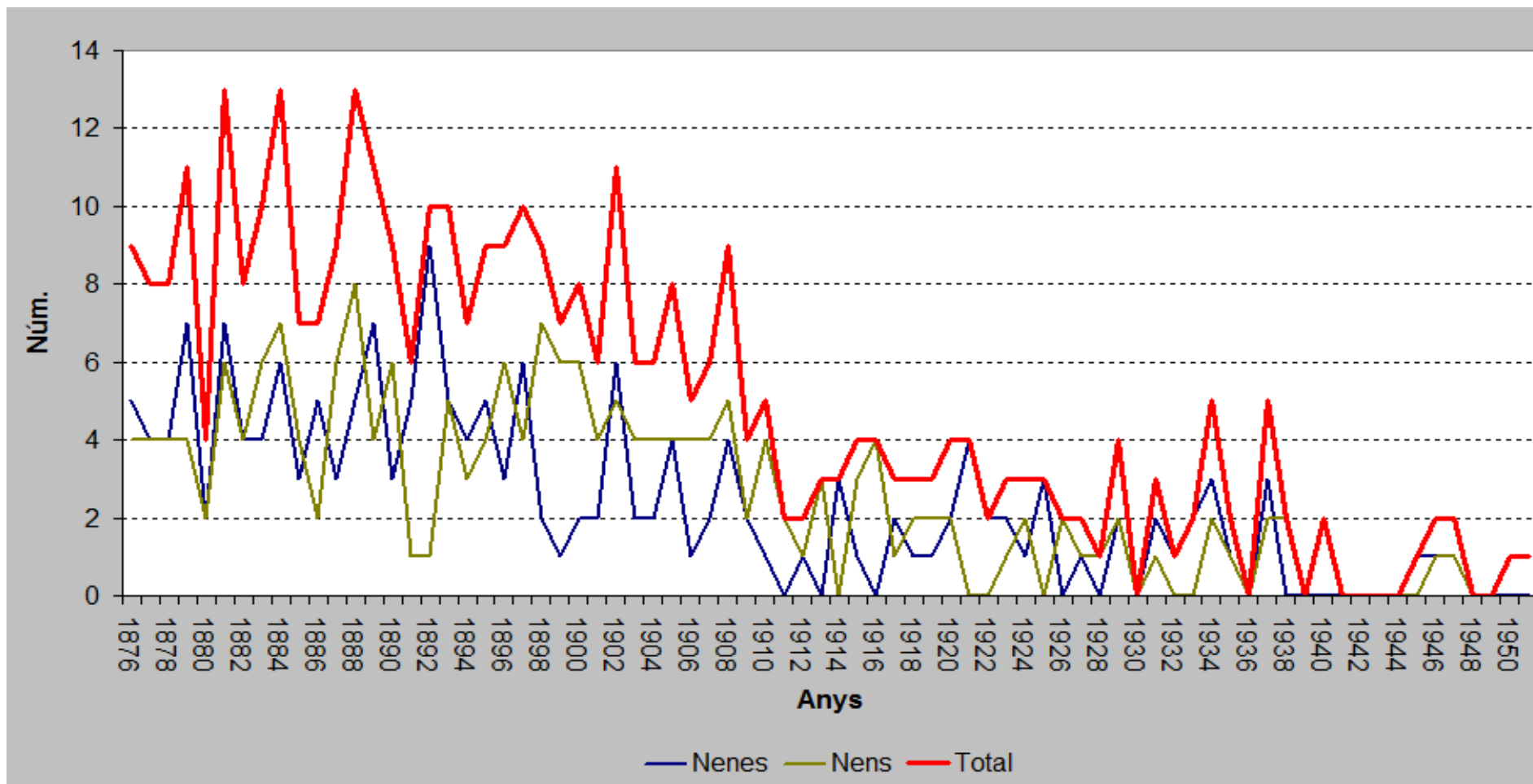
El registre de naixements de la Mussara consta de vuit volums de grandària diversa igual que la seva cronologia:

- Tom I (1876 - 1888), 118 entrades
- Tom II (1888 - 1899), 97 entrades
- Tom II (1899 - 1918), 100 entrades
- Tom IV (1918 – 1919), 4 entrades
- Tom V (1920 – 1931), 29 entrades
- Tom VI (1931 – 1934), 10 entrades
- Tom VII (1935 – 1938), 9 entrades
- Tom VII (1940 – 1951), 9 entrades

Tots els volums estan escrits en castellà, llevat del número set que és bilingüe, l'envers de la pàgina hi ha l'entrada en català i al revers la mateixa entrada en castellà. S'hi tradueixen fins i tot els noms de pila.

El registre consta d'un total de 376 entrades. El primer naixement inscrit és el de Salvador Juanpere Agustench el 1876 i l'últim el d'Antoni Martorell Pons el 1951. Cal remarcar que el 1892 s'inscriu en el número 149 el naixement de Jaume Vallverdú Magrané nat el 1873. D'aquests 376 naixements 198 van ser nens i 178 nenes; 116 van néixer en una casa del nucli aplevat al voltant de l'església i 260 en algun dels masos escampats pel terme municipal.

Fig. 32- Naixements a la Mussara, per sexe (1876 – 1951).

Realitzat per Joan Serra , a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Dels setanta sis anys estudiats (1876 – 1951), en trobem nou en què no es produeix cap naixement, el primer és el 1930, després el 1936 i el 1939, a continuació trobem un període llarg entre 1940 i 1945 en què tampoc es registra cap naixement i per últim trobem un parell d'anys seguits en què tampoc neix ningú 1948 i 1949. Tot i que el municipi no queda abandonat definitivament fins a 1960, des de 1951 no s'hi registra cap més naixement. Els últims dos naixements de la Mussara corresponen a dos nens. Per trobar l'últim naixement d'una nena ens hem de remuntar fins a 1947, quan hi nasqué Carme Estivill Fernández.

Els pics màxims de naixements els trobem els anys 1881, 1884, 1888 amb tretze naixements cada un.

5. 1. 1- El sexe de les criatures

Com es pot comprovar en la gràfica de més amunt, en la majoria d'anys naixien més nens que nenes, excepte als anys 1882 i 1921, en què les nenes foren clarament majoria, en el primer naixeren nou nenes i un nen i en el segon quatre nenes i cap nen (*fig. 32*).

5. 1. 2- Lloc de naixement.

Com s'ha dit més amunt, van néixer més del doble de criatures en masos que en cases del poble, el factor principal per explicar aquest fenomen rau en el fet que les masies aïllades quasi doblen el nombre de cases considerades del poble. Aquest gran diferencial entre masos i poble cal buscar-lo en els primers anys del nostre estudi en què la diferència entre naixements en masies i naixements al poble és abismal a favor de les primeres. Amb el canvi de segle (pas del XIX al XX), però, tendeix a igualar-se, tot i que els naixements en masies segueixen dominant. Aquest canvi de tendència ve donat bàsicament pel factor emigratori.

El tombant de segle marca l'inici de l'èxode dels mussarencs que desembocarà en la desaparició del municipi al cap de mig segle. Aquest fenomen es pot detectar en la davallada clara de naixements sobretot a partir de la segona dècada del segle XX. Aquest fenomen emigratori fou més prematur en moltes masies aïllades del terme que no pas en les cases aplevades al voltant un incipient entramat urbà, fet que explicaria

que a partir del canvi de segle els naixements ocorreguts en masos i els esdevinguts en cases del poble tendeixin a igualar-se (*fig. 33*).

A part dels anys en què ja s'ha comentat que no va néixer ningú en tot el terme, trobem diversos anys en què no neix cap criatura a les cases del poble: 1876, 1901, 1903, 1906, 1916, 1925, 1927, igualment entre el 1931 i 1945 sols s'hi registra un naixement: el de Joan Estivill Rius el 1940.

Per contra, en els masos entre 1876 i 1946 (quan es produeix l'últim naixement fora del nucli aglevat) sols trobem dos anys, a part dels ja esmentats en què no es produeix cap naixement en tot el terme, en què no neixi alguna criatura en alguna casa aïllada del terme, que són el 1926 i el 1928. L'última persona que nasqué en un mas a la Mussara fou Trinitat Estivill Rius, el 1946, al Mas del Pou.

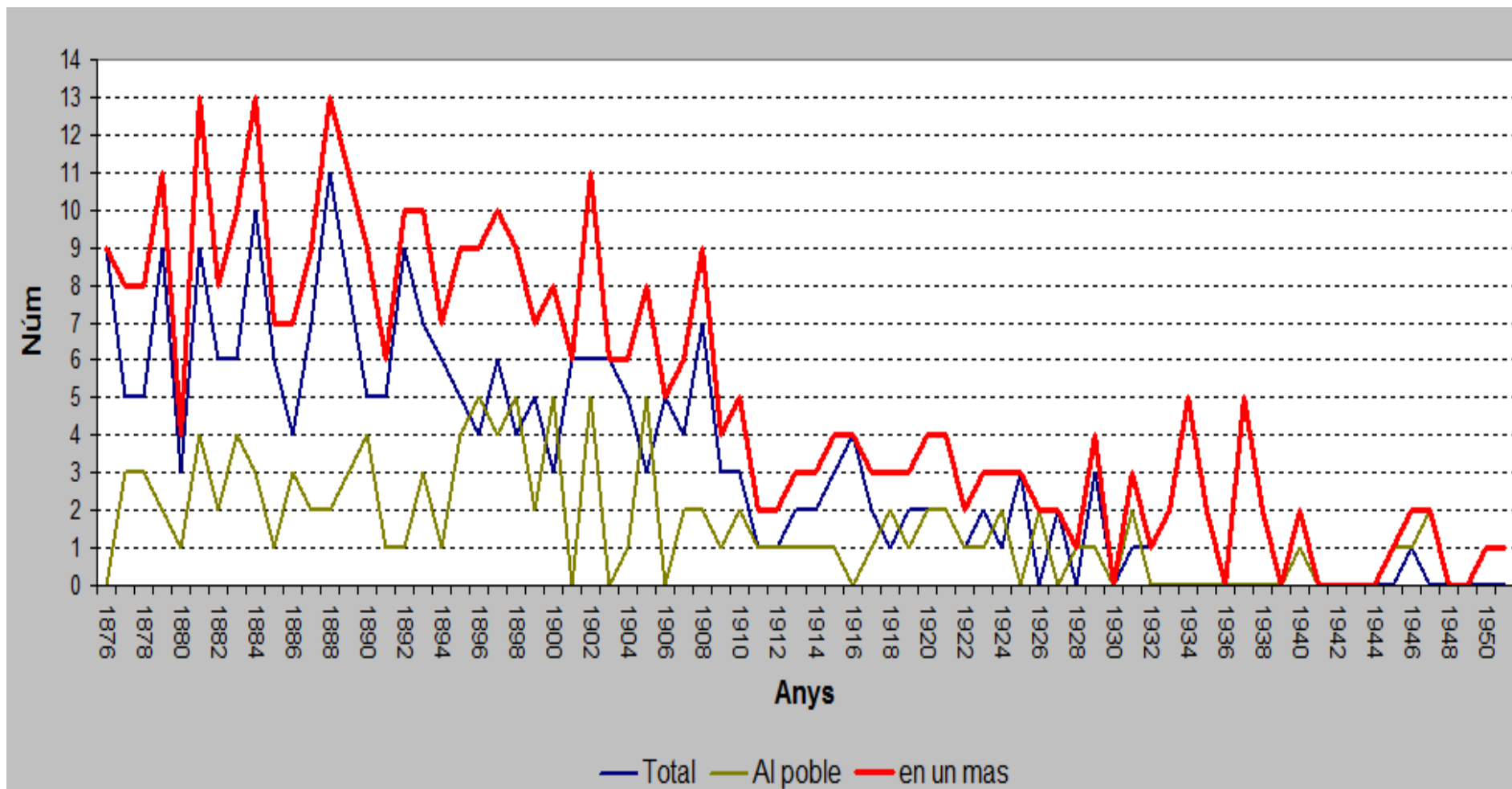
Els cinc últims naixements que tenim anotats en el Registre Civil de la Mussara es produïren en alguna casa del poble. L'última casa que tingué honor d'acollí un part al poble de la Mussara fou ca l'Esteve, on es registrà el naixement d'Antoni Martorell Pons el 1951.

Per cases, on es registren més naixements és al mas del Manró on hi nasqueren 21 criatures entre 1878 i 1919. Al mas de l'Abelló, mas del Mestret i Ca l'Esteve hi van néixer 16 criatures en cada un, i a mas d'en Grau 15.

En dues cases del poble, a part de l'abadia, Ca la Puça i cal Corraló i en tres masos (mas de les Viudes, mas d'en Curt i mas d'en Ponet) no es registra cap naixement. En el cas de les dues cases del poble segurament es deu al fet que no s'utilitzessin com a habitatge sinó com a *desembràs* o paller. En el cas dels masos, segurament el del Ponet ja estava enrunat el 1876 i els altres dos sols devien servir d'habitació temporera.

De mitjana al poble hi van néixer 6,4 criatures per casa i als masos 8,4.

Fig. 33- Naixements a la Mussara, per any i per lloc (1876 – 1951).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Hi ha dos naixements registrats al carrer Major en què no s'ha pogut determinar la casa a on van néixer. Són els casos de Magdalena Sangenís Galba nascuda el 1921 i de Júlia Roig Masgoret nascuda el 1923. Es dóna el cas que ambdós casos els dos progenitors són de fora, en el primer cas la mare de Prades i el pare de Riudecanyes i en el segon els dos són de Prades. Al no ser cap dels dos de la Mussara no hi ha cap element que ens ajudi a determinar en quina de les cases van néixer aquestes criatures, a més tampoc s'han trobat referències seves ni dels seus pares en els registres de casaments ni en el de defuncions.

Crida l'atenció el naixement de dues criatures a l'edifici de l'Ajuntament. Aquestes criatures eren fills del senyor secretari de l'Ajuntament i del Jutjat de Pau, que hi vivia en un petit recambró habilitat com a habitatge a la segona planta de l'edifici. El secretari en qüestió es deia Antoni Boldó Òdena i era fill de Rojals (avui agregat de Montblanc). No sabem quants anys exercí el càrrec, però totes les entrades al registre porten la seva signatura entre 1880 i 1907.

El senyor Boldó tingué una filla amb Francesca Veciana Aymamí el 1882 que li posaren de nom Maria i un fill amb la vilaplanenca Carme Martorell Anguera el 1905 que li posaren de nom Josep. El senyor Boldó tingué la Maria amb 43 anys i el Josep amb 66. El senyor secretari havia enviudat de Francesca Veciana Aymamí, nascuda a Almoester, el 1895. D'aquest primer matrimoni en van néixer vuit fills (*fig. 34*).

5. 1. 3- Fecunditat

En total en el registre apareixen 134 mares diferents, les que hi surten esmentades més cops són: Úrsula Roig Torrell que tingué deu fills entre 1885 i 1906, tots amb el mateix marit (Joan Estivill Dolcet) i tots al mas de la Susagna; Maria Teresa Exposita, també amb deu fills, entre 1887 i 1906, tots amb Francesc Rius Ollé al mas del Manró; Amb nou fills hi trobem Francesca Estivill Juanpere, tinguts entre 1892 i 1914, tots amb Pere Cavallé Corts, el primer nasqué a Mas d'en Grau, els cinc següents nasqueren a ca l'Estudiant i els tres darrers al mas de les Tosques. Per últim destacar Maria Abelló Robert que registrà el naixement de vuit fills entre 1896 i 1918, tots tinguts amb Andreu Robert Juanpere a Ca l'Andreu.

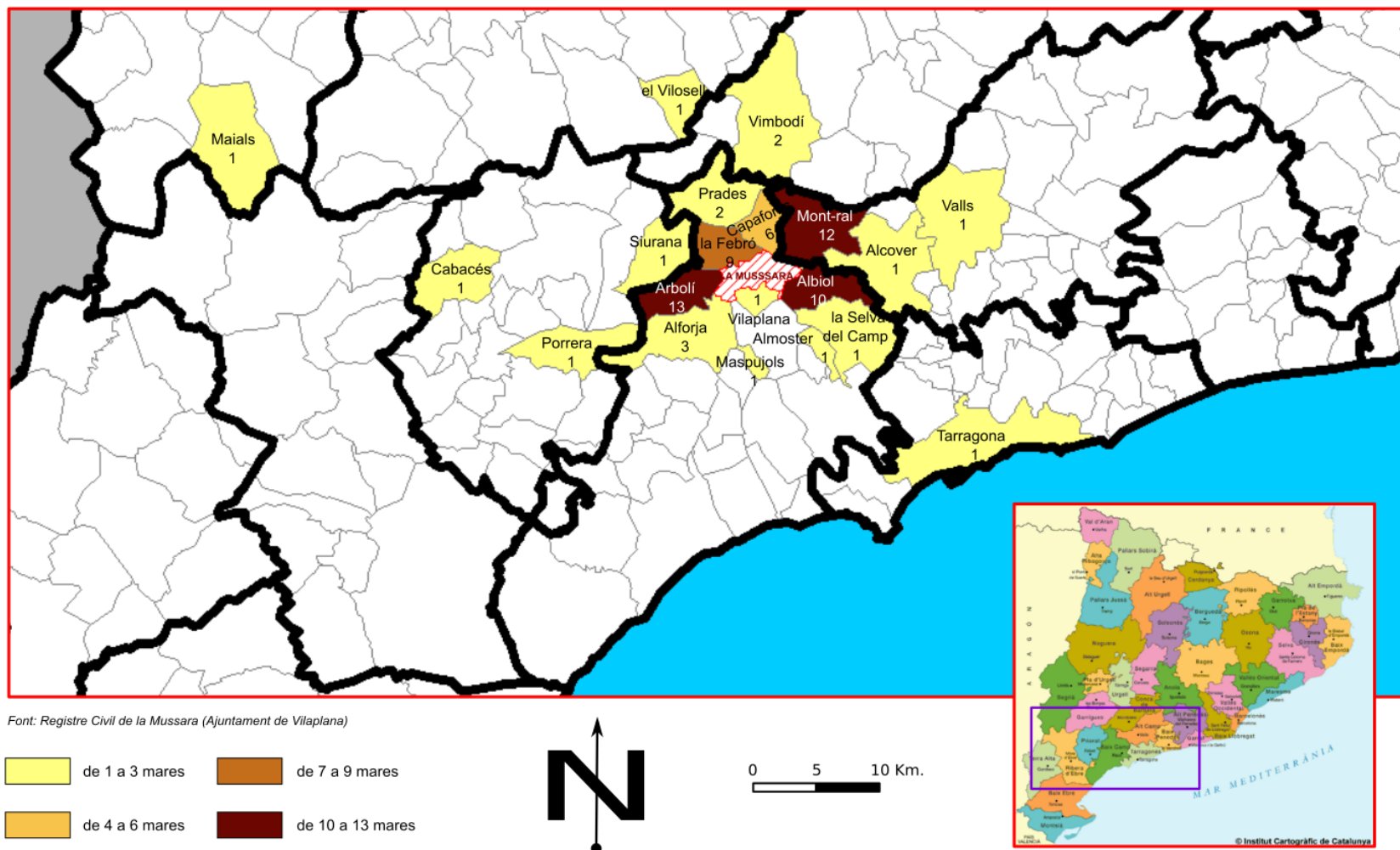
La mare més jove registrada és Maria Camafort Balanyà que tingué un fill amb Magí Oliver Juanpere el 1896 amb 17 anys. I la mare amb més edat fou Maria Teresa Exposita que tingué un fill amb Francesc Rius Ollé el 1906 amb 48 anys. Destacar que hi ha trenta-un naixements amb mares que superen els 40 anys. Per últim dir que no s'ha pogut determinar l'edat de la mare en cinquanta-tres casos.

De les 134 mares registrades seixanta-tres són nascudes al terme de la Mussara i setanta-una en un municipi diferent. Maria Teresa Expòsita i Eugènia Expòsita, consta que provenen de l'hospici o beneficència. Les seixanta-nou mares restants provenen de vint municipis diferents (fig. 35).

Els municipis que aporten més mares en aquest registre són Arbolí amb 13, Mont-ral amb 12, l'Albiol amb 10, la Febró amb 9 i Capafonts amb 6. Tots municipis limítrofs i tots pertanyents a l'altiplà de les muntanyes de Prades. El conjunt de les muntanyes de Prades aporten un total de 53 mares, si hi sumem les de Prades i Siurana a les anteriors. Els pobles dels peus dels cingles de la Mussara: Vilaplana, Alforja, la Selva del Camp, Alcover i Maspujols, aporten un total de set mares. També trobem mares de poblacions força allunyades de la Mussara com ara Tarragona, Cabacés o Maials (Segrià).

En el recompte de mares d'Arbolí, n'hi ha una que surt com a nascuda a Gallicant, petit despoblat d'aquest terme. I en el recompte de Mont-ral n'hi ha dues que consten com a nascudes a Farena i una altra al Bosquet, ambdós agregats d'aquest municipi.

Fig. 35- Origen de les mares nascudes fora de la Mussara (1876 – 1951).

Realitzat per Joan Serra , a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Pel que fa als pares al registre en surten 119 de diferents, els que hi surten més cops són els més amunt esmentats Joan Estivill Dolcet i Francesc Rius Ollé que registraren deu fills cada u. També destaquen Pere Cavallé Corts i Salvador Juanpere Rius amb nou fills, el primer també surt esmentat més amunt mentre que el segon tingué aquests nou fills amb dues dones diferents entre 1883 i 1899, els sis primers els tingué amb Marina Cavallé Corts de qui enviudà el 1899 quan aquesta morí en el part de la seva filla Maria, l'any 1904 es casà amb Maria Rius Mas i d'aquest matrimoni nasqueren tres fills més, tots nascuts a cal Rafael. Per últim esmentar Andreu Robert Juanpere que tingué vuit fills tal com s'esmenta també més amunt.

El pare més jove fou Joan Magrné Roig que tingué una filla l'any 1945 amb 19 anys i el pare amb més edat que trobem és Antoni Boldó Òdena, secretari de l'Ajuntament que tingué una filla amb 66 anys l'any 1905. Es troben noranta-nou registres en què el pare de la criatura té més de quaranta anys i dotze en què aquest supera els cinquanta. Una dada que crida força l'atenció tenint en compte l'esperança de vida de l'època i la idea preconcebuda que es tenien els fills amb menys edat que ara. En vint-i-tres casos no s'ha pogut determinar l'edat del pare i en un cas el pare, Joan Camafort Exposito, consta com a difunt en el moment del part de la seva filla Francesca l'any 1924.

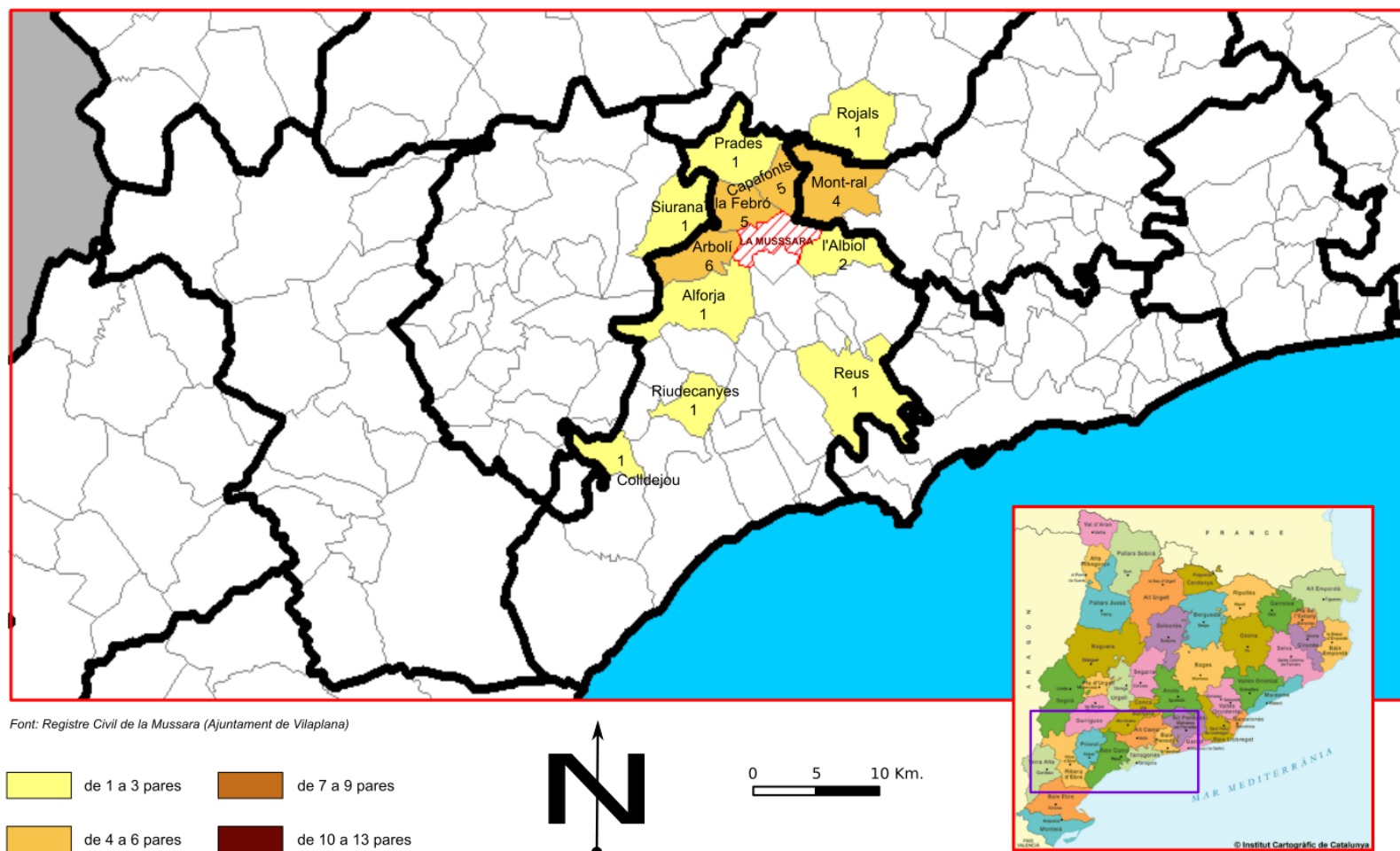
Dels 119 pares que consten en el registre de naixements vuitanta-nou són nascuts al mateix terme de la Mussara i trenta consten com a nascuts en un altre municipi, aquest provenien de dotze llocs diferents, el poble que aporta més pares al registre de naixements és Arbolí amb sis, seguit de la Febró i Capafonts amb cinc i Mont-ral amb quatre. Els pares provinents d'algun poble de l'altiplà de les Muntanyes de Prades sumen vint-i-sis dels trenta pares nascuts fora terme, la resta de pares provenen de Reus, Alforja, Colldejou i Riudecanyes (*fig. 36*).

S'observa que hi ha més nombre de mares diferents que de pares el que ens porta a pensar que ells enviudaven més prematurament que elles. També és interessant fer notar que hi ha més mares nascudes fora que no pas pares.

Com que el període estudiat és molt concret i podria ser que aquestes senyores haguessin pogut tenir fills abans de 1876 o en podrien haver tingut després d'emigrar del poble ens abstindrem de donar dades referents a fills per dona o l'edat mitjana de la primera maternitat. En canvi del Registre de defuncions, on s'hi especifiquen els noms dels fills dels finats, sí que en podem determinar la mitjana de fills que van tenir les mussarenques mortes en edat fecunda el període estudiat.

Amb la finalitat de realitzar aquesta mitjana, s'han sumat tots els fills que tingueren les difuntes apuntades en aquest registre i aquest nombre s'ha dividit pel total de dones mortes amb més de quinze anys (principi de l'edat fecunda). En total surten noranta-sis dones que van morir entre els quinze i els noranta-sis anys, d'aquestes vint-i-sis no va tenir cap fill, i les setanta restants van tenir un total de 342 fills, si aquest resultat el dividim per les noranta-sis dones esmentades, ens dóna que de mitjana les dones que moriren a la Mussara entre 1876 i 1957 van tenir 3,56 fills/es. A part del grup de dones que moriren sense descendència, que és el dominant, entre les que sí que en tingueren, la moda va ser de quatre fills/es per mare. La dona que tingué més fills, de les que surten al registre de defuncions, fou Francesca Corts Cavallé que en tingué onze, la Francesca morí el 1897 a ca l'Estevenet i tenia seixanta-set anys en el moment de la seva defunció. A més surten cinc dones que tingueren nou criatures cada una. Entre els homes destaca Josep Abelló Corts del mas de l'Abelló, mort el 1883 amb noranta-tres anys que tingué tretze fills/es amb tres dones diferents, com apunta la seva partida de defunció.

Fig. 36- Origen dels pares nascuts fora de la Mussara (1876 – 1951).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

5. 1. 4- L'onomàstica i els cognoms

Al principi s'ha dit que nasqueren 198 nens i 178 nenes, aquestes criatures foren batejades amb 116 noms diferents, al registre s'han trobat seixanta noms diferents per a les nenes i cinquanta-sis per als nens. El 1886 es va registrar el naixement d'un nen fill de Rosa Juanpere Rosés i Salvador Juanpere Ramon, però com que nasqué mort al registra ja no hi surt cap nom de pila.

Entre les nenes dominava el nom de Maria (trenta-tres cops) i entre els nens el nom de Josep (42 cops). Els patrons de la vila tenien força tirada entre els padrins de bateig: Salvador és el segon nom més posat entre els barons (vint-i-quatre cops) i Isidre el cinquè amb dotze.

Taula 5- Els noms més posats, tant per nenes com per nens.

NOMS DE NENA MÉS POSATS			NOMS DE NEN MÉS POSATS		
	Nom	Núm.		Nom	Núm.
1	Maria	33	1	Josep	42
2	Carme	15	2	Salvador	24
3	Dolors	13	3	Joan	19
4	Rosa	11	4	Pere	16
5	Teresa	10	5	Isidre	12
6	Francesca	8	6	Antoni	7
7	Mercè	7	7	Lluís	7
8	Magdalena	6	8	Francesc	5
9	Antònia	4	9	Marcel·lí	4
10	Marina	4	10	Esteve	4

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Com es pot comprovar hi havia més varietat alhora de batejar les nenes que no pas els nens. En el registre hem trobat alguns noms curiosos i que avui en dia no abunden, entre les nenes han cridat l'atenció una Balbina, una Celestina, una Leocàdia, dues Serafines i una Ursesínia; Entre els nens han cridat l'atenció un Celestí, un Ciril, un Linus, un Policarp, dos Rufins i un Saqueries.

Pel que fa als cognoms s'han detectat vint-i-quatre primers cognoms (el del pare) diferents i quaranta-un segons cognoms diferents (el de la mare). El clar dominador és Juanpere, ja que hi ha setanta-nou criatures que el tenen com a primer cognom i cinquanta-nou com a segon.

Taula 6- Els cognoms més usuals.

1ers COGNOMS MES COMUNS			2ns COGNOMS MES COMUNS		
	Cognom	Núm.		Cognom	Núm.
1	Juanpere	79	1	Juanpere	59
2	Cavallé	36	2	Roig	46
3	Estivill	36	3	Estivill	32
4	Olivé	34	4	Cavallé	22
5	Rius	30	5	Abelló	21
6	Abelló	23	6	Agustench	20
7	Magrané	15	7	Robert	20
8	Camafort	12	8	Exposito	15
9	Agustench	11	9	Rius	14
10	Balañà, Rosés	11	10	Olivé	11

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

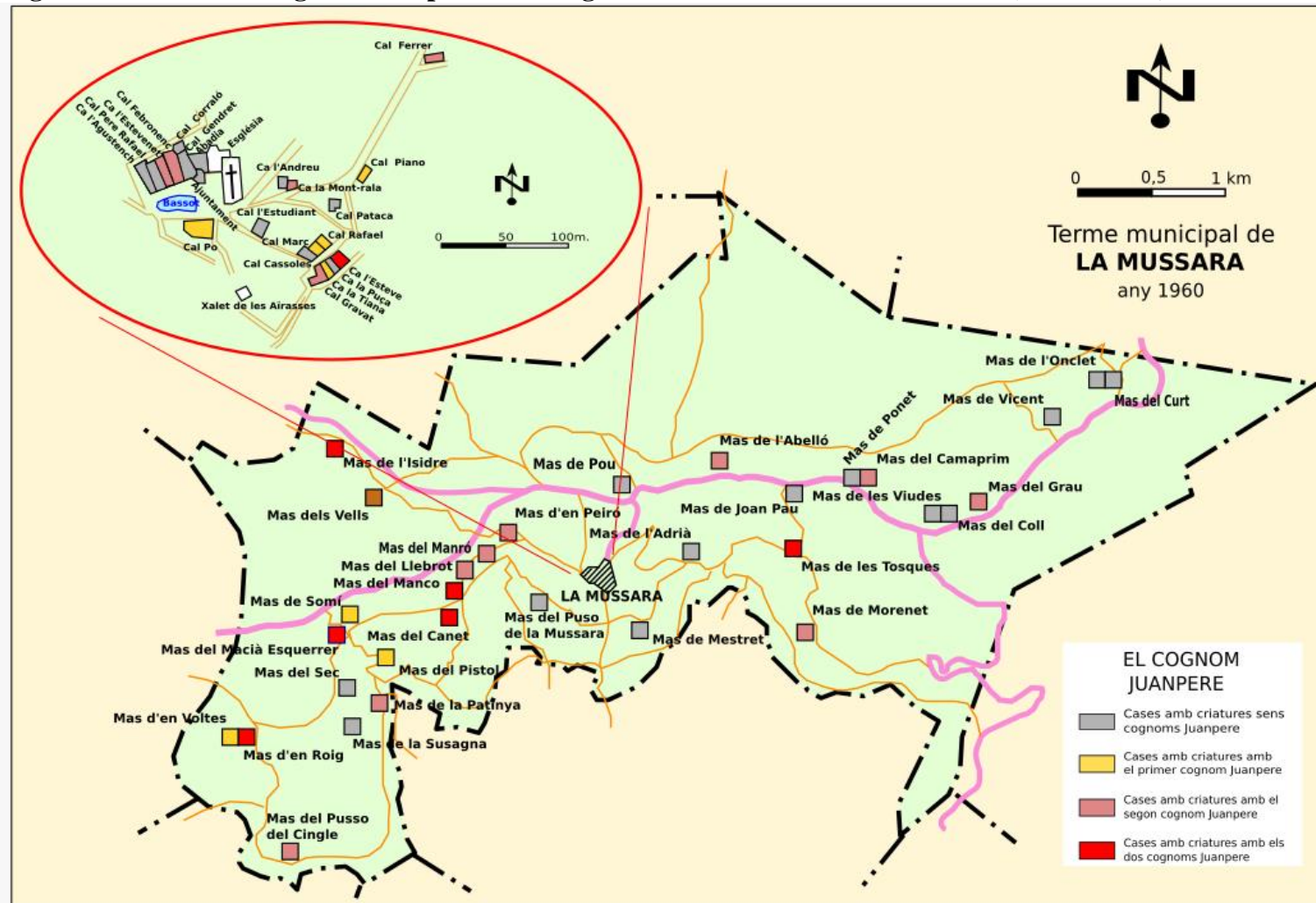
D'aquestes criatures que porten el cognom Juanpere, n'hi ha dotze que el tenen com a primer i com a segon cognom i 126 que el tenen com a primer o com a segon, o sigui més d'un terç de totes les criatures nascudes a la Mussara entre 1876 i 1951. Ens trobem davant d'un cognom típicament i genuïnament mussarenc igual com ho són en menor mesura: Estivill, Abelló i el ja més comú Cavallé.

R. Amigó (2006), explica que no troba el llinatge Juanpere a la Mussara fins al llistat de propietaris del cadastre de 1716 on hi surten reflectits tres contribuents amb aquest cognom.

Al llarg del 76 anys estudiats van néixer criatures amb Juanpere com a primer cognom en sis de les cases del poble i en nou dels masos; i com a segon cognom en sis cases del poble i en setze masos, per últim van néixer nens amb els dos cognoms Juanpere en una casa del poble i en sis masos.

Les xifres i el mapa ens indiquen que era un cognom més propi del poble i dels masos de l'oest del terme que no pas dels masos que es troben a llevant, on quasi que no se'n registra cap (*fig. 37*).

Fig. 37- Presència del cognom Juanpere en el Registre de naixements de la Mussara (1876 – 1951).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

5.2- CASAMENTS:

L'apartat de matrimonis del Registre Civil de la Mussara consta de sis volums:

- Tom I (1876 – 1915): 102 entrades
- Tom II (1916 – 1918): 4 entrades
- Tom III (1918 – 1931): 16 entrades
- Tom IV (1933 – 1934): 3 entrades
- Tom V (1934): 1 entrada
- Tom VI (1940 – 1956): 8 entrades

Com s'ha dit en l'apartat anterior tots els volums estan escrit en castellà tret, en aquest cas, del número V que és bilingüe i sols té una sola entrada.

El Registre de matrimonis de la Mussara consta de 134 entrades inscrites entre 1876 i 1956, tot i això hi ha inscripcions de matrimonis ocorreguts anteriorment a la instauració del Registre Civil. Aquests són els casos de:

- Maria Estivill Juanpere – Josep Anton Robert Juanpere, casats el 1871 (núm. 2)
- Maria Abelló Abelló – Pere Caballé Robert, casats el 1874 (núm. 3)
- Dolors Juanpere Rosés – Josep Llorens Castellnou, casats el 1873 (núm. 4)
- Maria Robert Juanpere – Pere Abelló Masdéu, casats el 1875 (núm. 5)
- Maria Vallverdú Estivill – Josep Camafort Prats, casats el 1870 (núm. 8)
- Rosa Magrané Martorell – Jaume Vallverdú Salvadó, casats el 1872 (núm. 9).
- Antònia Agustench Bonet – Pere Juanpere Climent, casats el 1874 (núm. 10)
- Magdalena Masdéu Pàmies – Sebastià Juanpere Ferré, casats el 1872 (núm. 13)
- Francesca Masdéu Recasens – Josep Estivill Vallverdú, casats el 1876 (núm. 14)

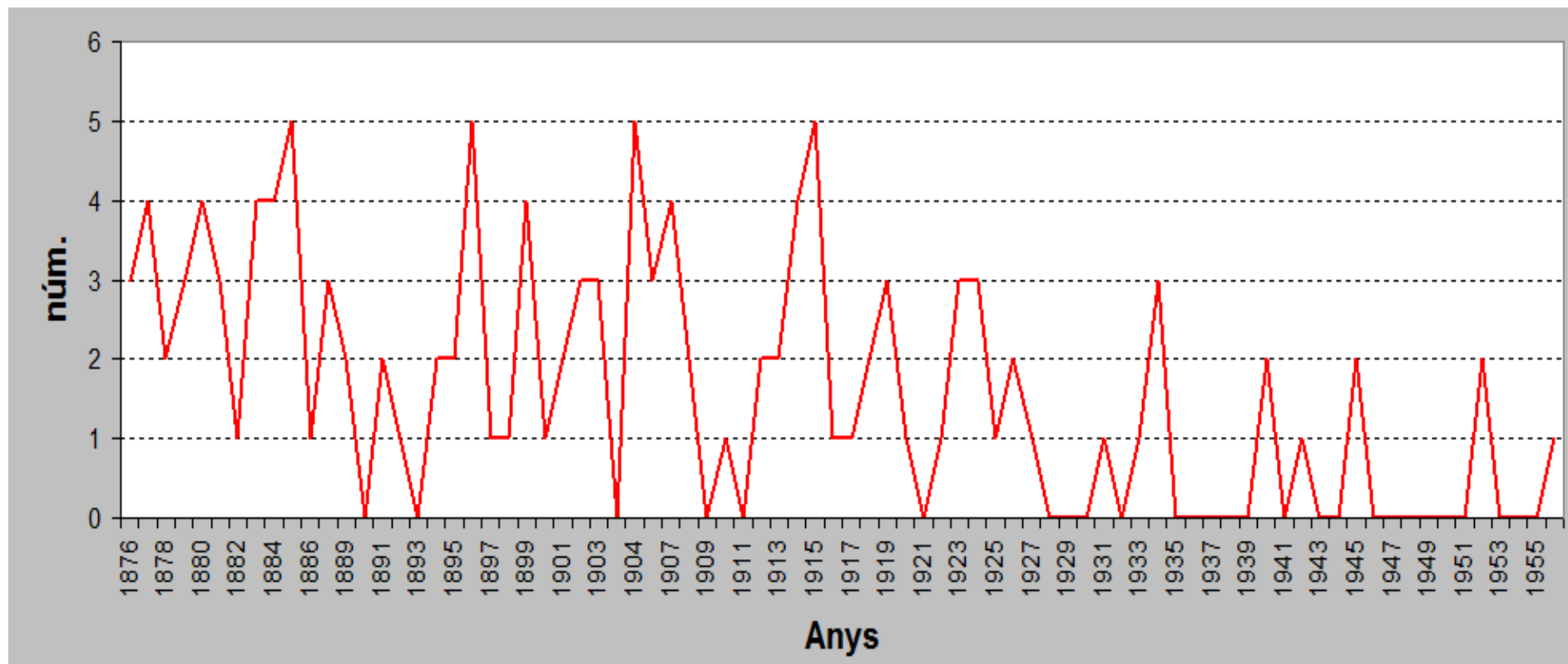
El primer matrimoni anotat és el de Bonaventura Juanpere Roig amb Joan Estivill Balañà, casats el 1876 i l'últim el d'Antònia Magrané Roig amb Rafael Carlos Ribas casats el 1956.

És de suposar que tots els casaments se celebraren a l'església de Sant Salvador de la Mussara pel ritu catòlic.

El nombre de casaments per any mai va ser massa significatiu, el nombre màxim de casaments celebrats en un any van ser cinc que es va donar quatre cops: 1885, 1896, 1904 i 1915. Entre 1876 i 1956, quan se celebra l'últim casament del municipi, trobem vint-i-set anys en què no se'n celebra cap (*fig. 38*).

Hi ha dos períodes considerablement llargs en què no se celebra cap casament: 1934 – 1940 i 1945 – 1952.

Fig. 38- Casaments celebarts a la Mussra per anys (1876 – 1956).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

S'ha registrat una núvia i cinc nuvis que hi surten dues vegades, conseqüència d'haver enviudat i haver-se tornat a casar. Aquests són els casos de: Carme Martorell Anguera que es casà el 1904 amb Antoni Boldó Òdena (el secretari), que no sabem quan enviudar, ja que residia a Almofter quan es casa en segones núpcies amb Batista Rius Juanpere el 1914. Justament Batista Rius Juanpere es casà en primeres núpcies amb Mercè Juanpere Juanpere el 1896, enviudà l'any 1912 i es casà amb la també vídua Carme Martorell Anguera el 1914. Joan Cavallé Pàmies es casà amb Marina Robert Ollé el 1880, enviudà el 1883 i es tornà a casar el mateix any amb Anna Estivill Juanpere; Josep Camafort Prats es casà en primeres núpcies amb Maria Vallverdú Estivill el 1870, enviudà el 1877 i es tornà a casar el 1878 amb Àngela Juanpere Roig. Modest Junapere Estivill es casà amb Rosalia Robert Camí el 1902, enviudà el 1904 i es casà el 1906 amb la germana de la finada, Maria Robert Camí. Finalment Pere Cavallé Robert, casat amb Maria Abelló Abelló el 1874, enviudà el 1884 i es tornà a casar el 1888 amb Rosa Cavallé Feliu.

A part d'aquests casos en el registre apareixen cinc dones i dotze homes més que sols apareixen un cop però que manifesten que en el moment de contraure matrimoni són vidus.

5. 2. 1- Edats dels contraents

La noia més jove que trobem al registre que passà per l'altar fou Leonor Olivé Vallverdú de 16 anys que es casà el 1900 amb Pere Rius Mas, de 29 anys. I la de més edat fou Francesca Estivill Estivill, de 54 anys que es casà amb Josep Abelló Besora de 55 anys el 1885. Tots dos eren vidus al moment de casar-se. Entre els nois, el més jove en deixar la solteria fou Joan Magrané Roig, de 19 anys que es casà l'any 1945 amb Emília Estivill Rius. I l'home que passà per la vicaria amb més edat fou Antoni Boldó Òdena (el secretari) que es casà amb Carme Martorell Anguera el 1904 amb 64 anys. Cal recordar que el sr. Boldó era vidu de Francesca Veciana Aymamí des de 1894.

La mitjana d'edat de les noies que surten anotades al registre de casaments de la Mussara és de 24,38 anys, l'edat en què es casaren més xiques fou als 22 anys concretament disset. Una mica més 55% de les noies que surten anotades al registre s'havien casat amb 23 o menys anys i quasi el 89% s'havia casat abans de complir els 30 anys. Les sis noies que consten casades en segones núpcies, ja que havien enviudat tenien edats compreses entre els 33 i els 54 anys.

Els nois es van casar de mitjana amb 29 anys justos, l'edat més comuna de casament dels barons fou els 28 anys amb vint nois. Sols el 51% dels nois que apareixen al registre s'havien casat amb 27 o menys anys i el quasi 7% de tots els nuvis que surten anotats tenen 40 o més anys. Els disset homes que manifesten que són vidus en el moment de casar-se tenen edats compreses entre els 28 i 64 anys.

Sols hi ha dos homes i dues dones que manifesten que són solters/es i que es casen amb més de 40 anys, aquests són: Josep Sans Gisbert de l'Aleixar que es casà amb 44 anys amb Conxita Boldó Veciana de 24 anys l'any 1899; Josep Maideu Palerola de la Selva del Camp de 44 anys es casà amb Carme Robert Abelló de 36 anys l'any 1952; Bonaventura Juanpere Roig de 42 anys es casà el 1876 amb el vidu Josep Abelló Besora de 45 anys; I Rosa Cavallé Feliu de 42 anys es casà el 1888 amb el vidu Pere Cavallé Robert de 41 anys.

El matrimoni amb més diferència d'edat fou l'abans esmentat entre Josep Sans Gisbert i Conxita Boldó Veciana que es portaven vint anys.

5. 1. 1- Origen dels contaents

De les 134 dones anotades al registre de matrimonis de la Mussara, cent dinou declaren que viuen a la Mussara i quinze fora del terme, de les que viuen al poble n'hi ha cinquanta-tres que diuen que viuen en algun dels masos, quinze que diuen que viuen en alguna de les cases del poble i hi ha cinquanta-un casos en què no s'ha pogut determinar l'adreça mussarenca de residència de la núvia. Les núvies que manifesten que vivien fora de la Mussara provenien de dotze poblacions diferents, les poblacions que aportaren més núvies foren Alforja, l'Albiol i Reus amb dues cada un.

Hi ha el cas de Carme Martorell Anguera que es casà dues vegades i que en el seu primer matrimoni, amb Antoni Boldó Òdena, declara que vivia a Vilaplana, on havia nascut, i en el segon matrimoni, amb Batista Rius Juanpere, declara que viu a Almoster. Segurament quan el sr. Boldó cessà les seves activitats com a secretari es devia retirar en aquesta vila del Baix Camp: cal recordar que la seva primera esposa n'era i igual n'heretà la casa, ja que ell era de Rojals (*taula 7*).

Taula 7- Lloc de residència dels contraents que no vivien a la Mussara.

RESIDÈNCIA DE LES NÚVIES		RESIDÈNCIA DELS NUVIS	
Poble	Núm.	Poble	Núm.
Alforja	2	la Febró	8
l'Abiol	2	Mont-ral	5
Reus	2	Arbolí	5
Almoster	1	Capafonts	4
Barcelona	1	Alforja	3
Botarell	1	l'Abiol	3
l'Arbolí	1	Alcover	2
Mont-ral	1	Reus	3
Riudecols	1	l'Aixàbiga (Mont-ral)	2
Valls	1	l'Aleixar	2
Vilaplana	1	L'Espluga de Francolí	2
Vimbodí	1	Vilaplana	2
TOTAL	15	Colldejou	1
		La Selva del Camp	1
		Porrera	1
		Rojals	1
		Tordera	1
		TOTAL	46

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Entre els nuvis vuitanta-vuit declaren que viuen a la Mussara i quaranta-sis fora del terme. Dels que viuen a la Mussara n'hi ha trenta-dos que viuen en un mas, vint que ho fan en una casa del poble i n'hi ha trenta-sis en què no s'ha pogut determinar la seva adreça mussarenca. Dels nuvis que vingueren de fora, aquest provenien de disset pobles diferents, els termes que aporten més nuvis són la Febró amb vuit i Mont-ral amb set (d'aquests n'hi ha dos que declaren que viuen al llogaret de l'Aixàviga).

S'han localitzat trenta-nou parelles en què els dos contraents viuen a la Mussara i se n'ha pogut determinar la seva adreça de solteria. De les trenta-dues noies que vivien en un mas, vint-i-tres es van casar amb nois que també vivien en cases aïllades, i nou es van casar amb nois del poble. De les set noies que vivien al poble, tres es van casar amb nois d'un mas i quatre amb nois del mateix poble.

Dels trenta-nou nuvis, estudiats, vint-i-sis vivien en un mas i tretze al poble, dels que vivien en cases aïllades vint-i-tres es van casar amb alguna noia de masia i tres amb xiques del poble; I dels que vivien al poble, nou es van casar amb noies de masos i

quatre amb noies del mateix llogaret. En aquest recull s'ha tingut en compte el Mas del Cintet que tot i formar part del terme de la Febró, és molt proper al límit de terme i molts estudis el consideren com un mas més de la Mussara (figs. 39-40).

Hi ha cinc parelles en què els dos contraents declaren que vivien sota el mateix sostre, aquestes són:

Taula 8- Contraents que vivien els dos en la mateixa adreça abans de casar-se.

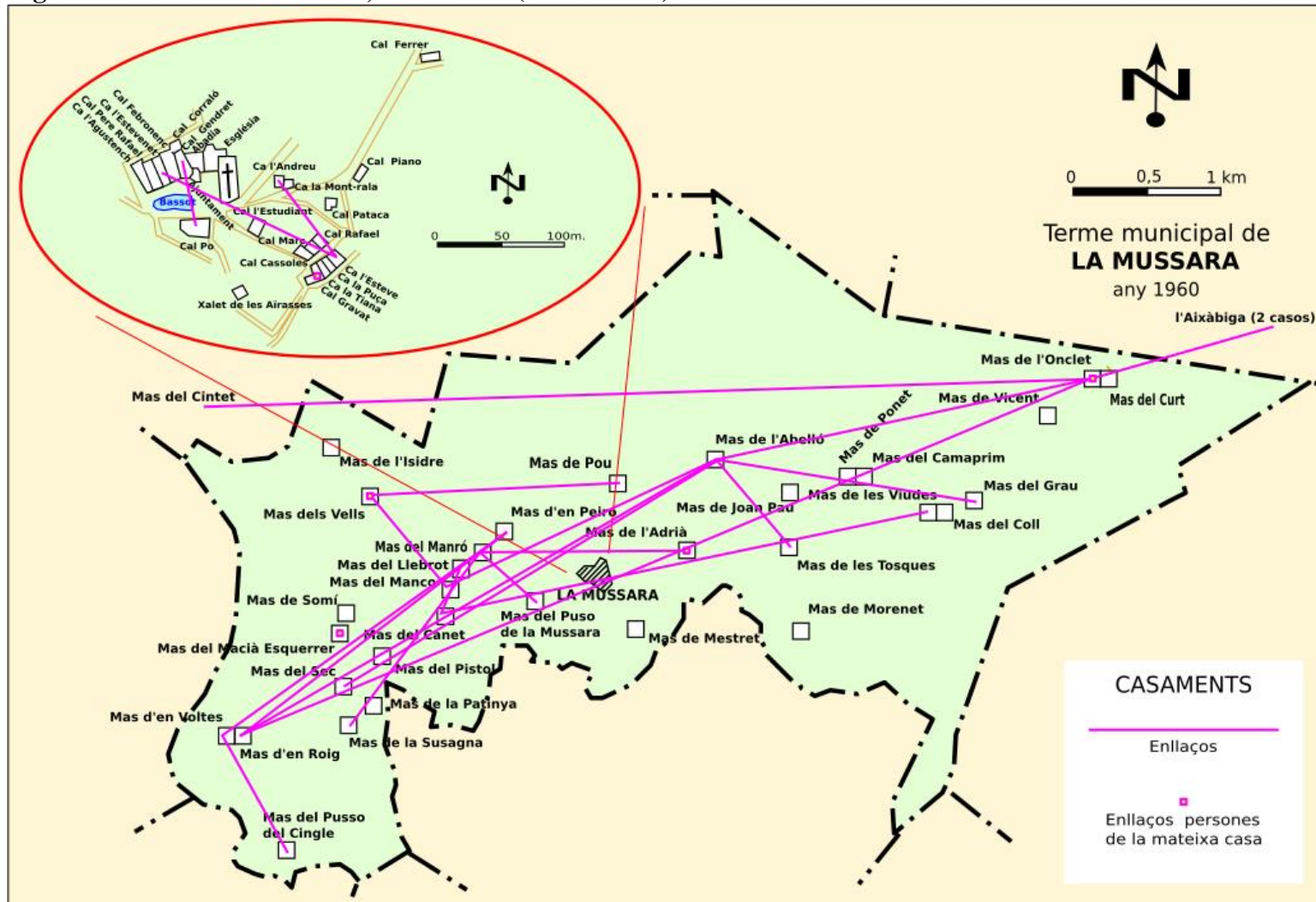
Any	Núvia	Ed.	Estat	Nuvi	Ed.	Estat	Lloc de Reidència
1896	Maria Pegrí Estivill	22	Soltera	Salvador Estivill Rius	27	Solter	Mas del Macià Esquerrer
1899	Maria Camafort Balaña	28	Soltera	Magí Olivé Juanpere	31	Solter	Cal Gravat
1906	Maria Robert Camí	18	Soltera	Modest Juanpere Estivill	30	Viudo	Mas dels Vells
1908	Dolors Amat Robert	27	Soltera	Carles Robert Estivill	37	Solter	Mas de l'Adrià
1934	Meletina Roig Estivill	33	Vídua	Pere Magrané Juanpere	35	Solter	Mas de l'Onclet

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

En aquesta petita llista trobem dos casos en què una de les parts de la parella havia enviudat i es casen amb el cunyat/da o si es vol dir d'una altra manera amb el germà/na del/ de la difunt/a. Aquests casos són els de Modest Juanpere Estivill que es casà en primeres núpcies amb Rosalia Robert Camí l'any 1902 i enviudà d'aquesta el 1904 i es casà amb segones núpcies amb la germana de la difunta, Maria, el 1906; L'altre cas és el de Meletina Roig Estivill que enviudà de Climent Magrané Juanpere el 1934 (no s'ha pogut determinar quan es casaren, ja que amb tota seguretat es casaren fora vila, a Siurana on residiren durant un temps i on nasqué el seu únic fill Joan o a l'Arbolí d'on provenia la Meletita) i es casà el mateix any amb el seu cunyat Pere Magrané Juanpere. En els dos casos esmentats els membres vidus de la parella són nouvinguts a la casa que habiten i a més tenen en comú que dels anteriors matrimonis tenien a càrrec infants de molt curta edat,. Fet que devia motivar a les famílies a arreglar matrimonis de conveniència pel bé de les criatures.

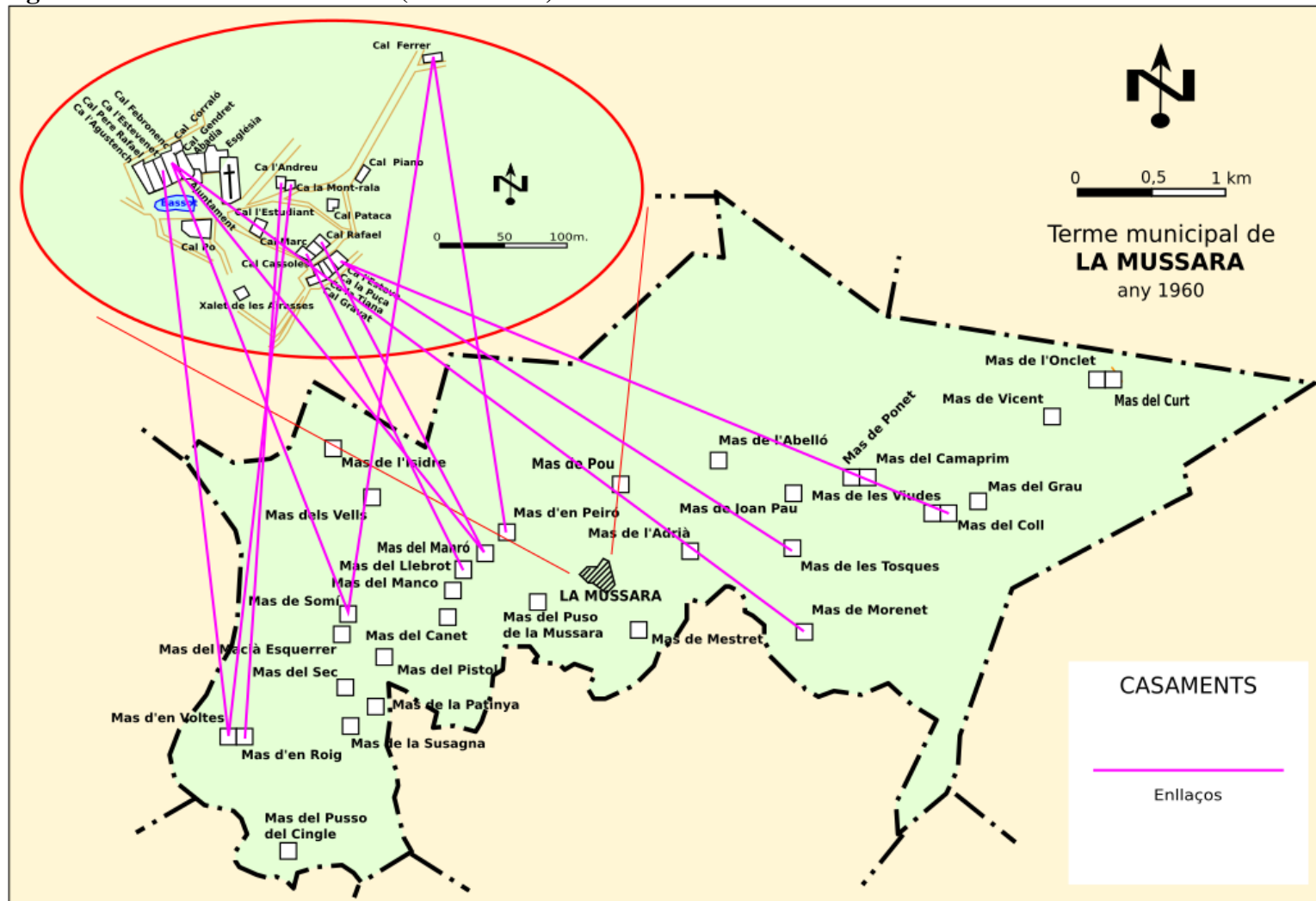
Pel que fa a les altres tres parelles en què les dues parts vivien sota el mateix sostre és aventurat formular alguna hipòtesi, encara que en dos dels casos per la coincidència d'algun dels dos cognoms es podria aventurar la idea que fossin cosins.

Fig. 39- Casaments casa – casa, mas – mas (1876 – 1956).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Fig. 40- Casaments cases – masos (1876 – 1956).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Cal fer notar que no s'han trobat casos de més d'un matrimoni entre dues mateixes cases i masos, això no vol dir que no hi fossin, ja que com s'ha esmentat hi ha molts casos en que no s'ha pogut esbrinar l'adreça dels contraents.

Cal dir que en el mapa anterior s'hi ha fet sortir el llogaret de l'Aixàviga, ja que tot i pertànyer administrativament a Mont-ral es troba a pocs centenars de metres del límit terminal de la Mussara i a poc menys d'un quilòmetre del mas de l'Onclet i dues pubilles d'aquest mas es casaren amb nois d'aquest poblet, concretament: les germanes Antonia i Roser Cavallé Roig, que es casaren respectivament els anys 1906 i 1913 amb Joan Prats Torrell i Lluís Vallverdú Fort.

Sols s'ha trobat un cas en què els dos contraents declarin que viuen fora de la Mussara, que és el del matrimoni format per Andrea Rius Ventura i Magí Juanpere Munté casats el 1924: ella declara que viu a Riudecols i ell declara que viu a Reus, tot i això Andrea havia nascut a la Mussara i més concretament al Mas de Manró el 1906, i ell pel cognom que porta no és gens aventurat pensar que tot i haver nascut a Reus era descendent de la Mussara. No hi ha cap dada que ens permeti afirmar que després del matrimoni la parella es quedés a viure a la Mussara, ja que els seus noms no apareixen ni declarant el naixement d'alguna criatura ni en el registre de defunció.

Cal dir que Salvador Juanpere Estivill, que es casà amb Maria Estivill Agustench de cal Gravat el 1907, consta com a resident a Vilaplana en el moment de contraure matrimoni, però tot i això en Salvador era nascut a la Mussara concretament al Mas del Manco el 1879. Segons apunta A. Manent (2003), el mas del Manco es deshabità el 1905 i els seus propietaris anaren a viure a Vilaplana, però tot i això hi pujaven i en baixaven tot sovint per a cuidar els camps que envoltaven el mas. Per tant, no és agosarat contar l'hereu de cal Manco com un mussarenc més tot i que feia uns deu anys que la seva residència principal fos a Vilaplana.

Finalment és necessari apuntar per acabar aquest apartat que la gran diferència entre nuvis de fora vila (quaranta-sis) i núvies de fora vila (quinze) no es correspon amb les dades apuntades en l'apartat anterior de naixements en què trobem més mares foranes (setanta-una) que pares forans (vint-i-nou). Aquesta diferència cal buscar-la en la tradició i en la llei no escrita de celebrar el casament al poble de la núvia, encara que després no hi acabin residint.

5.3- DEFUNCIONS:

El registre de defuncions de la Mussara consta de sis volums, tots amb les entrades en castellà a excepció del número cinc que és bilingüe, anvers en català revers en castellà:

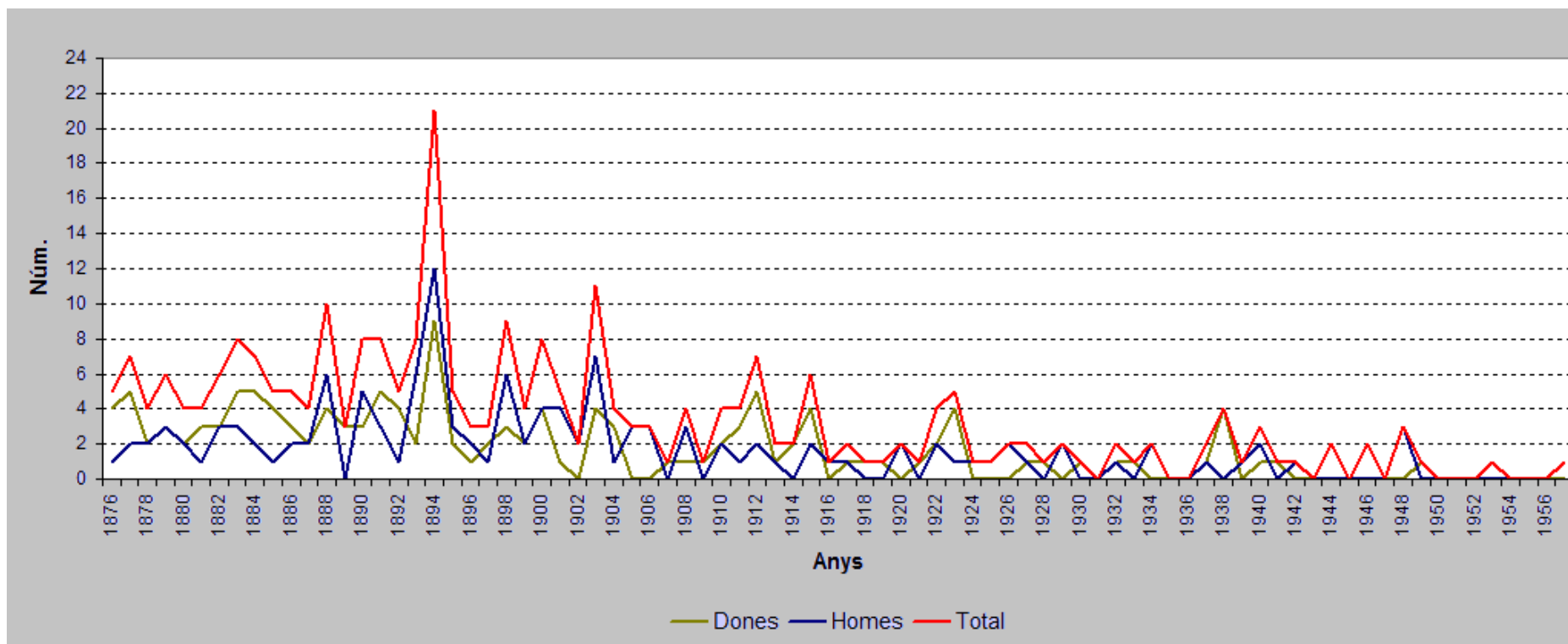
- TOM I (1876 – 1893), 101 entrades
- TOM II (1893 – 1911), 101 entrades
- TOM III (1911 – 1918), 22 entrades
- TOM IV (1919 – 1934), 28 entrades
- TOM V (1937 – 1939), 7 entrades
- TOM VI (1940 – 1957), 15 entrades

En total el registre de defuncions consta de 274 entrades d'entre 1876 quan s'inscriu la primera defunció, Maria Cavallé Vilalta de 66 anys i 1957 quan s'inscriu l'última, Josep Abelló Isern de 17 anys. Com ha passat en els altres dos registres s'han trobat anotacions que no corresponen cronològicament al moment en què s'apunten, són els casos de: Marina Corts Abelló morta el 1877 i inscrita la seva defunció el 1884 amb el número 51; i el cas de Jaume Vallverdú Salvadó mort el 1874 i inscrit el 1889 amb el número 77.

Tal com consta en els registres de defunció tots els difunts que hi figuren anotats foren sepultats al petit cementiri adossat a llevant de l'església de Sant Salvador de la Mussara, tant si n'eren veïns o hi moriren per casualitat. Una antiga llei obligava a enterrar els finats en el municipi on es produïa l'òbit.

Com s'ha dit anteriorment en el registre de defuncions hi consten 274 entrades, d'aquestes cent quaranta-una corresponen a dones i cent trenta-tres a homes (*fig. 41*). Entre les dones cinquanta consten com a casades en el moment de la defunció, seixanta-tres eren solteres i vint-i-vuit viudes. Entre els homes trenta-nou estaven casats en el moment del traspàs, cinquanta-nou eren solters i trenta-quatre eren vidus i en un cas no consta el seu estat.

Fig. 41- Defuncions a la Mussara, per sexes (1876 – 1957).

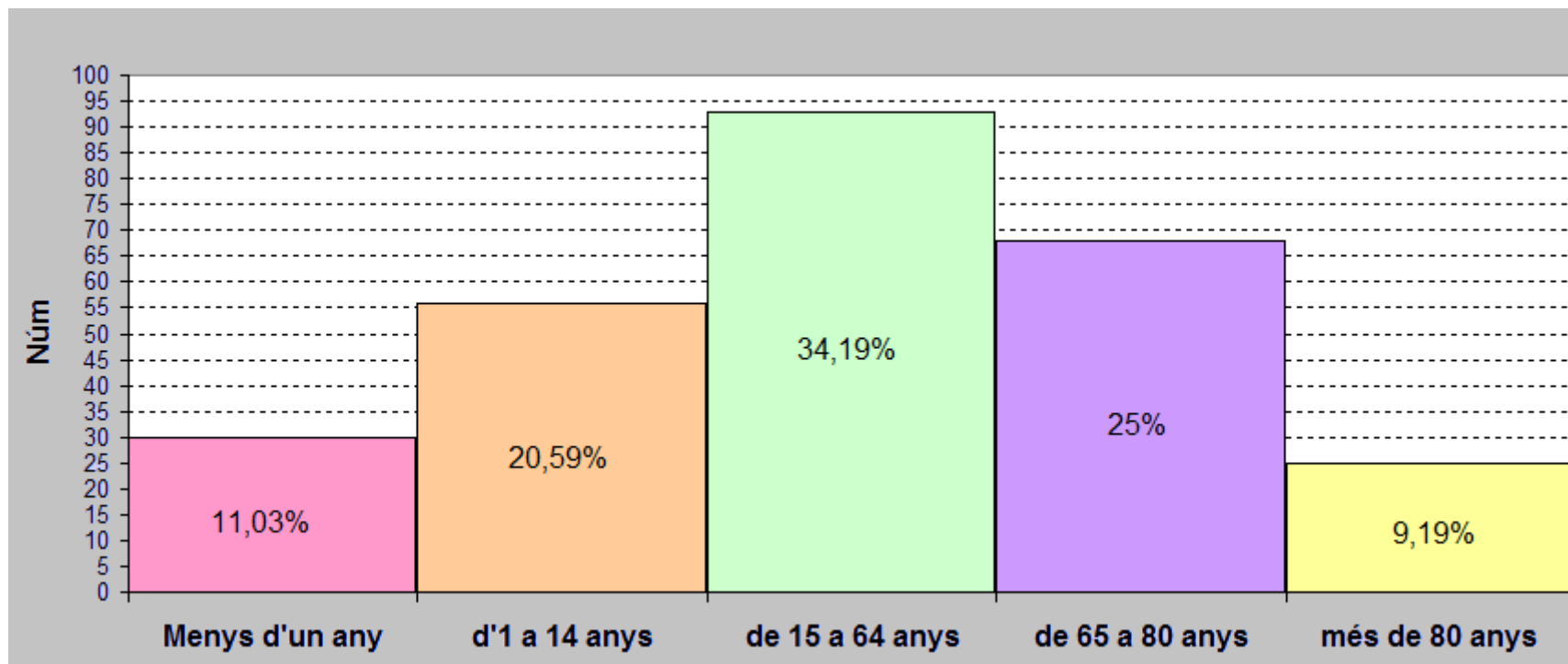

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

De mitjana a la Mussara en els vuitanta –dos anys d'història del seu Registre Civil hi moriren 3,4 persones per any. L'any 1894 és el que consta amb més defuncions amb diferència, a causa en gran mesura a un brot de diftèria que minvà la població infantil del terme, a gran distància hi trobem l'any 1903 amb onze defuncions i el 1888 amb deu. En el registre entre 1876 i 1957 hi ha dotze anys en què no es produeix cap defunció, aquests són: 1931, 1935, 1936, 1943, 1945, 1947 i els períodes entre 1949 i 1953; i entre 1953 i 1957. Com s'ha dit l'última persona que fou anotada al registre de defuncions de la Mussara fou Josep Abelló Isern el 1957, per trobar l'última defunció d'una dona ens hem de remuntar fins a l'any 1953, quan morí Maria Olivé Estivill de 53 anys. Entre 1949 fins que s'extingeix el poble, l'any 1960, sols hi moren dues persones, que són les dues anteriorment mencionades.

La mitjana d'edat en què van morir els muserencs fou a 40,36 anys. En els homes aquesta mitjana puja fins als 41,92 anys mentre que en les dones aquesta baixa fins als 38,89 anys de mitjana, el que ens pot portar a pensar que els homes de la Mussara tenien una esperança de vida tres anys superior a la de les dones.

Fig. 42- Defuncions a la Mussara per grans grups d'edat (1876 – 1957).

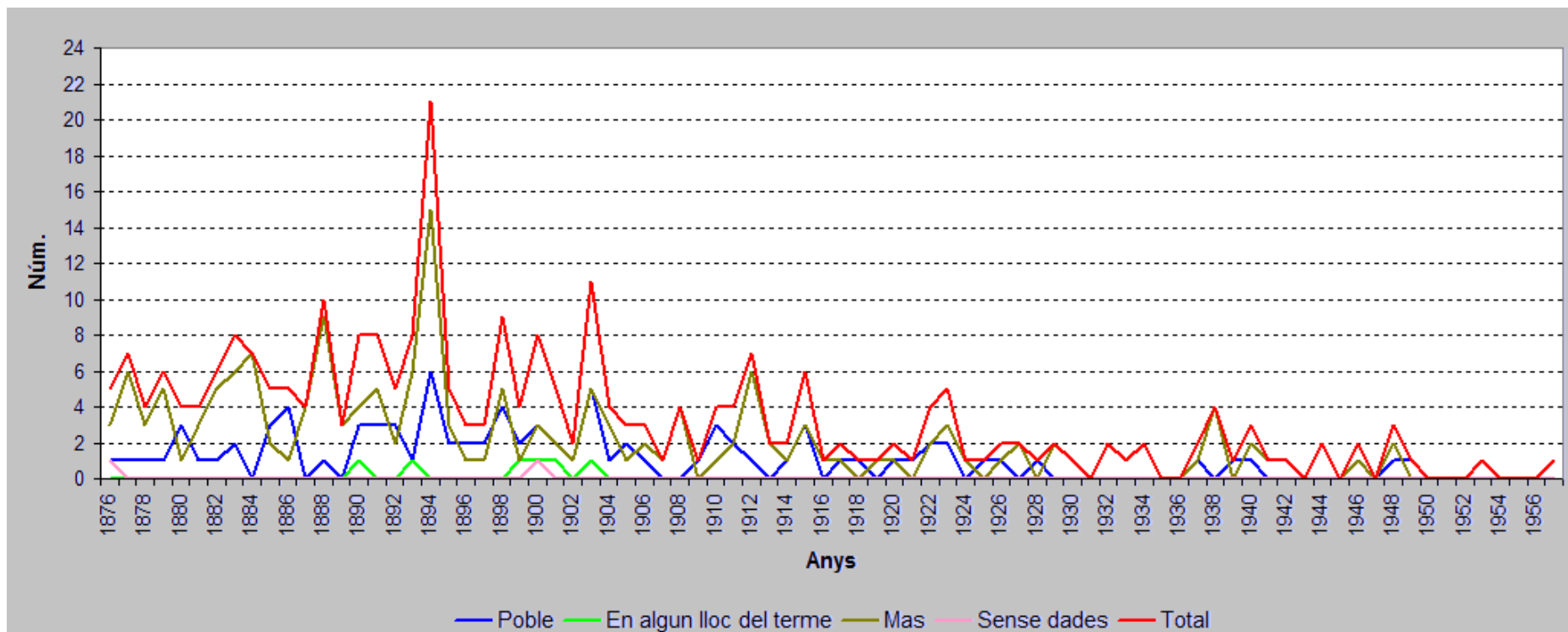
Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Per grans grups d'edat, trenta de les persones registrades van morir abans de complir l'any de vida, el que suposa l'11,03% de totes les anotacions, cinquanta-sis més van morir entre l'any de vida i els catorze, el que representa el 20,59% del total, per tant el 31,62% dels difunts anotats havien mort abans de complir els 15 anys. Noranta-tres dels difunts anotats tenien entre quinze i seixanta-quatre anys, el que representa el 34,19% del total. Els noranta-tres restants van aconseguir superar els seixanta-cinc anys de vida, dels quals vint-i-cinc un 9,19% van superar els vuitanta anys, d'aquests deu són dones i quinze homes. Es troben set casos en què el difunt va superar els noranta anys, tres dones i quatre homes. Les persones més longeves apuntades en el registre de defuncions foren Maria Ollé Cartanyà i Pere Magrané Robert que moriren els dos amb 96 anys el 1899 i 1903 respectivament (*fig. 42*).

Hi ha dos casos en què no s'ha pogut determinar l'edat dels difunts, aquest són els de Maria Besora Vilalta morta el 1884 al Mas de l'Abelló i Isidre Agustench Salvadó, mort el 1898 al mas de l'Isidre.

Per emplaçament de la defunció noranta-dues d'aquestes es produïren en una casa del poble, cent setanta-quatre en un mas, sis en algun punt del terme i en dos casos no s'ha pogut determinar on moriren exactament, aquests són els casos de Josep Ferré Serra mort el 1876 a 38 anys, solter, veí de la Mussara sense determinar l'adreça i nascut a Alcover, l'altre fou Francesca Crua Bonavide que morí abans de complir l'any de vida el 1900, en el registre consta que morí d'accident i que era nascuda i veïna de Reus (*fig. 43*).

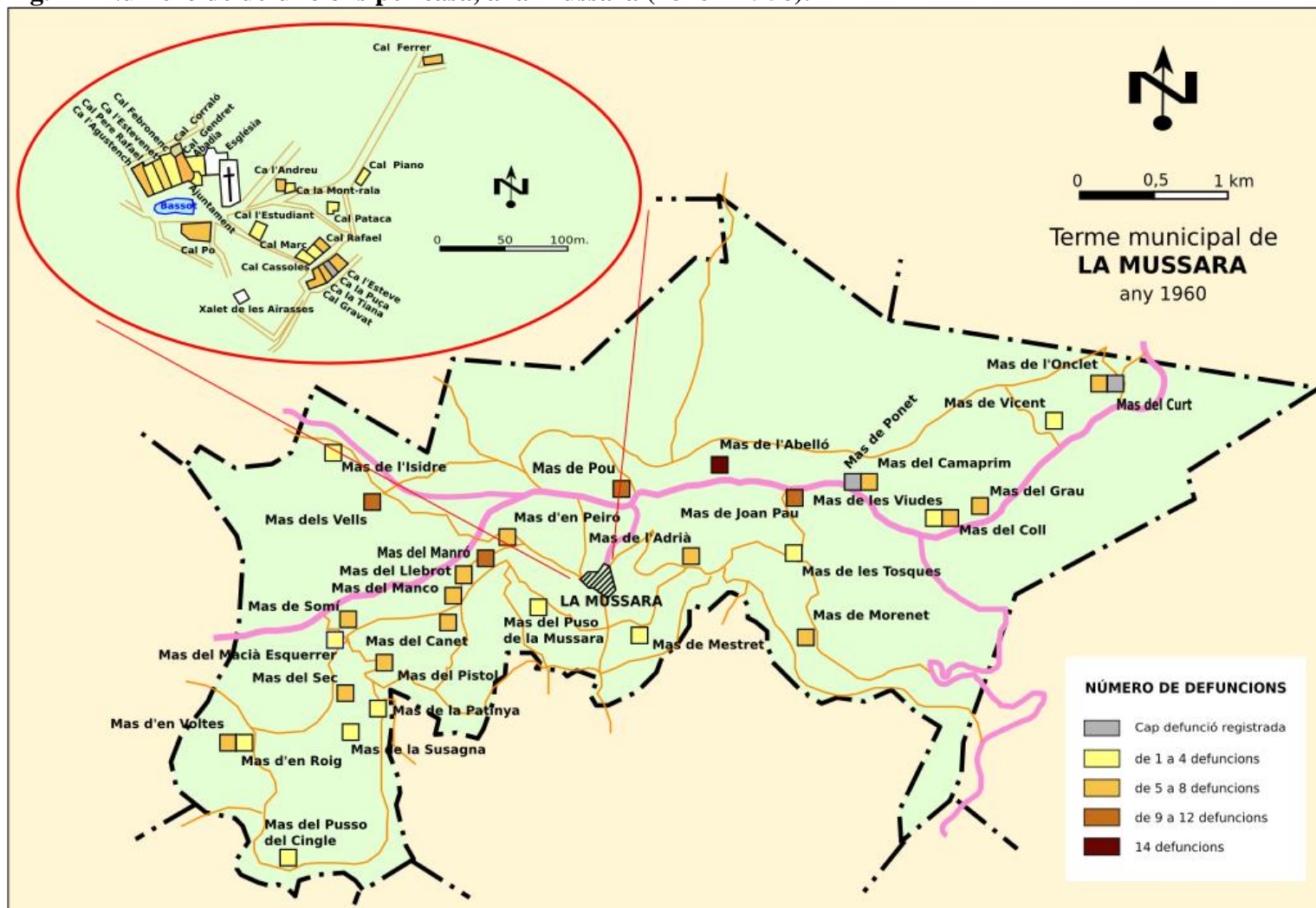
Fig. 43- Defuncions a la Mussara, per lloc (1876 – 1957).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Igual com passa amb els naixements, en els primers anys d'aquest estudi, es produeixen força més morts en masos que en cases del poble, aquest fenomen es comença a igualar amb el canvi de segle quan s'inicia l'èxode mussarenc, més prematur en alguns masos mal comunicats del terme que no pas en les cases del poble. Al poble s'hi conten trenta-dos anys en què no hi mor ningú, el primer dels quals fou el 1884, trobem un llarg període entre 1928 i 1937 en què no mor ningú en les cases alevades al voltant de l'església. L'última defunció que es produí al poble fou la de Rosa Vallespinosa Pàmies, l'any 1949, de 73 anys a ca l'Agustench. Als masos sols s'hi troben vint-i-un anys en què no s'hi produeixi cap defunció, el primer fou el 1931 quan tampoc morí ningú en tot el terme, s'han trobat un període de quatre anys (1948-1953) i dos de tres (1942-1946 i 1953-1957) en què no mor ningú en alguna de les cases aïllades del terme. Com ja s'ha dit, l'última persona en morir en un mas, va ser Josep Abelló Isern, el 1957, de 17 anys que morí al mas de l'Abelló.

Fig. 44- Número de defuncions per casa, a la Mussara (1876 – 1956).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

L'any en què es registra més diferència de defuncions entre masos i cases és el fatídic 1894 quan es registren quinze difunts en masos i sis en cases del poble.

Per cases, les que registren més defuncions són el mas de l'Abelló amb catorze entre 1879 i 1957; Mas de Joan Pau amb dotze entre 1877 i 1942, mas del Pou amb deu entre 1880 i 1940, mas dels Vells amb deu entre 1886 i 1953 i també amb deu Cal Gravat entre 1876 i 1928.

Hi ha dues cases del poble i dos masos on no s'hi registra cap defunció. En el cas del poble són ca la Puça i cal Corraló, que com ja s'apuntat anteriorment, segurament servien de *desembràs* o paller i no pas d'habitatge. En els masos no s'ha trobat cap registre de defunció en el mas de Ponet ni en el del Curt, en el cas del primer segurament perquè era enrunat abans que s'instaurés el Registre Civil i el segon perquè sols servia d'habitatge temporer i esporàdic. En canvi sí que s'ha trobat una defunció al Mas de les Viudes, la de Rosa Pellicé Isern, el 1878, de 70 anys i que consta com a resident al mas i nascuda a Farena, aquest és l'únic apunt del registre en què s'ha pogut determinar que provenia d'aquest mas veí paret per paret amb el del Coll.

Sorpren trobar dos registres de defuncions a l'edifici de l'Ajuntament i tres a l'Abadia, els morts a l'Ajuntament són un fill d'Antoni Boldó (el secretari) Antoni Boldó Veciana de cinc anys ocorreguda el 1885 i la de l'esposa del secretari Boldó, Francesca Veciana Aymamí de cinquanta-cinc anys, morta el 1894. A l'Abadia hi moriren Maria Claverí Tost el 1890 de quaranta-quatre anys, en la partida de defunció consta que era resident a l'abadia i nascuda a les Borges del Camp, és de suposar que era la majordona del capellà del poble; Un any més tard (1891) hi morí Bonaventura Ferré Gómez de cinquanta-cinc anys, també resident a l'abadia i nascuda a Cabra del Camp, segurament havia vingut a substituir l'anterior com a majordona, les dues consten com a solteres; per últim el 1940 hi morí José Centellas Pastor de setanta-dos anys, segons consta en la seva partida de defunció, morí de fred i era transeünt, no se li coneixia adreça estable i era nat al municipi Saragossà de La Cañada.

S'ha trobat un cas en què la defunció es produeix a l'Hospital Civil de la Mussara, però no s'ha pogut determinar de quin edifici es tracta, segurament era algun recambró de l'Ajuntament, en aquest Hospital Civil hi morí Joan Trets Papasey el 1879 de quaranta-

nou anys, a la seva partida de defunció hi consta que era veí de Vilanova i la Geltrú i nascut a Miravet (*fig. 44*).

Hi ha tres casos en què els difunts moren en una casa del carrer major i no s'ha pogut determinar a quina, són els casos de: Maria Estivill Cavallé (1877), Francesca Juanpere Climent (1880 ¿Cal Piano?) i Júlia Roig Masgoret (1923). També es troben dos casos en què s'indica que el lloc de la mort és la Mussara sense donar més indicacions, són els casos de Josep Ferré Serra (1876) veí de la Mussara i nascut a Alcover i el cas de Francesca Crua Bonavide (1900) veïna i nascuda a Reus que morí abans de complir l'any de vida.

Per últim destacar el cas de Josep Estivill Anguera que morí el 1888 a l'edat de 78 anys al Mas del Còdol Gros, mas que no surt referenciat ni en la Toponímia de Ramon Amigó Anglès ni en l'estudi de despoblament d'Albert Manent. En la seva partida de defunció surt domiciliat en el dit mas i nascut a la Mussara. Se sap que era nat el 8 de juliol de 1809,¹⁴ que era vidu de Maria Rosés Juanpere i que dues de les seves tres filles vivien al Mas del Manco, la Teresa i la Rosa, el que ens porta a pensar en què aquest nom és una denominació molt particular de l'informant de la defunció d'aquest mas que també era conegut com el del Xollat. Una altra hipòtesis és que hagués viscut en la balma mig aparedada que hi ha sota una immensa roca calcària coneguda com el Còdol Gros, aquesta balma serví per a tancar-hi ramats i davant si veuen les restes d'una era, qui sap si en èpoques més pretèrites no serví també d'habitatge, es troba prop del maset de les Tosques.

Més amunt s'ha comentat que en el registre consten noranta-dues defuncions en cases del nucli aglevat, cent setanta-quatre en masos del terme, dos en què es desconeixia el lloc de la mort i sis que moriren en punts a l'aire lliure del terme, aquests casos són els de: Jaume Martorell Estivill de vint-i-quatre anys que el 1890 morí de "mort natural". Segons la seva partida de defunció, el seu traspàs es produí a la Cova dels Puntals o Aparedada (els Motllats) prop del límit de terme amb Mont-ral, en Jaume vivia al mas de l'Extremenyo del terme de Siurana; El següent cas és el de Josep Roig Juanpere que morí el 1893 a l'edat de setanta-tres anys, ofegat a la Font del Teix, aquesta font es troba sota el cingle del Ferrer, molt a prop de la casa que porta aquest nom, on el camí de les Tosques es troba amb el de la Febró, fa com una mica d'aiguamoll i s'asseca a l'estiu, el senyor Roig residia al Mas de l'Abelló. El 1899

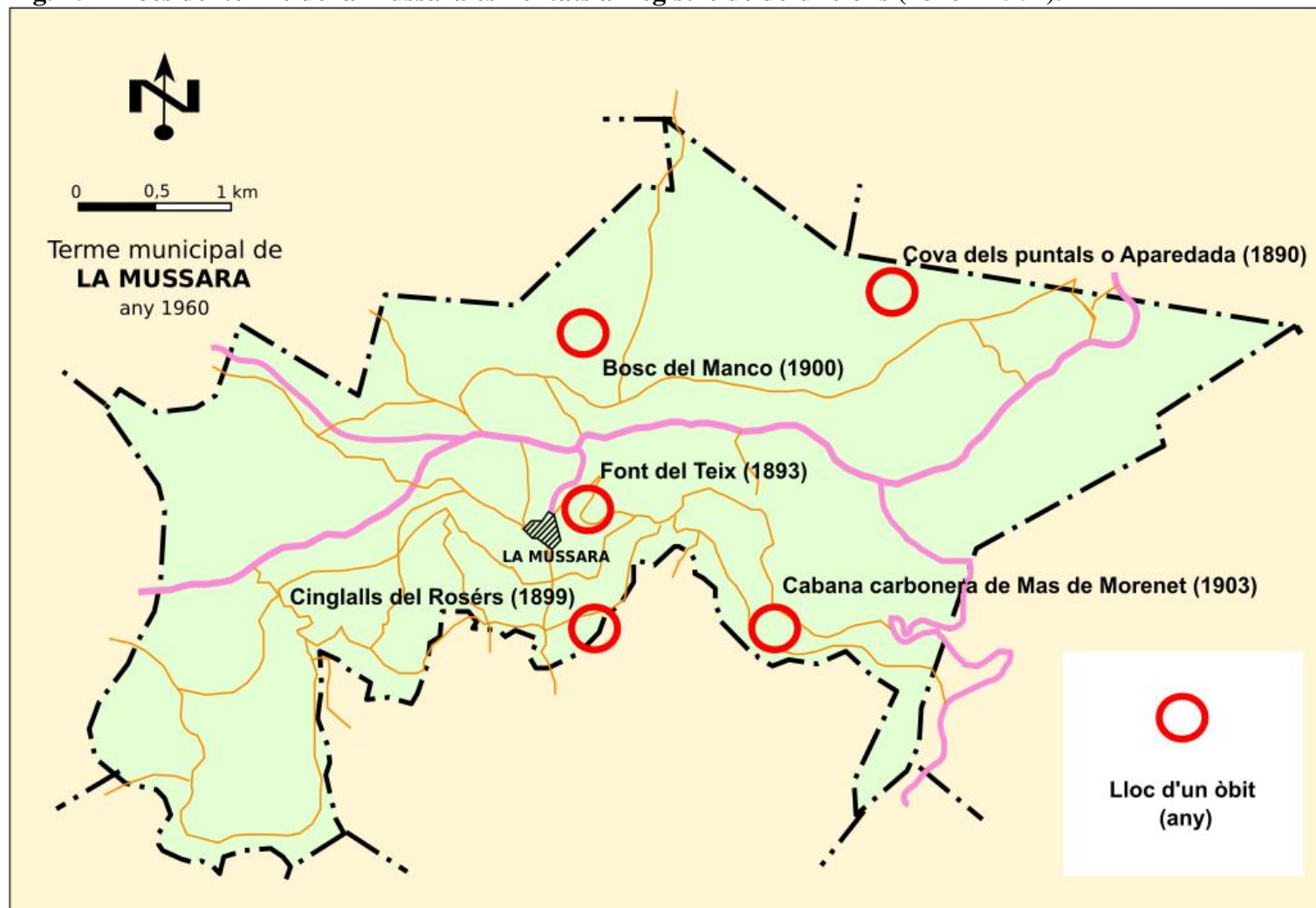
¹⁴ *Llibres sacramentals de la Mussara, Arxiu diocesà de Tarragona*
<http://www.ahat.cat/Document/0000001812#imatge-69> (consultat l'estiu de 2015)

trobem la defunció de Sebastià Camafort Estivill de trenta-nou anys que morí de fractura d'ossos cranials, ja que caigué pel Cinglall del Rosers, aquest tros de Cingle es troba a prop del mas del Mestret i feia de límit de terme entre la Mussara i Vilaplana, vivia a cal Gravat; Filomena Agustench Huguet, de ca l'Agustench, de vint-i-nou anys morí per cremadores el 1900, al Bosc del Manco situat prop del camí dels Avencs que mena cap a la Febró; El 1903 en una cabana de carboners propera al mas del Morenet hi morí el veí de Reus Calixto Álvarez Herrera de seixanta-sis anys a causa d'un accident vascular cerebral, en Calixto era nascut a Saragossa. Per últim Josep Valldeperes Doménech de setanta-vuit anys, morí el 1904 de mort natural en un bosc carboner del terme sense especificar, en Josep era veí de Remolins i nascut a Bitem, els dos barris de Tortosa (*fig. 45*).

Com s'ha pogut comprovar almenys dues d'aquestes sis morts tenen a veure amb l'ofici de carboner, molt popular en el terme de la Mussara, tot i que els mussarencs també s'hi dedicaven, se sap que a començaments del segle XX pels boscos del terme s'hi establiren carboners vinguts de la zona de Tortosa i d'Aragó, aquests vivien al mateix bosc on treballaven, ja que havien de vigilar nit i dia les carboneres per a què no s'apaguessin, d'aquesta activitat, pel terme, n'han quedat testimonis en forma de restes de cabana que servien d'aixopluc a aquests aguerrits treballadors.

S'han trobat diversos casos de mussarencs que moriren en una casa diferent de la qual residien, aquests casos són els de: d'Antoni Roig Magrané de vint-i-un anys, resident al mas d'en Grau i mort al mas de l'Abelló el 1879; El 1882 una veïna de mas de l'Oncllet de cinquanta-cinc anys, morí a cal Ferrer, Marina Corts Robert, d'un accident cardiovascular. Ventura Balañà Agustench que morí amb cinc anys de diftèria el 1894 a cal Mont-rala, surt com a domiciliat a ca l'Andreu que és col·lindant amb l'anterior, és de suposar que el tragueren de casa per a no contagiar la resta de germanets. L'Any 1910 dos germans de Cal Piano moriren a cal Cassoles, foren Joan i Teresa Cavallé Abelló de vint i setze anys el primer morí de gastroenteritis i la noia d'infecció estomacal. Per últim Climent Magrané Juanpere de quaranta-dos anys, resident a mas de l'Oncllet morí al mas de Joan Pau el 1934.

Fig. 45– Llocs del terme de la Mussara esmentats al registre de defuncions (1876 – 1957).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

S'hi han comptabilitzat dotze casos de persones que no eren veïnes de la Mussara i que la mort els sorprengué en aquest terme (*taula 9*).

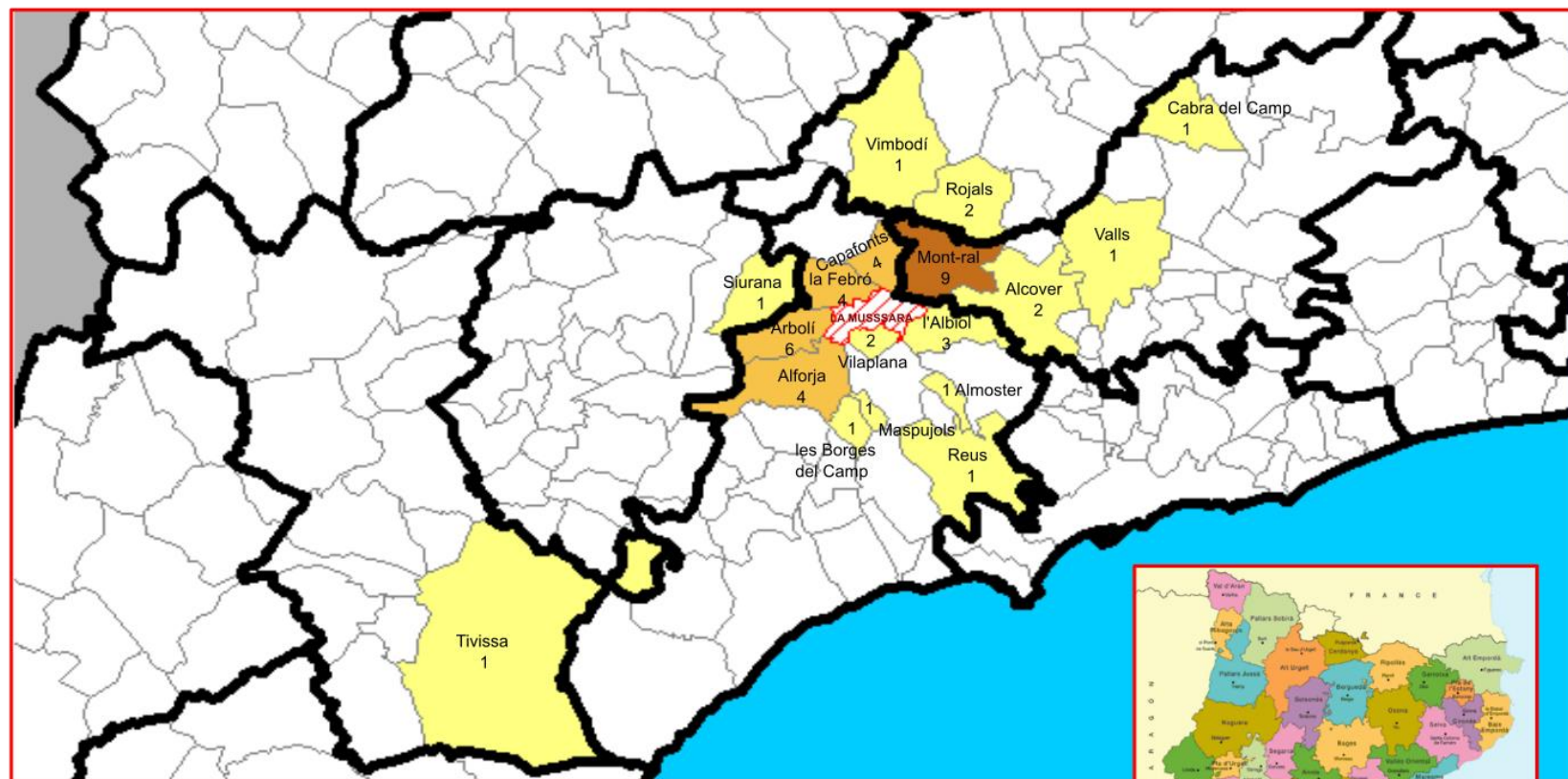
Taula 9- Morts al terme de la Mussara no residents al municipi (1876 – 1957).

Any	Nom	Edat	Lloc de la deunció	Municipi de residència	Municipi de naixement
1877	Maria Estivill Cavallé	64	Carrer Major	la Febró	la Febró
1879	Jaon Trets Papasey	48	Hospital Civil Mussara	Vilanova i la Geltrú	Miravet
1888	Carme Rosés Masdéu	8	Mas del Coll	l'Albiol	l'Albiol
1890	Jaume Martorell Estivill	24	Cova dels Puntals	Mas de l'Estremenyo (Siurana)	Siurana
1894	Carme Aragonès Magrané	4	Mas del Coll	Alforja	Alforja
1894	Josep Gras Rius	0	Mas d'en Peiró	Mont-ral	Mont-ral
1900	Francesca Crua Bonavide	0	la Mussara	Reus	Reus
1901	Josep Valldeperes Domenech	78	Bosc carboner	Barri de Remolins, Tortosa	Tortosa (Bíem)
1903	Josep Llusà Aulesti	0	Ca l'Estudiant	l'Aleixar	l'Aleixar
1903	Calixto Álvarez Herrera	66	Cabana de carboners	Reus	Saragossa
1923	Francesc Esteve Magrané	6	Mas del Coll	Monistrol de Montserrat	Monistrol de Montserrat
1940	José Centelles Pastor	72	L'Abadia	Sense dades	La Cañada (Saragossa)

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Dels 262 difunts que consten com a residents al terme de la Mussara, dos-cents setze havien nascut al mateix municipi i quaranta-sis en un municipi diferent. Hi ha el cas d'Ida Mercadal morta amb un any al mas del Camaprim que consta com a nascuda a Beneficència. La resta, quaranta-cinc nasqueren en divuit municipis diferents, el municipi que hi surt esmentat més vegades és Mont-ral amb nou persones, una d'elles, Rosa Pellicé Isern consta com a nascuda a Farena (agregat de Mont-ral des de 1847). El següent és Arbolí amb sis persones nascudes en aquest terme. Els nascuts al conjunt de municipis de les Muntanyes de Prades sumen vint-i-nou dels nascuts fora. Els nascuts a municipis als peus de la muntanya sumen vuit persones destacant Alforja amb quatre: La resta nasqueren en altres municipis del Camp de Tarragona i algun a punts força allunyats de la Mussara com Cabra del Camp (Bonaventura Farré González, morta el 1891) o Tivissa (Francesc Serdà Ventura, mort el 1948) (*fig. 46*).

Fig. 46- Difunts residents a la Mussara nascuts fora terme (1876 – 1957).

Font: Registre Civil de la Mussara (Ajuntament de Vilaplana)

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

5.3.1- Les causes de la defunció:

En les partides de defuncions del Registra, s'hi anota la causa, fet que ha permès crear un llistat de totes les causes que provocaren un òbit al terme de la Mussara entre 1876 i 1957. Cal remarcar que cap de les morts documentades fou per fets violents, tot i això sí que sí registraren dos suïcidis, l'últim dels quals correspon amb l'última mort anotada al Registre de defuncions i en tot el Registre Civil de la Mussara, es tracta de la mort de Josep Abelló Isern de disset anys del mas de l'Abelló, l'any 1957, segons conta Manent, a *El procés de despoblament a l'antic municipi de la Mussara*, el xicot estava enamorat d'una noia que vivia a cal Ferrer, però el pare de la xica s'oposava al festeig, el noi es penjà. Als Arxius municipals de Vilaplana encara es guarda la carta de comiat, on demana al germà petit que sigui bo i ajudi els pares i que marxin com més aviat millor d'aquella terra maleïda. Trist epitafi per un municipi que agonitzava, la família tardà dos anys a abandonar per sempre les terres inhòspites de la Mussara per establir-se definitivament a la Selva del Camp.

En total s'hi han comptabilitzat setanta-vuit causes diferents, en disset casos l'acta de defunció no especificava la causa i en tres casos el redactor del present treball no va ser capaç de desxifrar la causa de la mort (recordar que les partides de Registres Civil, s'escriuen a mà i en alguns casos la cal·ligrafia costa a ser desxifrada): "*candiretsia*", "*humonogia*" i *onosarea*". També s'han trobat algunes causes que costen de creure que siguin les causants de la mort: Cucs, genives debilitades, alienació mental i gastroenteritis (quatre casos). En onze casos la partida de defunció apunta que el motiu de la mort fou "Mort natural" i en una "Mort imprevista". Moriren dues persones ofegades: Ramon Robert Agustench de quatre anys, el 1880 al mas del Pou i l'abans anomenat Josep Roig Juanpere de setanta-tres anys que morí a la Font del Teix l'any 1893. Tres persones moriren per accidents diversos i tres més moriren cremades: L'abans anomenada Filomena Agustench Huguet que morí el 1900 al Bosc del Manco, Josep Estivill Estivill que morí el 1894 amb seixanta-cinc anys al Mas de la Susagnai Marina Olivé Camafor de tres anys que vivia al mas del Mestret i que morí el 1904.

La causa principal de mort que s'ha trobat al registre de defuncions de la Mussara ha estat la diftèria, en alguns casos el responsable d'omplir la partida hi anotà Garrotillo (antic nom que rebia aquesta malaltia a Espanya) i en un cas Crup, que és el bacteri responsable de la diftèria, aquesta malaltia matà trenta-set criatures d'entre els zero i els quinze anys.

Les altres malalties que causaren més morts a la Mussara en els anys estudiats foren: Els constipats (tretze casos, l'apoplexia (dotze casos) i la tos ferina i la tuberculosi amb deu casos cada una.

Sorprèn no trobar cap cas de mort per grip, tenint en compte les nombroses epidèmies que assolaren el nostre país i els estralls que provocaren.

Taula 10- Causes que provocaren més morts a la Mussara entre 1876 i 1957.

Causa	Casos
Diftèria, Garrotillo	37
Constipat	13
Apoplègia	12
Tos Ferina (Coqueleche)	10
Tuberculosis	10
Gastritis	9
Endocarditis	8
Accident vascular cerebral	7
Angines	7
Arteriosecleriosi	7
Mort en el Part	6
Edema pulmonar	6

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

A la Mussara en el període estudiat hi moriren sis dones en el moment de donar a llum: El 1877 morí Maria Vallverdú Estivill de vint-i-tres anys al donar a llum a la seva filla Emília, estava casada amb Josep Camafort Prats i vivia al mas del Camaprim. El mateix any morí Teresa Estivill Rosés de trenta-sis anys al donar a llum un nen anomenat Joan, estava casada amb Salvador Juanpere Ramon i vivia al mas del Manco (era filla de Josep Estivill Anguera, que vivia al misteriós mas del Còdol Gros). El 1879, morí Àngela Juanpere Roig de trenta-un anys en el part del seu fill Francesc, estava casada amb Josep Camafort Prats i vivia al mas del Camaprim (Josep Camafort Prats perdé dues mullers en dos anys de diferència a causa de complicacions en el part, el 1877 es casà amb Maria Vallverdú i el mateix any aquesta mor de part, el 1878 es torna a casar en aquest cas amb Àngela Juanpera i el 1879 aquesta també mor en el part, al registre no hi ha cap més notícia de casament de l'infortunat Josep Camafort, que devia emigrar de la Mussara, ja que tampoc s'hi troba la seva partida de defunció). El 1891 morí Maria Juanpere Estivill de vint-i-sis anys en el part de la seva filla Maria, estava casada amb Salvador Abelló Magrané i vivia al mas de l'Abelló; el 1899 moria Marina Cavallé Corts de cal Pere Rafael, la Marina tenia quaranta anys i morí en el part de la seva filla Maria, estava casada amb Salvador Juanpere Rius. L'última dona que morí de part a la Mussara fou Rosa Cavallé Prats el

1915, la Rosa tenia trenta-cinc anys i era la quarta vegada que donava a llum, morí en el part de la seva filla Rosa, estava casada amb Salvador Juanpere Juanpere i vivia al mas del Canet.

Entre les criatures que no arribaren a l'any de vida, que foren trenta, les principals causes de mort foren: La diftèria (sis casos), la tos ferina (sis casos), el constipat (quatre casos), les angines (dos casos) i els edemes pulmonars (dos casos). Una d'aquestes criatures mortes abans de complir l'any de vida morí d'atrèpsia o inanició, o el que és el mateix de gana, per falta d'aliment, aquest fou el cas de Pere Vallverdú Robert que morí el 1926 a ca l'Esteve.

De les seixanta criatures que moriren entre l'any de vida i els quinze, trenta-una la mort els fou causada per la diftèria. La següent causa de mort d'aquest grup d'edat fou les angines que matà cinc criatures. Altres malalties virals pròpies dels infants també s'han recollit en el registre de defuncions, s'ha trobat un cas d'escarlatina, dos casos de tos ferina i dos més de xarampió. Crida el cas d'una defunció per cucs i dues criatures que moriren pel tifus. Per últim destacar que Rosa Juanpere Cavallé de dos anys va morir de fred al mas del Canet (la mare d'aquesta nena havia mort dos anys abans en el seu part, Rosa Cavallé Prats).

Les malalties que mataren més persones en edats compreses entre els quinze i els seixanta-cinc anys són, entre els homes: la tuberculosi (quatre casos) i la gastroenteritis (tres casos); i entre les dones d'aquesta franja d'edat la principal causa de defunció va ser les causades pel part (sis casos). S'hi troben quatre casos de tuberculosi, seguit de l'apoplexia (tres casos) i la varicel·la (tres casos), a més dues noies de quinze i vint-i-dos anys van morir de tifus (Dolors Bonet Masdéu (1923) de mas del Sec i Maria Huguet Foguet (1900) de ca l'Agustench. En conjunt la tuberculosi fou qui matà més mussarencs d'aquesta franja d'edat, concretament deu.

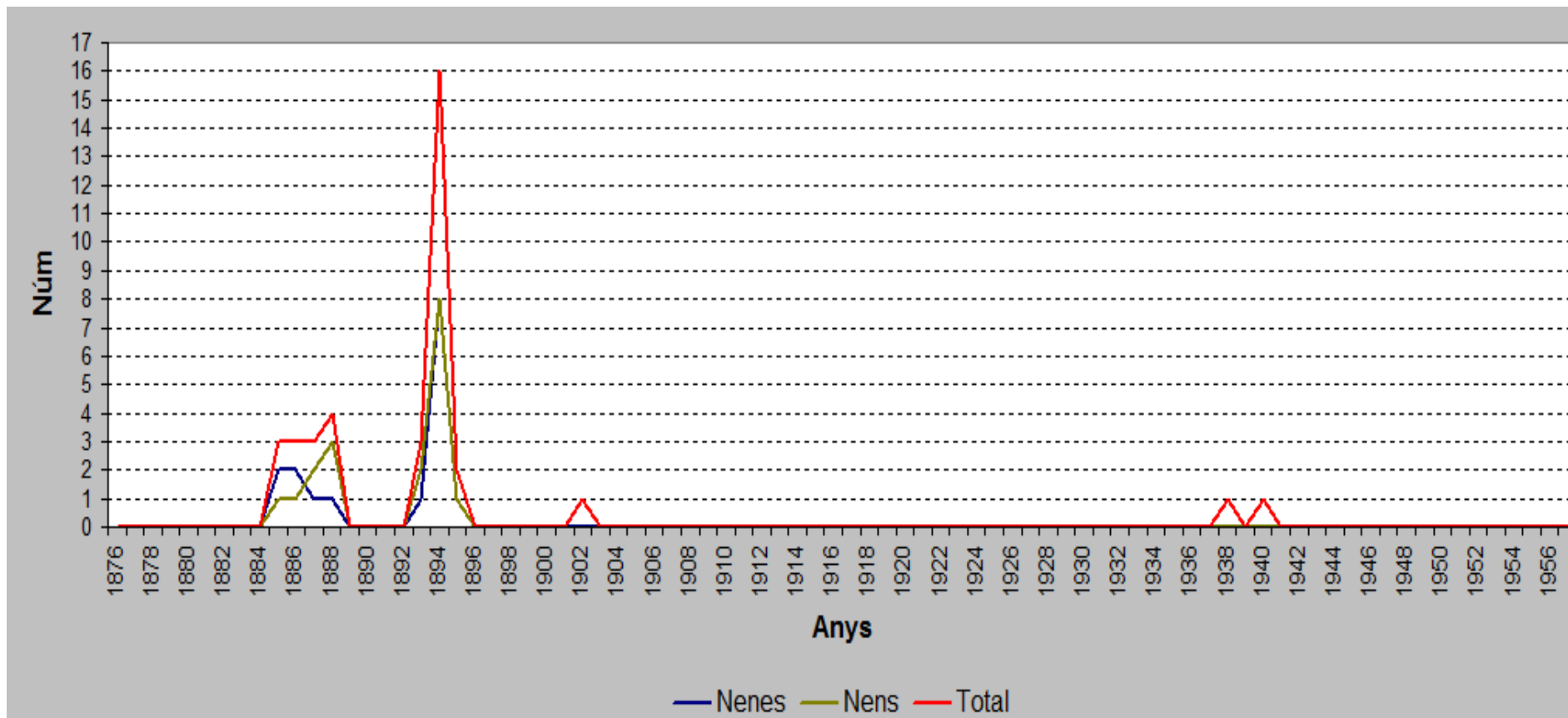
Entre els ancians d'entre seixanta-cinc i vuitanta anys destaquen les defuncions per apoplexia (quatre casos), Accidents vasculars cerebrals (tres casos) i la tuberculosi (tres casos). I els que arribaren i superaren els vuitanta anys la principal causa de mort fou "mort natural" (sis casos) i el constipat (tres casos).

Destacar que s'han trobat cinc casos de persones que moriren de càncer, la primera mort per aquesta malaltia a la Mussara data de 1886, quan morí Antònia Robert Juanpere de cinquanta-dos anys a cal Gravat.

Com s'ha dit més amunt al començar a parlar de les causes de mort dels mussarencs, s'ha apuntat que la malaltia que més defuncions provocà fou la diftèria, amb l'agreujant que aquesta xacra afectava els infants, a la Mussara aquesta malaltia matà trenta-set criatures que tenien entre zero i quinze anys, matà disset nenes i dinou nens entre 1885 i 1940 (*fig. 47*).

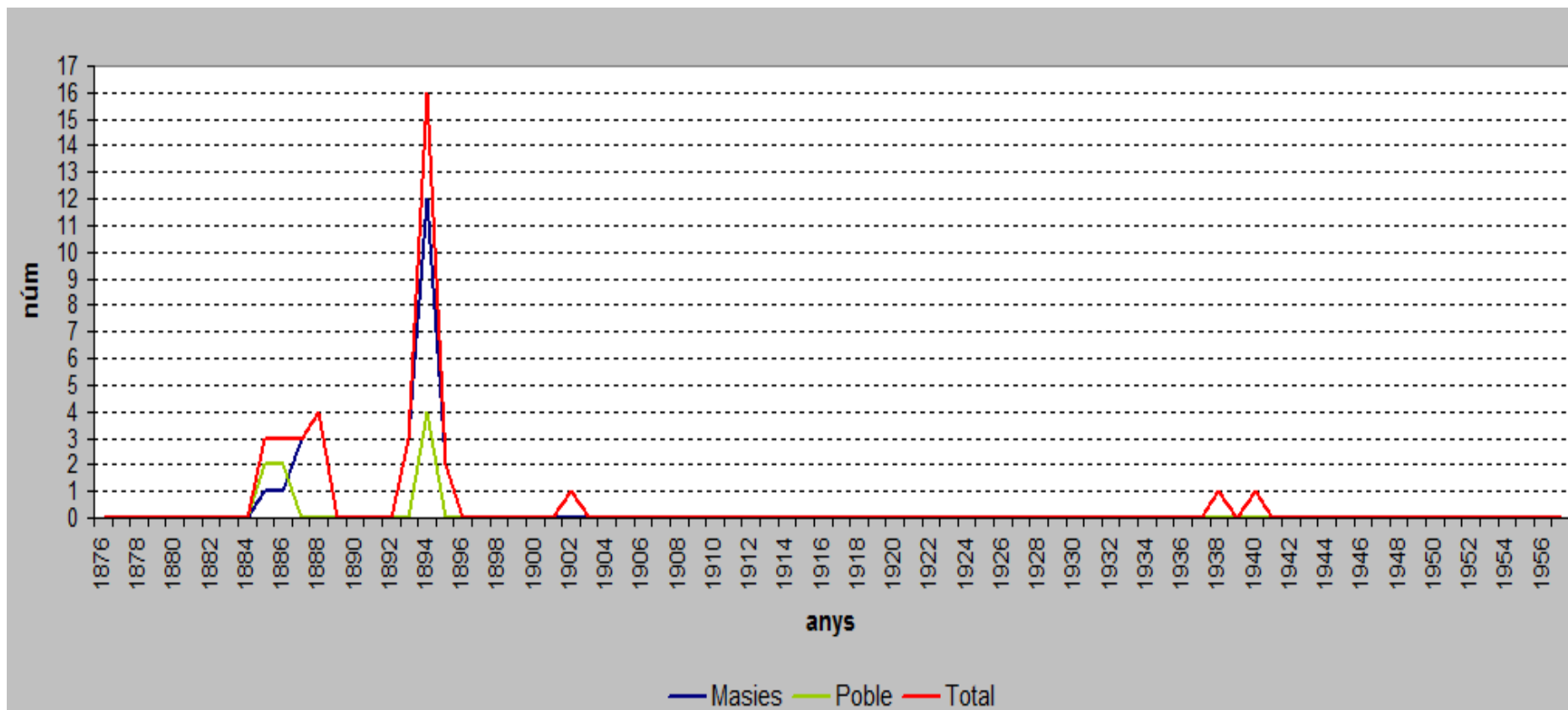
La diftèria (*Corynebacterium diphtheriae*), és una malaltia causada per un bacteri que habita, a la boca, al nas i a la gola i es contagia per via respiratòria mitjançant tos i esternuts. Els símptomes són, febre elevada, tos, esternuts dolor al coll i obturació de les vies respiratòries. Però el que la fa realment perillosa i mortífera és la producció d'una toxina que s'introdueix al torrent sanguini afectant d'aquesta forma altres òrgans com els ronyons, el cervell o el cor. Els infants i més concretament els menors de cinc anys són els més propensos a contagiar-se. A les nostres terres fou una autèntica xacra que s'emportà la vida de moltes criatures fins que el 1909 no es descobriren els primers pal·liatius i vacunes contra aquesta malaltia, a Espanya es començà a vacunar la canalla contra aquesta malaltia el 1945 i de forma massiva des de 1965. Tot i que en països desenvolupats l'aparició d'un cas de diftèria és molt rar (mort d'un nen de sis anys a Olot, juny de 2015, després de vint-i-vuit anys sense diagnosticar-se cap cas a Espanya) en moltes regions del món en desenvolupament encara és una malaltia ben activa. A Vilaplana, als peus de la Mussara, un dels carrers del poble porta el nom del Dr. Mallafre, que portà els primers fàrmacs que permeteren curar una epidèmia de diftèria que feia estralls entre la canalla del municipi (segona dècada del segle XX).

Fig. 47- Morts per diftèria a la Mussara, per any i per sexe (1876 – 1957).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Fig. 48- Morts per diftèria a la Mussara, per any i per lloc (1876 – 1957).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Es registraren vint-i-vuit casos en masies aïllades del terme i nou casos en cases del poble (*fig. 48*). La majoria de casos es donaren en criatures amb edats compreses entre els tres i els sis anys, vint casos de trenta-set.

Taula 11- Morts per diftèria per edat a la Mussara (1876-1957).

Edat	Casos
0 anys	6
1 any	1
2 anys	2
3 anys	4
4 anys	6
5 anys	6
6 anys	5
8 anys	3
10 anys	1
11 anys	1
15 anys	1
TOTAL	37

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

La malaltia matà criatures de set cases del poble, contant l'ajuntament i de setze masos del terme, les cases que patinen més casos de diftèria foren el mas de l'Abelló amb quatre casos, i els masos del Camaprim i del Somí amb tres casos cada un (*fig. 49*).

La primera mort per diftèria anotada al registre de defuncions de la Mussara es produí el 22 de febrer de 1885 i fou la de Celestina Juanpere Olivé de sis anys i resident al mas del Canet; Un dia més tard moria Josep Estivill Agustench de sis anys a cal Gendret; I el dotze març del mateix any moria Antoni Boldó Veciana de cinc anys a l'ajuntament (era el fill del secretari). Un any just més tard el nou de març de 1886 moria Josepa Cavallé Vilalta d'un any al mas dels Vells; L'u d'octubre del mateix any moria Isidre Robert Camí que encara no tenia un any de vida a ca l'Estevenet; el 30 de novembre a la mateixa casa hi moria Caietana Robert Juanpere de dos anys; A les vuit del matí del 20 de febrer de 1887 moria Josep Abelló Magrané de quinze anys al mas de l'Abelló, tres hores més tard, a les onze moria el seu germà Marcel·lí de tres anys i cinc dies més tard el 25 de febrer la germana dels anteriors, Maria de cinc anys. Un any més tard, als dies 11, 20 i 29 de febrer morien els germans Joan, Celestina i Joan Juanpere Roig de set dies, quatre anys i dos anys respectivament al mas del Somí, sorprèn que dos germans es diguin igual, però no és cap error; Aquell any també moria Carme Rosés Masdéu de vuit anys, el 24 d'agost al mas del Coll, la nena surt com a domiciliada a l'Albiol.

No es troba cap més cas de diftèria fins cinc anys després el 1893, Aquell any moriren Serafina Estivill Esteve de tres mesos del mas del Peiró, Josep Rosés Roig de tres anys del mas del Mestret i Lluís Estivill Roig de quatre anys i resident al mas de la Susagna. La fatídica epidèmia de 1894 i començà el 2 d'Abril amb la mort de Josep Gras Rius d'un mes de vida al mas del Peiró, el nen era veí de Mont-ral; La següent fou la nena d'Alforja Carme Aragonès Magrané que morí amb quatre anys el 9 de maig al mas del Coll; Al cap de tres dies el dia 12 morien els germans Salvador i Isabel Rius Iglesia de vuit i quatre anys respectivament al mas del Camaprim i cinc dies més tard moria una altre germana dels dos anteriors, Carmelita de deu. Aquell brot epidèmia no s'acabà fins el dia 13 d'abril de 1896 quan morí Marcel·lí Boldó Balañà de vuit anys a mas d'en Grau, en un any just la diftèria havia posat fi a la vida de divuit criatures de la Mussara. Després d'aquesta epidèmia trobem tres casos esporàdics: El 1902 morí Joan Balanyà Agustench de quatre anys a ca la Mont-rala, el 1938 moria Francesca Magrané Roig de dos anys al mas de l'Onclet i per últim, Teresa Magrané Cabré de sis anys morí el 1940 al Mas d'en Grau.

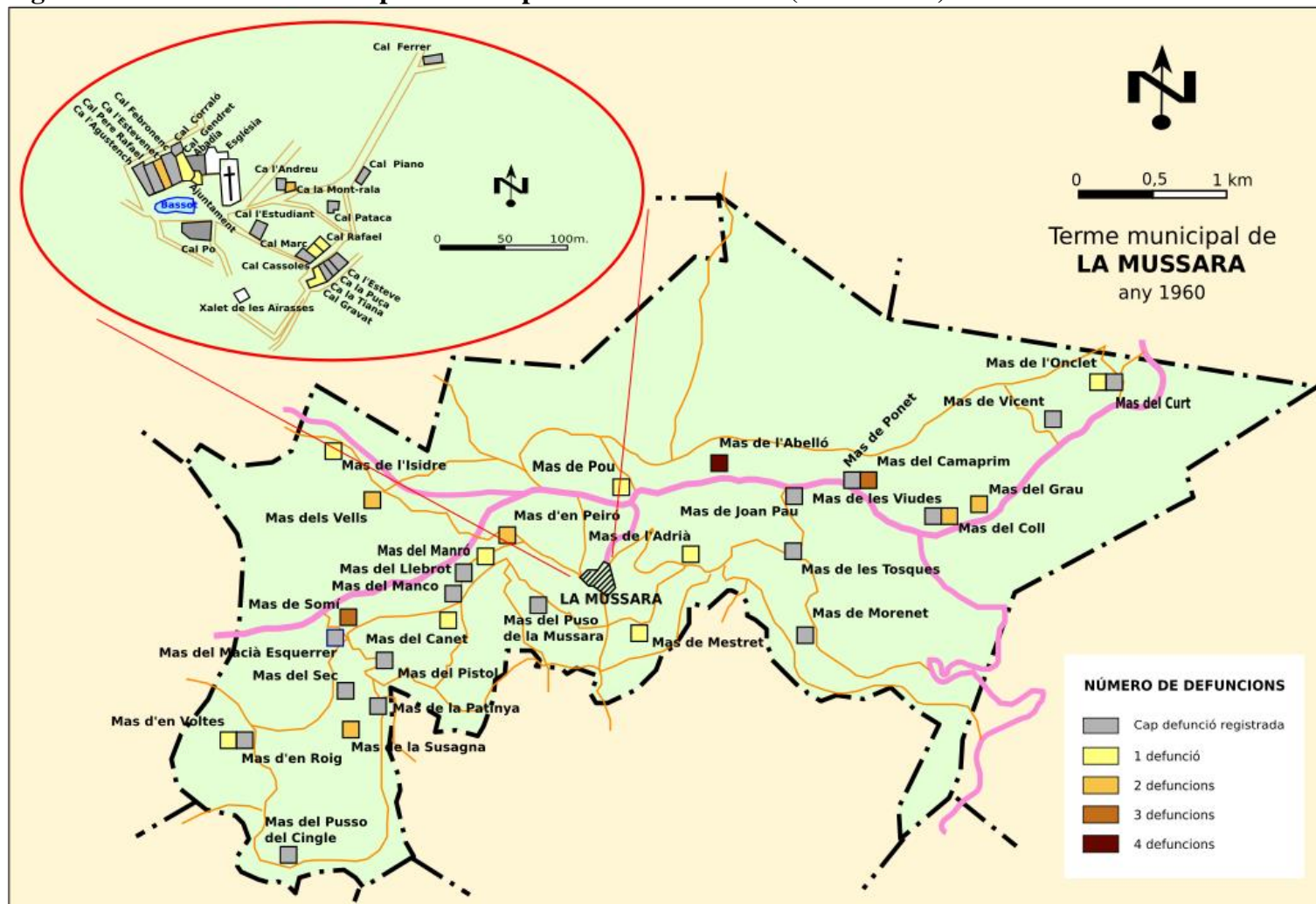
Com s'ha pogut anar comprovant al llarg d'aquest apartat dedicat a les defuncions, la mortalitat entre els infants que no arriben a l'any és força elevada. Tot i que la quantitat de dades amb què es compta és petita, és interessant calcular la taxa de mortalitat infantil per dècades. Aquesta taxa conta quantes criatures moren abans de complir l'any de vida per cada mil naixements vius, en un període concret de temps, normalment es calcula per anys però en aquest cas s'ha comptat per dècades:

Taula 12- Infants morts abans de complir l'any de vida per cada mil nascuts a la Mussara.

Període	Naixements	Morts	Taxa de mortalitat infantil
1876 – 1879	36	1	27,78
1880 – 1889	96	8	85,11
1890 – 1899	86	6	69,77
1900 – 1909	69	5	72,46
1910 – 1919	32	3	93,75
1920 – 1929	28	4	142,86
1930 – 1939	20	2	100,00
1940 – 1949	7	1	142,86

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Fig. 49- Número de defuncions per diftèria per casa a la Mussara (1876 – 1957).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Com ja s'ha comentat, el fet de tenir poques dades, fa que ens donguin taxes força abultades, que van augmentant a mesura que descenen el nombre de naixements. Per a que ens fem una idea de la magnitud de les xifres, en l'informe del *Population Refence Bureau de 2014*,¹⁵ a Espanya el 2013 la taxa de mortalitat infantil es situava en el 3,1 per mil o sigui que van morir tres nens de menys d'un any per cada mil nascuts vius, a l'any 1970 aquesta taxa es situava en els 21 per mil. Per trobar dades semblants a les que ens han sortit a la Mussara ens n'huariem d'anar a les dades de 1970 corresponents a països de l'Àfrica i de l'Àsia Central i del Sud, amb taxes per sobre dels 100 per mil.

Per últim apuntar que en el període estudiat, que va des de 1876 fins a 1957, Espanya sofrí tres Guerres: la de Cuba (1898), la Guerra del Rif o del Marroc (1920-1926) i la Guerra Civil Espanyola (1936-1939).

En la Guerra de Cuba no es té constància que cap mussarenc hi perdés la vida, però en canvi en els altres dos conflictes sí que s'hi han trobat víctimes de la Mussara. Aquestes dades s'han pogut aconseguir en tres casos gràcies a les anotacions fetes al peu de pàgina de les respectives partides de naixements i en els tres casos més, de mussarencs morts en batalla durant la Guerra Civil, gràcies al llibre *La Guerra Civil i la repressió del 1939 a 62 pobles del Camp de Tarragona*, d'Albert Manent, publicat el 2006.

A la Guerra del Rif hi morí un fill del Mas del Pusso de Cingle de vint-i-dos anys i en el conflicte civil hi moriren cinc mussarencs, tres en el front, un a la presó de Lleó i un altre a Guernica per causes desconegudes. Marià Torró Miralles, mort al front durant la Guerra Civil, residia al Mas d'en Roig i l'havien adoptat de l'hospici de Reus, segons Manent (*taula 13*).

---

¹⁵ www.prt.org (consultat l'estiu de 2015)

5.3.2 – Els Metges:

Dins dels volums del registre de defuncions, s'hi han trobat en el transcurs de les consultes fetes per a realitzar aquest treball, fins a quaranta-cinc certificats de defuncions (*fig. 50*) datats entre 1882 i 1912. La seva principal font d'informació fa referència a la procedència dels metges que havien d'atendre els malalts mussarencs. De 1882 a 1886 tots els certificats estan signats pel metge de Vilaplana (Rafel Llaveria), de 1887 a 1891 s'alternen certificats signats pel metge de Vilaplana i el de l'Aleixar. A partir de 1892 i fins a 1903 els certificats són signats pel metge de l'Aleixar (Miquel Font Martí). De l'any 1904 hi ha un certificat signat pel metge d'Alforja, Francesc Mirosa. De 1906 a 1912 els certificats tornen a ser signats pel metge de Vilaplana (Rigoberto Sedó Pàmies), tot i això l'últim certificat que vaig trobar entre les pàgines del registre està signat per Francesc Mirosa d'Alforja (*taula 14*).

El més lògic és que el metge provingués de Vilaplana, ja que és el poble amb una mica d'entitat que queda més a prop de la Mussara, però el fet que en un període tan llarg de temps comprès entre 1887 i 1891 el metge vingués de l'Aleixar, ens fa pensar que en aquella època a Vilaplana no n'hi devia haver. En dues ocasions el metge prové d'Alforja, segurament pel fet que els quedava més a prop aquesta població que no pas Vilaplana i ja no dir l'Aleixar, recordar que les masies que es troben a la part occidental de l'antic terme de la Mussara, aguaiten sobre les terres d'Alforja i els devia ser més propera aquesta vila que no pas les altres dues esmentades.

Segons A. Agunstench (2005), quan calia anar a avisar el metge calia anar a Vilaplana o a Prades, encara que no s'ha trobat cap certificat de defunció signat pel metge de la Vila Vermella.

A causa de les llargues distàncies que calia fer per anar a avisar el metge i al desnivell que cali salvar, en moltes ocasions quan arribava el metge, l'únic que podia fer era certificar la defunció del pacient.

Taula 13- Mussarrencs morts en conflictes armats durant el segle XX.

MORTS MUSSARENCS A LA GUERRA DEL RIF O DEL MARROC (1920-1926)								
Any defunció	Nom	Edat	Estat Civil	Causa de la mort	Lloc de la mort	Adreça	Lloc de Naixement	Fills
1924	Eusebi Vallverdú Juanpere	22	S	Ferides de Guerra	Penyal d'Alhucemas	Mas del Pusso del Cingle	la Mussara	0

MORTS MUSSARENCS A LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA (1936-1939)								
Any defunció	Nom	Edat	Estat Civil	Causa de la mort	Lloc de la mort	Adreça	Lloc de Naixement	Fills
(1936-39)	Marià Torró i Miralles	...	S	Ferides de Guerra	en el front	Mas d'en Roig	Beneficència	0
1938	Salvador Magrané Juanpere	35	C	Ferides de Guerra	en el front	Mas d'en Grau	la Mussara	4
(1936-39)	Angel Agustench Juanpere	...	S	Ferides de Guerra	en el front	Mas de l'Isidre	la Mussara	0
1938	Joan Esteve Magrané	28	S	...	A Guermica (12 setembre de 1938)	Mas de Morenet	la Mussara	0
1939	Joan Olivé Robert	20	S	A la presó	A Lleó (6 de gener de 1939)	Mas del Mestret	la Mussara	0

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana) i Manent, A. (2006).

Taula 14- Metges signants de certificats de defunció a la Mussara (1882 – 1912).

Doctor	Any	lloc procedència	Categoria	Doctor	Any	lloc procedència	Categoria
Rafel Llaveria	1882	Vilaplana		Miquel Font Martí	1895	l'Aleixar	Cirurgia
Rafel Llaveria	1886	Vilaplana		Miquel Font Martí	1896	l'Aleixar	Cirurgia
Rafel Llaveria	1886	Vilaplana		Miquel Font Martí	1897	l'Aleixar	Cirurgia
Rafel Llaveria	1886	Vilaplana		Miquel Font Martí	1897	l'Aleixar	Cirurgia
Enric Cardona Sams	1887	l'Aleixar	Cirurgia	Miquel Font Martí	1898	l'Aleixar	Cirurgia
Rafel Llaveria	1888	Vilaplana		Miquel Font Martí	1898	l'Aleixar	Cirurgia
Rafel Llaveria	1889	Vilaplana		Miquel Font Martí	1898	l'Aleixar	Cirurgia
Enric Cardona Sans	1889	l'Aleixar	Cirurgia	Miquel Font Martí	1900	l'Aleixar	Cirurgia
Rafel Llaveria	1890	Vilaplana		Miquel Font Martí	1901	l'Aleixar	Cirurgia
Rafel Llaveria	1890	Vilaplana		Miquel Font Martí	1901	l'Aleixar	Cirurgia
Rafel Llaveria	1891	Vilaplana		Miquel Font Martí	1903	l'Aleixar	Cirurgia
Enric Cardona Sans	1891	l'Aleixar	Cirurgia	Miquel Font Martí	1903	l'Aleixar	Cirurgia
Rafel Llaveria	1891	Vilaplana		Francesc Miroso	1904	Alforja	
Enric Cardona Sans	1891	l'Aleixar	Cirurgia	Miquel Font Martí	1906	l'Aleixar	Cirurgia
Josep Pujol Capsada	1892	l'Aleixar		Josep Fecé Mañà	1908	Vilaplana	Cirurgia
Miquel Font Martí	1893	l'Aleixar	Cirurgia	Josep Fecé Mañà	1908	Vilaplana	Cirurgia
Josep Pujol Capsada	1893	l'Aleixar		Josep Fecé Mañà	1909	Vilaplana	Cirurgia
Miquel Font Martí	1894	l'Aleixar	Cirurgia	Rigoberto Sedó Pàmies	1912	Vilaplana	
Miquel Font Martí	1894	l'Aleixar	Cirurgia	Rigoberto Sedó Pàmies	1912	Vilaplana	
Miquel Font Martí	1894	l'Aleixar	Cirurgia	Rigoberto Sedó Pàmies	1912	Vilaplana	
Miquel Font Martí	1894	l'Aleixar	Cirurgia	Rigoberto Sedó Pàmies	1912	Vilaplana	
Miquel Font Martí	1895	l'Aleixar	Cirurgia	Francesc Miroso	1912	Alforja	
Miquel Font Martí	1895	l'Aleixar	Cirurgia				

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana).

Fig. 50- Certificat de defunció, any 1886.

D. Rafael Llobet, médico del
pueblo de Vilaplana
Certifico: Hice examinar
el cadáver de Josep Casallo
y Vilalta, natural de la Mus-
sara, de sesenta y cinco años de
edad, en sus días de vida, en las
casas de su familia, domiciliadas en
la ciudad, Distrito de Oriente,
numero, ... que falleció a las
diez de la noche del día de a-
yer a consecuencia de espas-
mos fulminantes, y se encon-
tró en el momento de la inspec-
ción de su cuerpo.
En fin de que puede ser usado
el presente como el Registro civil
a tenor del art. 14 de la Ley
de la presente en Vilaplana
a 10 Febro 1886.
Rafael Llobet

Imatge: Joan Serra, Ajuntament de Vilaplana.

6- MOVIMENT MIGRATORI I DESPOBLAMENT DE LA MUSSARA

A partir de les dades del cens i sabent com sabem el nombre de naixements per anys i el nombre de defuncions per any, es pot realitzar l'exercici de calcular el saldo migratori del poble de la Mussara. No sabem quanta gent va marxar entre un cens i un altre ni quanta gent hi va arribar però si que sabem si el balanç va ser positiu o va ser negatiu.

Com que les dades del registre es tenen des de 1876, el calcularem a partir del període 1877 – 1887.

Entre 1877 i 1900, la Mussara perd 19 persones censades i passa de 312 habitants a 291. En aquest període de vint-i-tres anys al municipi hi neixen 217 criatures i hi moren 148 persones, el saldo migratori d'aquell període va ser de menys 90 habitants o el que és el mateix el 28,84% de la població de 1887.

El municipi, va entrar al segle XX amb 291 persones censades. I de tots els habitatges analitzats en aquest treball sols constaven quatre cases del poble i quatre masos en què no s'hi vivia: cal Corraló, cal Marc, ca la Tiana, ca la Puça, mas de Macià Esquerrer, mas de Ponet, mas de les Viudes i mas d'en Curt. Tots els altres estaven habitats.

En el període que comprèn entre el cens de 1901 i el de 1910, el municipi perd 63 habitants, passant a tenir-ne 228. Durant aquesta dècada neixen 69 criatures i moren 42 persones, el que ens dóna un balanç migratori de menys 90 persones, el 30,93% de la població que tenia la Mussara l'any 1900. En aquest període de deu anys tanca les portes el Mas del Manco (1905) (*fig. 51*).

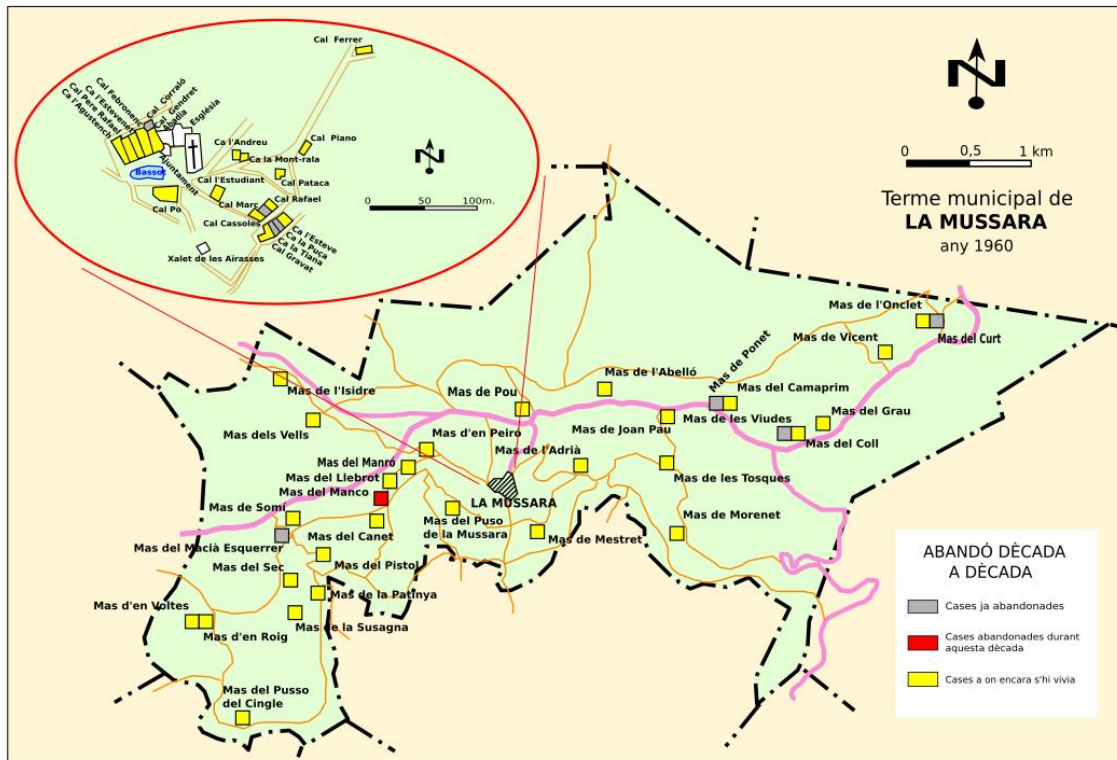
Entre 1911 i 1920 el terme perd 59 habitants i passa de 228 a 169. En aquesta dècada es produeixen 32 naixements i 30 defuncions, el saldo migratori és de menys 61 persones el 26,75% de la població de 1910, durant aquesta segona dècada del segle s'abandonen dues cases del poble: cal Rafael (1912) i cal Po (1915) i quatre masos: mas de la Patinya (1912), mas del Pusso del Cingle (1914), mas de l'Isidre (1914) i mas de la Susagna (1915) (*fig. 52*).

Taula 15- Saldos migratoris entre anys censals, la Mussara (1877- 1970).

Anys	1877	1887	1897	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970
Habitants de fet	312	300	294	291	228	169	95	94	57	12	0
Diferència	-12	-6	-3	-63	-59	-74	-1	-37	-45	-12	
Naixements	98	93	26	69	32	28	20	7	2	0	
Defuncions	56	76	16	42	30	20	13	13	2	0	
Saldo migratori	-54	-23	-13	-90	-61	-82	-8	-31	-45	-12	
Pes d'aquest saldo %	17,30%	7,67%	4,42%	30,93%	26,75%	48,52%	8,42%	32,98%	78,95%	100%	

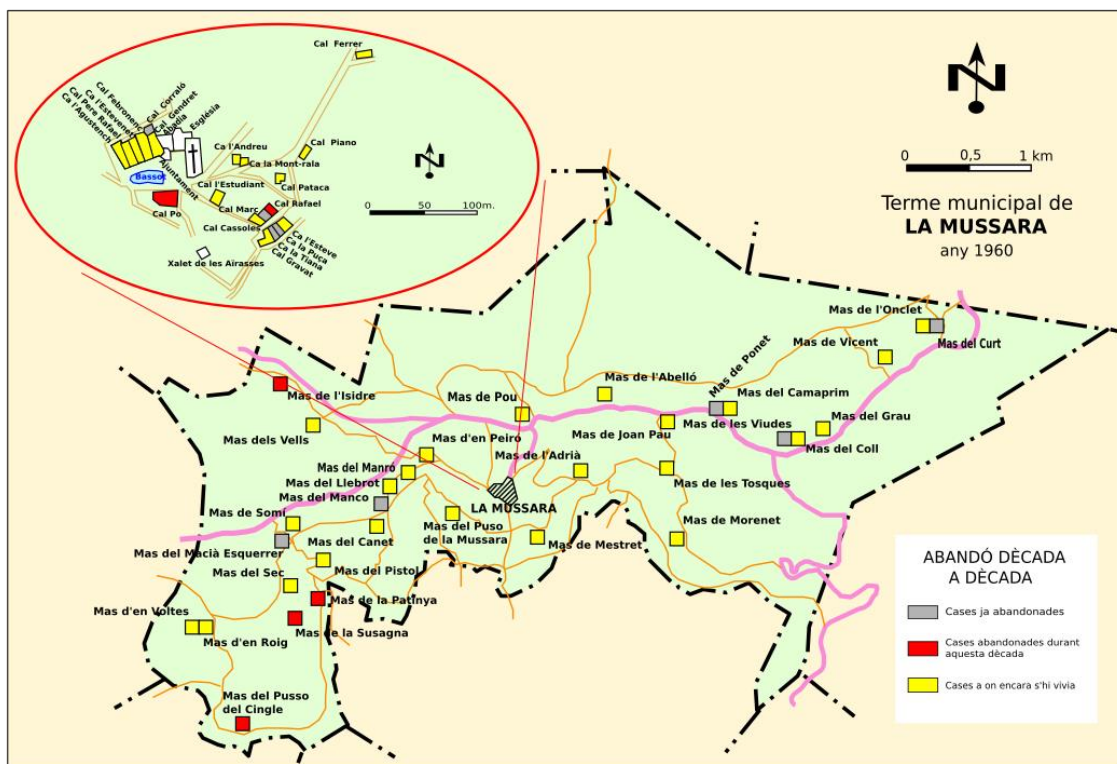
Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana) i Iglesias, J.. (1974)

Fig. 51- Procés de despoblament del terme de la Mussara, període (1901 – 1910).

Realitzat per Joan Serra a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana) i Manent, A. (2003).

Fig. 52- Procés de despoblament del terme de la Mussara, període (1911 – 1920).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana) i Manent, A. (2003).

La tercera dècada del segle XX, la Mussara veu com s'abandonen dues cases i cinc masos del terme: cal Gravat (1928), cal Piano (1929), mas del Pusso de la Mussara (1923), mas de Mestret (1923), mas d'en Voltes (1924), mas del Llebot (1925) i mas del Peiró (1926). Es pot observar que fins a aquesta data el poble va aguantant força bé els inicis de despoblament, mentre que el gros dels abandons d'habitatges es concentren a l'oest del terme, on aquests no disposen de bones terres i els masos estan construïdes, en molts casos, arran de cingle.

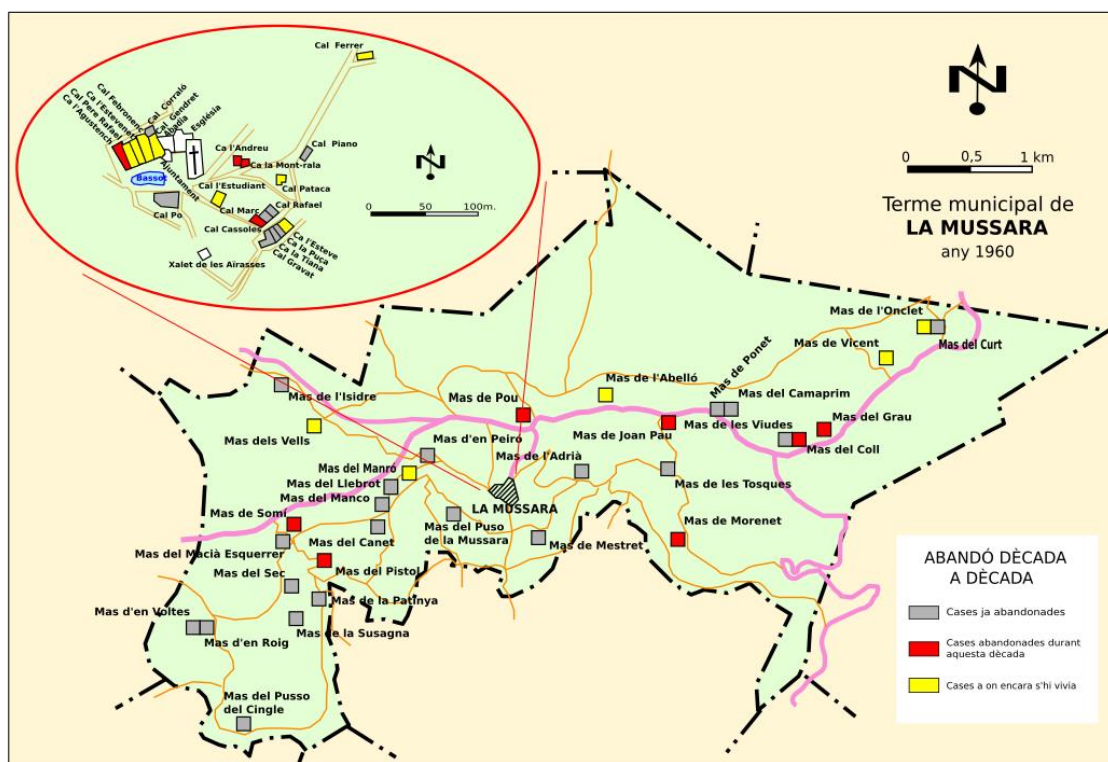
En aquest període comprès entre 1921 i 1930 la Mussara perd 74 habitants passant del 169 de 1920 als 95 de 1930. En deu anys hi neixen 28 criatures i hi moren 20 persones, el terme pateix un balanç migratori de menys 82 persones el 48,52% de la població de 1920 (*fig. 53*).

En la dècada compresa entre 1931 i 1940 la tendència a l'abandó es frena i la Mussara en aquest període sols perd una persona censada passant dels 95 habitants de 1930 als 94 de 1940. Aquest fre en l'abandó del terme es podria explicar a causa de la Guerra Civil, ja que durant la guerra molta gent buscà refugi a la muntanya per escapar de les ciutats que eren constantment atacades per l'aviació feixista. Durant aquells anys a la Mussara hi nasqueren 20 criatures i hi moriren 13 persones, el saldo migratori fou de menys 8 persones, el 8,42%.

Tot i que el drenatge del cens es frenà, el que no es frenà és l'abandó d'habitatges i en aquells deu anys s'abandonaren sis masos: mas d'en Roig (1931), mas del Canet (1932), mas de l'Adrià (1932), mas del Camaprim (1932), mas del Sec (1933) i mas de les Tosques (1937). Durant aquella dècada cap casa del poble tancà les seves portes (*fig. 54*).

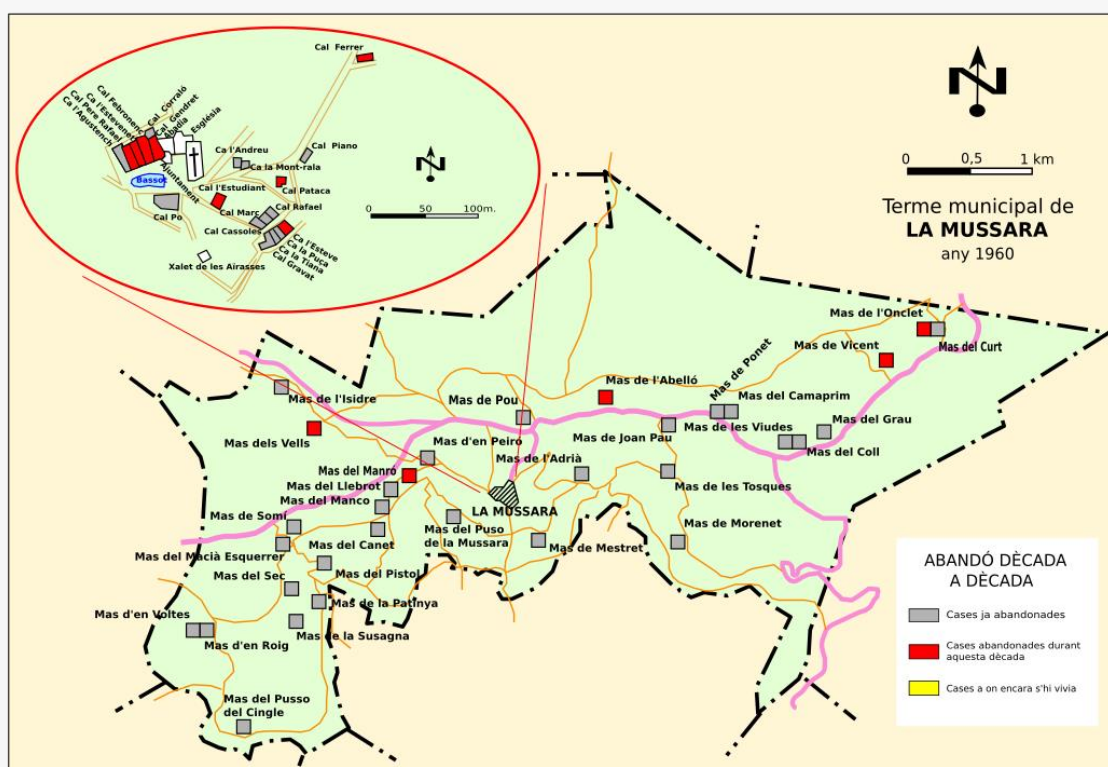
Si la dècada anterior havia suposat un fre en el drenatge migratori de la Mussara, la dècada de 1941 a 1950, suposà una estocada quasi definitiva a la supervivència del municipi, quatre cases i set masos tancaren les seves portes per a no tornar-les a obrir mai més: ca l'Andreu (1942), cal Cassoles (1942), mas de Somí (1945), ca la Mont-rala (1947), ca l'Agustench (1950), mas del Coll (1943), mas del Pistol (1944), Mas del Morenet (1945), mas d'en Grau (1946), mas del Pou (1947) i Mas de Joan Pau (1948). El cens passà de 94 persones el 1940 a 57 el 1950, durant aquest període hi neixen 7 criatures i hi moren 13 persones, el balanç migratori és de menys 31 persones el 32,98% de la població de 1940 (*fig. 55*).

Fig. 55- Procés de despoblament del terme de la Mussara, període (1941 – 1950).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana) i Manent, A. (2003).

Fig. 56- Procés de despoblament del terme de la Mussara, període (1951 – 1960).

Realitzat per Joan Serra, a partir del Registre Civil de la Mussara (Aj. Vilaplana) i Manent, A. (2003).

En la dècada compresa entre 1951 i 1960 s'acaben d'abandonar els últims habitatges que encara conservaven caliu humà, vuit cases i quatre masos: ca l'Estudinat (1951), cal Febronenc (1951), ca l'Esteve (1952), cal Gendret (1953), cal Pere Rafael (1954), cal Pataca (1955), ca l'Estevenet (1958), cal Ferrer (1958), mas de l'Onclet (1958), Mas de l'Abelló (1959), mas dels Vells (1960), mas del Manró (1960) i mas de Vicent (1960) (*fig. 56*).

Segons el cens de 1960 a la Mussara sols hi vivien 12 persones, en deu anys havia perdut 45 persones. En el mateix període hi havien nascut 2 criatures i havien mort 2 persones i per tant el saldo migratori fou de menys 45 el 78,95% de la població de 1950.

En el cens de 1970, ja no figura cap persona censada a la Mussara. Si ens atenem al treball d'Albert Manent,¹⁶ el terme de la Mussara quedà totalment abandonat l'any 1960, però és possible que en algun mas, com el de l'Abelló fos habitat algun any més.

En resum, tot i que tots els períodes registren balanços negatius, és a partir del canvi de segle quan aquests es fan més acusats i més concretament entre 1900 i 1930. Entre 1901 i 1910 el saldo és de menys 90 persones, entre 1911 i 1920 aquest és de menys 61 persones i el període entre 1921 i 1930 el balanç se situa en menys 82 persones. Entre 1930 i 1940 aquest saldo es mitiga a causa del conflicte civil, però a partir de 1940 aquest es torna a disparar, no tan quantitativament, ja que al terme hi vivien molt poques persones sinó pel pes que representava el balanç migratori negatiu, entre 1951 i 1960 representa quasi el 79% de tota la població; I evidentment entre 1961 i 1970 el saldo migratori és de menys 12 persones, el 100% dels habitants que restaven al municipi.

És interessant fer notar que moltes famílies que vivien en masos, abans d'abandonar definitivament el terme primer s'establiren en alguna casa del poble. Alguns exemples són els últims habitants del mas del Pou que abans d'establir-se definitivament a Vilaplana, primer visqueren a ca la Mont-rala i a cal Pere Rafael o els darrers que habitaren el mas de Somí, que el 1945 abandonaren el mas i s'establiren a ca l'Agustenç, casa que abandonaren el 1950 per establir-se definitivament a Vilaplana.

L'abandó d'habitatges a la Mussara segueix una tendència lògica, primer s'abandonen els masos més allunyats i isolats del terme, que curiosament també són els que tenen

---

¹⁶ Les dades d'abandó de les cases i masos de la Mussara s'han extret de: A. Manent (2003)

pitjors terres, el pas següent és el de la concentració dels residents en el nucli aplevat, s'abandonen els masos però es continuen conreant les terres del voltant i per últim s'abandonen les cases del poble i les masies amb les terres més riques (mas de l'Abelló, mas de l'Onclet, etc).

7.- CONCLUSIONS

Aquest treball no ha tingut la pretensió de marcar-se uns objectius clars, sinó que s'ha deixat portar per la informació que el Registre li deparava, sense esperar trobar respostes. En canvi, segurament el que ha fet ha estat és deixar preguntes obertes. Per tant aquest treball que teniu a les mans pot ser un punt de partida per a futures investigacions que pot ajudar a plantejar hipòtesis i objectius que segurament no sortiran dels documents tractats aquí, sinó que s'hauran de buscar en documentació complementària.

Sens dubte, aquest ha estat un treball elaborat amb calma i filosofia, però gràcies a la tenacitat i la regularitat s'ha aconseguit un buidatge de les dades i una digitalització de les mateixa. D'aquesta feina n'ha sorgit un document Excel que pot facilitar la cerca d'informació sobre les persones que visqueren en aquell període concret a la Mussara. Espero que als amants dels arbres genealògics i que busquen informació dels seus avantpassats a la Mussara els sigui d'ajut, ja que els facilitarà la feina.

Aquest document, s'ha convertit en el punt de partida per a realitzar el treball. La intenció principal era poder-ne extreure dades de la dinàmica demogràfica del municipi de la Mussara, i crec que aquest punt s'ha acomplert amb escreix, amb un seguit de dades i gràfics que ens mostren l'evolució dels naixements de les defuncions i els casaments en aquest llogaret de les Muntanyes de Prades.

Tot i haver aconseguit un bon reguitzell de dades sobre la Mussara del període comprés entre 1876 i 1957, aquestes dades sols es poden tractar a tall d'exposició, ja que aquest treball no compta amb dades amb què comparar-les. El que seria desitjable seria tractar-les i comparar-les amb les dades dels municipis més propers i més semblants, o sigui, els que conformen l'altiplà de les Muntanyes de Prades, però és clar per a fer això seria necessari fer el mateix buidatge d'informació en tots els municipis afectats a fi de definir dinàmiques comunes i diferències entre si. Potser algú s'animarà a realitzar la mateixa cerca en altres municipis i en un futur es podaran posar en comú els resultats.

Davant la impossibilitat de poder comparar dades extretes del Registre de la Mussara amb dades d'altres municipis, el que es va intentar va ser comparar les dades que

sorgien sobre el poble i el del conjunt de masies que s'escampen pel terme, donant-los categoria d'ens diferents.

En comparar-les, hom es pot adonar que fins a començaments del segle XX les masies del terme devien albergar força més habitants que no pas les cases del poble, ja que les entrades al registre que hi fan referència hi són més abundants que no pas les que fan referència al nucli aglevat. A mesura que transcorre el segle XX i fins a la desaparició del municipi les entrades al registre s'igualen, fet que ens porta a pensar que el despoblament fou més precoç i més ràpid a les masies que no pas a les cases del poble, idea que queda corroborada amb l'estudi de despoblament d'A. Manent (2003). Fora d'aquestes dinàmiques, que no deixen de tenir certa lògica, en l'estudi no s'observen grans diferències entre cases i masies.

Si un dels objectius que m'havia marcat en començar aquest treball era el de poder arribar a georeferenciar cada entrada del Registre amb un domicili mussarenc, aquesta voluntat crec que s'ha aconseguit amb escreix, i en un percentatge força elevat s'ha aconseguit unir cada fet registrat amb un habitatge. En aquest apartat caldria destacar dos punts negres: un l'apartat de casaments, on les adreces eren escadusseres; i l'altre el fet que en alguns casos referenciar un fet amb una casa del poble ha estat força difícil, a causa de la disparitat de numeracions amb què hi sortia.

Gràcies a aquesta georeferenciació, en què s'ha partit de l'àmbit "casa" com a unitat geogràfica, s'han pogut reconstruir els fets biològics ocorreguts en les llars mussarenques entre 1876 i 1957. Aquest resum casa per casa es pot consultar a les fitxes d'habitatges de l'annex. Segurament, com ja s'ha explicat a la metodologia, hi haurà alguna dada que no serà del tot certa.

El fet de conèixer el lloc de procedència dels pares de les criatures i el domicili dels cònjuges que s'uniren en matrimoni a la Mussara ha permès comprovar que la majoria d'aparellaments es produïen entre persones del mateix municipi. Són poques les parelles que tenen algun dels dos membres de fora de la vila, però quan això passa, aquests provenen, majoritàriament, de municipis de l'altiplà de les muntanyes de Prades.

Força desagradable fou trobar reflectides al registre les epidèmies de diftèria que assolaren la Mussara entre 1884 i 1896 i que segaren la vida a quasi una quarantena de criatures.

En repetides ocasions, al llarg de l'estudi, es fa referència a tres estudis que m'han ajudat molt a l'hora de confeccionar aquest treball: un estudi del despoblament de la Mussara d'A. Manent (2003), la toponímia del terme de R. Amigó (1963) i una monografia sobre la Mussara del mateix autor publicada el 2006. Gràcies a aquests treballs he pogut determinar el nombre de cases i de masos que trufen el terme i m'han ajudat molt a resoldre dubtes a l'hora de determinar a quina casa consignar algunes de les entrades del Registre.

Em fa especial il·lusió haver trobat renoms referits a masos que R. Amigó no inclogué en la seva toponímia. Tots sabem que els renoms són canviants i que la casa que en una generació es coneixia com a cal Pepito a la generació següent es pot conèixer pel ca l'Ignasi. En el cas de la Mussara, sembla que la majoria de renoms dels masos que han arribat als nostres dies tenen els seus orígens al segle XVIII, segle en què foren construïts la majoria d'ells. Tot i que bona part han arribat fins als nostres dies amb al mateix renom, n'hi ha hagut en que aquest ha mutat, degut en molts casos al fet que han canviat de propietari, i en alguns altres casos ens podem trobar més d'un renom per a referir-nos a una mateixa masia i que, a més, coincideixen en el temps. Doncs bé, R. Amigó (1963) fou molt curós a l'hora de transcriure molts dels renoms que s'associaven amb determinats masos. Però al Registre n'he trobat més que Amigó segurament desconeixia, que són aquests: Mas de l'Espanyol per referir-se al mas del Camaprim, mas del Pou d'en Macip per referir-se al mas del Pou de Gel, mas de Joan del Mas per referir-se a mas de Manró, mas de la Font, mas de Joan de la font o mas de Joan Peiró per referir-se al mas del Peiró, mas del Domingo per referir-se al mas del Coll i, per últim, mas de la Marina per referir-se a cal Ferrer. Sigui aquest un petit homenatge a Ramon Amigó, gran enamorat de la Mussara, traspasat l'any 2011.

Si important i valuosa va ser la feina feta per Ramon Amigó, no seria de justícia oblidar la tasca feta i l'estima que professà Albert Manent cap a la Mussara. Manent, fill del poeta noucentista Marià Manent, estiuejava al mas de Segimon a l'Aleixar. Des de ben jove, Manent mostrà la seva devoció i la seva estima per aquest territori comprès entre el Camp de Tarragona i les muntanyes de Prades. A ell devem un petit monogràfic dedicat al despoblament del terme de la Mussara, en el qual es detalla l'any en què fou abandonada cada casa i quins en foren els últims habitants. Manent recollí les dades a partir de testimonis orals a principis de la dècada dels vuitanta, i tot i que en la majoria de casos les seves dates i els últims estadants s'ajusten amb les dades que jo he trobat, hi ha casos en què no. Qui té raó? Segurament la pregunta romandrà sense

resposta. Sigui per ell un càlid i afectuós record. Albert Manent morí el 14 d'abril de 2014.

Segurament aquest treball no ens aportarà respostes, ni permetrà fer afirmacions categòriques, simplement és el reflex d'unes dinàmiques demogràfiques que es produïren en un moment concret en un lloc molt concret, la Mussara.

8.- BIBLOGRAFIA

- Agustench Bonet, A. (2005). *Records de la Mussara*. Reus: Pragma (enegre).
- Amigó Anglès, R. (1963). *Els topònims del terme municipal i del poble de la Mussara*. Tarragona: Instituto de Estudios Tarraconenses "Ramón Berenguer IV".
- Amigó Anglès, R. (2002) *El tràfic amb el fred al Camp de Tarragona (segles XVI-XIX)*. Moncada i Reixac: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Amigó Anglès, R. (2006). *La Mussara un vell afecte. Notícies històriques disperses*. Barcelona: Rafael Dalmau Editors.
- Anguera Nolla, P. (1989). *Història dels pobles del Baix Camp*. Reus: Reus Diari.
- Burgeño, J; Lasso de la Vega, F. (2002). *Història del mapa municipal de Catalunya*. Barcelona: Direcció General d'Administració Local (Generalitat de Catalunya).
- Cabré i Pla, A. (1999). *El sistema català de reproducció. Cent anys de singularitat demogràfica*. Barcelona: Proa (La mirada social).
- Iglésies, J; Santasusagna, J (1930). *Les muntanyes de Prades, el Montsant i serra de Llana. Guia itinerària*. Reus: Centre de Lectura de Reus.
- Iglésies Fort, J; (1974). *El poblament a les Muntanyes de Prades*. l'Espluga de Francolí: XVIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de l'Espluga de Francolí.
- Manent i Segimon, A. (2003). *El procés de despoblament a l'antic municipi de la Mussara*. Dins de *Llunari de noms i mots* (pp. 177-188). Reus: Centre de Lectura.
- Manent i Segimon. A. (2006). *La Guerra Civil i la repressió del 1939 a 62 pobles del Camp de Tarragona*. Valls: Cossetània Edicions.

- Morera, E. (1913). *Geografia general de Catalunya, volum VI Tarragona*. Barcelona: Albert Martín.
- Ortí Gost, P. (1999). *Una primera aproximació als fogatges catalans de la dècada de 1360*. Institució Milà i Fontanals
- Osona, A. (1900). *Guia-itineraria dels llocs més pintoreschs de les serras situadas al noerst, nord y noest del Camp de Tarragona*. Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya.
- Pujol, P. (1932). *Album Meravella, volum IV Tarragona*. Barcelona: Llibreria Catalonia.
- Serra Ferré, J. (2007). *Catàleg de Masies i béns a protegir del terme de Vilaplana i la Mussara*. Vilaplana: Ajuntament de Vilaplana.

ANNEX

I- ELS RENOMS TAMBÉ EMIGREN

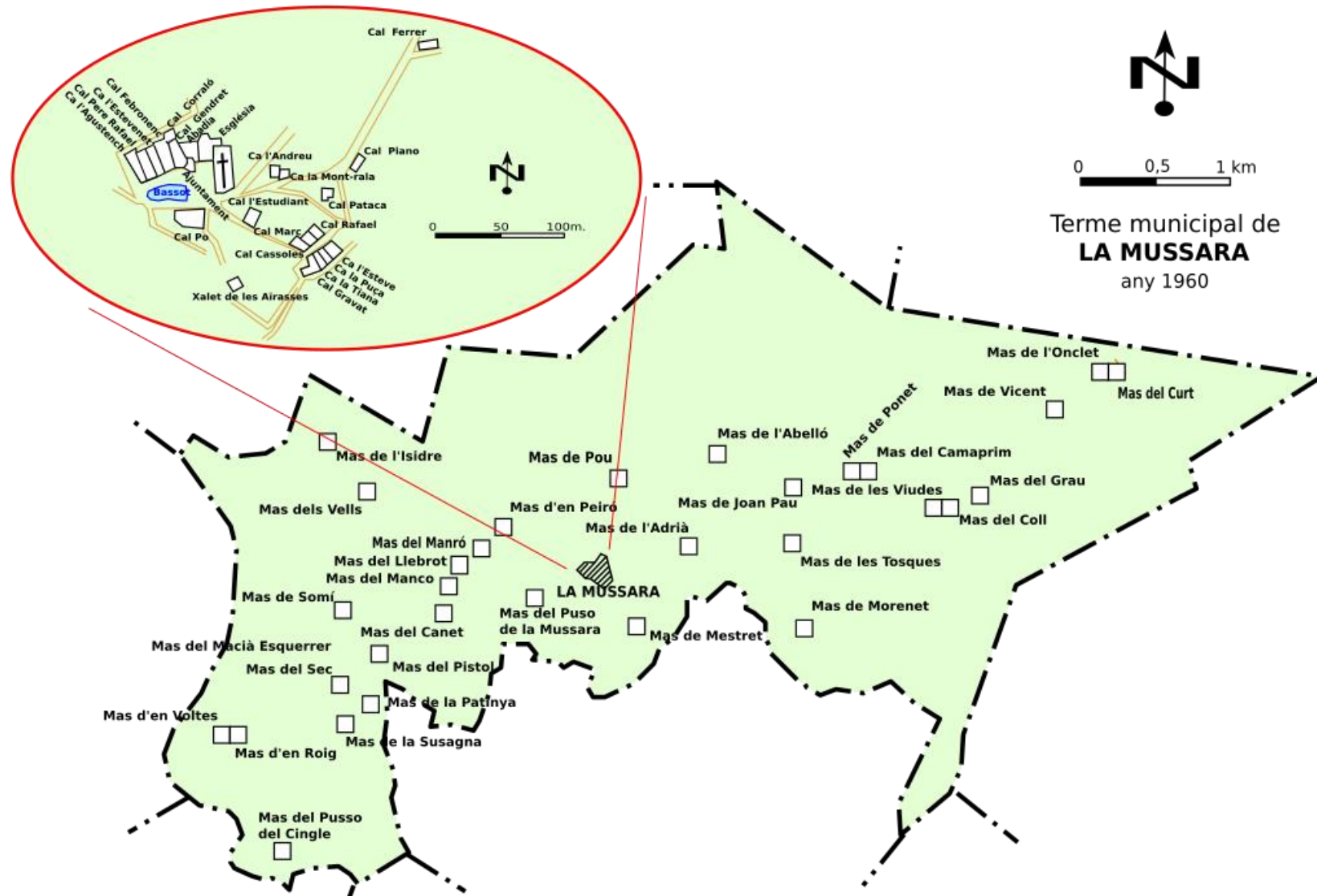
Vilaplana es troba als peus de la serra de la Mussara, serra que conserva en el seu cim les restes de l'antic poblet abandonat. Vilaplana va rebre les terres del terme del seu veí del nord passant de tenir un terme de poc més de 6 quilòmetres quadrats a tenir-ne un d'aproximadament de 23 quilòmetres quadrats. Vilaplana a part de rebre'n el terme també es convertí en l'última llar de molts dels que abandonaven el terme de la Mussara. Però aquests no s'emportaren sols de les seves cases d'origen les seves poques i pobres pertinences sinó que també s'emportaren amb ells els renoms de les cases d'on provenien, renoms que es trasplantaren als seus nous habitatges de Vilaplana. Així avui en aquest poble del Baix Camp encara hi són ben vius alguns renoms que ens connecten amb antics masos de la Mussara (*fig. 57*).

- La casa núm.10 del carrer Jaume I, és coneguda com a Cal Manco, ja que hi anaren a viure els propietaris del Mas del Manco.
- La casa núm. 10 del carrer de l'Era, es coneix com Cal Canet, ja que hi anaren a raure els propietaris del Mas del Canet.
- La casa núm. 24 del carrer Dr.March, és coneguda com cal Pistol, allí s'hi establiren els propietaris del Mas del Pistol.
- La casa núm. 10 del carrer Àngel Guimerà, es coneix, tot i que el renom està en desús, com a Cal Llebot. En aquesta paetita casona anaren a viure els propietaris del Mas del Llebot.
- La casa núm. 15 del carrer Àngel Guimerà, té de renom Cal Morenez, ja que ja molts anys s'hi establiren uns mitgers dels Mas de Morenet.
- La casa núm. 1 del carrer Àngel Guimerà, se la coneix com Ca la Peirona, el renom és una femenització de Peiró, ja que en aquesta casa hi anaren a viure els últims habitants del Mas del Peiró (eren mitgers). Avui, el renom dóna nom a un restaurant regentat pels descendents de la família.

- La casa núm. 2 de la plaça Pau Casals, se la coneix com Cal Pep del Pou, el renom està molt en desús. Aquí anaren a viure els propietaris del Mas del Pou de Gel.
- La casa núm. 1 del carrer Santiago Rusiñol, és coneguda com a Cal Macià, allí s'hi establiren els propietaris del Mas de Somí o del Macià Xollat.
- La casa núm. 6 del carrer Sant Isidre és cal Manró, ja que hi anaren a viure part de la família propietària del Mas del Manró.
- Per últim la casa núm. 14 del carrer Sant Isidro, es coneix com a cal Meletines, tot i no fer referència cap casa ni mas de la Mussara, el renom sí que hi té relació, ja que aquí si establiren els últims habitants de ca l'Estudiant, la família de Joan Magrané Roig, aquest era fill de Meletina Roig Estivill i del nom de pila de la seva mare li quedà de renom Joan Maletines, renom que ha quedat a la casa, que encara continua sent de la mateixa família.

II- FITXES DE CASES I MASIES

1. Ca l'Agustençh
2. Ca la Mont-rala
3. Ca l'Andreu
4. Ca la Puça
5. Ca la Tiana
6. Cal Cassoles
7. Cal Corraló
8. Ca l'Esteve
9. Ca l'Estevenet
10. Ca l'Estudiant
11. Cal Febronenc
12. Cal Ferrer
13. Cal Gendret
14. Cal Gravat
15. Cal Marc
16. Cal Pataca
17. Cal Pere Rafael
18. Cal Piano
19. Cal Po
20. Cal Rafael
21. l'Ajuntament
22. l'Abadia
23. Esgésia de Sant Salvador
24. Xalet de les Airasses

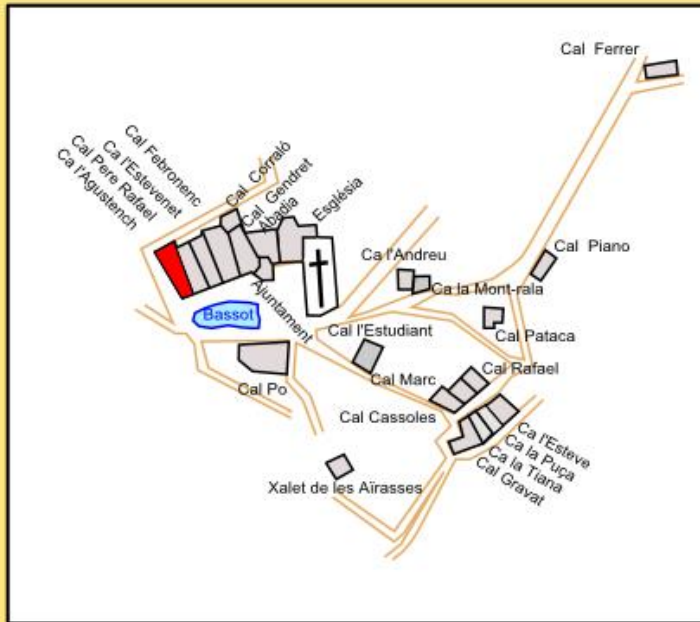
25. Mas de l'Abelló
26. Mas de l'Adrià
27. Mas de la Patinya
28. Mas de la Susagna
29. Mas del Camaprim
30. Mas del Canet
31. Mas del Cintet
32. Mas del Curt
33. Mas de les Tosques

34. Mas de les Viudes
35. Mas de l'Isidres
36. Mas del Joan Pau
37. Mas del Macià Esquerrer
38. Mas del Llebrot
39. Mas del Manco
40. Mas de l'Onclet
41. Mas del Pou de Gel
42. Mas del Pusso de la Mussara

43. Mas del Pusso del Cingle
44. Mas del Sec
45. Mas dels Vells
46. Mas de Manró
47. Mas de Mestret
48. Mas de Morenet
49. Mas del Coll
50. Mas d'en Grau
51. Mas d'en Peiró
52. Mas d'en Roig

53. Mas d'en Voltes
54. Mas de Pistol
55. Mas de Ponet
56. Mas de Somí
57. Mas de Vicent

1. CA L'AGUSTENCH

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

És una de les cases situades en la renglera de l'església, davant del bassot. Era l'última del rengler. A la part de ponent tenia paret mitgera amb cal Pere Rafael i pel costat de ponent tocava amb el camí dels Roures conegut també com a camí de la Febró o de Prades.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior i a la part occidental tocant al camí dels Roures tenia adossat un corral. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1877, quan hi nasqué Antoni Agustench Huguet (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1950, quan la família de Macià Juanpere Juanpere (Macià Xollat) marxà cap a Vilaplana. La família estava formada per cinc membres. La família d'en Macià provenia del Mas de Somí o conegut també com a Mas del Macià Xollat, d'on marxaren el 1945.

La casa era propietat d'Ambrós Agustench Huguet que vivia en un mas a Valls.

(CIMIR) Joaquim Santasusagna, anys 30

Josep Aymami (anys 60-70)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

(CIMIR) Joaquim Santasusagna, anys 30

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1877	H	Antoni Agustench Huguet	Teresa Huguet Estivill	33	Domingo Agustench Bonet	34
1897	H	Rafael Agustench Huguet	Teresa Huguet Estivill	47	Domingo Agustench Bonet	46
1913	H	Antoni Agustench Bonet	Francesca Bonet Mateu	31	Ambrós Agustench Huguet	35

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1904	Francesca Bonet Masdeu	31	soltera	Viu a Valls	Ambrós Agustench Huguet	27	solter	Ca l'Agustench

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

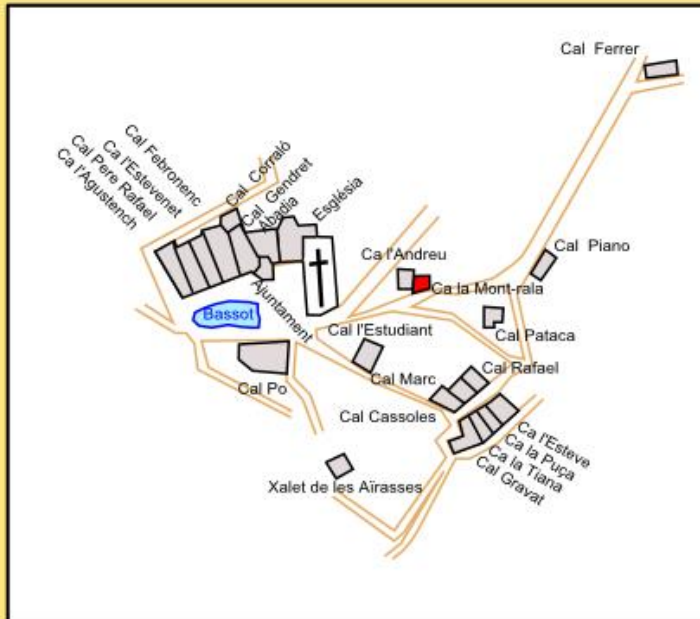
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1885	D	Joan Juanpere Fané	70	C	Asma	Ca l'Agustench	Ca l'Agustench	Surana
1896	H	Sahador Agustench Salvadó	77	V	(Sense dades)	Ca l'Agustench	Ca l'Agustench	la Mussara
1900	D	Filomena Agustench Huguet	29	S	Per cremadures	Bosc del Manco	Ca l'Agustench	la Mussara
1900	D	Mària Huguet Foguet	22	S	Tífus	Ca l'Agustench	Ca l'Agustench	la Mussara
1900	H	Rafael Huguet Estivill	55	C	Parada respiratòria	Ca l'Agustench	Ca l'Agustench	la Mussara
1909	D	Teresa Huguet Estivill	66	C	Commozió visceral interna	Ca l'Agustench	Ca l'Agustench	la Mussara
1920	H	Domingo Agustench Bonet	70	V	Cardio arteriosclerosis	Ca l'Agustench	Ca l'Agustench	la Mussara
1948	H	Domingo Juanpere Rosta	81	V	Diabetis	Ca l'Agustench	Ca l'Agustench	la Mussara
1949	D	Rosa Vallespinosa Pàmies	73	V	Edema pulmonar	Ca l'Agustench	Ca l'Agustench	Valls

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

2. CA LA MONT-RALA

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Casa mitgera amb ca l'Andreu, toca al camí de les Tosques. Per la part del darrere hi passa la moderna carretera que uneix la Mussara amb la T-704.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més dos pisos superiors. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1881, momen del naixement de Josep Balaña Agustench (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1947, quan la família de Blai Rius Juanpere anaren a viure al mas de Joan Pau, després marxaren cap a Reus, la família estava formada per tres membres i provenia del Mas del Liebrot

La casa era propietat de Josep Balaña Agustench.

(CEC) Flaquer LGLI, Rosend (març de 1926)

(CIMIR) Josep Prunera Sadó (1930)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

(CEC) Guasch i Guasch, Marcel·li (entre 1915 i 1930)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NADREMENTS

Anys	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1881	H	Josap Balaña Agustench	Dolors Agustench Camafot	22	Josap Balaña Abelló	29
1884	D	Dolors Balaña Agustench	Dolors Agustench Camafot	25	Josap Balaña Abelló	32
1889	H	Bonaventura Balaña Agustench	Dolors Agustench Camafot	30	Josap Balaña Abelló	37
1896	D	Magdalena Balaña Agustench	Dolors Agustench Camafot	36	Josap Balaña Abelló	43
1898	H	Joan Balaña Agustench	Dolors Agustench Camafot	39	Josap Balaña Abelló	46
1915	H	Salvador Balaña Agustench	Mercè Juanpere Nadal	26	Josap Balaña Agustench	33
1918	D	Mercè Balaña Agustench	Mercè Juanpere Nadal	30	Josap Balaña Agustench	36

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Anys	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1914	Mercè Juanpere Nadal	26	soltera	Mas d'en Valls	Josap Balaña Agustench	32	solter	Ca la Mont-rala

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

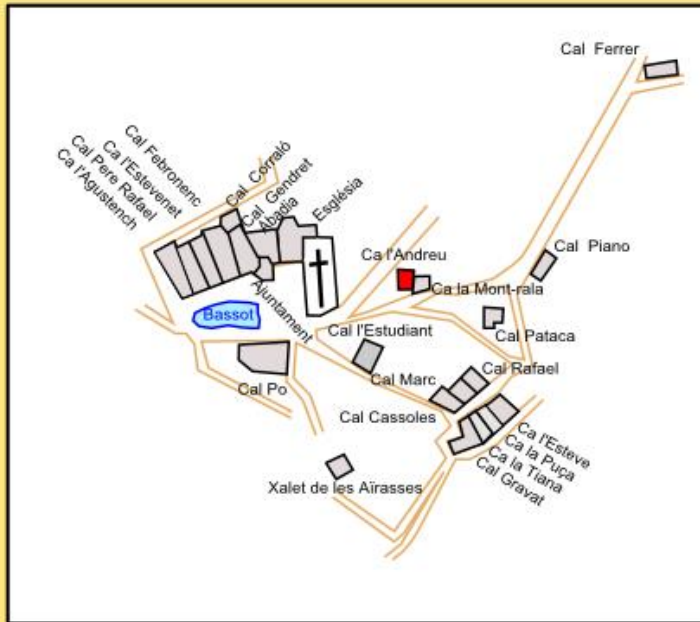
DEFUNCIIONS

Anys	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1904	H	Ventura Balaña Agustench	5	S	Difèria, Garçolito	Ca la Mont-rala	Ca la Mont-rala	la Mussara
1902	H	Joan Balaña Agustench	4	S	Difèria, Garçolito	Ca la Mont-rala	Ca la Mont-rala	la Mussara
1903	D	Maria Abelló Madau	80	V	Mort on el part	Ca la Mont-rala	Ca la Mont-rala	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

3. CA L'ANDREU

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

La casa tenia paret mitgera amb ca la Mont-rala. Toca al camí de les Tosques i per la part del darrere passa la moderna carretera que uneix la Mussara amb la T-704.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

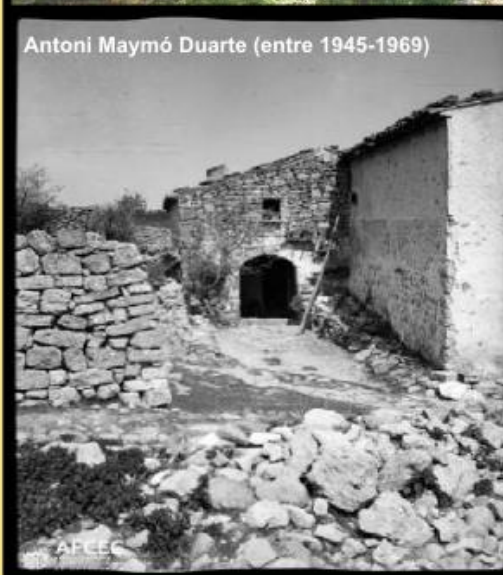
Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1895, quan es casà Andreu Robert Juanpere amb Maria Abelló Juanpere (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1942, quan la família de Pere Vallverdú Cavallé (Pere Naio) anaren a viure a ca l'Esteve. Després marxaren cap al Mas de Mariné a Vilaplana. La família estava formada cinc membres. Tot i això, segons el Registre Civil, el 1944 hi morí Maria Abelló Robert i el 1952 es casà la filla d'aquesta, Carme Robert Abelló.

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Antoni Maymó Duarte (entre 1945-1969)

Estasen i Pla, Lluís (entre 1918-1927)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1896	H	Andreu Robert Abelló	Maria Abelló Robert	19	Andreu Robert Juanpere	31
1898	D	Maria Robert Abelló	Maria Abelló Robert	21	Andreu Robert Juanpere	33
1902	H	Pilar Robert Abelló	Maria Abelló Robert	26	Andreu Robert Juanpere	37
1905	D	Isidre Robert Abelló	Maria Abelló Robert	28	Andreu Robert Juanpere	40
1907	H	Isidre Robert Abelló	Maria Abelló Robert	30	Andreu Robert Juanpere	42
1910	H	Joan Robert Abelló	Maria Abelló Robert	33	Andreu Robert Juanpere	41
1914	D	Carme Robert Abelló	Maria Abelló Robert	37	Andreu Robert Juanpere	45
1918	H	Lluís Robert Abelló	Maria Abelló Robert	41	Andreu Robert Juanpere	49

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1916	Maria Abelló Juanpere	18	sotera	Viu a la Mussara	Andreu Robert Juanpere	26	sotier	ca l'Andreu
1922	Gentudis Juanpere Juanpere	22	sotera	Mas d'en Rog	Andreu Robert Abelló	26	sotier	Ca l'Andreu
1923	Pilar Robert Abelló	18	sotera	Ca l'Andreu	Pere Valverdu Cavallé	27	sotier	Viu a la Mussara
1927	Maria Robert Abelló	20	sotera	Ca l'Andreu	Jaume Juanpere Rog	26	sotier	Ca l'Esteve
1934	Maria Rius Rius	26	sotera	Viu a la Mussara	Isidre Robert Abelló	26	sotier	Ca l'Andreu
1952	Carme Robert Abelló	34	sotera	Ca l'Andreu	Josep Maymó Palencia	44	sotier	Viu a la Serra

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

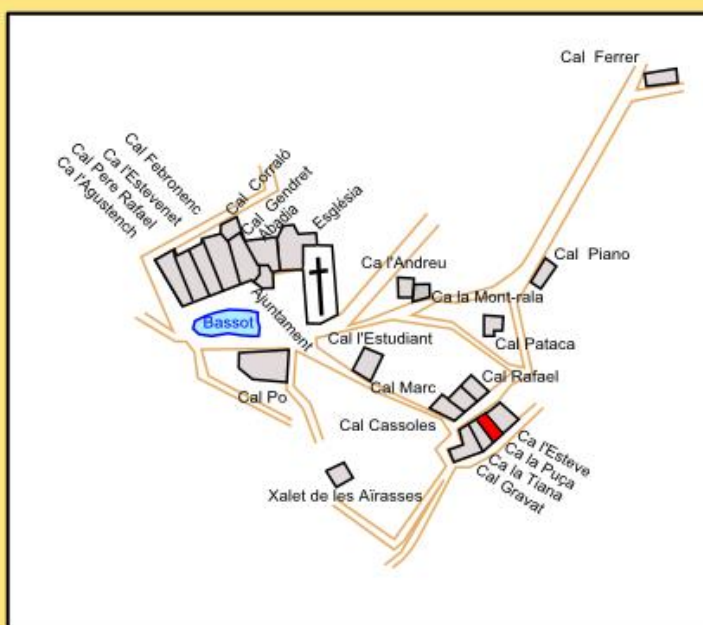
DEFUNCIÓNS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1903	H	Civil Robert Abelló	1	S	Aparició respiratòria	Ca l'Andreu	Ca l'Andreu	la Mussara
1905	H	Pere Abelló Madoe	77	C	Accident vascular cerebral	Ca l'Andreu	Ca l'Andreu	la Mussara
1906	H	Josep Robert Juanpere	39	S	Epilepsia	Ca l'Andreu	Ca l'Andreu	la Mussara
1911	D	Maria Robert Juanpere	64	V	Infecció d'estomac	Ca l'Andreu	Ca l'Andreu	la Mussara
1912	H	Joan Robert Abelló	2	S	Tos Forina (Coquelecho)	Ca l'Andreu	Ca l'Andreu	la Mussara
1922	H	Lluís Robert Abelló	3	S	Xarampió	Ca l'Andreu	Ca l'Andreu	la Mussara
1944	D	Maria Abelló Robert	60	C	Hemoràgia Cerebral	Ca l'Andreu	Ca l'Andreu	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

4. CA LA PUÇA

e.

ALTRES NOMS:

També coneguda com ca la Puceta o cal Pucetó.

SITUACIÓ:

Formava part, conjuntament amb cal Gravat, ca la Tiana i ca l'Esteve, del grup de cases conegut en els registres com la Promontòria. Tot i formar carrer amb el grup de cases que formaven cal Cassoles, cal Marc i cal Rafael, s'hi entrava per un replà sobre el cingle, a la part contrària d'aquest carrer. Era l'inici del camí de les Grases i de les Campanilles que baixa cap a Vilaplana. Mitgera entre ca la Tiana i ca l'Esteve.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), els informadors del seu estudi no recordaven haver-hi vist viure-hi mai ningú. Al Registre Civil no s'ha trobat anotacions que s'hi puguin associar.

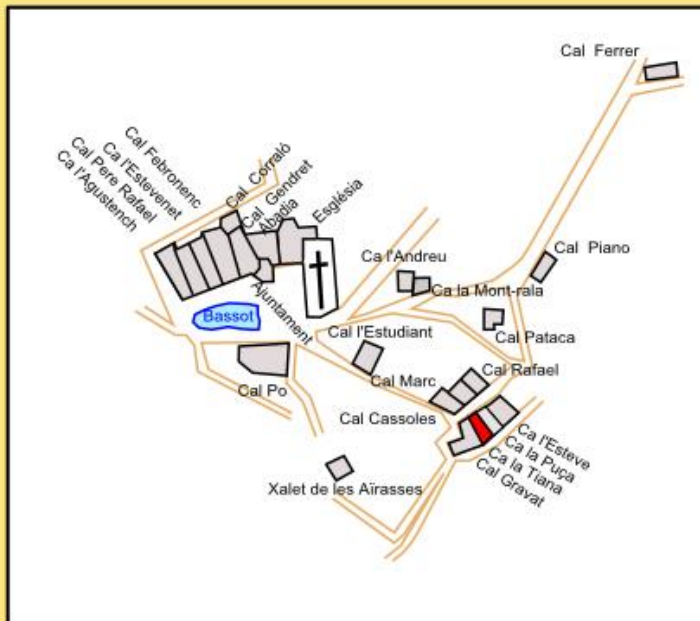

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

Sense dades.

5. CA LA TIANA

ALTRES NOMS:

També coneguda com cal Tià o ca la Cargolina.

SITUACIÓ:

Formava part conjuntament amb cal Gravat, ca la Puça i ca l'Esteve del grup de cases conegut en els registres com la Promontòria, tot i formar carrer amb el grup de cases que formaven cal Cassoles, cal Marc i cal Rafael, entraven per un replà sobre el cingle, a la part contrària d'aquest carrer. Era l'arrencament del camí de les Grases i de les Campanilles que baixa cap a Vilaplana. Mitgera entre cal Gravat i ca la Puça.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Al darrerehi tenia adossat un pati anomenat cal Tuno. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1891, data de la defunció de Magdalena Masdèu Pàmies (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), els informadors del seu estudi no recordaven haver-hi vist viure-hi mai ningú. Gràcies al Registre Civil se sap que el 1899 Carolina Juanpere Masdèu de ca la Tiana s'hi casà amb Isidre Camafort. Després d'aquesta data no hi ha cap més referència de la casa.

Segons el Registre Fiscal de 1920, la casa era propietat de Sebastià Juanpere Ferré, mort el 1897.

Josep Aymami (anys 60-70)

(CEC) Guasch i Guasch, Marcel·lí (entre 1915 i 1930)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1899	Carolina Juanpere Masdèu	22	soltera	Ca la Tiana	Isidre Camafort Juanpere	28	solter	Viu a la Mussara

Fon: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2014)

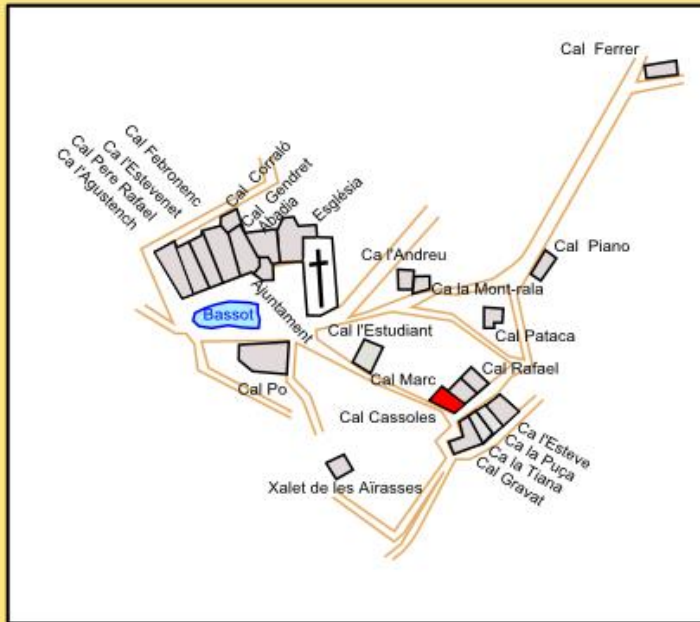
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1891	D	Magdalena Masdèu Pàmies	64	C	Pneumònia	Ca la Tiana	Ca la Tiana	Arbolí
1897	H	Sebastià Juanpere Ferré	64	V	Cistitis	Ca la Tiana	Ca la Tiana	la Mussara

Fon: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2014)

6. CAL CASSOLES

ALTRES NOMS:

Anteriorment la casa s'havia conegut com Cal Josepet, Cal Mion i Cal Mosso. El "Cassoles" era Salvador Cavallé Abelló que vivia a ca l'Estevenet.

SITUACIÓ:

Té paret mitgera amb cal Marc i toca al camí de les Grases.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1908, quan hi nasqué Emília Cavallé Abelló (Registre Civil).

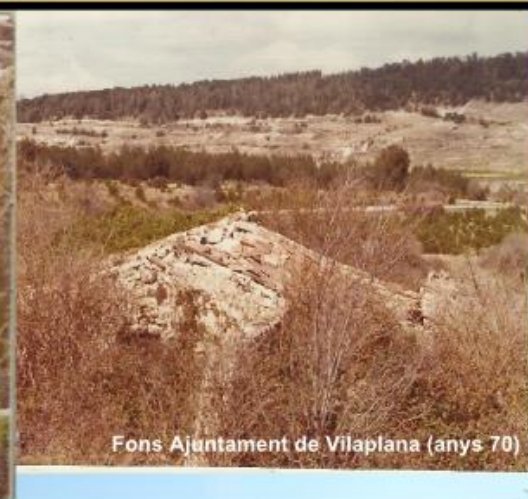
PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), segons aquesta font la casa quedà totalment abandonada el 1942 quan morí Antoni Cavallé Robert, però segons el Registre aquest senyor morí aquell mateix any al Mas de Joan Pau i hi constava com a resident. En canvi, dos anys més tard, el 1944 la dona d'aquest, Teresa Abelló Abelló sí que hi morí i a més hi constava com a resident. La filla vivia a Reus.

La casa era propietat de la família.

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Anys	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1908	H	Emília Cavallé Abelló	Teresa Abelló Abelló	40	Antoni Cavallé Robert	49

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Anys	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1920	Emília Cavallé Abelló	25	soltera	Cal Cassoles	Blai Rus Jumpero	32	solter	Mas del Llibrot

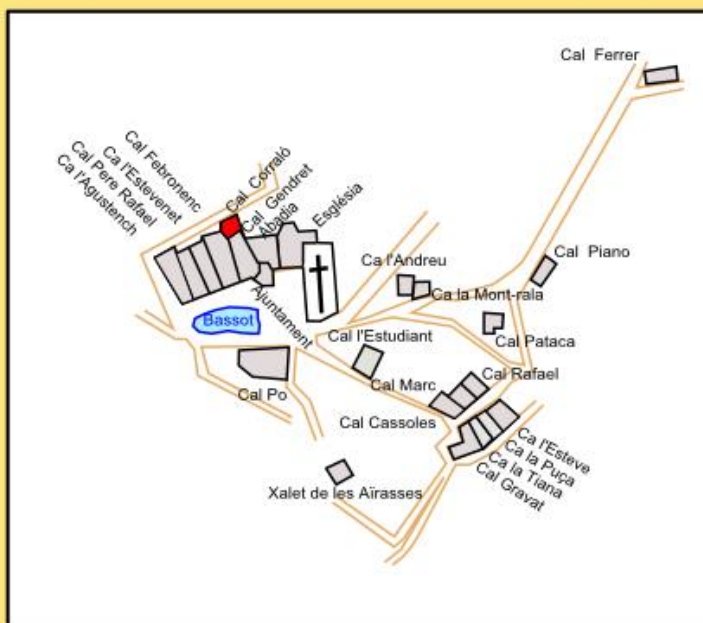
Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

DEFUNCIÓ

Anys	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1921	D	Dolors Cavallé Abelló	24	S	Tuberculosis	Cal Cassoles	Cal Cassoles	la Mussara
1944	D	Teresa Abelló Abelló	75	C	Accident vascular cerebral	Cal Cassoles	Cal Cassoles	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

7. CAL CORRALÓ

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Caseta molt menuda adossada al corral de Cal Gendret. S'hi entrava pel camí dels Roures o de la Febró i dona l'esquena al grup de cases que hi havia davant del Bassot.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava tan sols de planta baixa.

PROCÉS D'ABANDÓ:

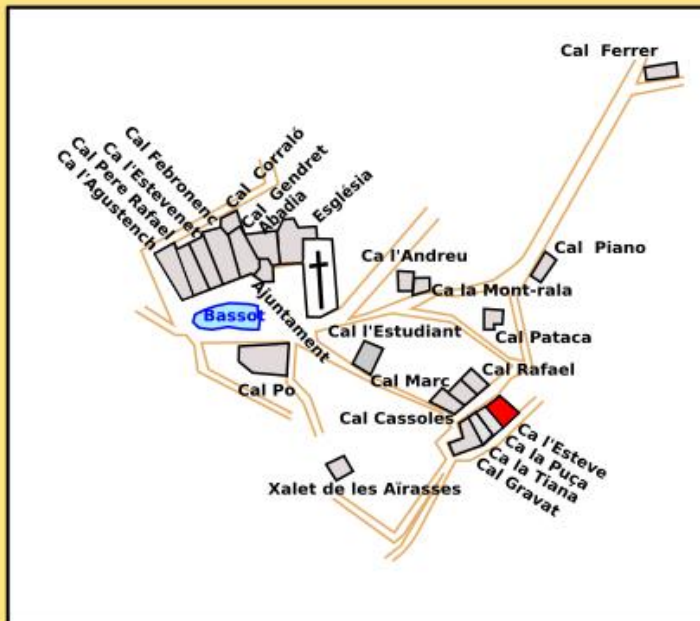
Segons A. Manent (2003), els informadors del seu estudi no recordaven haver-hi vist viure-hi mai ningú. Al Registre Civil no s'hi han trobat anotacions que s'hi puguin associar.

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

Sense dades.

8. CA L'ESTEVE

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Formava part conjuntament amb cal Gravat, ca la Tiana i ca la Puça del grup de cases conegut en els registres com la Promontòria, tot i formar carrer amb el grup de cases que formaven cal Cassoles, cal Marc i cal Rafael, entraven per un replà a sobre el cingle, a la part contrària d'aquest carrer. Era l'arrencament del camí de les Grases i de les Campanilles que baixa cap a Vilaplana. Tenia paret mitgera amb ca la Puça.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys la primera referència de la casa data de 1879 quan hi nasqué Pere Juanpere Rosés (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1952, quan la família de Pere Vallverdú Cavallé (Pere Naio) marxà cap a Vilaplana al mas de Mariné. La família estava formada per sis membres.

La casa era propietat de Jaume Juanpere Roig (Jaume de l'Esteve) que vivia al mas Pinyol de Cornudella de Montsant.

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Josep Aymamí (anys 70)

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1879	H	Pere Juanpere Rosés	Dolors Rosés Martorell	32	Jaume Juanpere Roig	36
1881	D	Jacinta Juanpere Rosés	Dolors Rosés Martorell	34	Jaume Juanpere Roig	38
1882	D	Dolors Juanpere Rosés	Dolors Rosés Martorell	35	Jaume Juanpere Roig	39
1896	H	Jaume Juanpere Roig	Teresa Roig Estivill	25	Josep Juanpere Rosés	25
1900	H	Josep Juanpere Roig	Teresa Roig Estivill	27	Josep Juanpere Rosés	27
1904	H	Isidre Juanpere Roig	Teresa Roig Estivill	28	Josep Juanpere Rosés	30
1909	D	Agustina Juanpere Roig	Teresa Roig Estivill	35	Josep Juanpere Rosés	30
1911	H	Isidre Juanpere Roig	Antonia Juanpere Olive	33	Isidre Juanpere Rosés	37
1920	D	Maria Camafort Cavallé	Marina Cavallé Estivill	27	Joan Camafort Exposito	29
1922	D	Llúcia Camafort Cavallé	Marina Cavallé Estivill	26	Joan Camafort Exposito	31
1924	D	Francesca Camafort Cavallé	Marina Cavallé Estivill	30	Joan Camafort Exposito	ditant
1926	H	Pere Vallverdú Robert	Pilar Robert Abelló	22	Pere Vallverdú Cavallé	29
1928	H	Josep Juanpere Robert	Maria Robert Abelló	29	Jaume Juanpere Roig	30
1931	D	Concepció Juanpere Robert	Maria Robert Abelló	33	Jaume Juanpere Roig	33
1946	H	Joan Martorell Pons	Maria Pons Riera	20	Josep Martorell Parnes	34
1961	H	Antoni Martorell Pons	Maria Pons Riera	25	Josep Martorell Parnes	39

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1897	Teresa Roig Estivill	23	soltera	Mas de les Tosques	Josep Juanpere Rosés	24	solter	Ca l'Esteve
1901	Antonia Juanpere Olive	23	soltera	Mas del Coll	Isidre Juanpere Rosés	25	solter	Ca l'Esteve
1902	Esperança Juanpere Agustench	22	soltera	Ca l'Estevenet	Pere Juanpere Rosés	22	solter	Ca l'Esteve
1927	Maria Robert Abelló	28	soltera	Ca l'Andreu	Jaume Juanpere Roig	29	solter	Ca l'Esteve

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

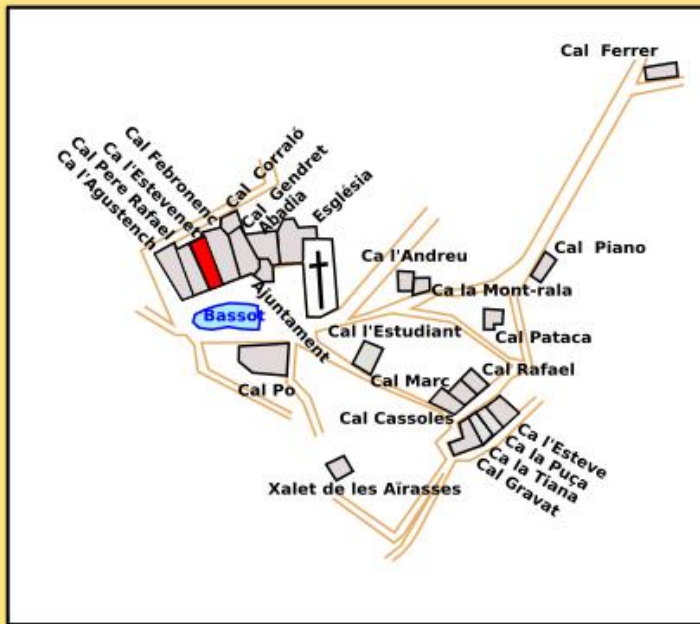
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1880	H	Sebastià Juanpere Cavallé	91	V	Apoplegia	Ca l'Esteve	Ca l'Esteve	la Mussara
1881	D	Jacinta Juanpere Rosés	9	S	Tos Ferrús (Dysenteria)	Ca l'Esteve	Ca l'Esteve	la Mussara
1883	D	MP Dolors Juanpere Rosés	0	S	Edema pulmonar	Ca l'Esteve	Ca l'Esteve	la Mussara
1901	D	Dolors Rosés Martorell	54	C	Aparell respiratori	Ca l'Esteve	Ca l'Esteve	la Mussara
1926	H	Pere Vallverdú Robert	0	S	Atropèsia, inanició	Ca l'Esteve	Ca l'Esteve	la Mussara
1937	D	Teresa Roig Estivill	64	V	Apoplegia	Ca l'Esteve	Ca l'Esteve	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

9. CA L'ESTEVENET

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

És una de les cases situades en la renglera de l'església, davant del bassot, era mitgera entre cal Febronenc i cal Pere Rafel.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1879, quan hi nasqué Margarita Robert Juanpere (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1958, quan la família de Salvador Cavallé Abelló (Cassoles) marxà cap a Reus. Aquesta família estava formada per sis membres.

La casa era de propietat.

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Josep Aymamí, anys 70

Francesc Magrané (anys 60-70)

(G.M.R.) Eduard Boix, Soler, 1910

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Anys	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1879	D	Margarita Robert Juanpere	Josepa Juanpere Roig		Pere Robert Juanpere	40
1885	D	Cayrianta Robert Juanpere	Josepa Juanpere Roig		Pere Robert Juanpere	46
1890	H	Salvador Estivill Agustench	Maria Agustench Cavallé	41	Josep Estivill Juanpere	39

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Anys	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1902	Esperança Juanpere Agustenc	22	sobera	Ca l'Estivenet	Pere Juanpere Rosés	22	sober	Ca l'Estive
1903	Margarita Robert Juanpere	24	sobera	Ca l'Estivenet	Joan Juanpere Nadal	23	sober	Mas d'en Voltes
1952	Montserrat Peguera Huguet	27	sobera	Viu a Barcelona	Victori Cavallé Gebellí	28	sober	Ca l'Estivenet

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

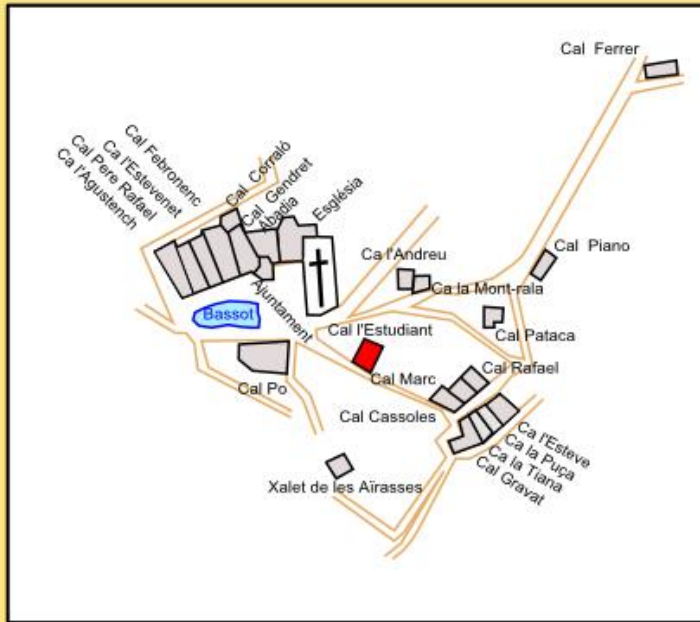
DEFUNCIÓNS

Anys	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1886	D	Catalana Robert Juanpere	15	S	Difèria, Gamotilo	Ca l'Estivenet	Ca l'Estivenet	la Mussara
1886	H	Jandre Robert Camí	9	S	Difèria, Gamotilo	Ca l'Estivenet	Ca l'Estivenet	la Mussara
1952	D	Rosa Juanpere Rosés	82	V	Apoplegia	Ca l'Estivenet	Ca l'Estivenet	la Mussara
1957	D	Francesca Costa Cavallé	62	C	(Sense dades)	Ca l'Estivenet	Capibonís	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

10. CA L'ESTUDIANT

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

És una casa aïllada, queda per sobre de l'arrencament del camí de les Tosques i per sota del camí de les Grases a pocs metres d'on aquests dos conflueixen.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1893, quan hi nasqué Marina Cavallé Estivill (Registre Civil).

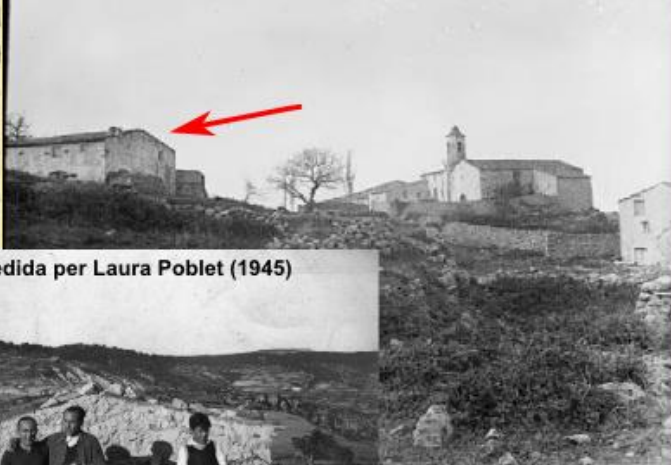
PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1951, quan la família de Joan Magrané Juanpere (Joan Maletines) marxà cap a Vilaplana. La família estava formada cinc membres.

La casa era propietat de la mateixa família.

(CEC) Guasch i Guasch, Marcel·li (entre 1915 i 1930)

Imatge cedida per Laura Poblet (1945)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Anys	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1893	D	Maria	Cavallé Estivill	24	Pere Cavallé Corts	27
1895	H	Pere	Cavallé Estivill	26	Pere Cavallé Corts	29
1897	D	Carme	Cavallé Estivill	28	Pere Cavallé Corts	31
1899	H	Pere	Cavallé Estivill	30	Pere Cavallé Corts	33
1902	D	Carme	Cavallé Estivill	33	Pere Cavallé Corts	36
1945	D	Jesefina	Magrané Estivill	20	Joan Magrané Reig	19
1950	H	Josep	Magrané Estivill	21	Joan Magrané Reig	22

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Anys	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1919	Mariana Cavallé Estivill	26	soltera	Ca l'Estudiant	Joan Camafort Iglesias	28	solter	Viu a la Mussara

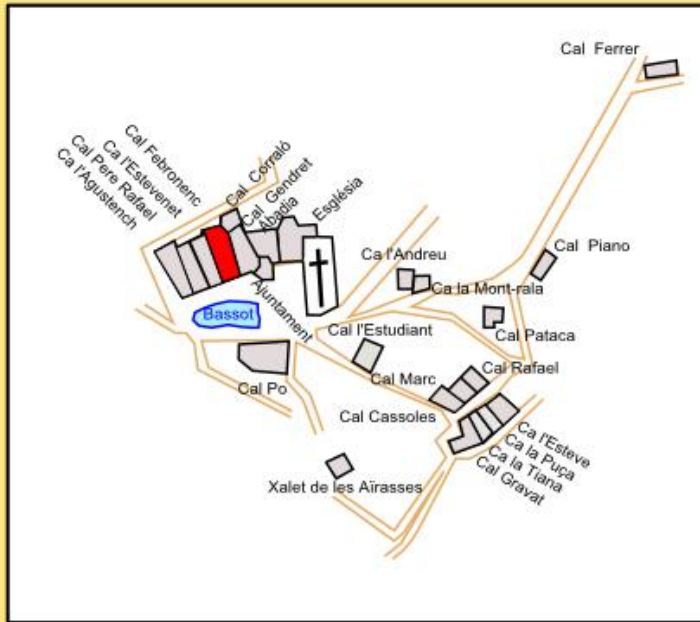
Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

DEFUNCIONS

Anys	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1898	H	Pere Cavallé Estivill	3	S	(Sense dades)	Ca l'Estudiant	Ca l'Estudiant	la Mussara
1903	H	Josep Lluís Audest	0	S	Cançó	Ca l'Estudiant	Alexar	Alexar
1903	D	Carme Cavallé Estivill	1	S	Xarampó	Ca l'Estudiant	Ca l'Estudiant	la Mussara
1939	H	Batista Estivill Dalcat	68	C	Hemorràgia Cerebral	Ca l'Estudiant	Ca l'Estudiant	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

11. CAL FEBRONENC

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

És una de les cases situades en la renglera de l'església, davant del bassot. Era mitgera entre cal Gendret i ca l'Estevenet.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més dos pisos superiors. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1883, quan hi nasqué Antoni Olivé Estivill (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1951, quan la família de Josep Estivill Rius marxà cap a Vilaplana. Aquesta família estava formada per set membres.

La casa era propietat de Salvador Olivé Juanpere, que hi morí el 1917, els fills emigraren cap a Reus

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXAMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1883	H	Antoni Olivé Estivill	Francesca Estivill Dulcet	23	Salvador Olivé Juanpere	28
1884	D	Leocadia Olivé Estivill	Francesca Estivill Dulcet	24	Salvador Olivé Juanpere	30
1886	D	Maria Olivé Valverdú	Teresa Valverdú Estivill	30	Josep Olivé Juanpere	35
1887	H	Alfred Olivé Estivill	Francesca Estivill Dulcet	27	Salvador Olivé Juanpere	33
1890	H	Josep Olivé Estivill	Francesca Estivill Dulcet	30	Salvador Olivé Juanpere	36
1895	H	German Olivé Estivill	Francesca Estivill Dulcet	35	Salvador Olivé Juanpere	41
1897	D	Maria Olivé Estivill	Francesca Estivill Dulcet	37	Salvador Olivé Juanpere	43
1917	H	Salvador Olivé Juanpere	Antonia Juanpere Juanpere	24	Salvador Olivé Roig	29
1920	D	Francesca Olivé Juanpere	Antonia Juanpere Juanpere	27	Salvador Olivé Roig	32
1931	H	Josep Estivill Rius	Maria Rius Beorra	22	Josep Estivill Rius	26
1940	H	Joan Estivill Rius	Maria Rius Beorra	31	Josep Estivill Rius	36

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1907	Maria Olivé Valverdú	21	soltera	Cal Febrenenc	Josep Balaña Voltó	23	solter	Viu a Capaforts
1915	Maria Juanpere Juanpere	23	soltera	Mas de Somri	Josep Olivé Estivill	25	solter	Cal Febrenenc
1915	Emilia Magrané Juanpere	25	soltera	Mas del Morenet	Alfred Olivé Estivill	26	solter	Cal Febrenenc
1924	Maria Olivé Estivill	27	soltera	Cal Febrenenc	Josep Agustench Juanpere	28	solter	Mas del Manrí

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

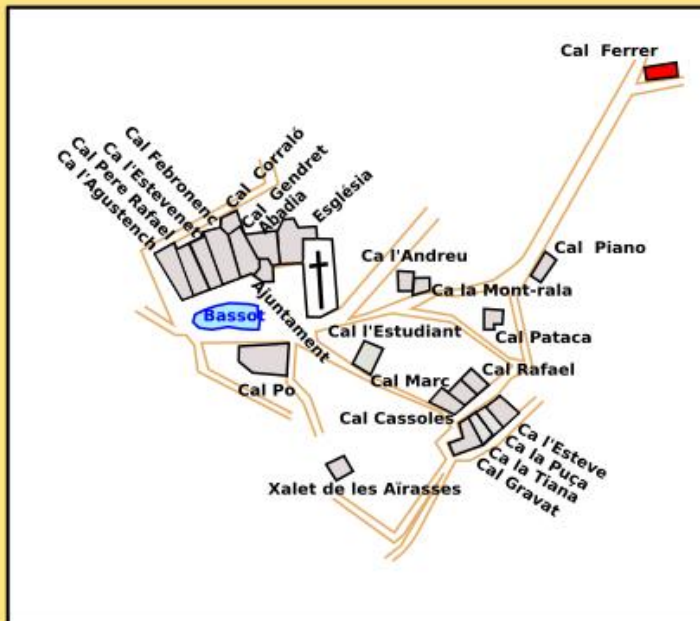
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1892	H	Antoni Olivé Amigó	60	C	Acciplegia	Cal Febrenenc	Cal Febrenenc	La Febró
1901	H	Antoni Olivé Estivill	19	S	Meningitis	Cal Febrenenc	Cal Febrenenc	la Mussara
1914	D	Maria Juanpere Climent	83	V	Arteriosclerosis	Cal Febrenenc	Cal Febrenenc	la Mussara
1917	H	Salvador Olivé Juanpere	63	C	Gastroenteritis	Cal Febrenenc	Cal Febrenenc	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

12. CAL FERRER

ALTRES NOMS:

En les últimes èpoques la casa també es va conèixer per Cal Veuetes i a mitjans segle XIX hi ha alguna entrada al Registre que es refereix a aquesta casa com a Mas de la Marina (per Marina Roig Cavallé).

SITUACIÓ:

És la primera casa que es trobava venint de Vilaplana pel camí de les Tosques i la que queda més allunyada de la plaça. En alguna entrada al registre se li dóna tractament de mas o de casa aïllada.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Tot i haver tingut grans proporcions i haver estat de les últimes a ser abandonada no en queda ni rastre, ja que les seves pedres foren utilitzades per a construir el modern refugi de muntanya de la Mussara, que es troba a pocs metres del seu emplaçament.. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior i corrals adossats. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1878 quan hi nasqué Domingo Olivé Roig (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1958, quan la família de Ramon Ferran Poblet (Veuetes), formada per sis membres, s'establí primer a Vilaplana i després definitivament a Reus. Tot i això al padró d'habitants de la Mussara del 31 de desembre de 1960, Ramon Ferran continuava empadronat al poble i hi figurava com a resident, la resta de la família no i consta.

La casa era propietat de Pere Oliver Roig (any 1920).

(CIMIR) Eduard Borràs Sotorra (juny de 1923)

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

(CEC) Antoni Maymó Duarte (entre 1945-1969)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1878	H	Domingo Olivé Roig	Manna Roig Cavallé	24	Domingo Olivé Agustench	30
1881	H	Pere Olivé Roig	Manna Roig Cavallé	27	Domingo Olivé Agustench	36
1884	H	Josep Olivé Roig	Manna Roig Cavallé	30	Domingo Olivé Agustench	36
1888	H	Salvador Olivé Roig	Manna Roig Cavallé	34	Domingo Olivé Agustench	40
1890	H	Serafi Olivé Roig	Manna Roig Cavallé	36	Domingo Olivé Agustench	42
1896	H	Pere Olivé Roig	Manna Roig Cavallé	42	Domingo Olivé Agustench	48
1921	D	Rosa Olivé Juanpere	Francesca Juanpere Bonet	34	Pere Olivé Roig	39

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1914	Maria Cavallé Abelló	21	soltera	Viu a la Mussara	Josep Olivé Roig	29	solter	Cal Ferré
1915	Antonia Juanpere Juanpere	22	soltera	Mas de Somí	Salvador Olivé Roig	27	solter	Cal Ferré
1920	Dolors Estivill Esteve	24	soltera	Mas d'en Peiró	Pere Olivé Roig	24	solter	Cal Ferré

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

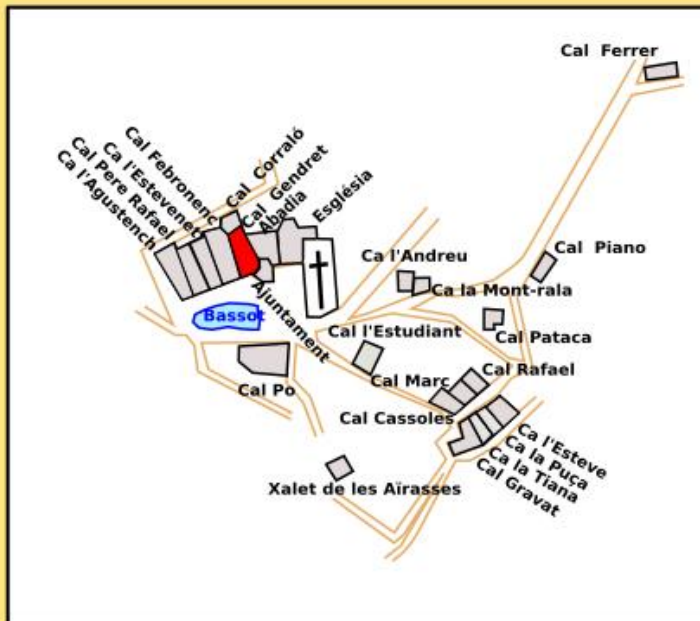
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1882	D	Marina Corts Robert	55	C	Accident vascular cerebral	Cal Ferré	Mas de l'Onclat	la Mussara
1886	D	Maria Bonet Inglés	65	C	Apoplegia	Cal Ferré	Cal Ferré	la Mussara
1895	H	Domingo Olivé Roig	16	S	Tetanus	Cal Ferré	Cal Ferré	la Mussara
1905	H	Jaume Roig Juanpere	80	V	Mort natural	Cal Ferré	Cal Ferré	la Mussara
1915	D	Manna Roig Cavallé	66	C	Endocarditis	Cal Ferré	Cal Ferré	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

13. CAL GENDRET

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

És una de les cases situades en la renglera de l'església, davant del bassot. Era mitgera entre l'Ajuntament i cal Febronenc. Adossada al seu darrere existia una petita casa coneguda com a cal Corraló

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Al darrera, on partia amb cal Corraló, hi tenia un corral. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1878, quan hi nasqué Josep Estivill Agustench (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1953, quan la família de Pere Magrané i Juanpere marxà cap a Alforja. Aquesta família estava formada per cinc membres. Finalment la família s'establí a Blanes.

La casa era propietat de Linus Estivill Agustench, que se n'anà a viure a l'Espluga de Francolí.

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

(CEC) Antoni Maymó Duarte (entre 1945-1969)

(CEC) Oliveres i Folch, Albert (1934)

Josep Aymami (anys 70)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1878	H	Josep Estivill Agustench	Maria Agustench Cavallé	29	Josep Estivill Juanpere	27
1880	D	Rosa Estivill Agustench	Maria Agustench Cavallé	31	Josep Estivill Juanpere	29
1883	H	Lino Estivill Agustench	Maria Agustench Cavallé	34	Josep Estivill Juanpere	32
1886	D	Maria Estivill Agustench	Maria Agustench Cavallé	37	Josep Estivill Juanpere	35
1926	H	Josep Estivill Martí	Dolors Martí Felu	23	Linus Estivill Agustench	43
1929	H	Isidre Estivill Martí	Dolors Martí Felu	26	Linus Estivill Agustench	46

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1907	Maria Estivill Agustench	20	soltera	Cal Gendret	Salvador Juanpere Estivill	27	solter	Viu a Vilaplana
1907	Rufina Agustench Masóu	18	soltera	Cal Po	Linus Estivill Agustench	24	solter	Cal Gendret

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

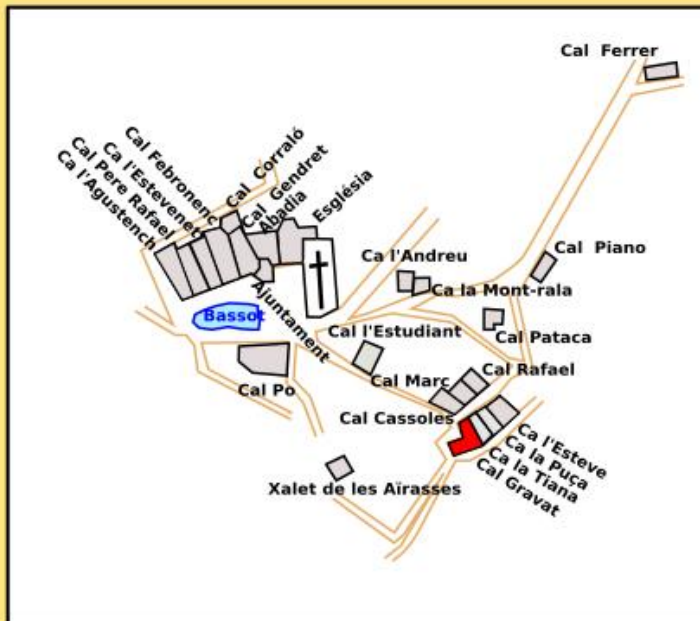
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1878	D	Ursula Climent Fabré	69	C	Apoplegia	Cal Gendret	Cal Gendret	Alcover
1885	H	Josep Estivill Agustench	6	S	Difèria, Ganxillo	Cal Gendret	Cal Gendret	la Mussara
1890	D	Rosa Estivill Juanpere	43	S	Accident, Descerebro espinal	Cal Gendret	Cal Gendret	la Mussara
1892	D	Rosa Juanpere Estivill	62	V	Hemorràgia Cerebral	Cal Gendret	Cal Gendret	la Mussara
1898	D	Francesca Juanpere Farré	64	V	Endocarditis	Cal Gendret	Cal Gendret	la Mussara
1899	H	Josep Estivill Juanpere	49	C	Pulmonia	Cal Gendret	Cal Gendret	la Mussara
1918	D	Maria Agustench Cavallé	71	V	Endocarditis	Cal Gendret	Cal Gendret	la Mussara
1925	H	Pere Agustench Cavallé (Ambrós)	74	V	Endocarditis	Cal Gendret	Cal Gendret	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

14. CAL GRAVAT

ALTRES NOMS:

També conegut com ca la Gravada.

SITUACIÓ:

Formava part, conjuntament amb ca la Tiana, ca la Puça i ca l'Esteve, del grup de cases conegut en els registres com la Promontòria. Tot i formar carrer amb el grup de cases que formaven cal Cassoles, cal Marc i cal Rafael, s'hi entrava per un replà a sobre el cingle a la part contrària d'aquest carrer. Era l'inici del camí de les Grases i de les Campanilles que baixa cap a Vilaplana.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

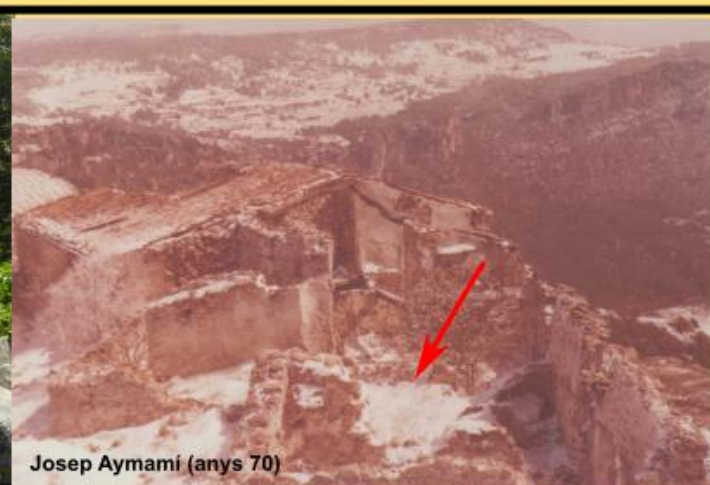
Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1876, quan hi morí Antoni Juanpere Altés (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1928, quan hi morí la seva propietària Maria Balañà Abelló. Tenia una filla que vivia a Reus.

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Josep Aymami (anys 70)

(CEC) Guasch i Guasch, Marcel·lí (entre 1915 i 1930)

(CEC) Flaquer i Gil, Rosend (març de 1926)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1876	D	Maria Camafort Balañà	Maria Balañà Abelló	31	Miquel Camafort Fies	44
1893	H	Ruís Camafort Juanpere	Teresa Juanpere Martorell	23	Sebastià Camafort Estivill	33
1895	D	Maria Camafort Juanpere	Maria Teresa Juanpere Martorell	25	Sebastià Camafort Estivill	35
1896	D	Isabella Balañà Camafort	Carme Camafort Juanpere	21	Pere Balañà Corts	32
1896	H	Josep Olivé Camafort	Maria Camafort Balañà	17	Magí Olivé Juanpere	20
1897	D	Nadal Camafort Juanpere	Teresa Juanpere Martorell	27	Sebastià Camafort Estivill	37
1898	H	Eugeni Camafort Juanpere	Carolina Juanpere Masdeu	21	Isidre Camafort Juanpere	27
1898	H	Moderat Balañà Camafort	Carme Camafort Juanpere	23	Pere Balañà Corts	34
1900	H	Antonia Camafort Juanpere	Carolina Juanpere Masdeu	23	Isidre Camafort Juanpere	29
1900	H	Josep Balañà Camafort	Carme Camafort Juanpere	25	Pere Balañà Corts	36
1900	D	Mària Olivé Camafort	Maria Camafort Balañà	21	Magí Olivé Juanpere	24
1902	D	Magdalena Camafort Juanpere	Carolina Juanpere Masdeu	25	Isidre Camafort Juanpere	28
1902	D	Matió Balañà Camafort	Carme Camafort Juanpere	25	Pere Balañà Corts	34

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1892	Teresa Juanpere Martorell	22	soltera	Via a la Mussara	Sebastià Camafort Estivill	23	solter	Cal Gravat
1899	Maria Camafort Balañà	28	soltera	Cal Gravat	Magí Olivé Juanpere	31	solter	Cal Gravat
1919	Carme Camafort Iglesias	23	soltera	Cal Gravat	Josep Barberà Estivill	24	solter	Via a l'Albiol

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

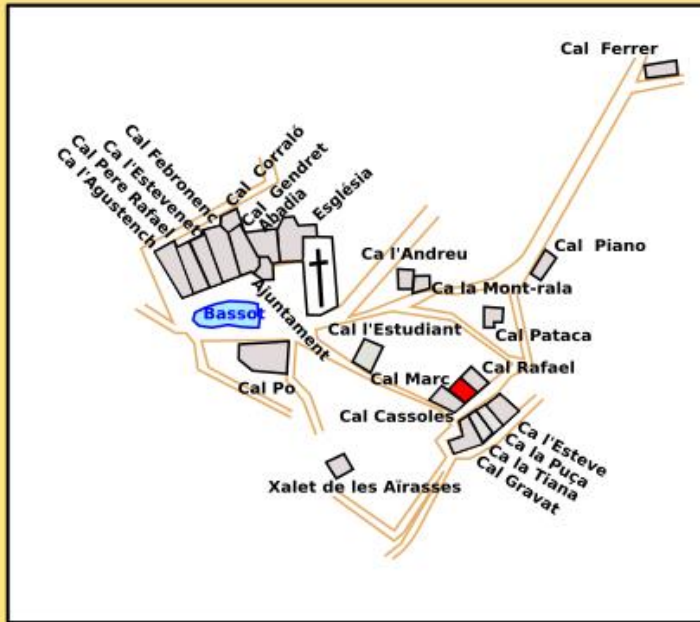
DEFUNCIIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1876	D	Antonia Juanpere Abelló	34	C	(Sense dades)	Cal Gravat	Cal Gravat	la Mussara
1896	H	Antonia Robert Juanpere	52	C	Cancer	Cal Gravat	Cal Gravat	la Mussara
1890	H	Josep Camafort Rius	74	C	Neftre alzheimer, Anasarca	Cal Gravat	Cal Gravat	la Mussara
1894	H	Ruís Camafort Juanpere	0	S	Difèria, Garrotils	Cal Gravat	Cal Gravat	la Mussara
1898	D	Teresa Estivill Estivill	66	V	Apoplegia	Cal Gravat	Cal Gravat	la Mussara
1899	H	Sebastià Camafort Estivill	35	C	Accident, Fractura dels seus canals	Cinglats del Rossó	Cal Gravat	la Mussara
1900	D	Antonia Camafort Juanpere	0	S	Constipat	Cal Gravat	Cal Gravat	la Mussara
1915	H	Miquel Camafort Rius	83	C	Constipat	Cal Gravat	Cal Gravat	la Mussara
1922	D	Ramona Camafort Esgosó	22	S	Tuberculosis	Cal Gravat	Cal Gravat	La Febró
1924	H	Juan Camafort Esgosó	32	C	Neumonia	Cal Gravat	Cal Gravat	La Febró
1928	D	Maria Balañà Abelló	75	V	Cancer	Cal Gravat	Cal Gravat	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

15. CAL MARC

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Casa situada entre cal Cassoles i cal Rafael, davant hi ha les cases de la Promontòria. Es troba a tocar del camí de les Grases.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1891, quan hi nasqué Petra Juanpere Olivé (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), a la casa no hi havia record d'haver-hi vist viure mai ningú, servia de magatzem, però s'ha de tenir en compte que Manent recollí la informació de fonts orals l'any 1981. Gràcies al Registre Civil sabem el 1898 hi morí Marc Juanpere Altés. La casa era dels propietaris del Mas del Canet i és de suposar que la persona que li donà nom hi passava temporades o si instal·là amb la seva família ja que tots els registres en que apareix el seu nom entre el 1891 i 1898 el situen en aquesta casa i no en el mas.

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1891	D	Petra	Juanpere Olivé	37	Marc Juanpere Altés	44
1894	H	Josep	Juanpere Olivé	40	Marc Juanpere Altés	47

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

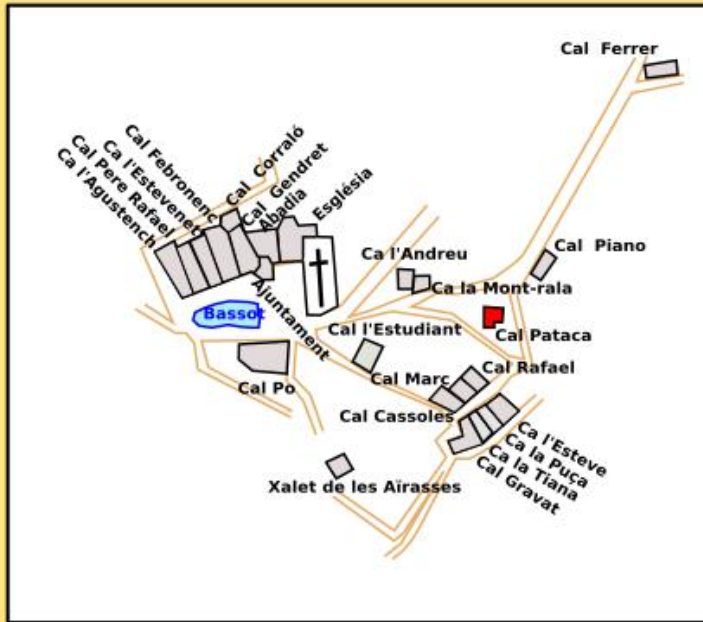
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1894	D	Dolors Juanpere Agustench	6	S	Difèria. Garrotillo	Cal Marc	Cal Marc	la Mussara
1898	H	Marc Juanpere Altés	48	C	Àpares respiratori	Cal Marc	Cal Marc	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

16. CAL PATACA

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Casa aïllada al damunt del camí de les Tosques. És molt propera a cal Piano.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1946, quan hi morí Maria Estivill Fernández (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1955, quan la família de Esteve Estivill Rius (Esteve Cintet) marxà cap a Reus. Esteve Estivill era el propietari del Mas de la Patinya.

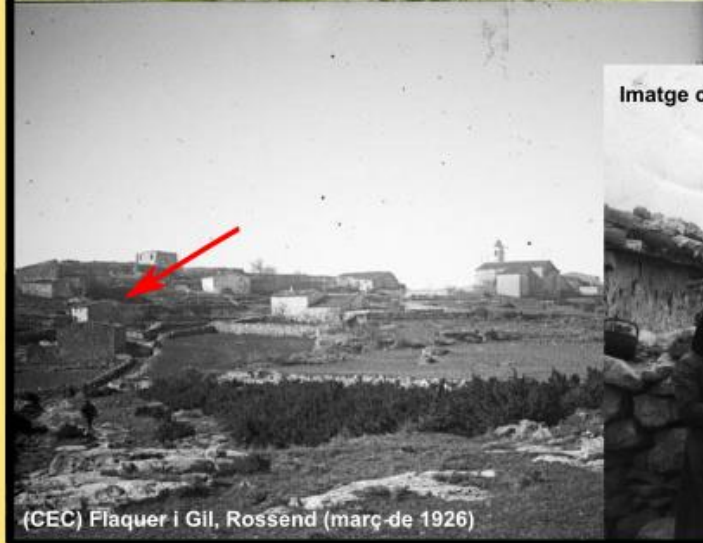
La casa era de propietat.

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

(CEC) Antoni Maymó Duarte (entre 1945-1969)

(CEC) Flaquer i Gil, Rosend (març de 1926)

Imatge cedida per Laura Poblet Estivill (1948)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1947	D	Carme Estivill Fernández	Maria Fernandez Brosa	36	Esteve Estivill Rius	38
1947	H	Joaquim Estivill Fernández	Maria Fernandez Brosa	36	Esteve Estivill Rius	38

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

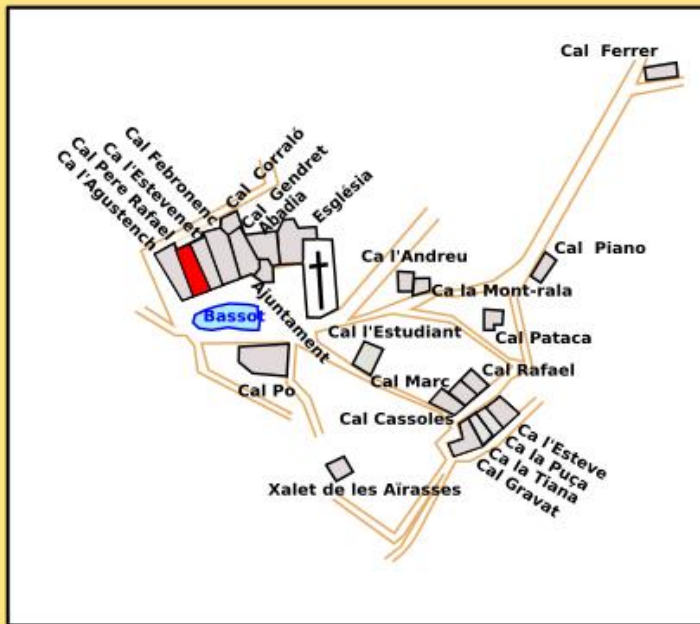
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1946	D	Maria Estivill Fernández	0	S	Tos Fenna (Coqueleche)	Cal Pataca	Cal Pataca	Reus

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

17. CAL PERE RAFAEL

ALTRES NOMS:

La casa també era coneguda com Ca la Roja.

SITUACIÓ:

És una de les cases situades en la renglera de l'església, davant del bassot. Era mitgera entre Ca l'Estevent i ca l'Agustench.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys la, primera referència de la casa data de 1877, quan hi nasqué Maria Abelló Robert (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1954, quan la família de Josep Robert Robert (Pep del Pou) marxà cap a Vilaplana. La família estava formada per en Pep i la seva filla Lina. En Pep i la Lina provenien del Mas del Pou, mas que abandonaren el 1947. Abans d'establir-se a cal Pere Rafael feren estada a ca la Mont-rala.

La casa era propietat de Pere Agustench Juanpere (Pere de la Roja), resident al Mas del Cisterer de Mont-ral.

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1877	D	Maria Abelló Robert	Maria Robert Juanpere	28	Pere Abelló Masdeu	35
1881	D	Dolors Abelló Robert	Maria Robert Juanpere	32	Pere Abelló Masdeu	39
1888	H	Esteve Robert Balaña	Maria Balaña Cort		Joan Robert Abelló	
1890	D	Maria Robert Balaña	Maria Balaña Cort		Joan Robert Abelló	
1892	H	Antoni Robert Balaña	Maria Balaña Cort		Joan Robert Abelló	
1897	H	Joan Robert Balaña	Maria Balaña Cort		Joan Robert Abelló	

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

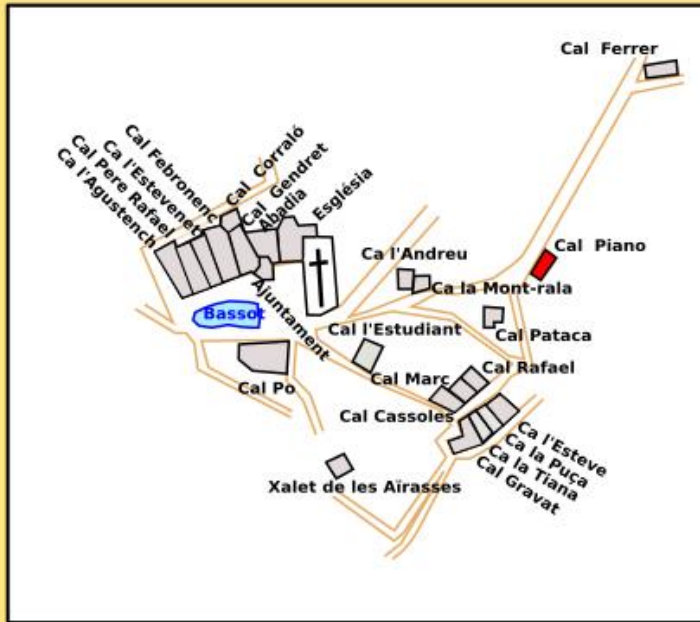
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1896	H	Francesca Abelló Masdeu	64	C	Hàmia	Cal Pere Rafael	Cal Pere Rafael	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

18. CAL PIANO

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Casa aïllada, que toca al camí de les Tosques. És molt propera a cal Pataca.

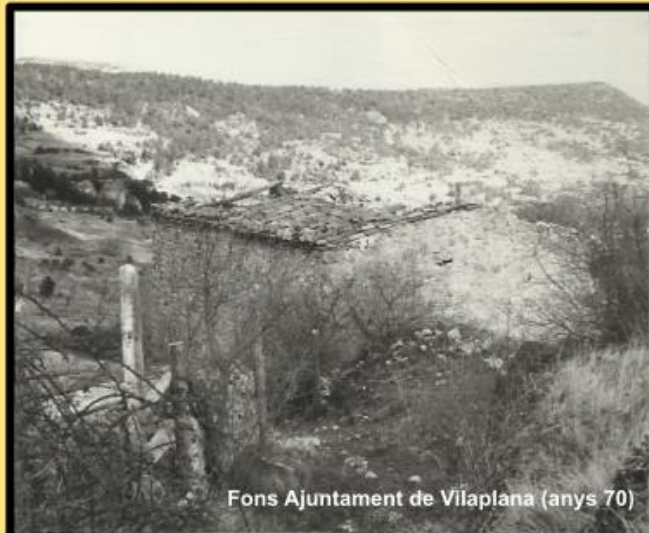
ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1883, quan hi nasqué Josep Juanpere Dolcet (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1929, quan la família de Salvador Cavallé Abelló (Cassoles), anà a viure a ca l'Estevenet.

La casa era propietat de Francesc Juanpere Climent (lo Piano), que vivia a Reus.

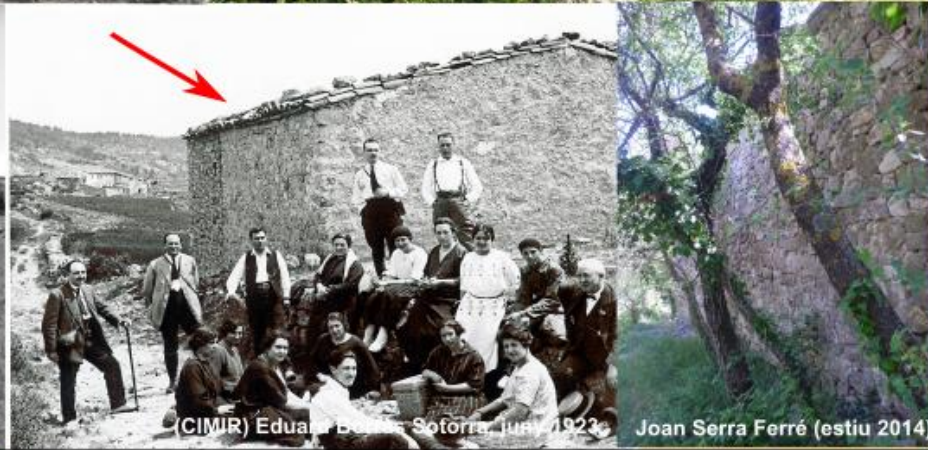
Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Antoni Maymó Duarte (entre 1945-1969)

(CIMIR) Eduard Ballester Sotorra, juny 1923. Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1883	H	Josep Juanpere Dolcet	Francesca Dolcet Masdeu		Francesc Juanpere Climent	
1902	D	Maria Juanpere Roig	Maria Roig Besora	23	Salvador Juanpere Dolcet	29
1924	H	Victori Cavallé Gebelli	Carme Gebelli Rius	24	Salvador Cavallé Abelló	26

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

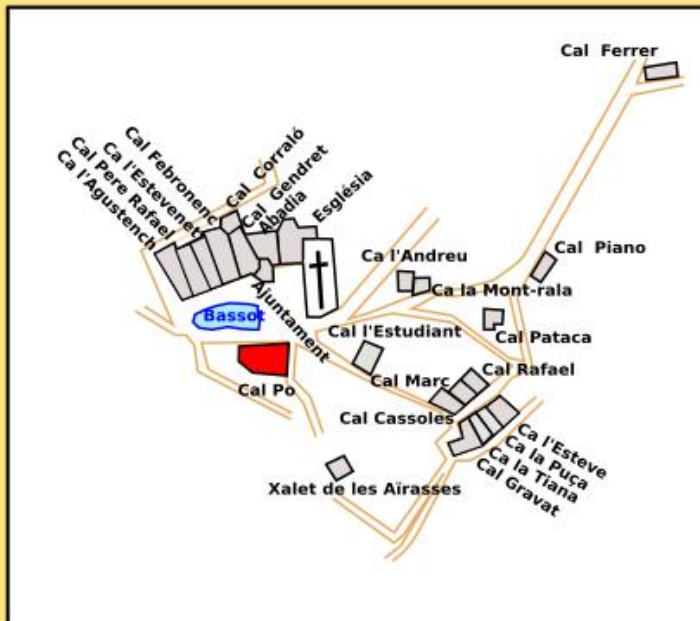
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1904	D	Carme Cavallé Abelló	1	S	Cucs	Cal Piano	Cal Piano	la Mussara
1910	H	Joan Cavallé Abelló	20	S	Gastroenteritis	Cal Piano	Cal Piano	la Mussara
1910	D	Teresa Cavallé Abelló	16	S	Infecció d'estomac	Cal Piano	Cal Piano	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

19. CAL PO

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

És la única casa que queda a la part sud del bassot a l'ombra de la punta de les Airasses. Era un gran edifici aïllat

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Segurament en la última època devia estar dividida en dos habitatges, ja que en el Registre Fiscal de 1920 surt amb dos números de carrer diferents i amb dos propietaris segons R. Amigó (2006). Tot i que segurament tenia molts més anys, la primera referència de la casa data de 1883 quan hi morí Josep Agustench Vallverdú (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), la casa quedà totalment abandonada el 1915, quan la família de Joan Juanpere Nadal (lo Voltes) marxà cap a Reus. La família estava formada per cinc membres.

La casa, el 1920, era propietat de Pere Agustench Cavaller i Pere Robert Juanpere.

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

(CEC) Olivères i Folch, Albert (1934)

(CEC) Olivères i Folch, Albert (1934)

Josep Aymami (anys 70)

(CEC) Blasi Vallespinosa, Francesc (1926)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1889	D	Rufina Agustench Masdeu	Llúcia Masdeu Alberch	31	Pere Agustench Cavallé	39
1905	H	Marcel·l Joanpere Robert	Margarita Robert Juanpere	26	Joan Juanpere Nadal	25
1905	D	Adelaida Joanpere Bonet	Carme Bonet Juanpere	31	Josep Juanpere Nadal	34
1908	D	Adelida Joanpere Robert	Margarita Robert Juanpere	29	Joan Juanpere Nadal	28
1912	H	Josep Joanpere Robert	Margarita Robert Juanpere	33	Joan Juanpere Nadal	32

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1907	Rufina Agustench Masdeu	18	soitera	Cal Po	Lluís Estivill Agustench	24	soiter	Cal Gendret

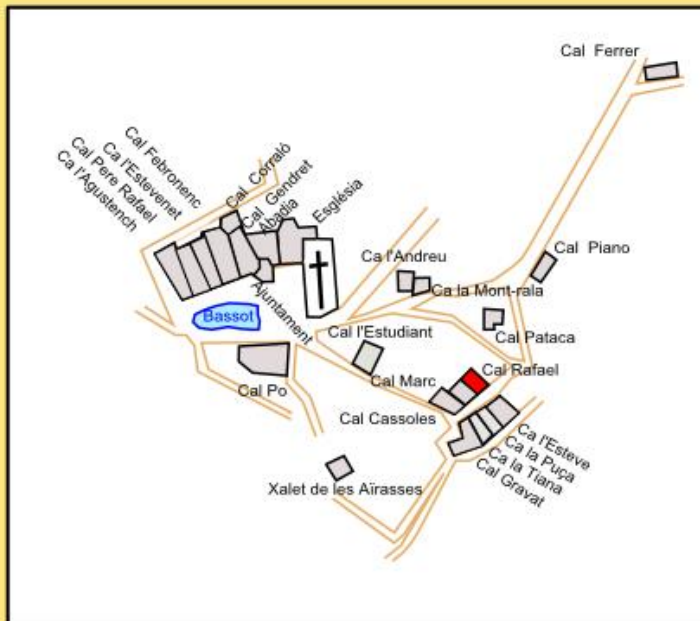
Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1883	H	Josep Agustench Vallverdú	70	C	Pneumonia doble amb residus	Cal Po	Cal Po	la Mussara
1888	D	Maria Lluís Barberà	52	C	Apoplegia	Cal Po	Cal Po	Maspujós
1895	D	Paula Cavallé Vialta	70	V	Enteritis, inflamació intesti prim	Cal Po	Cal Po	la Mussara
1903	D	Llúcia Masdeu Alberch	46	C	Mort natural	Cal Po	Cal Po	la Mussara
1915	H	Salvador Joanpere Climent	78	C	Arteriosclerosis	Cal Po	Cal Po	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

20. CAL RAFAEL

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Forma part del mateix grup de cases que cal Cassoles i cal Marc. Té paret mitgera amb aquesta última, davant de les cases de la Promontòria.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior. Tot i que segurament tenia molts més anys la primera referència de la casa data de 1880 quan hi morí Maria Juanpere Rius (Registre Civil).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), fou abandonada l'any 1912, i els últims que l'habitaren foren la família de Salvador Juanpere Rius, que marxà cap a Reus. La família estava formada per cinc persones.

La casa era de la seva propietat.

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

(CIMIR) Josep Prunera Sedó, agost 1930

AFFEC

(CEC) Antoni Maymó Duarte, entre 1945-1969

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.	
1883	D	Maria	Juanpere Cavallé	Maria Cavallé Corts	22	Salvador Juanpere Rius	23
1886	H	Josep	Juanpere Cavallé	Maria Cavallé Corts	25	Salvador Juanpere Rius	26
1889	D	Carne	Juanpere Cavallé	Maria Cavallé Corts	30	Salvador Juanpere Rius	29
1893	D	Margarita	Juanpere Cavallé	Maria Cavallé Corts	34	Salvador Juanpere Rius	33
1896	D	Assunta	Juanpere Cavallé	Maria Cavallé Corts	37	Salvador Juanpere Rius	36
1899	D	Maria	Juanpere Cavallé	Maria Cavallé Corts	40	Salvador Juanpere Rius	39
1905	H	Salvador	Juanpere Rius	Maria Rius Mas	30	Salvador Juanpere Rius	46
1907	D	Maria Anton	Juanpere Rius	Maria Rius Mas	32	Salvador Juanpere Rius	48
1910	H	Carles	Juanpere Rius	Maria Rius Mas	34	Salvador Juanpere Rius	50

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1904	Maria Rius Mas	27	soltera	Mas del Maró	Salvador Juanpere Rius	43	viudo	Cal Rafael

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

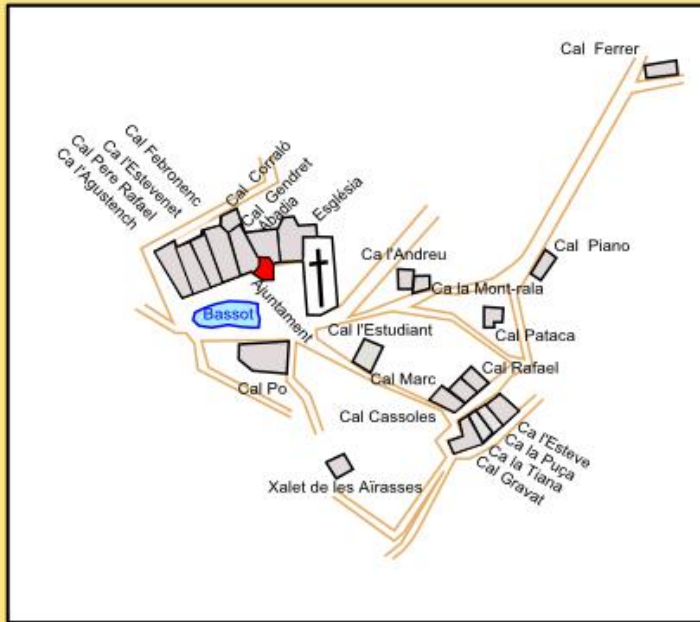
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1880	D	Maria Juanpere Rius	10	S	Gastritis	Cal Rafael	Cal Rafael	la Mussara
1891	H	Salvador Juanpere Abalikó	86	V	Endocarditis	Cal Rafael	Cal Rafael	la Mussara
1893	H	Josep Juanpere Clement	71	C	Pulmonia	Cal Rafael	Cal Rafael	la Mussara
1894	D	Carne Juanpere Cavallé	5	S	Difèria, Garrotillo	Cal Rafael	Cal Rafael	la Mussara
1894	H	Josep Juanpere Cavallé	3	S	Compromís cerebral	Cal Rafael	Cal Rafael	la Mussara
1899	D	Maria Cavallé Corts	40	C	Mort en el part	Cal Rafael	Cal Rafael	la Mussara
1910	H	Carles Juanpere Rius	0	S	Atenció aparell respiratori	Cal Rafael	Cal Rafael	la Mussara
1911	D	Esperança Rius Rios	86	V	Mort natural	Cal Rafael	Cal Rafael	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

21. L'AJUNTAMENT

ALTRES NOMS:

També anomenat ca la Vila.

SITUACIÓ:

Entre l'abadia i cal Gendret, feia cantonada amb la placeta que tancaven l'abadia, l'església i el cementiri. S'entrava per la plaça.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més un pis superior.

PROCÉS D'ABANDÓ:

En principi un ajuntament no hauria de servir d'habitatge però sabem pel Registre Civil que la família d'Antoni Boldó Òdena (secretari de l'ajuntament) hi va residir entre 1880 i 1907.

La casa era propietat de l'Ajuntament de la Mussara. Actualment (2016) és propietat de l'Ajuntament de Vilaplana.

Francesc Magrané (anys 60-70)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

(CIMIR) Joaquim Santasusagna

Francesc Magrané (anys 60-70)

Josep Aymami (anys 80)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Anys	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1882	D	Maria Boldó	Viciana	43	Antoni Boldó Òdena	43
1905	H	Josep Boldó	Martorell	35	Antoni Boldó Òdena	66

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Anys	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1899	Conchita Boldó Viciana	24	soltera	l'Ajuntament	Josep Sans Gibert	44	solter	Viu a l'Aixovar
1904	Carme Martorell Anguera	36	soltera	Viu a Vilaplana	Antoni Boldó Òdena	64	viu	l'Ajuntament

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

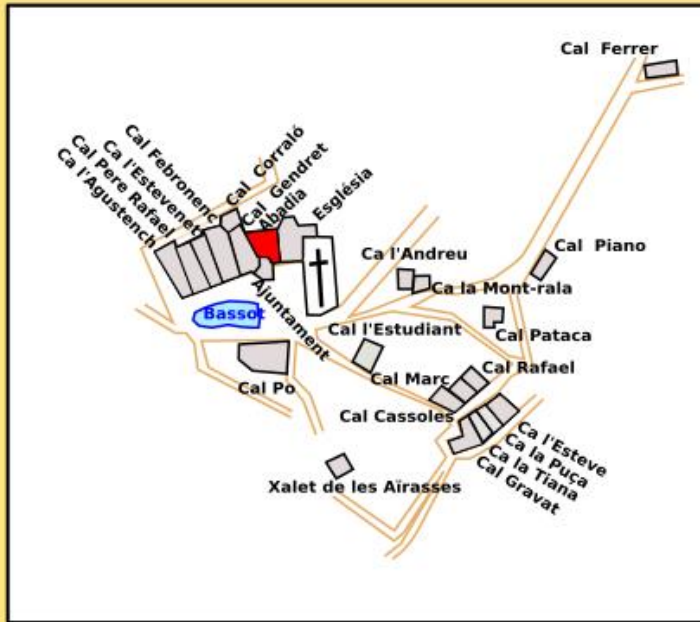
CASAMENTS

Anys	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1899	Conchita Boldó Viciana	24	soltera	l'Ajuntament	Josep Sans Gibert	44	solter	Viu a l'Aixovar
1904	Carme Martorell Anguera	36	soltera	Viu a Vilaplana	Antoni Boldó Òdena	64	viu	l'Ajuntament

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

L'ABADIA

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Entre l'església i l'Ajuntament, la façana seguia la línia de l'església. El fet que aquests dos edificis estiguessin una miqueta més retirats que la línia de cases contigua donava la sensació d'una petita plaça

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Com la resta de cases del poble està totalment enrunada. Segons fotografies antigues la casa constava de planta baixa més dos pis superiors.

PROCÉS D'ABANDÓ:

No sabem amb certesa quin fou l'últim capellà que l'habità, ja que als últims anys el capellà venia de Vilaplana o de Capafonts. Segons el padró d'habitants de 31 de desembre de 1960 hi vivia la mestra d'escola Rosa Espinosa Pàmies de 55 anys, soltera. El curiós del cas és que una dona amb el mateix nom va morir a ca l'Agustench el 1949 amb 73 anys, es de suposar de és una coincidència, ja que segons Amigó (2006) la mateixa Rosa, pagava 200 pessetes pel lloguer de l'abadia el 1950.

La casa era propietat de l'Arquebisbat de Tarragona, des de 2008 és propietat de l'Ajuntament de Vilaplana.

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

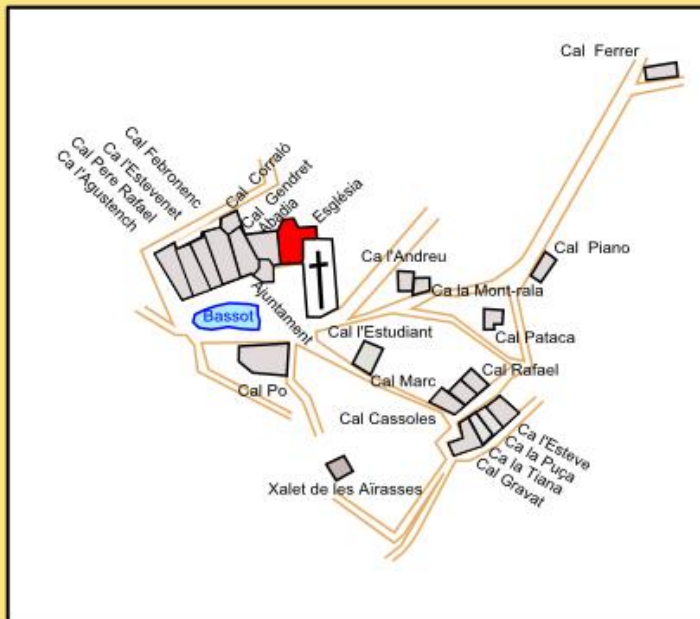
DEFUNCIONS

Anys	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1890	D	Maria Claveri Tost	44	S	Hèmia	l'Abadia	l'Abadia	les Borges del Camp
1891	D	Benaventura Famí Gómez	55	S	Tuberculosis	l'Abadia	l'Abadia	Cabra del Camp
1940	H	José Centellas Pastor	72	S	Mort per fred	l'Abadia	Transetint	la Calçada (Saragossa)

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elabora: Joan Serra Ferré (2015)

23. ESSLÉSIA DE SANT SALVADOR

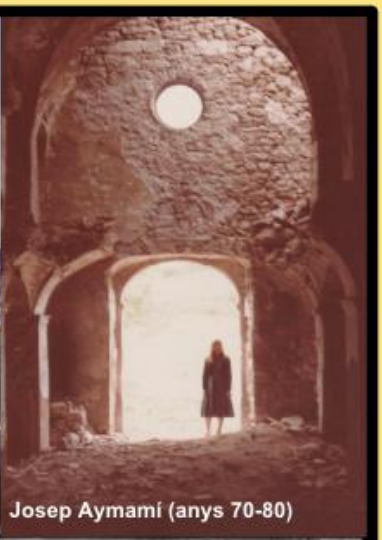
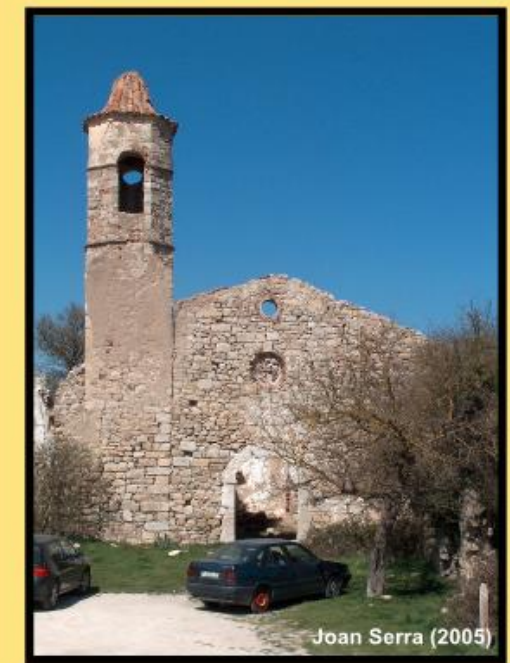

ALTRES NOMS:

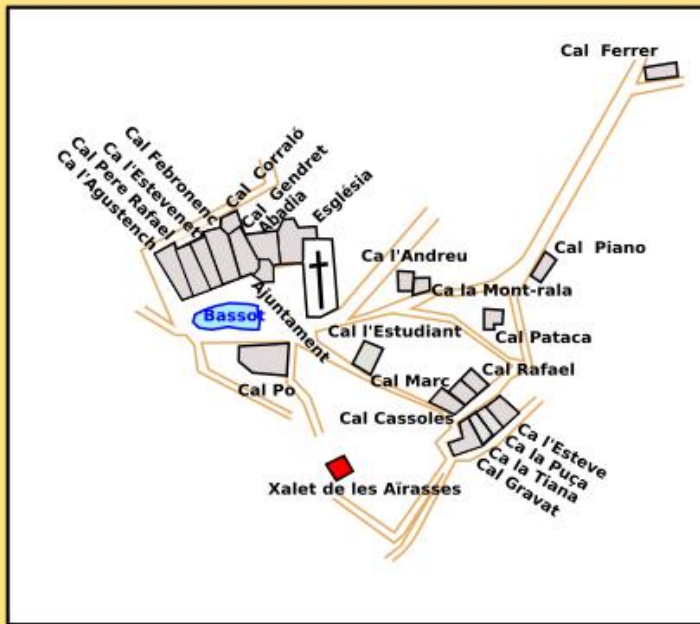
SITUACIÓ:
A la plaça, entre l'abadia i el cementiri.

ESTAT I HISTÒRIA:
Està enrunada, sense teulada i només se'n conserven les parets i el campanar. La primera referència de l'església, apareix en una butlla de l'any 1194. A mitjans segle XVI ja apareixia com a sufragària de la de Vilaplana. L'actual edifici data de mitjans del segle XIX. Unes arcades gòtiques encastades a les parets indiquen que antigament el temple tenia una altra orientació.

PROCÉS D'ABANDÓ:
Com la resta de cases, amb l'abandó del poble, caigué en desús i el vandalisme feu la resta. Des de feia molts anys no tenia capellà i aquest venia de Capafonts. La campana, la imatgeria i els bancs anaren a parar a l'església de Vilaplana, la porta a una discoteca de Salou, les teules a l'ermita de Sant Blai de l'Aleixar i la imatge gòtica de la Mare de Déu del Patrocini a la col·lecció Pedrol Rius primer i després al museu Dr. Vilaseca de Reus.

24. XALET DE LES AIRASSES

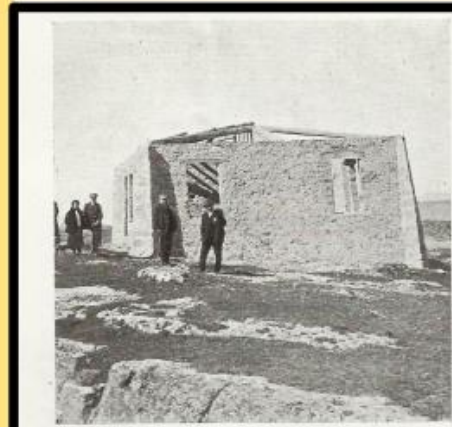

ALTRES NOMS:
Refugi de les Airasses

SITUACIÓ:
A la punta de les Airasses, a 997 m.
S'alça sobre el cingle.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:
Fou construït gràcies al mecenatge del reusenc Cirac Bonet, que el cedí al Centre Excursionista de Catalunya. Inaugurat el 14 de novembre de 1926.

PROCÉS D'ABANDÓ:
Estigué en funcionament mentre el poble estigué habitat. No estava guardat ni les claus eren a l'ajuntament. Amb l'abandó del poble (1960), el refugi caigué en desús i el vandalisme féu la resta.

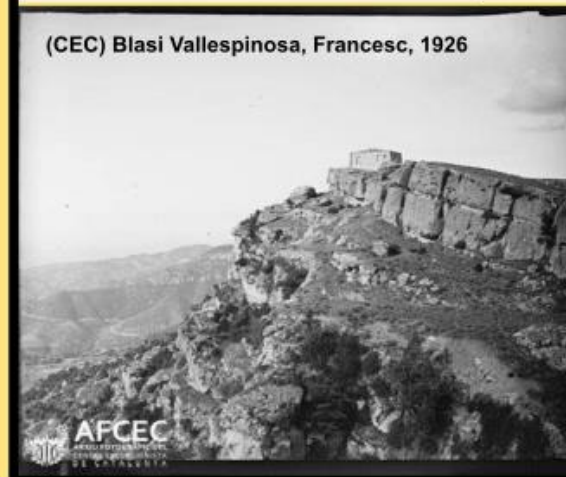
LA MUSSARA. - CHALET EN CONSTRUCCIÓ (C) DEL SR. A. BERGNES)
Placa llord 45 x 107. - Exposició 25 de segon, dia clar a les 10 del matí.
Foco 9. - Distància infinit. - Aparell Litote.

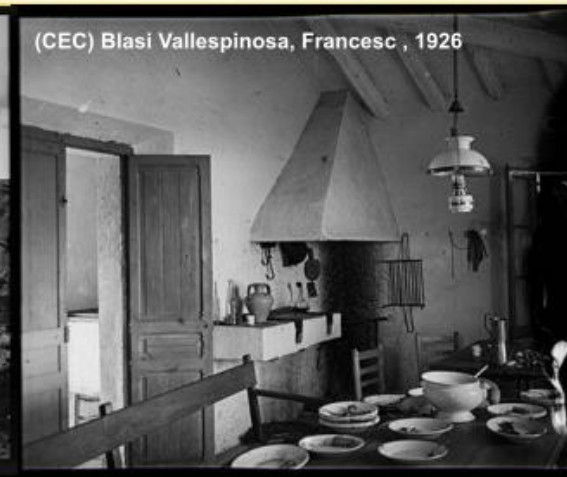
ASPECTE DE LES AIRASSES

(CEC) Blasi Vallespinosa, Francesc, 1926

(CEC) Blasi Vallespinosa, Francesc, 1926

(CEC) Blasi Vallespinosa, Francesc, 1926

(CEC) Oliveres i Folch, Albert, 1934

Xalet de les Airasses

Situat a la Mussara - Serres de Prades
A 850 m. alt.

Obert tot l'any.
6 lliteres. Roba de llit i servei de taula i cuina.
Excursions a les Serres de Prades, Avenç de la Febró,
Ciurana, etc.

Abierto todo el año.
6 literas. Ropa de cama, vajilla y útiles de cocina.
Excursiones a las Sierras de Prades, Sima de la Febró,
Ciurana, etc.

Ouvert toute l'année.
6 lits de camp. Linge de lit vaisselle et ustensils de cuisine.
Excursions aux Montagnes de Prades, Aven de la Febró,
Ciurana, etc.

Itineraris d'accés

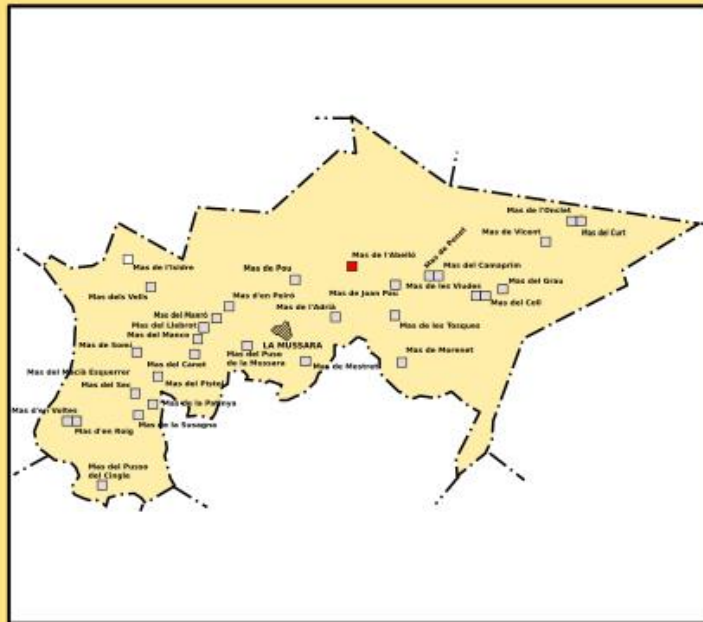
Itineraris	Itinéraires
Per Reus des de Vilaplana	1 h. 30 m.
Per Prades	3 h.

Serra de la Mussara.

Triptic de propaganda del refugi del CEC, anys 30

25. MAS DE L'ABELLÓ

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Era un dels masos més importants del terme. Les seves ruïnes descansen al peu de la moderna carretera que puja de Vilaplana i va cap a Prades. A redós de la Serra del Bosc i damunt del Cingle del Colomer

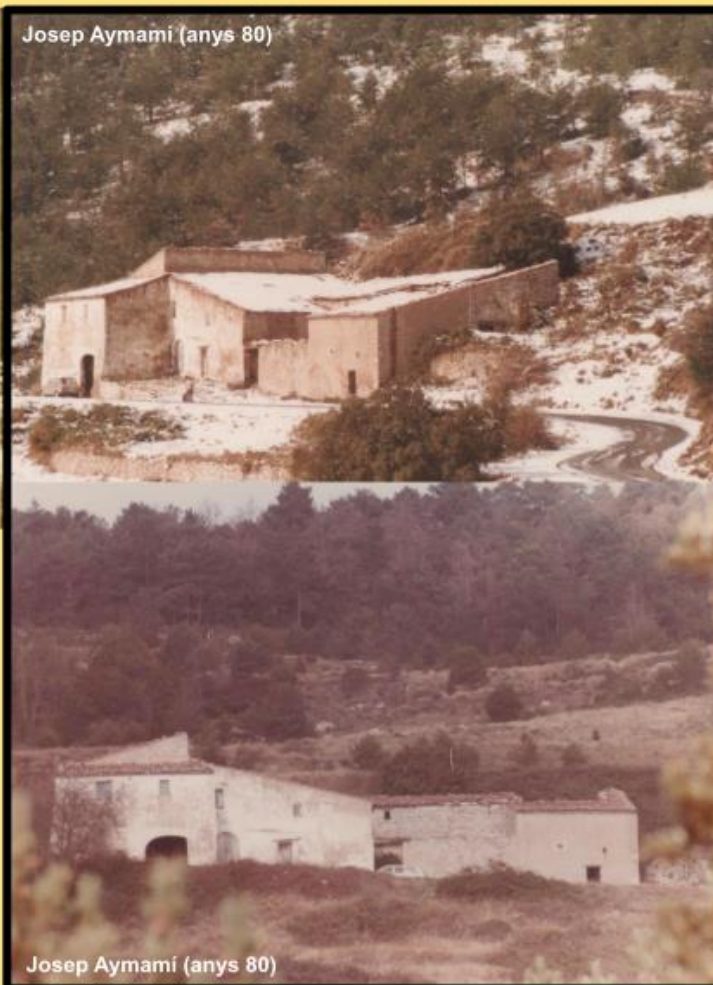
ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat, encara que els seus corrals encara serveixen d'aixopluc esporàdic a ramats de cabres. Era un gran casalot format per planta baixa més dos pisos, la hisenda tenia més de 100ha. de terreny. La primera referència escrita de l'existència del mas data de 1776 quan batejaren el nen Pau Abelló, nascut en aquest mas, A. Amigó (2006).

PROCÉS D'ABANDÓ:

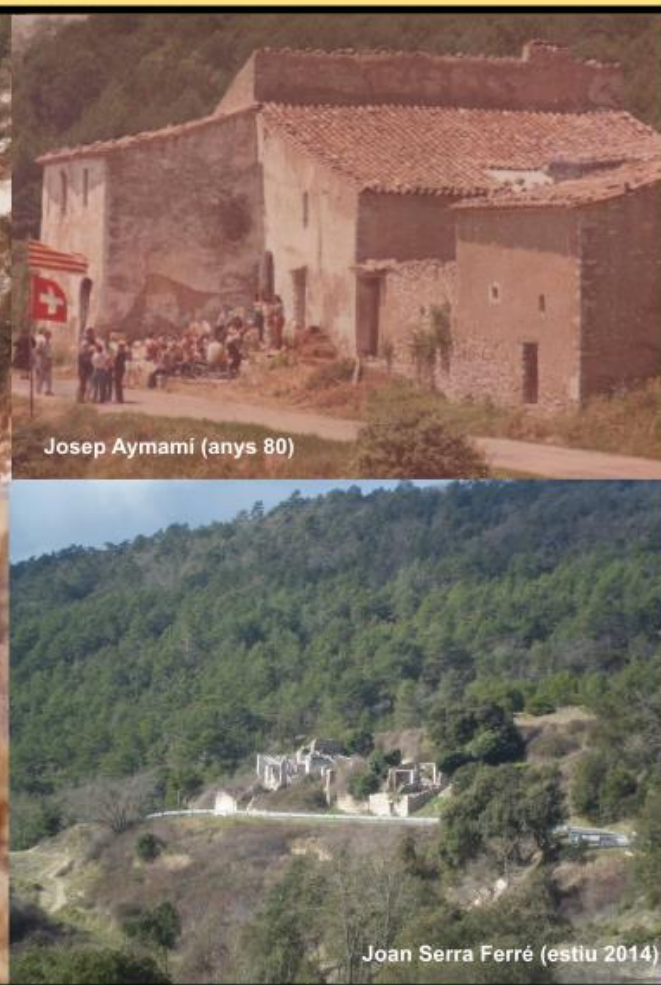
Segons A. Manent (Reus), el mas quedà totalment abandonat el 1959, quan la família de Pere Abelló Vilalta, formada per quatre persones, marxà cap a la Selva del Camp. Tot i això en el padró del 31 de desembre de 1960, tres membres d'aquesta família hi continuaven empadronades i segons el mateix document hi residien habitualment. A més en el mateix padró hi apareix empadronada la família formada per: Agustín Lorente Rodríguez, Ma. Angeles Martínez Martínez i els seus fills Jesús, Manuel, José, Agustín i Angel, tots ells nascuts a la localitat granadina de Baza.

Pere Abelló Vilalta fou l'últim alcalde de la Mussara. El 1959, el propietari del mas era Francesc Abelló i Guasch, cosí de Pere Abelló i resident a Vinaixa (les Garrigues).

Josep Aymami (anys 80)

Josep Aymami (anys 80)

Josep Aymami (anys 80)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.	
1876	D	Mana Abelló	Magrané	Teresa Magrané Serra	Pere Abelló Valverdú	34	
1878	H	Agustí Abelló	Magrané	Teresa Magrané Serra	Pere Abelló Valverdú	36	
1880	H	Antoni Abelló	Magrané	Teresa Magrané Serra	Pere Abelló Valverdú	38	
1881	H	Francesc Abelló	Magrané	Teresa Magrané Serra	Pere Abelló Valverdú	39	
1884	H	Marcel·lí Abelló	Magrané	Teresa Magrané Serra	Pere Abelló Valverdú	42	
1888	H	Pasqual Abelló	Magrané	Teresa Magrané Serra	Pere Abelló Valverdú	46	
1891	D	Mana Abelló	Juanpere	Maria Juanpere Estnillé	24	Salvador Abelló Magrané	24
1894	D	Elena Abelló	Vilalta	Teresa Vilalta Abelló	31	Salvador Abelló Magrané	27
1895	D	Teresa Abelló	Vilalta	Teresa Vilalta Abelló	32	Salvador Abelló Magrané	28
1896	H	Pere Abelló	Vilalta	Teresa Vilalta Abelló	33	Salvador Abelló Magrané	29
1899	H	Josep Abelló	Vilalta	Teresa Vilalta Abelló	36	Salvador Abelló Magrané	32
1913	H	Salvador Abelló	Cavallé	Carne Cavallé Roig	30	Agustí Abelló Magrané	35
1916	H	Pere Abelló	Cavallé	Carne Cavallé Roig	33	Agustí Abelló Magrané	38
1919	H	José Abelló	Cavallé	Carne Cavallé Roig	36	Agustí Abelló Magrané	41
1927	H	Salvador Abelló	Bonet	Carne Bonet Masdeu	21	Josep Abelló Vilalta	27
1938	H	Pere Abelló	Isern	Maria Isern Gras	26	Pere Abelló Vilalta	41

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1901	Maria Juanpere Estnillé	24	soltera	Mas del Manco	Salvador Abelló Magrané	23	solter	Mas de l'Abelló
1903	Carne Cavallé Roig	20	soltera	Mas de l'Onclet	Agustí Abelló Magrané	25	solter	Mas de l'Abelló
1912	Maria Dolòr Dalata	18	soltera	Mas d'en Grau	Pasqual Abelló Magrané	25	solter	Mas de l'Abelló
1916	Elena Abelló Vilalta	21	soltera	Mas de l'Abelló	Pere Juanpere Agustench	26	viu	Mas d'en Roig
1918	Teresa Abelló Vilalta	23	soltera	Mas de l'Abelló	Joan Juanpere Agustench	24	solter	Mas de les Torques
1925	Carne Bonet Masdeu	20	soltera	Mas del Sec	Josep Abelló Vilalta	26	solter	Mas de l'Abelló

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

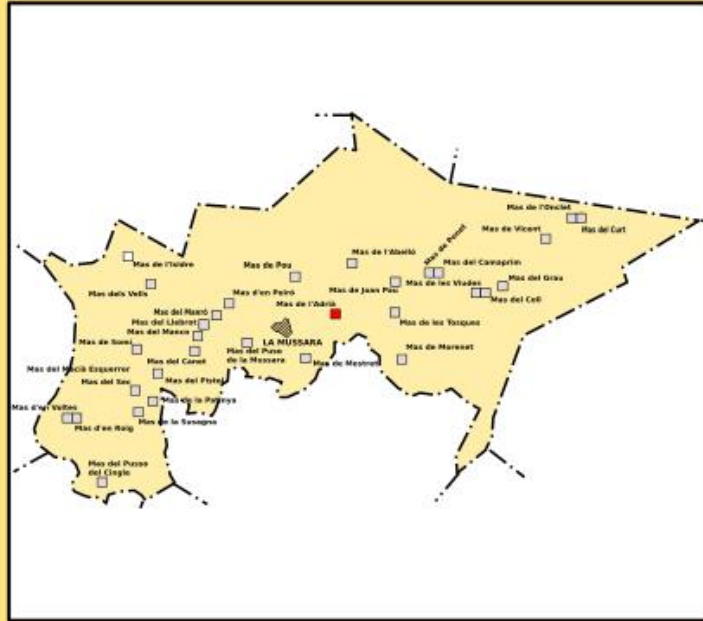
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1879	H	Antoni Roig Magrané	21	S	(Sense dades)	Mas de l'Abelló	Mas del Grau	la Mussara
1883	H	Josep Abelló Cots	93	V	Constipat	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	la Mussara
1884	D	Maria Desora Vilalta	77	C	Constipat	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	Capaforta
1887	H	Josep Abelló Magrané	16	S	Difèria, Garrotillo	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	la Mussara
1887	H	Marcel·lí Abelló Magrané	3	S	Difèria, Garrotillo	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	la Mussara
1887	D	Maria Abelló Magrané	5	S	Difèria, Garrotillo	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	la Mussara
1888	D	Teresa Valverdú Isern	77	C	Amesoresa Sobrecutans	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	Mont-rat
1889	D	Florencia Abelló Desora	70	C	Asma	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	la Mussara
1890	H	Francesc Abelló Magrané	8	S	Angines	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	la Mussara
1891	D	Maria Juanpere Estnillé	26	C	Mort en el part	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	la Mussara
1893	H	Josep Roig Juanpere	73	V	Accident, Chepat en aigua	A la Font del Tera	Mas de l'Abelló	la Mussara
1895	D	Maria Abelló Juanpere	3	S	Difèria, Garrotillo	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	la Mussara
1936	D	Teresa Vilalta Abelló	75	C	Accident vascular cerebral	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	Capaforta
1940	H	Salvador Abelló Magrané	81	V	Úlcera	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	la Mussara
1947	H	Josep Abelló Isern	17	S	Suïcidi	Mas de l'Abelló	Mas de l'Abelló	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

26. MAS DE L'ADRIÀ

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Situat a la base del Cingle dels Frares i del Colomer, a tocar de la paret esquerra hi passa el camí de les Tosques que puja de Vilaplana, i per la paret nord hi passa la moderna pista forestal.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita de l'existència del mas data de 1783 quan surt esmentat en el testament de Paula Abelló Barberà, R. Amigó (2006).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonada el 1932, quan la família de Carles Robert Estivill formada per quatre persones marxà cap a Vilaplana, després s'establiren a Reus.

El mas era de propietat.

(...) es troba el mas de l'Adrià, situat vora el camí, el qual, a malgrat d'ésser habitat, va enrunant-se de mica en mica. Es passa davant seu sota un pompós perelloner i pel costat de l'era (..)

J. Iglesias; J. Santasusagna (1930)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1876	D	Mana	Robert Estivill	25	Josep Anton Robert Juanpere	34
1880	D	Concepció	Robert Estivill	29	Josep Anton Robert Juanpere	38
1881	D	Mercè	Robert Estivill	33	Josep Anton Robert Juanpere	39
1884	D	Rosa	Robert Estivill	36	Josep Anton Robert Juanpere	42
1887	D	Leonor	Robert Estivill	36	Josep Anton Robert Juanpere	45
1892	D	Felicia	Robert Estivill	41	Josep Anton Robert Juanpere	50
1910	H	Isidre	Robert Amat	29	Carles Robert Estivill	38
1917	D	Mercè	Robert Amat	36	Carles Robert Estivill	45

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1907	Leonor Robert Estivill	20	soltera	Mas de l'Adrià	Salvador Rius Mas	26	solter	Mas del Manó
1908	Dolors Amat Robert	27	soltera	Mas de l'Adrià	Carles Robert Estivill	37	solter	Mas de l'Adrià
1912	magdalena	20	soltera	Mas de l'Adrià	Joan Masdeu Cavallé	24	solter	Viu a l'Albrol

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

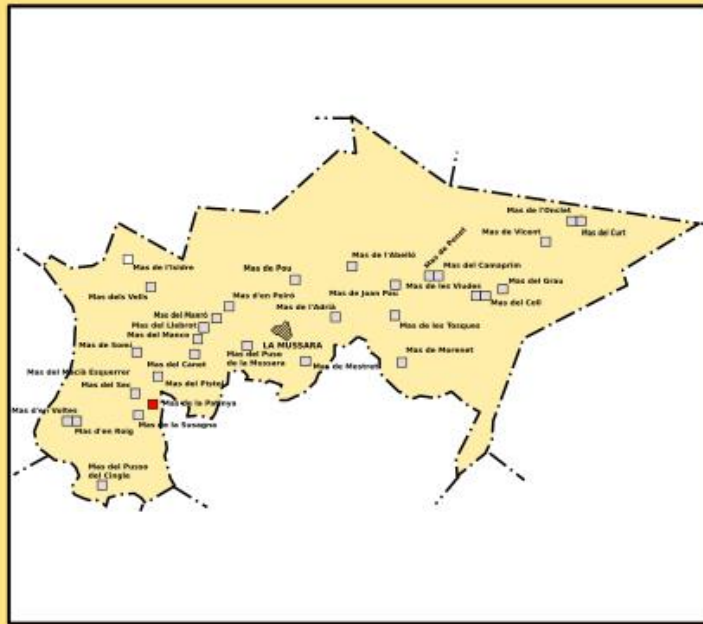
DEFUNCIÓNS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1877	H	Joan Estivill Cavallé	63	C	(Sense dades)	Mas de l'Adrià	Mas de l'Adrià	la Mussara
1881	D	Assumpta Robert Estivill	0	S	Constipat	Mas de l'Adrià	Mas de l'Adrià	la Mussara
1883	D	Maria Robert Estivill	7	S	Edema pulmonar	Mas de l'Adrià	Mas de l'Adrià	la Mussara
1883	D	Mercè Robert Estivill	2	S	Edema pulmonar	Mas de l'Adrià	Mas de l'Adrià	la Mussara
1888	D	Rosa Juanpere Rosés	76	V	Gastritis	Mas de l'Adrià	Mas de l'Adrià	la Mussara
1894	D	Rosa Robert Estivill	11	S	Difèria; Garrotillo	Mas de l'Adrià	Mas de l'Adrià	la Mussara
1898	H	Adrià Robert Estivill	23	S	Disenteria	Mas de l'Adrià	Mas de l'Adrià	la Mussara
1903	H	Josep Antoni Robert Juanpere	61	C	Pulmonia	Mas de l'Adrià	Mas de l'Adrià	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

27. MAS DE LA PATINYA

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Situat sota el cingle de la Mola, a tocar del les seves parets hi passa el camí dels Garrigots. A prop també transcorre el barranc dels Garrigots.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita del mas la trobem al Registre Civil, quan s'inscriu el naixement de Teresa Abelló Roig, el 1881.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (Reus), el mas quedà totalment abandonat el 1912, quan la família de Baptiste Estivill Dolcet (Batista Cintet), formada per quatre persones, marxà cap al mas de Cintet (terme de la Febró). Tot i això segons el Registre Civil, el 1925 s'hi produí el naixement d'Emília Estivill Rius.

El mas era de propietat.

(...) el mas de la Patinya és una gran masia situada a l'esquerra del camí, deshabitada i mig arruïnada (··)

J·Iglesies,; J·Santassagna (1930)

Joan Serra Ferré (2004)

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1881	D	Teresa	Abelló Roig		Francesca Roig Balaña	Joan Abelló Juanpere
1884	H	Pau	Abelló Roig		Francesca Roig Balaña	Joan Abelló Juanpere
1885	D	Josepa	Abelló Roig		Francesca Roig Balaña	Joan Abelló Juanpere
1888	H	Salvador	Abelló Roig		Francesca Roig Balaña	Joan Abelló Juanpere
1896	D	Mercè	Magrané Juanpere	33	Josepa Juanpere Juanpere	Ramon Magrané Martí
1898	H	Sebastià	Magrané Juanpere	36	Josepa Juanpere Juanpere	Ramon Magrané Martí
1900	H	Pere	Magrané Juanpere	39	Josepa Juanpere Juanpere	Ramon Magrané Martí
1904	H	Josap Mana	Estivill Rius	21	Josepa Rius Exposito	Batista Estivill Dolcet
1908	D	Teresa	Estivill Rius	27	Josepa Rius Exposito	Batista Estivill Dolcet
1909	H	Esteve	Estivill Rius	28	Josepa Rius Exposito	Batista Estivill Dolcet
1925	D	Emilia	Estivill Rius	42	Josepa Rius Exposito	Batista Estivill Dolcet

Font: Registre Civil de la Mussara. Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

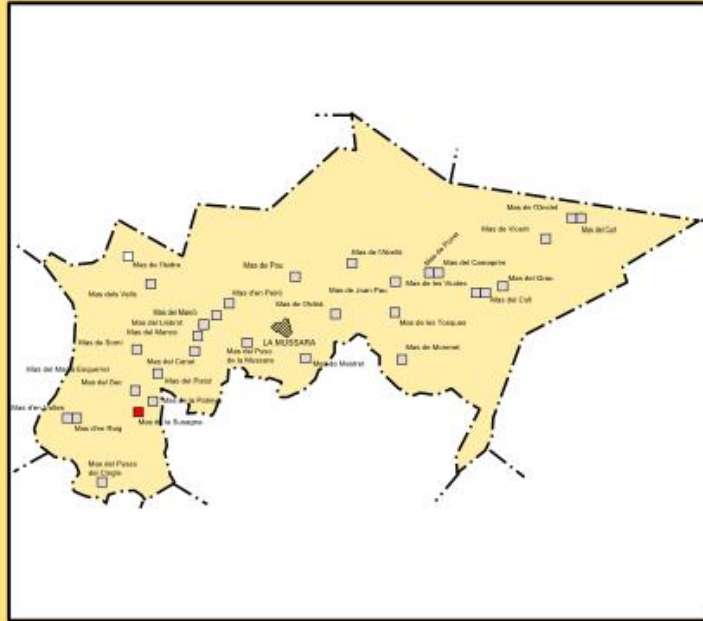
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1908	D	Teresa Estivill Rius	0	S	Enterocolitis	Mas de la Patinya	Mas de la Patinya	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara. Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

28. MAS DE LA SUSAGNA

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Situat a l'inici del Cingle de la Mola i al capdamunt del Barranc dels Garrigots, es proper al mas de la Patinya, el modern traçat del camí dels Garrigots hi passa a tocar.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. Trobem la primera referència escrita del mas a l'arxiu parroquial el 30 de gener de 1819 quan Jaume Estivill, resident en aquest mas, va ser padrí de bateig de Teresa Juanpere Estivill (R. Amigó, 2006).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1915, quan la família de Joan Estivill Dolcet, formada per dotze persones, marxà cap al Mas del Nebot (l'Albiol), les Irlés i la Mussara.

El mas era de propietat.

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.	
1886	H	Josep Estivill	Roig	Urúsula Roig Terrell	26	Joan Estivill Dolcet	33
1887	H	Rosendo Estivill	Roig	Urúsula Roig Terrell	28	Joan Estivill Dolcet	35
1889	H	Lluís Estivill	Roig	Urúsula Roig Terrell	30	Joan Estivill Dolcet	37
1891	H	Salvador Estivill	Roig	Urúsula Roig Terrell	32	Joan Estivill Dolcet	39
1893	D	Balena Estivill	Roig	Urúsula Roig Terrell	34	Joan Estivill Dolcet	41
1896	D	Franческа Estivill	Roig	Urúsula Roig Terrell	36	Joan Estivill Dolcet	43
1897	D	Pilar Estivill	Roig	Urúsula Roig Terrell	38	Joan Estivill Dolcet	45
1901	H	Eusebi Estivill	Roig	Urúsula Roig Terrell	42	Joan Estivill Dolcet	49
1903	H	Marcel·lí Estivill	Roig	Urúsula Roig Terrell	46	Joan Estivill Dolcet	53
1906	H	Salvador Estivill	Roig	Urúsula Roig Terrell	47	Joan Estivill Dolcet	54

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2013)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Estat d.	Estat	Adreça	Nom home	Estat h.	Estat	Adreça
1903	Josepa Rius Iglesias	22	soltera	Mas del Marro	Balista Estivill Dolcet	29	solter	Mas de la Susagna

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2013)

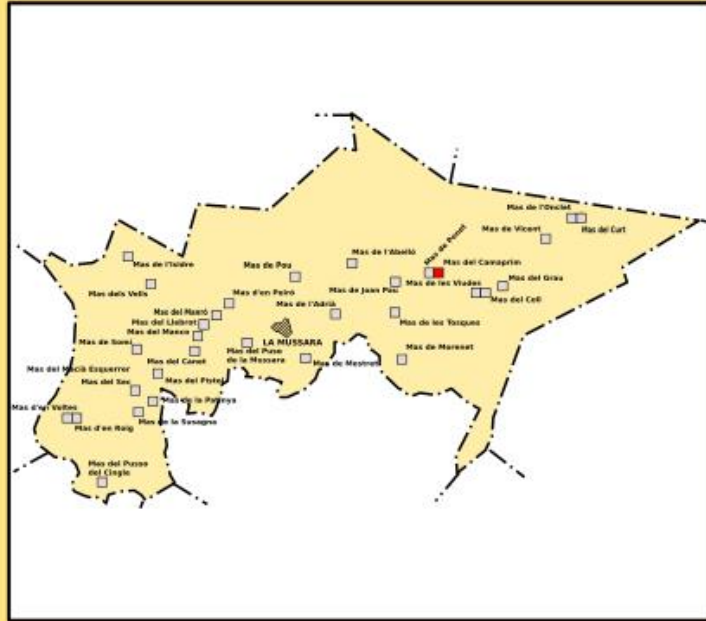
DEFUNCIIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1895	D	Teresa Dolcet Odona	60	C	Asplàgia	Mas de la Susagna	Mas de la Susagna	Rojals
1893	H	Lluís Estivill Roig	4	S	Difèria, Garotillo	Mas de la Susagna	Mas de la Susagna	la Mussara
1894	H	Josep Estivill Estivill	65	C	Per cremadures	Mas de la Susagna	Mas de la Susagna	la Mussara
1894	H	Salvador Estivill Roig	3	S	Difèria, Garotillo	Mas de la Susagna	Mas de la Susagna	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2013)

29. MAS DEL CAMAPRIM

ALTRES NOMS:

Al Registre Civil també hi surt esmentat com a Mas de l'Espanyol.

SITUACIÓ:

Situat al peu de la Serra del Bosc, forma un sol edifici amb el mas de Ponet. La moderna carretera que puja de Vilaplana passa a tocar de les restes de l'antiga façana, a mig camí entre el mas de l'Abelló i Mas del Coll.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

En queden molt poques restes. La primera referència del mas data de 1876, quan s'inscriu al Registre Civil el naixement d'Emília Camafort Vallverdú.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), quedà totalment abandonat el 1932 quan el seu únic ocupant Joan Camafort (Joan Vicent), marxà cap a Reus.

El mas era de propietat

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1876	D	Emília Camafort Vallverdú	Maria Vallverdú Estivill	24	Josep Camafort Prats	34
1877	H	Francesc Cavallé Guasch	Teresa Guasch	29	Josep Cavallé Feliu	30
1877	H	Salvador Llorenç Rius	Antonia Rius	32	Joan Llorenç Castellnou	32
1879	H	Francesc Camafort Juanpere	Angela Juanpere Roig	31	Josep Camafort Prats	35
1883	H	Remigi Llorenç Rius	Antonia Rius	38	Joan Llorenç Castellnou	38
1884	H	Josep Cavallé Estivill	Anna Estivill Juanpere		Joan Cavallé Pàmies	31
1887	D	Elisa Cavallé Estivill	Anna Estivill Juanpere		Joan Cavallé Pàmies	34
1889	D	Teresa Cavallé Estivill	Anna Estivill Juanpere		Joan Cavallé Pàmies	36
1892	D	Carne Cavallé Estivill	Anna Estivill Juanpere		Joan Cavallé Pàmies	39

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

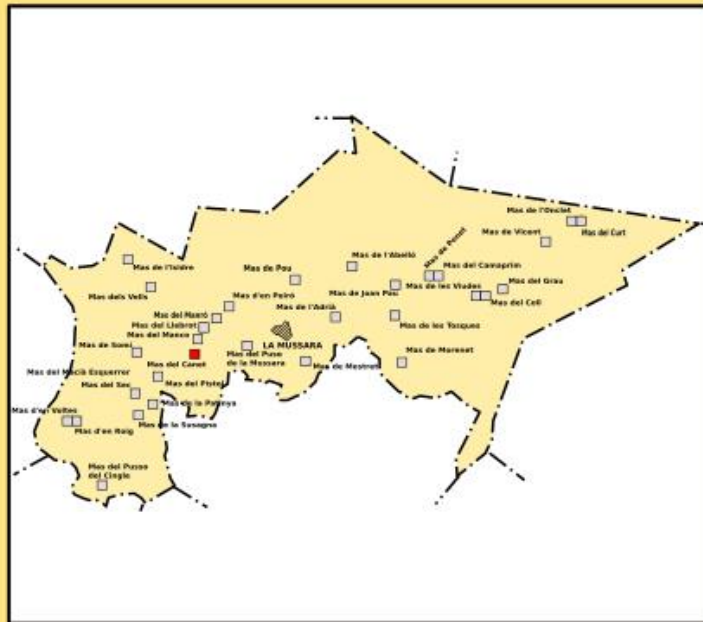
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1877	D	Maria Vallverdú Estivill	24	C	Mort en el part	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	la Mussara
1879	D	Angela Juanpere Roig	31	C	Mort en el part	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	la Mussara
1882	D	Ida Mercader	1	S	Tos espasmòtica	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	Beneficència
1883	D	Maria Robert Olé	27	C	Gastritis	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	la Mussara
1891	D	Elisa Cavallé Estivill	4	S	Angines	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	la Mussara
1894	D	Carneïra Rius Iglesia	10	S	Difèria, Ganetillo	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	la Mussara
1894	D	Isabel Rius Iglesia	4	S	Difèria, Ganetillo	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	la Mussara
1894	H	Salvador Rius Iglesia	8	S	Difèria, Ganetillo	Mas del Camaprim	Mas del Camaprim	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

30. MAS DEL CANET

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Situat prop de l'antic camí dels masos i a tocar de la moderna pista forestal. No queda gaire lluny del grup de masos format per cal Manró, cal Llebot i cal Manco.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita del mas la trobem al Registre Civil quan s'inscriu el naixement de Mercè Juanpere Juanpere el 1876.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1932, quan la família de Salvador Junapere Altès, formada per tres persones, marxà cap a Vilaplana. Tot i això segons el, Registre Civil, el 1934 es casà una noia de nom Teresa Marsal Masdeu nascuda a Alcover i resident al mas del Canet.

El mas era de propietat Salvador Juanpere Altès.

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1876	D	Mercè Juanpere Juanpere	Antonia Juanpere Ramon	35	Joan Juanpere Altès	38
1878	D	Emília Juanpere Juanpere	Antonia Juanpere Ramon	37	Joan Juanpere Altès	40
1879	D	Celestina Juanpere Olivé	Antonia Oliver Agustench	25	Marc Juanpere Altès	29
1882	D	Jacinta Juanpere Olivé	Antonia Oliver Agustench	28	Marc Juanpere Altès	37
1885	H	Domingo Juanpere Olivé	Antonia Oliver Agustench	31	Marc Juanpere Altès	38
1888	D	Dolors Juanpere Olivé	Antonia Oliver Agustench	33	Marc Juanpere Altès	41
1902	H	Josep Juanpere Cavallé	Rosa Cavallé Prats	25	Salvador Juanpere Juanpere	26
1908	H	Pere Juanpere Cavallé	Rosa Cavallé Prats	29	Salvador Juanpere Juanpere	29
1915	D	Rosa Juanpere Cavallé	Rosa Cavallé Prats	35	Salvador Juanpere Juanpere	38

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1896	Mercè Juanpere Juanpere	20	sofitera	Mas del Canet	Batista Rus Juanpere	29	sofiter	Mas del Llebot
1917	Càndida Masdeu Prats	37	viuda	Viu a Reus	Salvador Juanpere Juanpere	42	viudo	Mas del Canet
1934	Teresa Marsal Masdeu	22	sofitera	Mas del Canet	Ramon Magrané Juanpere	28	sofiter	Mas del Coll

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

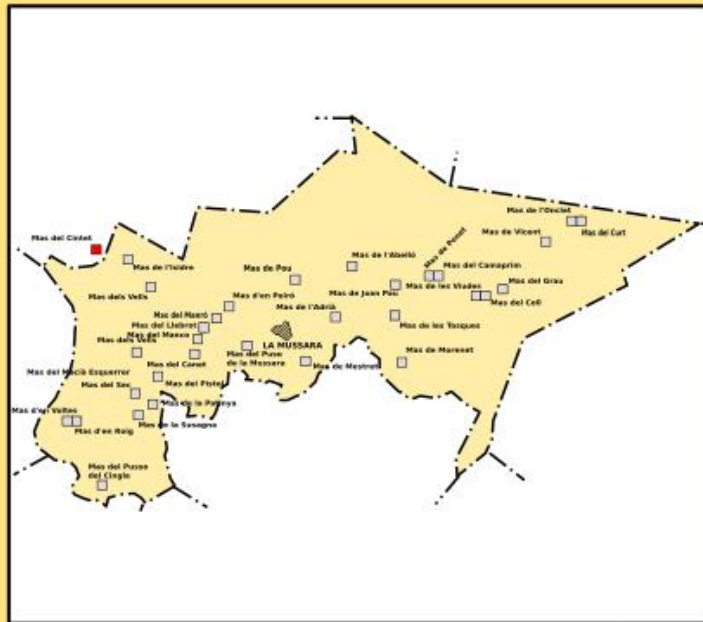
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1923	D	Antonia Juanpere Ramon	82	V	Edema pulmonar	Mas del Canet	Mas del Canet	la Mussara
1885	D	Celestina Juanpere Olivé	6	S	Difèria, Garotillo	Mas del Canet	Mas del Canet	la Mussara
1879	D	Emília Juanpere Juanpere	0	S	(Sense dades)	Mas del Canet	Mas del Canet	la Mussara
1884	H	Jacint Juanpere Olivé	2	S	Angines	Mas del Canet	Mas del Canet	la Mussara
1906	H	Josep Juanpere Altès	69	C	Miocarditis	Mas del Canet	Mas del Canet	la Mussara
1917	D	Rosa Juanpere Cavallé	2	S	Mort per fred	Mas del Canet	Mas del Canet	la Mussara
1884	H	Salvador Juanpere Altès	70	C	Tumor infàtic	Mas del Canet	Mas del Canet	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

31. MAS DEL CINTET

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Situat sota el replà de la Serra de la Fita vella, queda a pocs metres de la carretera que va de Vilaplana a Prades. És molt proper al mas de l'Isidre. Tan A. Manent (, 2003) com R. Amigó (1963, consideren que aquest mas forma part del terme de la Mussara. Tot i que el límit terminal hi passa molt a prop, el mas es troba en terme de la Febró. Aquest fet ho devien tenir molt clar els habitants del mas i els responsables del Registre Civil de la Mussara ja que sols surt esmentat un cop per referir-s'hi com una casa del municipi.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita del mas la trobem al Registre Civil quan s'inscriu el casament d'Emília Estivill Rius el 1945.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1950, quan la família de Esteve Estivill Rius, formada per cinc persones, marxà cap a cal Pataca i després cap a Reus.

El mas era propietat de Pere Mariné (Peret del Mas), de Vilaplana, que també era propietari del Mas de l'Isidre, a part del Mas de Mariné (terme de Vilaplana).

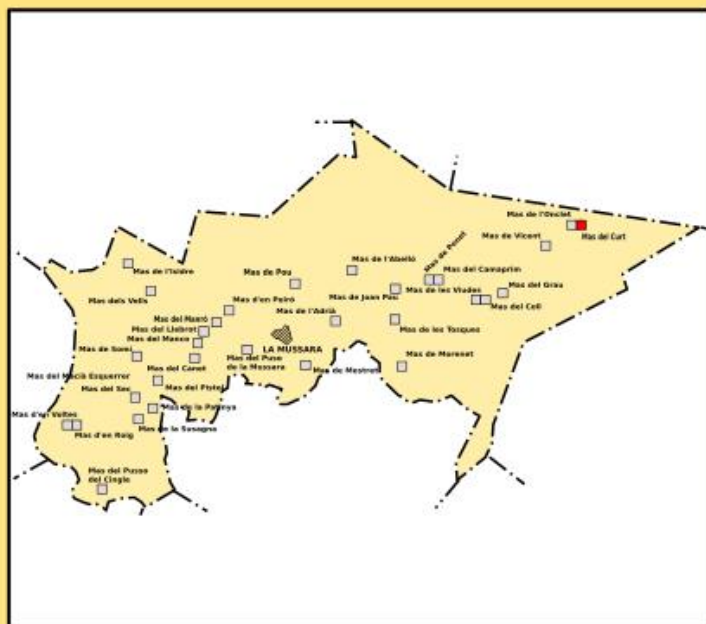
DADES DEL REGISTRE CIVIL:

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1945	Emília Estivill Rius	20	soltera	Mas del Cintet	Joan Magrané Raig	19	solter	Mas de l'Onclat

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana
Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

32. MAS DEL CURT

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Forma un sol edifici amb el mas de l'Onclet, a l'extrem oriental del terme a tocar del de Mont-ral, als peus de la Serra de Vicent i a tocar de la carretera de Mont-ral.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Actualment és un magatzem del Mas de l'Onclet i pertany al mateix propietari. No s'han trobat referències escrites sobre aquest mas.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), no hi ha record d'haver-hi vist viure mai ningú, ni tampoc se n'ha trobat cap referència al Registre Civil.

El mas era propietat dels amos de mas de l'Onclet.

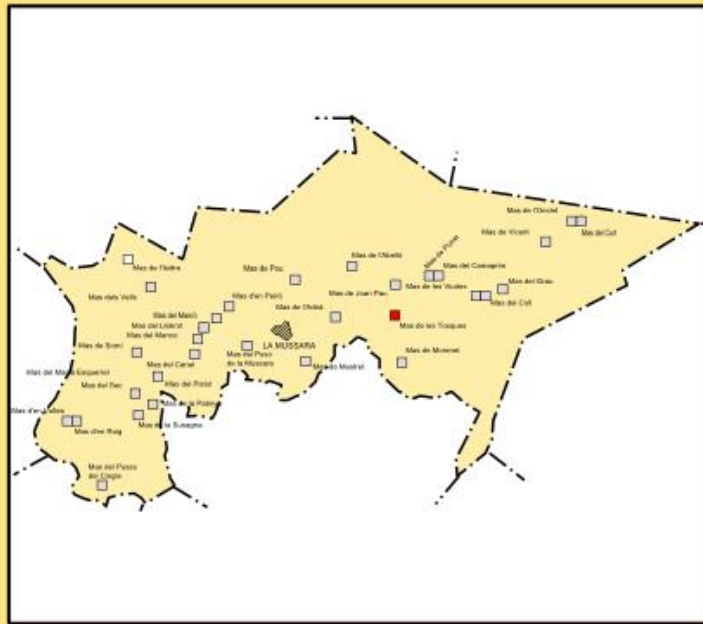

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

Sense dades.

33. MAS DE LES TOSQUES

ALTRES NOMS:

També conegut afectuosament com el maset de les Tosques.

SITUACIÓ:

A sobre de la rasa de la Font Bona i a sota dels Cingles del Foradot i del Patxeco, a la vall de les Tosques.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita de l'existència del mas data 1894 quan s'inscriví el naixement de Joan Juanpere Agustench al Registre Civil.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1932, quan la família de Carles Robert Estivill, formada per quatre persones, marxà cap a Vilaplana. Després s'establiren a Reus.

El mas era de propietat.

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1894	H	Joan Juanpere Agustench	Antonia Agustench Bonet	44	Pere Juanpere Climent	40
1898	H	Joan Roig Fané	Teresa Fané Masdeu	44	Mari Roig Estivill	40
1902	H	Antoni Juanpere Juanpere	Antonia Juanpere Olive	24	Isidre Juanpere Roses	26
1906	H	Agusti Cavallé Estivill	Francesca Estivill Juanpere	38	Pere Cavallé Cortés	40
1909	H	Isidre Cavallé Estivill	Francesca Estivill Juanpere	39	Pere Cavallé Cortés	41
1914	D	Francesca Cavallé Estivill	Francesca Estivill Juanpere	44	Pere Cavallé Cortés	47
1920	H	Lluís Juanpere Abelló	Teresa Abelló Vilata	23	Joan Juanpere Agustench	27
1923	D	Teresa Juanpere Abelló	Teresa Abelló Vilata	28	Joan Juanpere Agustench	30

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1897	Teresa Roig Estivill	23	soltera	Mas de les Tosques	Josep Juanpere Rosés	24	solter	Ca l'Esteve
1916	Teresa Abelló Vilata	23	soltera	Mas de l'Abelló	Joan Juanpere Agustench	24	solter	Mas de les Tosques

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

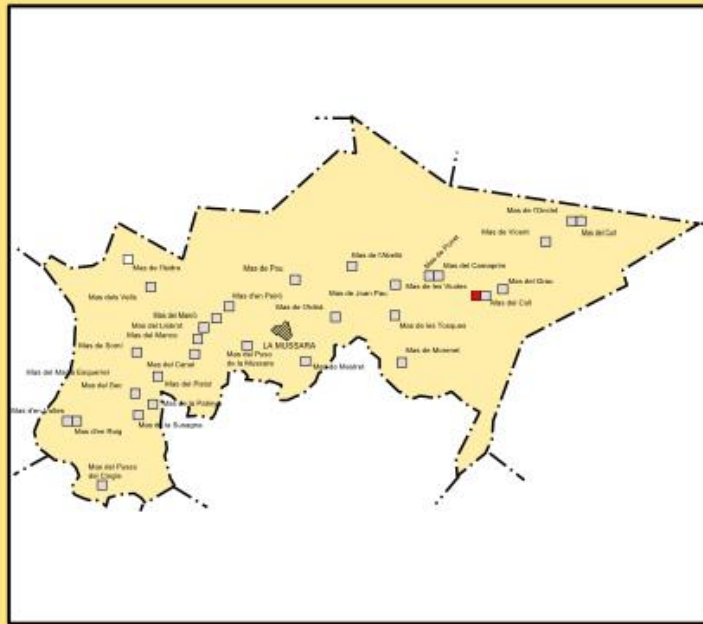
DEFUNCIIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1900	H	Josep Juanpere Olive	7	S	"Himnoja"	Mas de les Tosques	Mas de les Tosques	la Mussara
1925	H	Pere Juanpere Climent	82	V	Geivies debilitades	Mas de les Tosques	Mas de les Tosques	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

34. MAS DE LES VIUDES

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Formava un sol edifici amb el mas del Coll. Situat al Coll, sota la Serra de la Torre a pocs metres de l'encreuament de la carretera que puja de Vilaplana cap a Prades i la que va cap a Mont-ral.

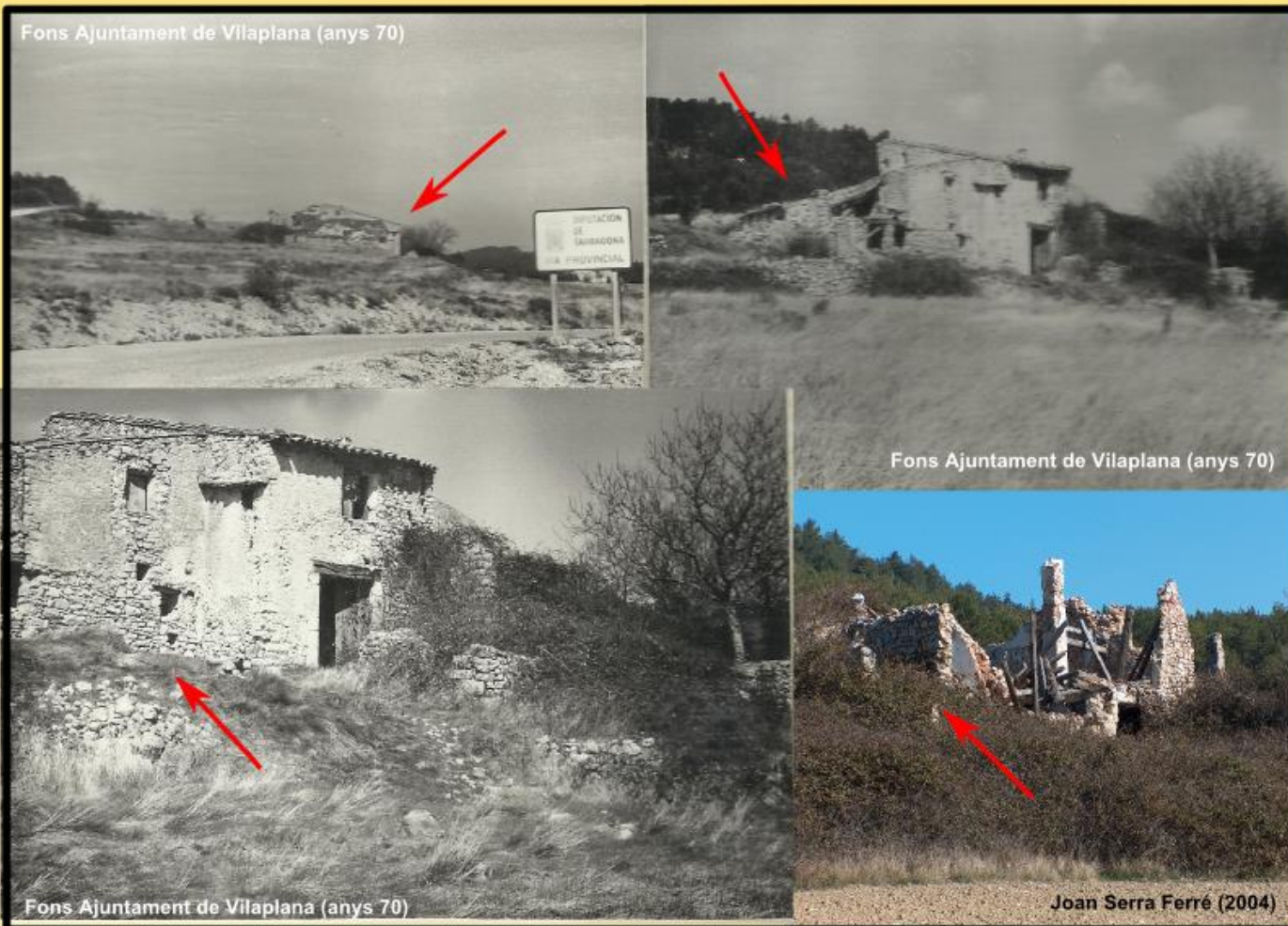
ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. Sols se'n coneix una referència del Registre Civil, que data de 1878.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), no hi havia record d'haver-hi vist viure mai ningú, tot i això al Registre Civil hi consta que hi morí Rosa Pellicé Isern el 1878.

El mas era propietat dels amos de Mas de l'Onclet.

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

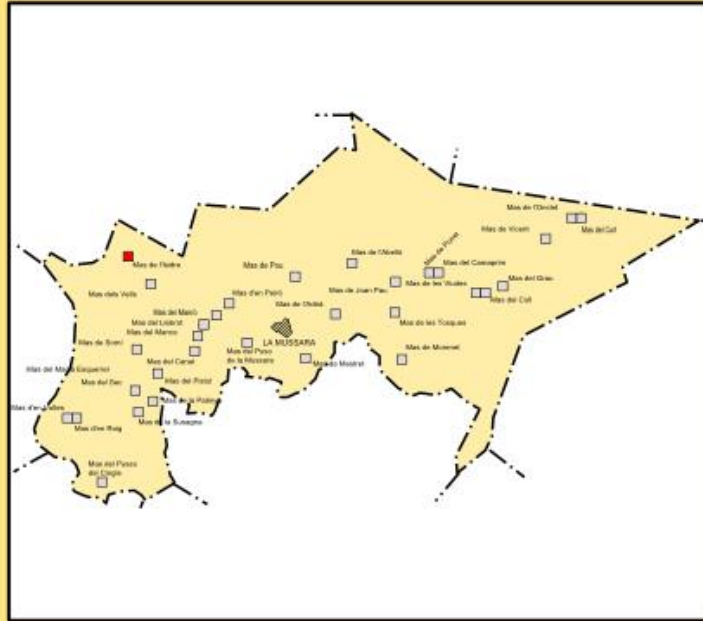
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1878	D	Rosa Pellicé Isern	70	C	Apoplegia	Mas de les Viudes	Mas de les Viudes	Farena

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

35. MAS DE L'ISIDRE

ALTRES NOMS:

També conegut com a Mas d'en Lluç.

SITUACIÓ:

A tocar del Barranc del Cintet, a mig camí del mas dels Vells i del mas del Cintet.

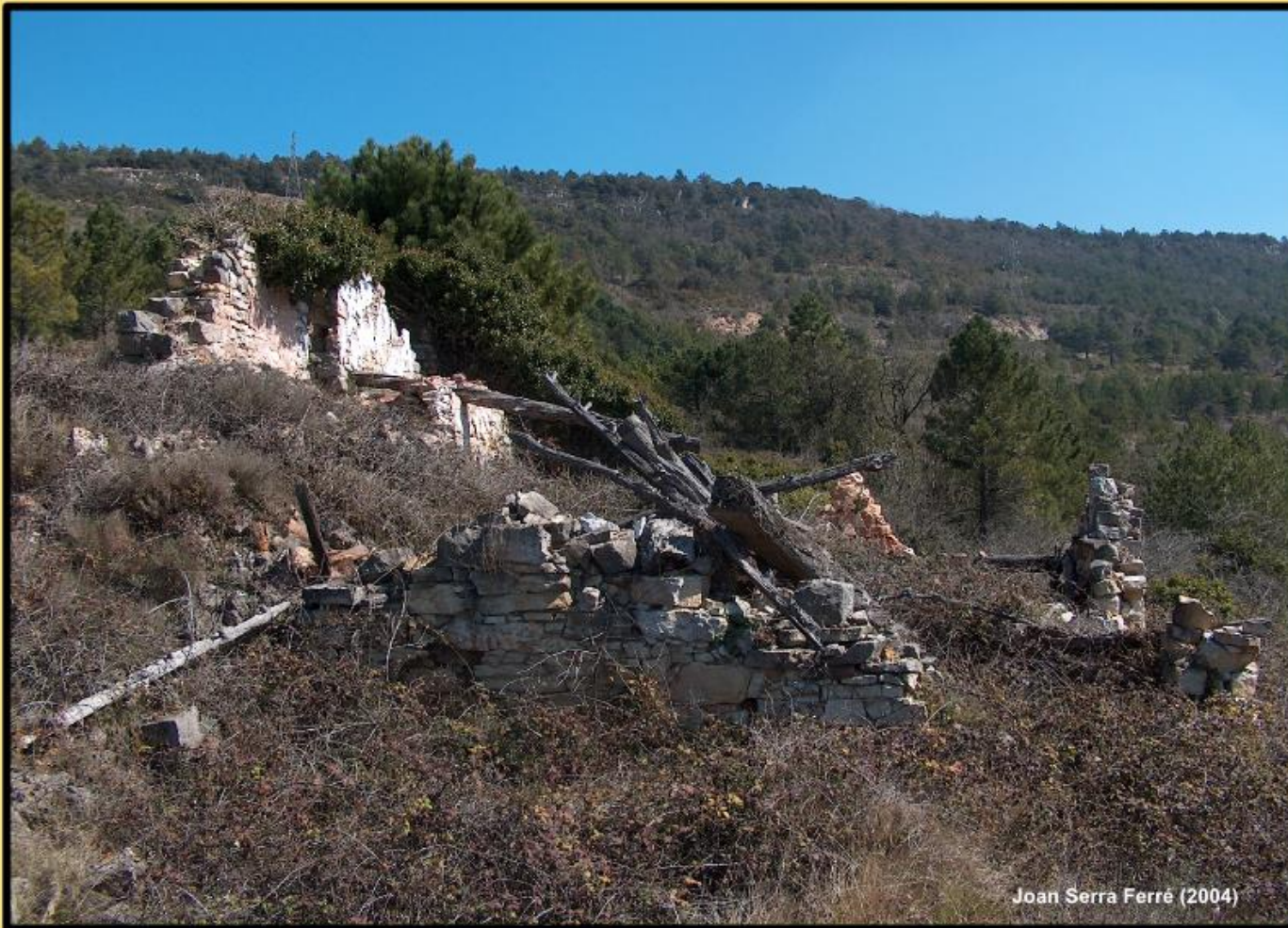
ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita de l'existència del mas data 1889 quan s'inscriví el naixement Maria Agustenc Juanpere al Registre Civil.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1948, quan la família de Lluç Agustench Juanpere, formada per set persones, marxà cap a Valls.

El mas era propietat Pere Mariné (Peret del Mas), que també era propietari del Mas del Cintet i del Mas de Marinés (terme de Vilaplana).

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1889	D	Maria Agustench Juanpere	Maria Juanpere Juanpere	22	Lluç Agustench Camafort	26
1892	D	Josepa Agustench Juanpere	Maria Juanpere Juanpere	25	Lluç Agustench Camafort	29
1894	H	Isidre Agustench Juanpere	Maria Juanpere Juanpere	27	Lluç Agustench Camafort	31
1896	H	Josep Agustench Juanpere	Maria Juanpere Juanpere	29	Lluç Agustench Camafort	33
1901	D	Madalena Agustench Juanpere	Maria Juanpere Juanpere	34	Lluç Agustench Camafort	38
1904	H	Angel Agustench Juanpere	Maria Juanpere Juanpere	36	Lluç Agustench Camafort	41

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1919	Josepa Agustench Juanpere	27	soltera	Mas de l'Isidre	Josep Cavallé Estivill	30	solter	Viu a la Mussara
1915	Maria Cavallé Estivill	24	soltera	Mas de l'Isidre	Pere Rius Valverde	24	solter	Viu a Mont-roig

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

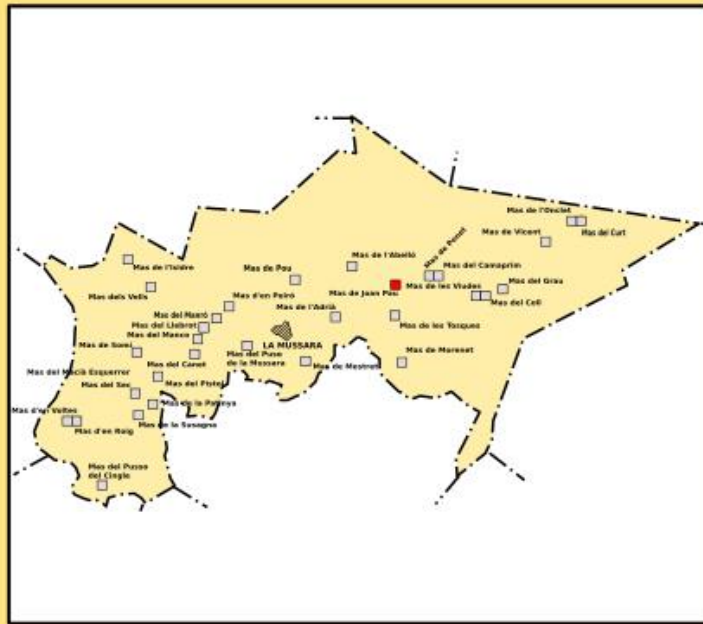
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1898	H	Isidre Agustench Salvador		C	(Sense dades)	Mas de l'Isidre	Mas de l'Isidre	la Mussara
1890	D	Madalena Camafort Rius	90	V	Mort natural	Mas de l'Isidre	Mas de l'Isidre	la Mussara
1894	D	Maria Agustench Juanpere	5	S	Difèria, Garrotillo	Mas de l'Isidre	Mas de l'Isidre	la Mussara
(1936-39)	H	Angel Agustench Juanpere		S	Fantes de Guerra	En el front	Mas de l'Isidre	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

36. MAS DEL JOAN PAU

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Situat en un replà sobre el Cingle de la Palma, sota la carretera que puja de Vilaplana, es troba molt a prop del mas de l'Abelló. Igual que aquest, el mas del Joan Pau també era dels més importants del terme.

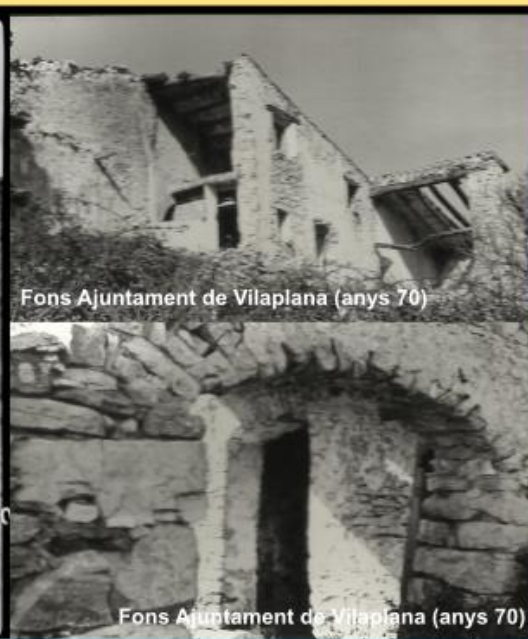
ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita de l'existència del mas data 1826 quan un dels contribuents de la Mussara declara que viu al mas de Joan Pau (R. Amigó (2006)).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1948, quan la família de Blai Rius Juanpere, formada per tres persones marxà, cap a Reus.

El mas era propietat Joan Pau Cavallé de Mont-ral.

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1876	H	Joan Cavallé Abelló	Maria Abelló Abelló	20	Pere Cavallé Robert	26
1879	H	Salvador Cavallé Abelló	Maria Abelló Abelló	23	Pere Cavallé Robert	34
1882	H	Pere Cavallé Abelló	Maria Abelló Abelló	26	Pere Cavallé Robert	37
1883	H	Josep Cavallé Abelló	Maria Abelló Abelló	27	Pere Cavallé Robert	38
1889	H	Joan Cavallé Abelló	Teresa Abelló Abelló	21	Antoni Cavallé Robert	30
1889	D	Maria Cavallé Cavallé	Rosa Cavallé Feliu	43	Pere Cavallé Robert	44
1892	D	M ^l Teresa Cavallé Abelló	Teresa Abelló Abelló	24	Antoni Cavallé Robert	33
1894	D	M ^l Rosa Cavallé Abelló	Teresa Abelló Abelló	26	Antoni Cavallé Robert	35
1897	D	Dolors Cavallé Abelló	Teresa Abelló Abelló	29	Antoni Cavallé Robert	38
1899	H	Salvador Cavallé Abelló	Teresa Abelló Abelló	31	Antoni Cavallé Robert	40
1903	D	Carme Cavallé Abelló	Teresa Abelló Abelló	35	Antoni Cavallé Robert	44
1924	H	Emili Olivé Cavallé	Maria Cavallé Abelló	31	Josep Olivé Roig	40
1934	D	Mercè Rius Cavallé	Emilia Cavallé Abelló	25	Blai Rius Juanpere	33

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015).

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1914	Maria Cavallé Cavallé	24	soltera	Mas del Joan Pau	Francesc Masóu Cavallé	27	solter	Viu a l'cover
1923	Carme Gebellí Rius	22	soltera	Viu a la Mussara	Salvador Cavallé Abelló	24	solter	Mas del Joan Pau

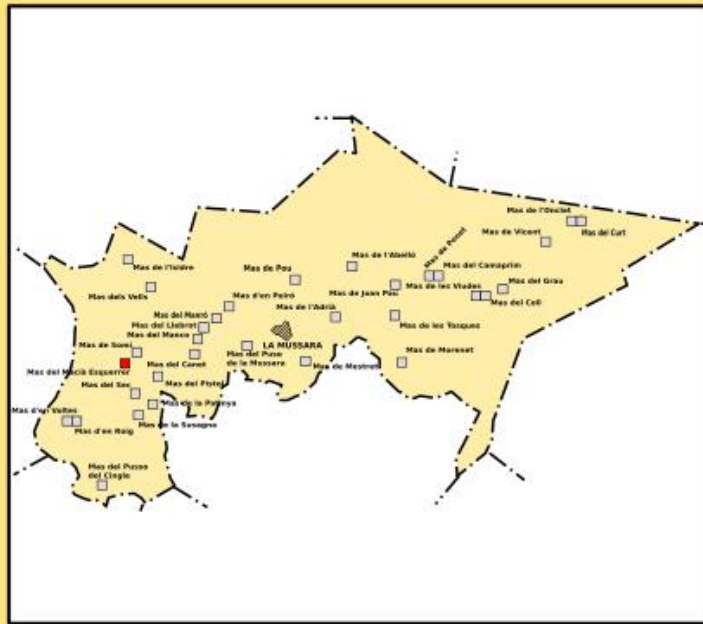
Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015).

DEFUNCIIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1877	H	Joan Abelló Masóu	77	V	Constipat	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	la Mussara
1879	H	Rafael Juanpere Prats	77	V	Constipat	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	l'Abelló
1882	H	Pere Cavallé Abelló	0	S	Tos Feina (Copeleche)	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	la Mussara
1884	D	Antonia Abelló Abelló	17	S	Vancella	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	la Mussara
1884	D	Maria Abelló Abelló	20	C	Vancella	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	la Mussara
1894	D	Rosa Abelló Abelló	23	S	Vancella	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	la Mussara
1894	H	Josep Abelló Masóu	66	C	Càncer	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	la Mussara
1898	D	Maria Abelló Besora	68	V	Tuberculoza	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	la Mussara
1903	D	Francisca Robert Mas	60	V	Mort natural	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	Mont-ral
1911	D	Rosa Cavallé Feliu	66	C	Càncer	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	la Mussara
1934	H	Climent Magranó Juanpere	42	C	Suïcidi	Mas del Joan Pau	Mas del Coll	la Mussara
1942	H	Antoni Cavallé Robert	83	C	Unió	Mas del Joan Pau	Mas del Joan Pau	Mont-ral

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015).

37. MAS DEL MACIÀ ESQUERRER

ALTRES NOMS:

També es coneix com la Casa Vella del Macià

SITUACIÓ:

Sota el mas del Somí, a tocar del la moderna pista forestal. A prop hi ha l'unió de l'antic camí dels Masos i el dels Garrigots, que puja de Vilaplana.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita de l'existència del mas la trobem al Registre Civil quan s'inscriu la defunció de Maria Rius Ollé el 1889.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), no hi ha cap record de veure-hi viure. Era propietat del mas del Somí, segons la mateixa font el mas es cremà. Tot i això al Registre s'han trobat anotacions referents a aquest mas.

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura		Nom de la mare		Edat m.	Nom del Pare		Edat p.
1903	D	Dolors	Juanpere	Juanpere	Esperança Juanpere Agustenc	22	Pere	Juanpere Rosés	24

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana
Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1896	Maria Pelegrí Estvilí	22	soltera	Mas del Macià Esquerrer	Salvador Estvilí Rius	27	solter	Mas del Macià Esquerrer

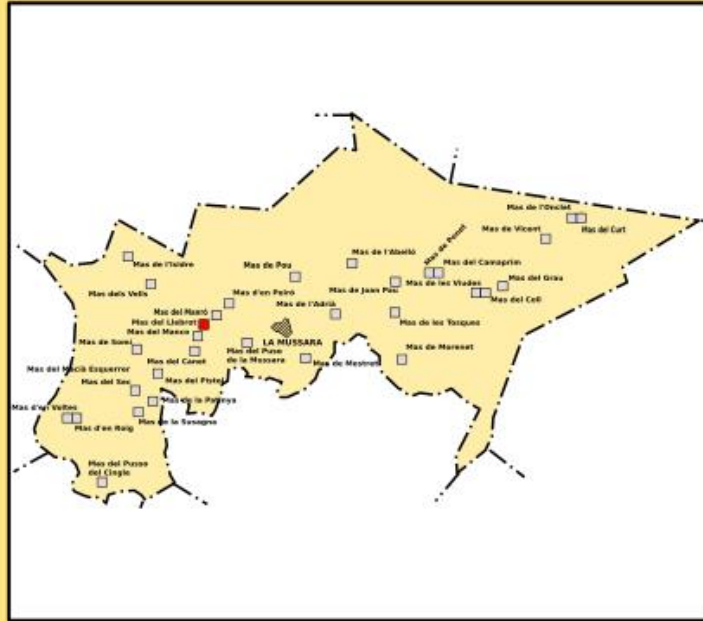
Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana
Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1889	D	Maria Rius Ollé	40	C	Gastritis	Mas del Macià Esquerrer	Mas del Macià Esquerrer	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana
Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

38. MAS DEL LLEBROT

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Sota el Tossal Rodó i al capdamunt de l'inici del barranc de la Vall d'en Bassa, al veïnat que formaven amb el mas del Manco i del Manró. Hi passa el camí dels Masos. El mas del Canet també hi queda molt a prop.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita de l'existència del mas data 1879 quan al Registre Civil s'hi inscriu la mort de Dolores Rius Juanpere, resident en aquest mas.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1925, quan la família de Josep Rius Juanpere, formada per tres persones, marxà cap a Vilaplana. Tot i això, en el Registre consta que al 1933, en el moment de casar-se, Blai Rius Juanpere residia al mas del Llebot.

El mas era de propietat.

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1897	H	Josep Rius Juanpere	Mercè Juanpere Juanpere	20	Batista Rius Juanpere	29
1901	H	Blai Rius Juanpere	Mercè Juanpere Juanpere	24	Batista Rius Juanpere	33
1904	D	Victòria Rius Juanpere	Mercè Juanpere Juanpere	27	Batista Rius Juanpere	37
1908	D	Felícia Rius Juanpere	Mercè Juanpere Juanpere	30	Batista Rius Juanpere	40
1910	D	Antonia Rius Juanpere	Mercè Juanpere Juanpere	33	Batista Rius Juanpere	43

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1896	Mercè Juanpere Juanpere	20	soltera	Mas del Canet	Batista Rius Juanpere	29	solter	Mas del Llebot
1914	Carmen Martorell Anguera	46	viuda	Via a Almoher	Batista Rius Juanpere	48	viudo	Mas del Llebot
1933	Emilia Cavallé Abelló	25	soltera	Cal Cassoles	Blai Rius Juanpere	32	solter	Mas del Llebot

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

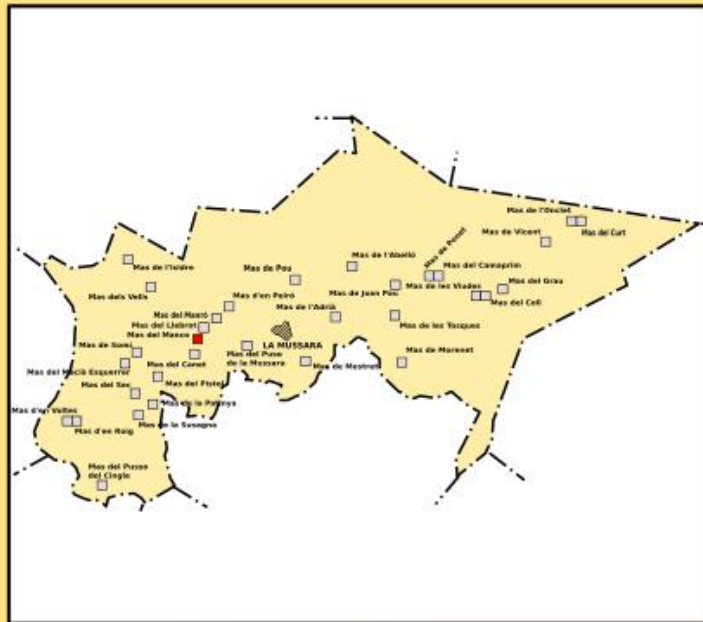
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1879	D	Dolors Rius Juanpere	22	S	(Sense dades)	Mas del Llebot	Mas del Llebot	la Mussara
1895	H	Francesc Rius Roig	62	C	(Sense dades)	Mas del Llebot	Mas del Llebot	la Mussara
1912	D	Felícia Rius Juanpere	4	S	Paràlisis infantil	Mas del Llebot	Mas del Llebot	la Mussara
1912	D	Mercè Juanpere Juanpere	36	C	Meningitis	Mas del Llebot	Mas del Llebot	la Mussara
1912	D	Victòria Rius Juanpere	7	S	Atrofia infantil	Mas del Llebot	Mas del Llebot	la Mussara
1913	D	Antoni Rius Juanpere	3	S	Paràlisis infantil	Mas del Llebot	Mas del Llebot	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

39. MAS DEL MANCO

ALTRES NOMS:

També anomenat mas del Xollat o simplement cal Manco.

SITUACIÓ:

Sota el Tossal Rodó i al capdamunt de l'inici del barranc de la Vall d'en Bassa, al veïnat que formaven amb el mas del Llebot i del Manró. Hi passa el camí dels Masos. El mas del Canet també hi queda molt a prop.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita de l'existència del mas data 1876, quan al Registre Civil s'hi inscriu la mort de Teresa Juanpere Ramon, resident en aquest mas.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A.Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1905, quan la família de Salvador Junapere Ramon, formada per quatre persones, marxà cap a Vilaplana, Manent explica que tot i no residir-hi habitualment la família hi feia llargues estades en època de collita. A més, en el Registre apareix el naixement de Pere Juanpere Juanpere el 1907 ocorregut al mas del Manco.

El mas era de propietat.

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1876	H	Modest Juanpere Estivill	Teresa Estivill Rosés	35	Salvador Juanpere Ramon	39
1877	H	Joan Juanpere Estivill	Teresa Estivill Rosés	36	Salvador Juanpere Ramon	40
1879	H	Salvador Juanpere Estivill	Rosa Estivill Rosés	38	Salvador Juanpere Ramon	42
1886	H	Juanpere Rosés	Rosa Juanpere Rosés	31	Salvador Juanpere Ramon	49
1900	H	Lluís Juanpere Roig	Dolors Roig Estivill	38	Saturní Juanpere Rosés	40
1907	H	Pere Juanpere Juanpere	Esperança Juanpere Agustench	25	Pere Juanpere Rosés	27

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1891	Maria Juanpere Estivill	24	soltera	Mas del Manco	Salvador Abelló Mayrané	23	solter	Mas de l'Abelló
1896	Adelada Juanpere Estivill	21	soltera	Mas del Manco	Pere Pàmies Odona	26	solter	Via a Rogals
1902	Rosalba Robert Camí	18	soltera	Mas dels Valls	Modest Juanpere Estivill	25	solter	Mas del Manco

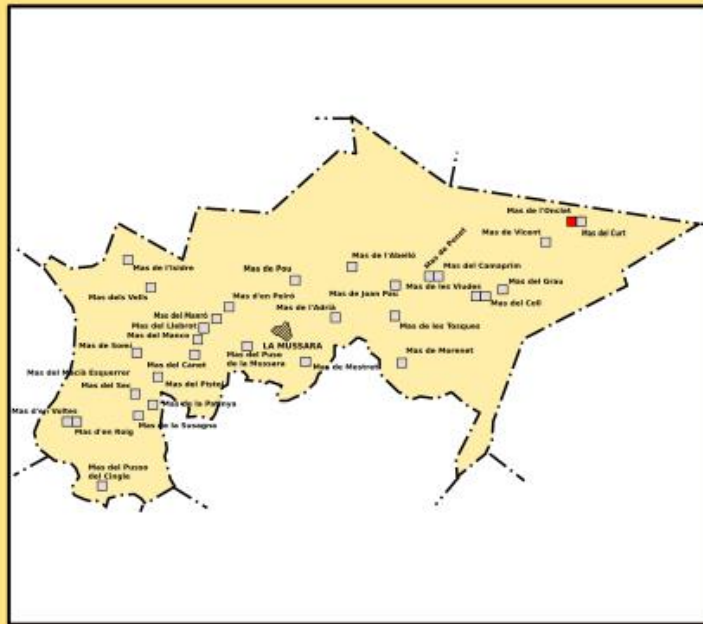
Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

DEFUNCIIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1876	D	Teresa Juanpere Ramon	29	S	(Sense dades)	Mas del Manco	Mas del Manco	la Mussara
1877	D	Josepa Ramon Solé	64	C	Asma	Mas del Manco	Mas del Manco	Afoja
1877	D	Teresa Estivill Rosés	36	C	Mort en el part	Mas del Manco	Mas del Manco	la Mussara
1893	D	Teresa Rosés Martorell	61	C	Eròsiona Pulmonar	Mas del Manco	Mas del Manco	la Mussara
1904	H	Miquel Juanpere Estivill	88	V	Aparell respiratori	Mas del Manco	Mas del Manco	la Mussara
1898	H	Joan Juanpere Estivill	22	S	Tuberculosis	Mas del Manco	Mas del Manco	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana. Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

40. MAS DE L'ONCLET

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Forma un sol edifici amb el mas del Curt, a l'extrem oriental del terme a tocar del de Mont-ral, als peus de la Serra de Vicent i a tocar de la carretera de Mont-ral. El mas es troba a menys d'un quilòmetre del poble de l'Aixàbiga (Mont-ral).

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

És un dels pocs que encara estan d'en peu. L'actual propietari l'està reformant (2016) i hi té granges. La primera notícia escrita d'aquest mas data del 9 de juliol de 1853 quan Marina Corts Robert, resident en aquest mas es casà amb Josep Cavallé Vilalta, resident al veí mas de Vicent, R. Amigó (2006).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons Al. Manent (2003), es deixà d'utilitzar com habitatge habitual el 1958 quan Marcel·lí Nogués Oller (lo Nogués) i la seva família, formada per quatre persones, marxà cap al mas de Gibert al terme de la Selva del Camp.

El mas actualment és propietat de Joan Civit (2015), d'Alforja, que hi ha instal·lat un ramat de vaques.

(...) es negre de temps i està compost de diversos edificis, posat al decliu que dona a la vall de l'Aixàbiga. Té molt d'aspecte muntanyès i presideix amples parades de sembrat (...)

J. Iglesias; J. Santasusagna (1930)

Joan Serra Ferré (2004)

Joan Serra Ferré (2004)

Josep Massó Vidal (anys 50-60)

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1879	D	Dolors Roig Agustench	Marina Agustench Corts		Francesc Roig Olivé	31
1881	H	Salvador Rius Mas	Teresa Mas Valverdú	37	Pere Roig Olivé	
1882	D	Carme Cavallé Roig	Mana Roig Cavallé	24	Salvador Cavallé Corts	33
1885	D	Antonia Cavallé Roig	Mana Roig Cavallé	27	Salvador Cavallé Corts	36
1888	D	Maria Cavallé Roig	Mana Roig Cavallé	30	Salvador Cavallé Corts	39
1891	D	Rosa Cavallé Roig	Mana Roig Cavallé	33	Salvador Cavallé Corts	42
1894	D	Joana Cavallé Roig	Mana Roig Cavallé	36	Salvador Cavallé Corts	45
1908	H	Josep Abelló Cavallé	Carme Cavallé Roig	23	Agustí Abelló Magrané	28
1929	D	Antonia Magrané Roig	Meletina Roig Estivill	26	Clement Magrané Juanpere	36
1937	D	Francesca Magrané Roig	Meletina Roig Estivill	35	Pere Magrané Juanpere	36
1940	H	Lluís Magrané Roig	Meletina Roig Estivill	38	Pere Magrané Juanpere	39

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1903	Carme Cavallé Roig	20	soltera	Mas de l'Onclet	Agustí Abelló Magrané	25	solter	Mas de l'Abelló
1906	Antonia Cavallé Roig	20	soltera	Mas de l'Onclet	Joan Prats Torrel	24	solter	Viu a l'Aixàbiga
1910	Mana Cavallé Roig	22	soltera	Mas de l'Onclet	Pere Cavallé Rius	24	solter	Viu a Mont-ral
1913	Rosa Cavallé Roig	21	soltera	Mas de l'Onclet	Lluís Valverdú Fort	25	solter	Viu a l'Aixàbiga
1923	Joana Cavallé Roig	29	soltera	Mas de l'Onclet	Ramon Valverdú Isern	39	viudo	Viu a Reus
1924	Rosa Juanpere Juanpere	22	soltera	Mas d'en Roig	Pere Cavallé Estivill	24	solter	Mas de l'Onclet
1934	Meletina Roig Estivill	33	viuda	Mas de l'Onclet	Pere Magrané Juanpere	35	solter	Mas de l'Onclet
1945	Emilia Estivill Rius	29	soltera	Mas del Cortal	Joan Magrané Roig	19	solter	Mas de l'Onclet
1956	Antonia Magrané Roig	27	soltera	Mas de l'Onclet	Rafael Carlos Ribas	23	solter	Viu a Tordera

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

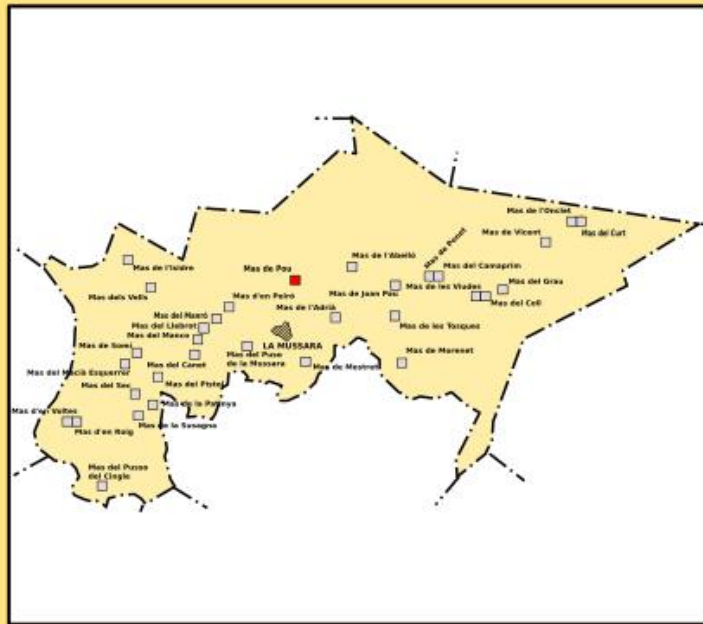
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1876	D	Maria Cavallé Vilalta	66	V	(Sense dades)	Mas de l'Onclet	Mas de l'Onclet	la Mussara
1878	H	Salvador Cavallé Vilalta	77	V	Accident vascular cerebral	Mas de l'Onclet	Mas de l'Onclet	la Mussara
1882	D	Marina Corts Robert	55	C	Accident vascular cerebral	Cal Ferré	Mas de l'Onclet	la Mussara
1900	H	Josep Cavallé Vilalta	77	V	Híma	Mas de l'Onclet	Mas de l'Onclet	la Mussara
1919	D	Maria Roig Cavallé	61	C	Hemoràgia Cerebral	Mas de l'Onclet	Mas de l'Onclet	la Mussara
1938	D	Francesca Magrané Roig	2	S	Difèria. Garotillo	Mas de l'Onclet	Mas de l'Onclet	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

41. MAS DEL POU DEL GEL

ALTRES NOMS:

Popularment, la gent també s'hi refereix com a mas del Pou de la Neu o mas del Pou a seques. En una ocasió en el registre s'hi referiren com a Mas del Pou d'en Macip.

SITUACIÓ:

Al Coll de la Negra, a poca distància de l'encreuament del ramal de carretera que mena al poble. A prop hi ha una moderna bassa per a la prevenció d'incendis. Adossat al mas hi ha un antic pou de gel que li dóna el nom.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. Al costat encara s'hi pot observar el gran forat del pou, si bé la seva volta està totalment enfonsada. La primera notícia del mas o, més ben dit, del pou, data del 15 de maig de 1775 quan Miquel Macip de Prades signa un contracte per servir gel de la Mussara a l'ajuntament de Reus, R. Amigó (2002).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), quedà totalment abandonat quan la família de Josep Robert Robert (Pep del Pou), formada per ell i la seva filla Lina, marxà el 1947 cap a ca la Mont-ral, després cap a cal Pere Rafael i per últim s'establiren a Vilaplana.

El mas era de propietat.

(...) a les 5'20 passem per davant d'un pou de gel y una casa (...)

A. Osona (1900)

(CEC) Blasí Vallespinosa, Francesc. (1926)

Josep Massó Vidal (anys 50-60)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Anys	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1876	H	Ramon Robert Agustenç	Rosa Agustenç Bonet	36	Joan Robert Juanpere	42
1879	D	Carme Robert Agustenç	Rosa Agustenç Bonet	39	Joan Robert Juanpere	45
1882	H	Josep Robert Agustenç	Rosa Agustenç Bonet	42	Joan Robert Juanpere	48
1899	H	Josep Robert Robert	Cecilia Robert Ollé	26	Gabriel Robert Agustenç	24
1902	D	Joana Robert Robert	Cecilia Robert Ollé	27	Gabriel Robert Agustenç	26
1905	H	Joan Robert Robert	Cecilia Robert Ollé	30	Gabriel Robert Agustenç	30
1915	H	Melitó Robert Robert	Cecilia Robert Ollé	42	Gabriel Robert Agustenç	40
1937	D	Lina Robert Famé	Maria de les Neus Ferré Abelló	22	Josep Robert Robert	37
1946	D	Tnitat Estivill Rius	Maria Rius Besora	37	Josep Estivill Rius	42

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Anys	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1898	Cecilia Robert Ollé	27	sotera	Mas dels Vells	Gabriel Robert Agustenç	25	softer	Mas del Pou
1931	Joana Robert Robert	29	sotera	Mas del Pou	Agusti Isern Valvardi	28	softer	Viu a Reus
1940	Maria Rosa Rovira Batlle	36	viuda	Viu a Botarel	Josep Robert Robert	40	viudo	Mas del Pou

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

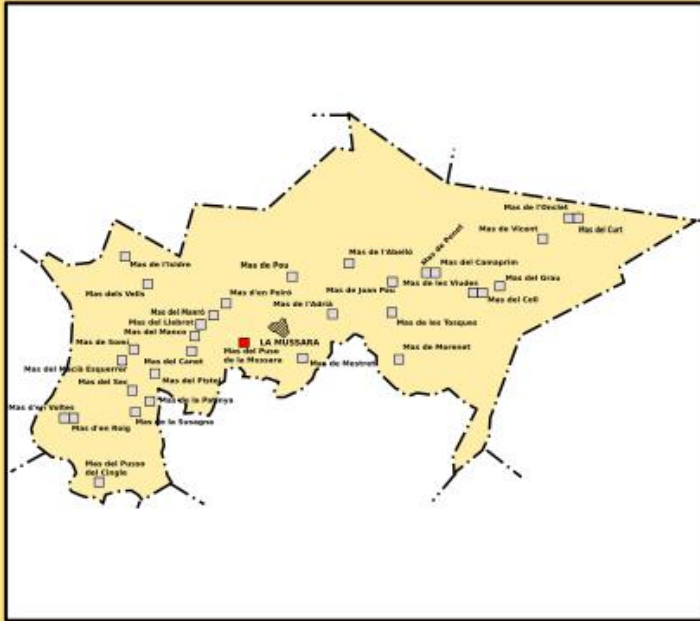
DEFUNCIONS

Anys	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1900	H	Ramon Robert Agustenç	4	S	Accident. Ofegat en aigua	Mas del Pou	Mas del Pou	la Mussara
1903	H	Pere Robert Juanpere	54	C	Hèma	Mas del Pou	Mas del Pou	la Mussara
1904	D	Carme Robert Agustenç	15	S	Difèria, Garrotillo	Mas del Pou	Mas del Pou	la Mussara
1906	H	Joan Robert Juanpere	66	V	Endocarditis	Mas del Pou	Mas del Pou	la Mussara
1908	H	Joan Robert Robert	3	S	Escarlatina	Mas del Pou	Mas del Pou	la Mussara
1915	D	Rosa Agustenç Bonet	72	V	Totí Felina (Cigapeteche)	Mas del Pou	Mas del Pou	la Mussara
1922	H	Francesc Robert Agustenç	55	V	Hemangia cerebral	Mas del Pou	Mas del Pou	la Mussara
1938	D	Cecilia Robert Ollé	65	C	Bronquitis crònica	Mas del Pou	Mas del Pou	la Mussara
1938	D	Maria Neus Ferré	23	C	Atac d'urèmia	Mas del Pou	Mas del Pou	l'Albó
1940	H	Melitó Robert Robert	25	S	Xarampió	Mas del Pou	Mas del Pou	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

42. MAS DEL PUSSO DE LA MUSSARA

ALTRES NOMS:

L'afegit "de la Mussara" és modern per diferenciar-lo del mas del Pusso del Cingle. Al registre s'hi refereixen simplement com a mas del Pusso, Puso o Puço.

SITUACIÓ:

Sota la Punta de les Airasses i del poble, sobre el Cingle del Rafael. Aguita sobre el barranc de Vall d'en Bassa. La moderna pista forestal hi passa a tocar.

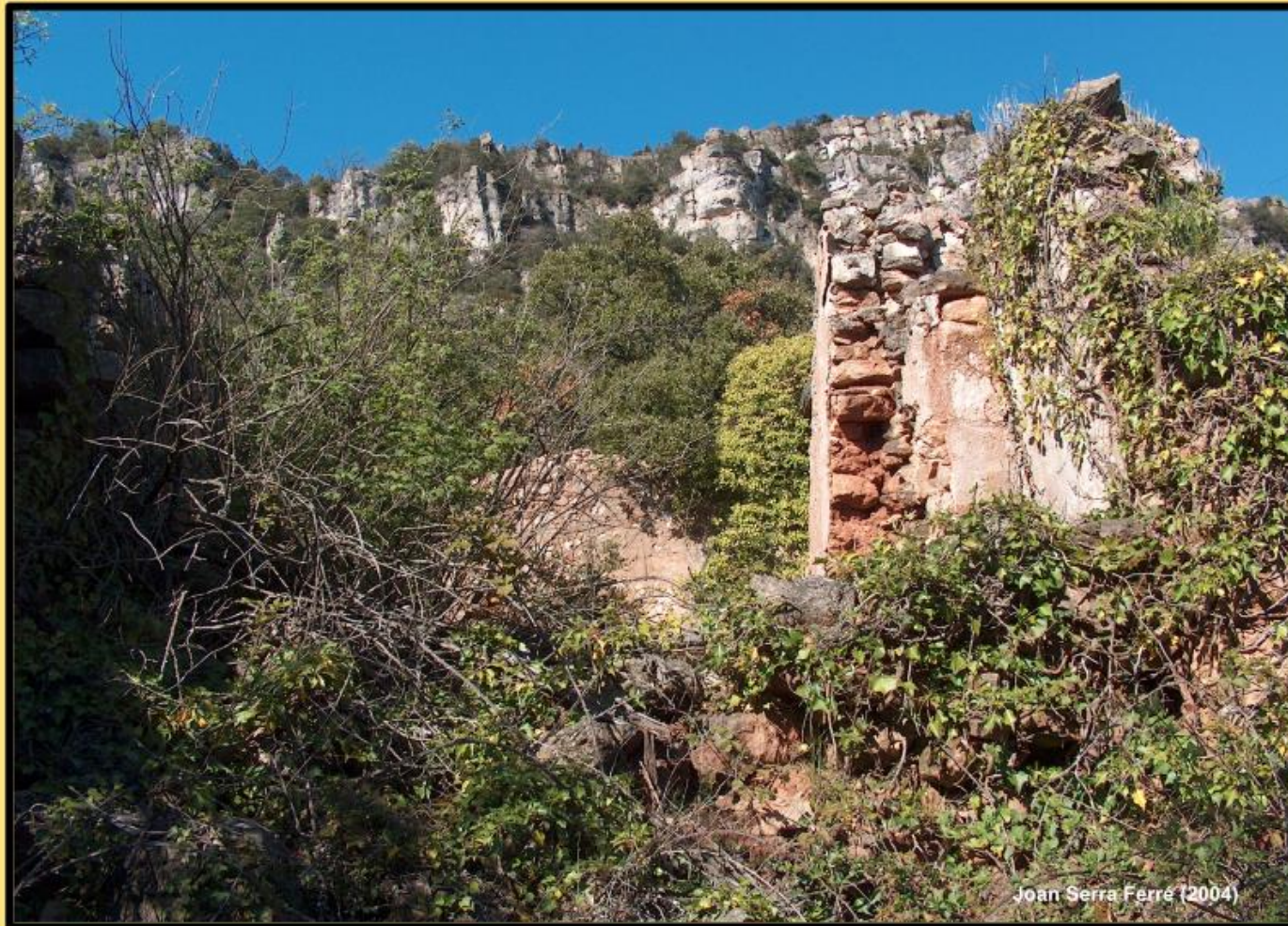
ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. Les primeres referències del mas les trobem al Registre Civil quan s'inscriu el naixement de Dolors Olivé Vallverdú, 1881.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003) quedà totalment abandonat quan la família de Joan Camafort Expósito, formada per sis persones, marxà el 1923 cap a ca l'Esteve.

El mas era propietat Josep Oliver, que vivia a Reus.

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1881	D	Dolors Olivé Vallverdú	Teresa Vallverdú Estivill	25	Josep Olivé Juanpere	30
1883	D	Leonor Olivé Vallverdú	Teresa Vallverdú Estivill	27	Josep Olivé Juanpere	32
1892	D	Virginia Olivé Vallverdú	Teresa Vallverdú Estivill	36	Josep Olivé Juanpere	41
1900	H	Josep Vendrell Olivé	Dolors Olivé Vallverdú	18	Josep Vendrell Barberà	25

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1899	Dolors Olivé Vallverdú	18	soltera	Mas del Pusso	Josep Vendrell Barberà	24	solter	Viu a la Mussara
1900	Leonor Olivé Vallverdú	16	soltera	Mas del Pusso	Pere Rus Mas	29	solter	Mas del Marro

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

DEFUNCIONS

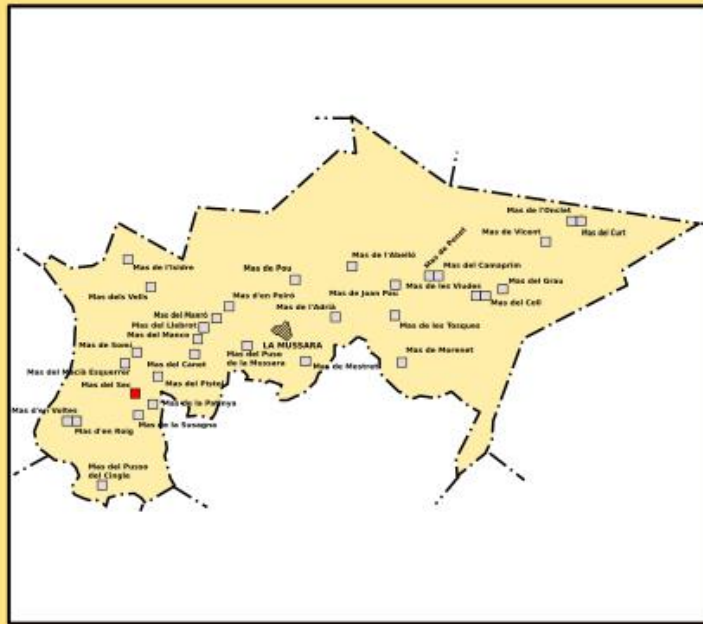
Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1903	H	Alexandre Vendrell Olivé	1	S	Mort natural	Mas del Pusso	Mas del Pusso	Capafortis

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

44. MAS DEL SEC

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

A tocar de l'antic Camí dels Masos entre el Mas del Somí i el del Pistol, al començament de la conca del barranc dels Garrigots.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

No en queda quasi res. Les primeres referències del mas les trobem al Registre Civil, quan el 1881 s'hi inscriví el naixement de Josep Masdéu Martorell.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003) quedà totalment abandonat quan la família de Joan Abelló Vilalta, formada per tres persones, marxà el 1933 cap a Alforja.

El mas era propietat de Salvador Masdéu Alberich (1920)

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Anys	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1881	H	Josep Masdéu Martorell	Rosa Martorell		Joan Masdéu Alberich	
1903	H	Salvador Bonet Masdéu	Justa Masdéu Martorell	30	Pere Bonet Juanpere	31
1905	D	Carme Bonet Masdéu	Justa Masdéu Martorell	30	Pere Bonet Juanpere	35
1909	D	Dolors Bonet Masdéu	Justa Masdéu Martorell	35	Pere Bonet Juanpere	36

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Anys	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1916	Justa Masdéu Martorell	22	soltera	Mas del Sec	Pere Bonet Juanpere	25	solter	Viu a la Fèrra
1924	Rosa Masdéu Martorell	27	soltera	Mas del Sec	Marcà Vernet Casanova	28	solter	Viu a l'Espiga de Francolí
1925	Carme Bonet Masdéu	20	soltera	Mas del Sec	Josep Abelló Vilalta	26	solter	Mas de l'Abelló

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

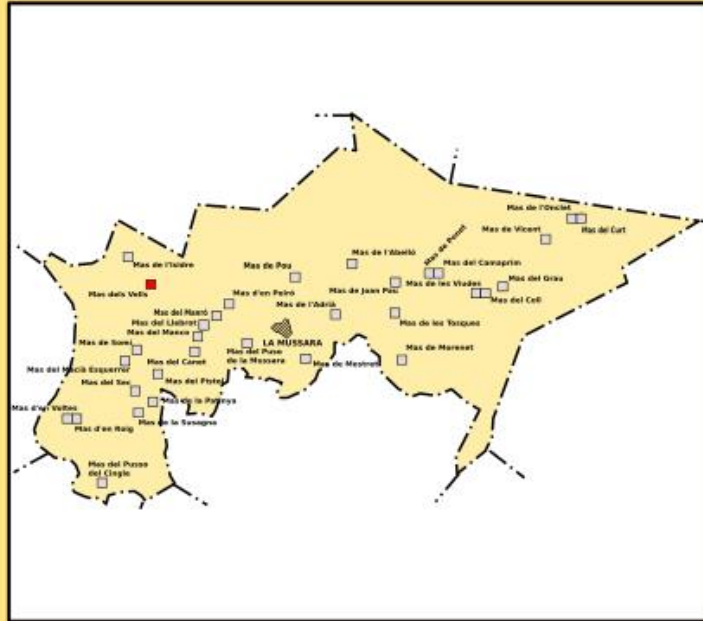
DEFUNCIONS

Anys	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1901	H	Josep Masdéu Martorell	0	S	Gastroenteritis	Mas del Sec	Mas del Sec	la Mussara
1902	H	Josap Masdéu Estalé	73	C	Gastroenteritis	Mas del Sec	Mas del Sec	la Mussara
1901	H	Joan Masdéu Alberich	54	V	Constipat	Mas del Sec	Mas del Sec	la Mussara
1903	H	Salvador Bonet Masdéu	0	S	Angines	Mas del Sec	Mas del Sec	la Mussara
1923	D	Dolors Bonet Masdéu	16	S	Tífus	Mas del Sec	Mas del Sec	la Mussara
1927	H	Salvador Abelló Bonet	0	S	Tos Ferma (Coqueluche)	Mas del Sec	Mas del Sec	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

45. MAS DELS VELLS

ALTRES NOMS:

Tot i que actualment tothom coneix aquesta masia coma a mas dels Vells, al Registre Civil no hi apareix mai amb aquest nom. La denominació més habitual per a referir-s'hi és Mas d'en Biel i en menor mesura Mas de l'Agustí.

SITUACIÓ:

Situat al peu de la Serra de la Fita Vella, sota la carretera de la Febró, és veí del Mas de l'Isidre.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

És dels pocs que es manté d'empus. Les primeres referències del mas les trobem al Registre Civil, quan el 1883 s'hi inscriví el naixement de Rosalia Robert Camí.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A.Manent (2003) els últims que l'habitaren de forma estable foren la família de Josep Agustench Juanpere, formada per tres persones, aquesta marxà el 1960 cap a Alforja.

El mas era propietat de Modest Juanpere Estivill (any 1960), establert a Alforja. Actulament és propietat de la Generalitat de Catalunya.

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1883	D	Rosalia Robert Camí	Maria Camí Teixoné		Isidre Robert Olé	23
1885	H	Isidre Robert Camí	Maria Camí Teixoné		Isidre Robert Olé	35
1890	H	Josep Robert Camí	Maria Camí Teixoné		Josep Robert Juanpere	40
1893	H	Eliseu Magrané Juanpere	Josepa Juanpere Juanpere	31	Ramon Magrané Martí	33
1904	D	Dolors Juanpere Robert	Rosalia Robert Camí	21	Modest Juanpere Estivill	28
1906	H	Isidre Juanpere Robert	Maria Robert Camí	20	Modest Juanpere Estivill	32
1911	H	Josep Maria Juanpere Robert	Maria Robert Camí	21	Modest Juanpere Estivill	36
1913	H	Esteve Martorell Martorell	Tecla Martorell Cavallé	36	Joan Martorell Roig	36
1916	H	Josep Martorell Martorell	Tecla Martorell Cavallé	39	Joan Martorell Roig	39

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1898	Cecilia Robert Olé	27	soltera	Mas dels Vells	Gabriel Robert Agustench	25	solter	Mas del Pou
1902	Rosalia Robert Camí	18	soltera	Mas dels Vells	Modest Juanpere Estivill	25	solter	Mas del Manca
1906	Maria Robert Camí	18	soltera	Mas dels Vells	Modest Juanpere Estivill	30	viudo	Mas dels Vells

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

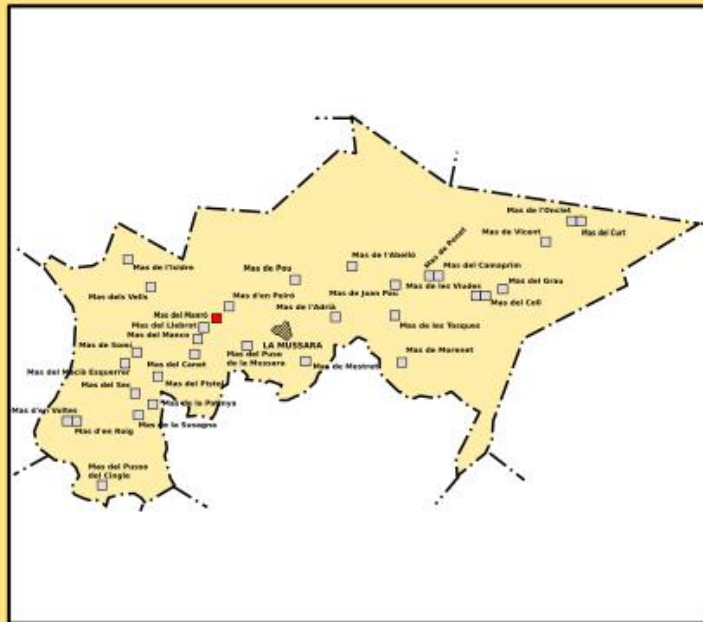
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1886	H	Jospea Cavallé Vielta	1	S	Difèria, Garbillo	Mas dels Vells	Mas dels Vells	la Mussara
1890	H	Isidre Robert Olé	30	C	Tuberculosis	Mas dels Vells	Mas dels Vells	la Mussara
1892	D	Maria Mari Martínez	35	S	"Candretsis"	Mas dels Vells	Mas dels Vells	Alforja
1894	H	Isidre Agustench Juanpere	0	S	Difèria, Garbillo	Mas dels Vells	Mas dels Vells	la Mussara
1897	D	Antonia Olé Roig	67	C	Tuberculosis	Mas dels Vells	Mas dels Vells	Moré-al
1904	D	Rosalia Robert Camí	21	C	Pulmonia	Mas dels Vells	Mas dels Vells	la Mussara
1906	H	Josep Robert Juanpere	64	V	Mai de pedra	Mas dels Vells	Mas dels Vells	la Mussara
1932	H	Lluís Agustench Casanovi	70	C	Insuficiència mitral	Mas dels Vells	Mas dels Vells	la Mussara
1932	D	Maria Juanpere Juanpere	68	V	Insuficiència mitral	Mas dels Vells	Mas dels Vells	la Mussara
1953	D	Maria Olivé Estivill	56	C	Trombosis cerebral	Mas dels Vells	Mas dels Vells	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

46. MAS DE MANRÓ

ALTRES NOMS:

En alguns registres de naixements s'ha trobat la denominació de Mas de Joan del Mas per a referir-s'hi.

SITUACIÓ:

Sota el Tossal Rodó i al capdamunt de l'inici del barranc de la Vall d'en Bassa, al veïnat que formaven amb el mas del Manco i del Llebot. Hi passa el camí dels Masos. El mas del Canet també hi queda molt a prop.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita de l'existència del mas data del 30 de juliol de 1791 quan s'inscriu al llibre de baptismes el bateig de Salvador Juanpere Rius, nascut en aquest mas (R. Amigó 2006).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1960, quan la família de Pere Rius Mas, formada per quatre persones, marxà cap a Vilaplana.

El mas era de propietat.

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1878	H	Josep Rius Mas	Teresa Mas Valverdú	34	Pere Rius Olivé	36
1884	D	Carmelita Rius Mas	Teresa Mas Valverdú	40	Pere Rius Olivé	42
1887	H	Salvador Rius Mas	Mana Teresa Exposita	29	Francesc Rius Olivé	33
1888	H	Francesc Rius Mas	Teresa Mas Valverdú	44	Pere Rius Olivé	46
1889	H	Eusebi Rius Mas	Mana Teresa Exposita	31	Francesc Rius Olivé	35
1891	D	Isabel Rius Mas	Mana Teresa Exposita	33	Francesc Rius Olivé	37
1893	H	Esteve Rius Mas	Mana Teresa Exposita	35	Francesc Rius Olivé	39
1895	H	Braulo Rius Mas	Mana Teresa Exposita	37	Francesc Rius Olivé	41
1897	H	Valentí Rius Mas	Mana Teresa Exposita	39	Francesc Rius Olivé	43
1898	H	Isidre Agustench Juanpere	Mana Juanpere Juanpere	31	Lluís Agustench Camafort	36
1899	H	Salvador Rius Mas	Mana Teresa Exposita	41	Francesc Rius Olivé	45
1901	H	Ferran Rius Mas	Mana Teresa Exposita	43	Francesc Rius Olivé	47
1903	H	Policarpi Rius Mas	Mana Teresa Exposita	45	Francesc Rius Olivé	47
1904	H	Salvador Rius Olivé	Elionor Olivé Valverdú	20	Pere Rius Mas	30
1906	D	Andrea Rius Olivé	Mana Teresa Exposita	48	Francesc Rius Olivé	50
1907	H	Pere Rius Olivé	Elionor Olivé Valverdú	22	Pere Rius Mas	29
1908	D	Mana Rius Olivé	Robert Olivé Estivill	21	Salvador Rius Mas	27
1912	D	Andrea Rius Olivé	Elionor Olivé Valverdú	27	Pere Rius Mas	40
1916	H	Joan Rius Olivé	Engracia Exposita	22	Francesc Rius Mas	27
1917	D	Teresa Rius Olivé	Elionor Olivé Valverdú	32	Pere Rius Mas	45
1919	H	Pere Rius Olivé	Engracia Exposita	24	Francesc Rius Mas	29

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1894	Antonia Rius Mas	25	soltera	Mas del Manró	Jaume Ros Balañà	23	solter	Viu a la Febró
1900	Leonor Olivé Valverdú	16	soltera	Mas del Pussó	Pere Rius Mas	29	solter	Mas del Manró
1903	Josepa Rius Iglesias	22	soltera	Mas del Manró	Batista Estivill Dolcet	29	solter	Mas de la Susagna
1904	Mana Rius Mas	27	soltera	Mas del Manró	Salvador Juanpere Rius	43	viudo	Cal Ralaxí
1907	Leonor Robert Estivill	20	soltera	Mas de l'Adrià	Salvador Rius Mas	26	solter	Mas del Manró
1915	Engracia Exposita	21	soltera	Mas d'en Peon	Francesc Rius Mas	27	solter	Mas del Manró
1924	Mana Olivé Estivill	27	soltera	Cal Febronenc	Josep Agustench Juanpere	28	solter	Mas del Manró
1924	Carne Casallé Estivill	26	soltera	Viu a la Mussara	Isidre Agustench Juanpere	26	solter	Mas del Manró

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

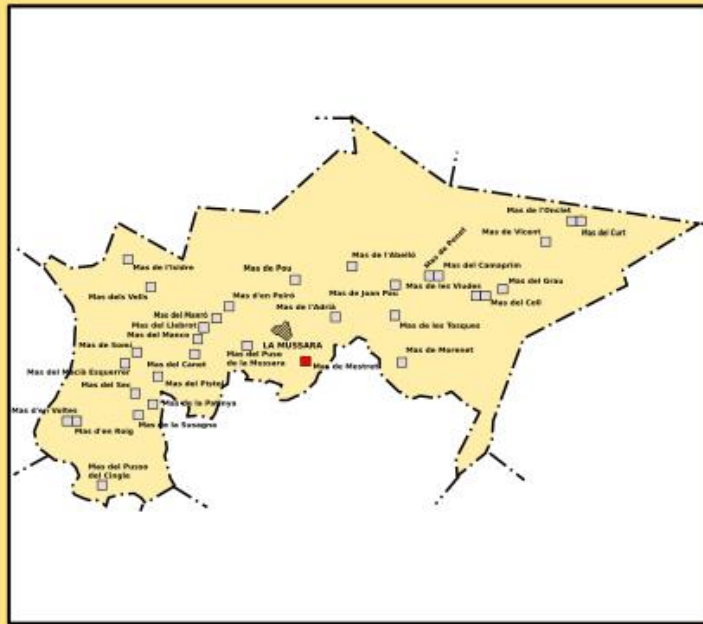
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1887	H	Salvador Rius Ros	70	C	Nefritis albuminosa, Anasarca	Mas del Manró	Mas del Manró	la Mussara
1891	H	Pere Casadella Pla	6	S	Hipèria	Mas del Manró	Mas del Manró	Vilaplana
1894	H	Eusebi Rius Iglesia	6	S	Difèria, Garrofle	Mas del Manró	Mas del Manró	la Mussara
1898	H	Simeó Rius Mas	25	S	Tuberculosis	Mas del Manró	Mas del Manró	la Mussara
1899	D	Mana Olivé Cartañá	96	V	(Sense dades)	Mas del Manró	Mas del Manró	Mont-rà
1900	H	Macia Estivill Clavé	65	V	Mort natural	Mas del Manró	Mas del Manró	la Mussara
1912	D	Andrea Rius Olivé	0	S	Tos Ferina (Coqueleche)	Mas del Manró	Mas del Manró	la Mussara
1913	H	Pere Rius Olivé	70	C	Arteriosclerosis	Mas del Manró	Mas del Manró	la Mussara
1914	D	Teresa Mas Valverdú	70	V	Arteriosclerosis	Mas del Manró	Mas del Manró	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

47. MAS DE MESTRET

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Sota la punta de les Airasses i aguintant a la Vall de les Campanilles, és proper al mas de l'Adrià. Presidia una àmplia planúria coneguda com a Punta del Mestret.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita de l'existència del mas data d'un capbreu de 1633 on s'anomena el mas d'en Mestre o Rosés (R. Amigó 1963). En una avaluació dels danys produïts per la Guerra Civil Catalana de 1493 es parla d'un mas que tenia un tal Mestre de Vilaplana, R. Amigó (2006).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1923, quan la família de Esteve Olivé Rius, formada per cinc persones, marxà cap al mas del Víctor a Castellvell del Camp.

El mas era de propietat.

Joan Serra Ferré (2016)

Joan Serra Ferré (2016)

Joan Serra Ferré (2016)

Joan Serra Ferré (2016)

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1879	D	Mana Rosés	Masdeu	Mania Masdeu Alberich	Josep Rosés Martorell	47
1884	D	Francesca Rosés	Masdeu	Mania Masdeu Alberich	Josep Rosés Martorell	52
1884	H	Marcel II Rosés	Masdeu	Mania Masdeu Alberich	Josep Rosés Martorell	52
1887	H	Marcel II Rosés	Roig	Mania Roig Corts	Josep Rosés Roig	22
1888	D	Rosa Rosés	Roig	Mania Roig Corts	Josep Rosés Roig	23
1890	H	Josep Rosés	Roig	Mania Roig Corts	Josep Rosés Roig	25
1892	D	Magdalena Rosés	Roig	Mania Roig Corts	Josep Rosés Roig	27
1894	D	Mania Rosés	Roig	Mania Roig Corts	Josep Rosés Roig	29
1897	H	Josep Rosés	Roig	Mania Roig Corts	Josep Rosés Roig	32
1898	D	Carma Robert	Martorell	Mania Martorell Gil	Robert Viñes	
1902	D	Tinitat Olivé	Camafort	Mania Camafort Balaña	Magi Olivé Juanpere	27
1902	H	Sabador Olivé	Roig	Elionor Roig Roig	Pere Olivé Juanpere	30
1905	D	Hermínia Olivé	Camafort	Mania Camafort Balaña	Magi Olivé Juanpere	29
1908	H	Isidre Olivé	Camafort	Mania Camafort Balaña	Magi Olivé Juanpere	40
1918	H	Joan Olivé	Robert	Assunció Robert fonell	Esteve Olivé Rius	29
1920	H	Lluís Olivé	Robert	Assunció Robert fonell	Esteve Olivé Rius	31

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

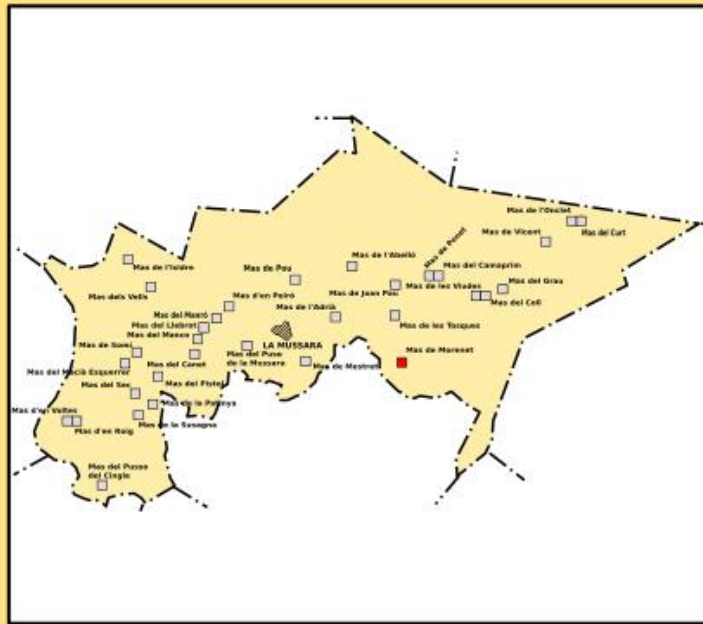
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1893	H	Josep Rosés Martorell	62	C	Enferma Pulmonar	Mas del Mestret	Mas del Mestret	la Mussara
1893	H	Josep Rosés Roig	3	S	Difèria, Garrotils	Mas del Mestret	Mas del Mestret	la Mussara
1912	D	Magdalena Rosés Roig	0	S	Angines	Mas del Mestret	Mas del Mestret	la Mussara
1904	D	Mania Olivé Camafort	3	S	Per cremadures	Mas del Mestret	Mas del Mestret	la Mussara
1939	H	Juan Olivé Robert	20	S	A la presó	A Lleó (5 gener 1936)	Mas del Mestret	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

48. MAS DE MORENET

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Aguita sobre el Cingle de la Conca. És proper a la cova dels Patacons i es troba bastit sobre la Punta Blanca.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment restaurat i serveix de segona residència. És propietat de la família Tarragona (2015). Éstigué uns trenta anys ensorrat. Tot i que la primera referència escrita del mas no apareix fins el 1877 quan s'inscriu al Registre el naixement de la nena Maria Huguet Huguet, el mas té molts més anys d'antiguitat ja que està adossat a un torre defensiva d'origen medieval, declarada BCIL.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas es deixà d'utilitzar com a residència habitual el 1945, quan la família de Francesc Rius Mas, formada per cinc persones, marxà cap a l'Aleixar.

El mas en aquell moment, 1945, era propietat del pintor Francesc Galofre Surís.

El mas del Morenet serví de refugi a la banda dels Patacons, una espècie de Maquis que s'amagaren en aquestes muntanyes un cop acabada la Guerra Civil Espanyola (1936-39) i que tenien el seu amagatall a la propera Cova Llonga, rebatejada com a Cova dels Patacons en honor seu. Els Patacons quedaren desarticulats el 1945 quan foren descoberts per la Guardia Civil amagats al Mas d'en Grau. A. Manent (2006).

Josep Massó Vidal (anys 50-60)

Francesc Magraner (anys 70)

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1877	D	Mana Huguet	Huguet	33	Rafael Huguet Estrill	29
1879	D	Catalina Huguet	Huguet	35	Rafael Huguet Estrill	32
1881	D	Jacinta Huguet	Huguet	37	Rafael Huguet Estrill	33
1884	D	Carne Huguet	Juanpere	36	Rafael Huguet Estrill	36
1888	H	Lluís Huguet	Fuguet	45	Rafael Huguet Estrill	38
1903	H	Salvador Magrané	Juanpere	40	Ramon Magrané Martí	48
1906	H	Ramon Magrané	Juanpere	42	Ramon Magrané Martí	45
1910	H	Josep Esteve	Magrané	24	Josep Esteve Juncosa	31
1915	H	Salvador Esteve	Magrané	34	Ramon Magrané Martí	55
1922	D	Irene Rius	Exposito	27	Francesc Rius Mas	32
1925	D	Rosa Rius	Exposito	30	Francesc Rius Mas	36
1931	D	Anna Rius	Exposito	36	Francesc Rius Mas	43

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça	
1908	Magdalena Magrané	Juanpere	23	soltera	Mas del Morenet	Josep Esteve Juncosa	29	solter	Viu a l'Arbol
1915	Enskia Magrané	Juanpere	25	soltera	Mas del Morenet	Alfred Olivé Estribell	28	solter	Cal Fabronenc
1918	Mercè Magrané	Juanpere	22	soltera	Mas del Morenet	Pere Magrané Roig	28	solter	Viu a l'Arbol
1942	Irene Rius	Estribell	20	soltera	Mas del Morenet	Enric Fort Valverdu	33	solter	Viu a Mont-rail

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

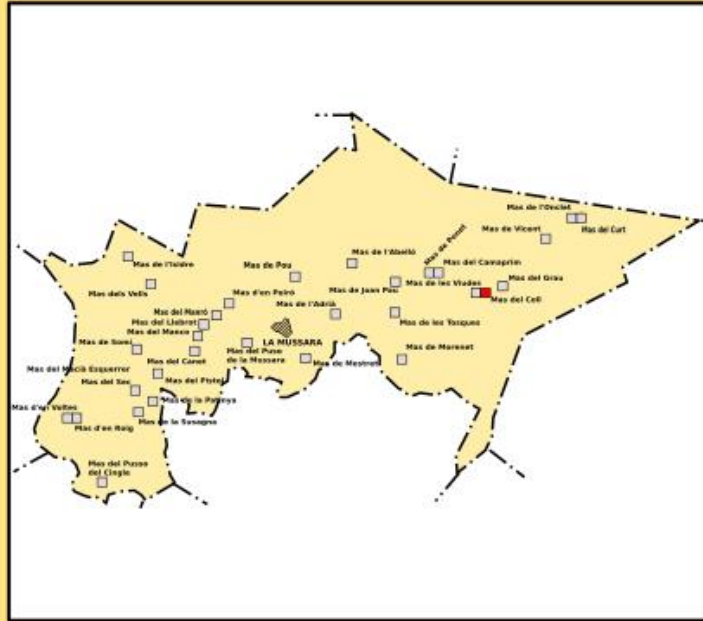
DEFUNCIÓ

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen	
1878	H	Rafael Huguet	Juanpere	66	C	Misema	Mas del Morenet	Mas del Morenet	Vilaplana
1881	D	Catalina Huguet	Huguet	1	S	Agnes	Mas del Morenet	Mas del Morenet	la Mussara
1883	D	Teresa Estribell	Arguera	63	V	Asma	Mas del Morenet	Mas del Morenet	la Mussara
1888	H	Lluís Huguet	Fuguet	0	S	Comipat	Mas del Morenet	Mas del Morenet	la Mussara
1923	H	Pere Magrané	Ribert	96	V	Mal de pedra	Mas del Morenet	Mas del Morenet	Mont-rail
1916	D	Rosa Cavallé	Prats	35	C	Mort en el part	Mas del Morenet	Mas del Morenet	Mont-rail
1938	H	Josep Esteve	Magrané	28	S	Guernica (12 set 1938)	Mas del Morenet	la Mussara	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

49. MAS DEL COLL

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Formava un sol edifici amb el mas de les Viudes. Situat al Coll, sota la Serra de la Torre, a pocs metres de l'encreuament de la carretera que puja de Vilaplana cap a Prades i la que va cap a Mont-ral.

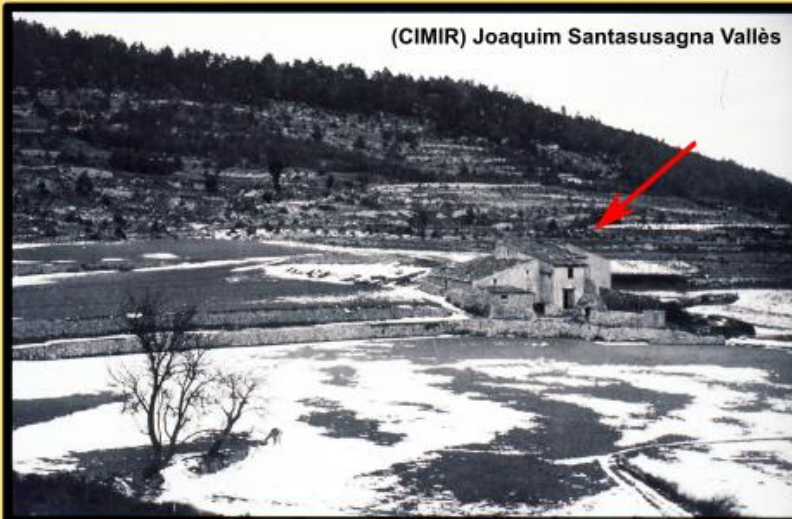
ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència escrita de l'existència del mas data del 2 de juliol de 1775, quan en el llibre de matrimonis de la parròquia s'anota el casament de Maria Cavaller Roig resident en aquest mas, R. Amigó (2006).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1943, quan Sebastià Magrané Juanpere, únic ocupant, marxà cap a Vilaplana. Tot i això segons el padró d'habitants del 31 de desembre de 1960, consta que hi estava empadronat i a més s'indica que hi viu habitualment Josep Rosés Masdéu, casat i de quaranta-set anys.

El mas era propietat de Salvador Rosés Masdéu que vivia a Reus.

(CIMIR) Joaquim Santasusagna Vallès

Joan Serra Ferré (2004)

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1879	D	Maria Cavallé Guasch	Teresa Guasch Pellicé		Josep Cavallé Feliu	30
1881	H	Batista Cavallé Guasch	Teresa Guasch Pellicé		Josep Cavallé Feliu	32
1897	D	Maria Rosés Cavallé	Rosa Cavallé Roig		Simeó Rosés Masdéu	
1914	D	Dolors Masdéu Robert	Felicia Robert Estivill	21	Joan Masdéu Cavallé	26
1915	H	Josep Masdéu Robert	Felicia Robert Estivill	24	Joan Masdéu Cavallé	29
1921	D	Maria Rosés Masdéu	Maria Masdéu Cavallé	32	Salvador Rosés Masdéu	38

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1901	Antonia Juanpere Olivé	23	soltera	Mas del Coll	Isidre Juanpere Rosés	25	solter	Ca l'Estíbar
1902	Maria Rosés Masdéu	28	soltera	Mas del Coll	Eloi Robustà Ferran	29	solter	Viu a l'Espuga de Francolí
1934	Teresa Marsal Masdéu	22	soltera	Mas del Canet	Ramon Magrané Juanpere	28	solter	Mas del Coll

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

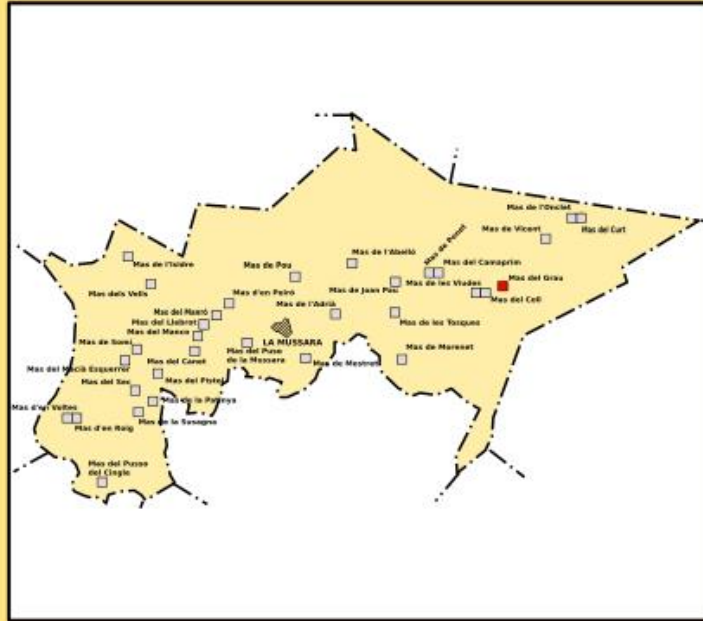
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1903	D	Carme Rosés Masdéu	8	S	Difèria, Gamolís	Mas del Coll	l'Alboc	l'Alboc
1904	D	Carme Ausgóns Magrané	4	S	Difèria, Gamolís	Mas del Coll	Alboc	Alboc
1906	H	Domingo Rosés Martorell	62	C	Constipat	Mas del Coll	Mas del Coll	la Mussara
1908	H	Victori Rosés Masdéu	31	S	Gastroenteritis	Mas del Coll	Mas del Coll	la Mussara
1916	H	Josep Marsal Robert	0	S	Infecció intestinal	Mas del Coll	Mas del Coll	la Mussara
1923	D	Francesca Estéva Magrané	6	S	Tau Fèrria (Cisqualche)	Mas del Coll	Monestir de Montserrat	Monestir de Montserrat
1924	H	Ramon Magrané Martí	70	C	Apoplegia	Mas del Coll	Mas del Coll	Arbol
1934	H	Clement Magrané Juanpere	42	C	Suïcidi	Mas del Coll	Mas del Coll	la Mussara
1941	D	Josepa Juanpere Juanpere	71	V	Urèmia	Mas del Coll	Mas del Coll	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

50. MAS D'EN GRAU

ALTRES NOMS:

Segons R. Amigó (1963) en alguna ocasió algú l'anomena mas del Cases, pel propietari que tenia a meitats del segle XX.

SITUACIÓ:

A poca distància del mas del Coll, a tocar de la carretera de Mont-ral, era una de les masies més importants del terme.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat, té una torre rodona amb merlets adossada de construcció moderna. Segons R. Amigó (2006) el mas podria ser el que surt anomenat a una sentència de 1496 com a Mas de Joan Guerau. El mas fins fa pocs anys gaudia d'una imponent portalada adovellada que portava la data de 1731 (J. Serra 2007).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1946, quan la família de Salvador Magrané Juanpere, formada per cinc persones marxà cap a Reus.

El mas era propietat de Pau Cases que vivia a Reus.

(...) és una bella masia de muntanya, gran i folgada. A dos minuts d'aquesta masia es troba la font, amb un bassal que recull la seva aigua(...)

J. Iglesias, J. Santasusagna 1930.

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

Josep Aymami (anys 80)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1882	H	Joan Boldó Balaña	Filomena Balaña Abelló	20	Joan Boldó March	37
1884	H	Josep Boldó Balaña	Filomena Balaña Abelló	22	Joan Boldó March	37
1886	D	Antonia Pocanull	Juanpere Maria Juanpere Fortuny	26	Ramon Pocanull Balaña	28
1886	D	Rosa Pocanull	Llort Maria Llort Pocanull	26	Joan Pocanull Balaña	28
1887	D	M ^a Dolors Pocanull	Juanpere Maria Juanpere Fortuny	27	Ramon Pocanull Balaña	28
1888	D	Carme Pocanull	Llort Maria Llort Pocanull	27	Joan Pocanull Balaña	28
1889	D	Maria Pocanull	Juanpere Maria Juanpere Fortuny	29	Ramon Pocanull Balaña	28
1890	D	M ^a Carme Boldó Balaña	Filomena Balaña Abelló	28	Joan Boldó March	43
1890	D	Francesca Pocanull	Llort Maria Llort Pocanull	28	Joan Pocanull Balaña	28
1892	D	Maria Cavallé Estivill	Francesca Estivill Juanpere	23	Pere Cavallé Corfís	27
1893	D	Maria Boldó Balaña	Filomena Balaña Abelló	31	Joan Boldó March	46
1934	D	Teresa Magrané Cabré	Francesca Cabré Pàmies	27	Salvador Magrané Juanpere	29
1937	H	Isidre Magrané Cabré	Francesca Cabré Pàmies	28	Salvador Magrané Juanpere	32
1937	H	Josep Magrané Cabré	Francesca Cabré Pàmies	28	Salvador Magrané Juanpere	32
1938	H	Salvador Magrané Cabré	Francesca Cabré Pàmies	31	Salvador Magrané Juanpere	33

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1912	Maria Boldó Balaña	18	soltera	Mas d'en Grau	Pasqual Abelló Magrané	25	solter	Mas de l'Abelló

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

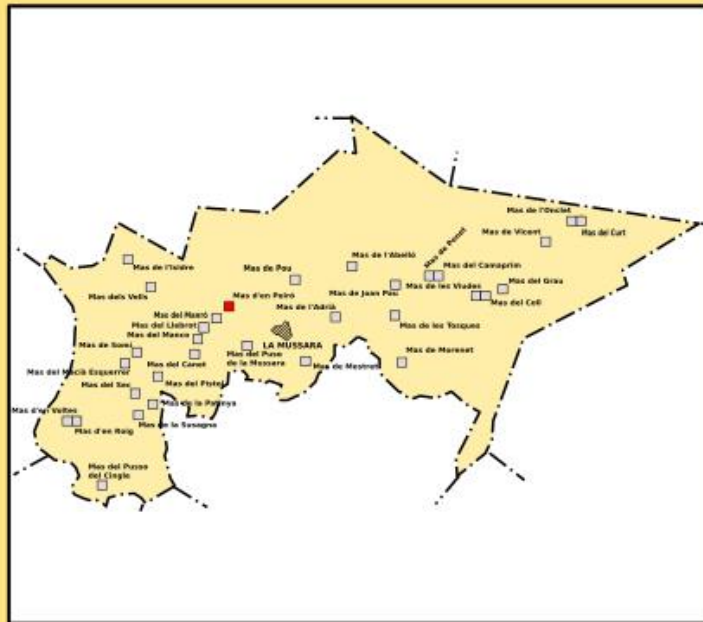
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1879	H	Antoni Rog Magrané	21	S	(Sense dades)	Mas de l'Abelló	Mas d'en Grau	la Mussara
1884	D	Maria Corfís Abelló	71	V	(Sense dades)	Mas d'en Grau	Mas d'en Grau	la Mussara
1895	H	Marcé i Boldó Balaña	8	S	Difèria, Ganxillo	Mas d'en Grau	Mas d'en Grau	la Mussara
1912	H	Joan Boldó March	65	C	Constipac	Mas d'en Grau	Mas d'en Grau	Capellonís
1930	D	Antònia Juanpere Juanpere	28	S	Endocarditis	Mas d'en Grau	Mas d'en Grau	la Mussara
1937	H	Josep Magrané Cabré	4	S	Tos Farina (Cogneliche)	Mas d'en Grau	Mas d'en Grau	la Mussara
1938	H	Salvador Magrané Juanpere	35	C	Fendes de Guerra	En el front	Mas d'en Grau	la Mussara
1940	D	Teresa Magrané Cabré	6	S	Difèria, Ganxillo	Mas d'en Grau	Mas d'en Grau	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

51. MAS D'EN PEIRÓ

ALTRES NOMS:

Al Registre Civil també hi surt anomenat com a mas de la Font, mas del Joan de la Font i mas de Joan Peiró.

SITUACIÓ:

Aguaita sobre el barranc de la Font, a poca distància de la carretera de l'Arbolí. A mig camí entre aquest mas i el poble hi havia la font que abastia d'aigua les cases del llogaret.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. A una sentència de 1496 surt anomenat un Mas d'en Peiró al terme de la Mussara (R. Amigó, 2006)

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1926, quan la família d'Isidre Olivé Roig, formada per dues persones, marxà primer cap a cal Rafael i després cap a Vilaplana.

El mas era propietat de Rufi Estivill Esteve.

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

Joan Serra Ferré (2004)

Joan Serra Ferré (2004)

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura		Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1885	D	Càndida	Estrvill Esteve	Mania Esteve Mestres	24	Joan Estvill Valverdú	31
1887	H	Joan	Estrvill Esteve	Mania Esteve Mestres	26	Joan Estvill Valverdú	33
1892	D	Serafina	Estrvill Esteve	Càndida Esteve Mestre	25	Joan Estvill Valverdú	43
1893	H	Maria	Roig Juaquim	Dolors Juaquim Bonet	27	Martí Roig Estvill	46
1895	D	Dolors	Estrvill Esteve	Càndida Esteve Mestre	28	Joan Estvill Valverdú	46
1895	H	Josep	Roig Juaquim	Dolors Juaquim Bonet	29	Martí Roig Estvill	46
1899	H	Rufi	Estrvill Esteve	Càndida Esteve Mestre	32	Joan Estvill Valverdú	52
1901	H	Oleguer	Estrvill Esteve	Càndida Esteve Mestre	38	Joan Estvill Valverdú	54
1906	H	Josep	Estrvill Esteve	Càndida Esteve Mestre	41	Joan Estvill Valverdú	57
1921	D	Maria	Olivé Estvill	Dolors Estvill Esteve	25	Isidre Olivé Roig	26
1923	H	Josep	Olivé Estvill	Dolors Estvill Esteve	28	Isidre Olivé Roig	28

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1913	Rosa Estvill Esteve	27	soltera	Mas d'en Peiró	Francesc Juaquim Nadal	31	solter	Mas d'en Voltes
1915	Engracia Exposito	21	soltera	Mas d'en Peiró	Francesc Rius Mas	27	solter	Mas del Manó
1920	Dolors Estvill Esteve	24	soltera	Mas d'en Peiró	Isidre Olivé Roig	24	solter	Cal Ferré
1926	Carme Valverdú Juaquim	19	soltera	Mas d'en Rog	Rufi Estvill Esteve	27	solter	Mas d'en Peiró

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

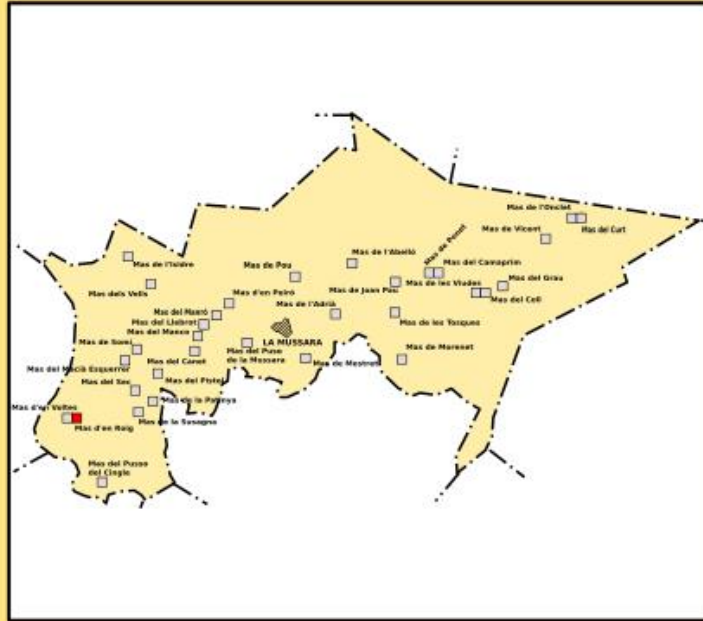
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1884	D	Francesca Masóu Rucasens	28	C	Atrofia muscular	Mas d'en Peiró	Mas d'en Peiró	l'Arbolí
1893	D	Serafina Estvill Esteve	0	S	Difèria, Gambrús	Mas d'en Peiró	Mas d'en Peiró	la Mussara
1894	H	Josep Gras Rius	0	S	Difèria, Gambrús	Mas d'en Peiró	Mont-ral	Mont-ral
1896	D	Dolors Juaquim Bonet	30	C	Tuberculosis	Mas d'en Peiró	Mas d'en Peiró	Arbolí
1904	H	Joan Estvill Batalla	88	V	(Sense dades)	Mas d'en Peiró	Mas d'en Peiró	la Mussara
1912	D	Càndida Esteve Mestre	45	C	Nalitis crònica difusa	Mas d'en Peiró	Mas d'en Peiró	Vimbodí
1920	H	Joan Estvill Valverdú	72	V	Arteriosclerosis	Mas d'en Peiró	Mas d'en Peiró	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

52. MAS D'EN ROIG

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Situat sota la Punta del Sec, aguaita sobre el Barranc de l'Esquerrer. Forma un sol edifici amb el mas d'en Voltes i es troba a poca distància del límit de terme amb l'Arbolí.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. El primer cop que surt anomenat és al 1876 quan s'inscriu al Registre Civil el naixement de Salvador Juanpere Agustençh.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1931, quan la família de Jaume Vallverdú Magrané, formada per quatre persones, marxà cap a Alforja.

El mas era propietat d'un tal Franquet d'Ulldemolins.

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1876	H	Salvador Juanpere Agustençh	Antonia Agustençh Bonet	26	Pere Juanpere Ciment	29
1878	D	Rosa Juanpere Agustençh	Antonia Agustençh Bonet	28	Pere Juanpere Ciment	31
1881	D	Esperança Juanpere Agustençh	Antonia Agustençh Bonet	31	Pere Juanpere Ciment	34
1883	D	Maria Juanpere Agustençh	Antonia Agustençh Bonet	33	Pere Juanpere Ciment	36
1888	H	Pere Juanpere Agustençh	Antonia Agustençh Bonet	38	Pere Juanpere Ciment	40
1889	D	Teresa Juanpere Roig	Dolors Roig Estivill		Josep Estivill Juanpere	
1891	D	Maria Juanpere Juanpere	Francesca Juanpere Juanpere	26	Domingo Juanpere Rosés	28
1893	D	Maria Juanpere Juanpere	Francesca Juanpere Juanpere	28	Domingo Juanpere Rosés	30
1896	H	Xavier Juanpere Juanpere	Francesca Juanpere Juanpere	40	Domingo Juanpere Rosés	33
1900	D	Geitrudds Juanpere Juanpere	Francesca Juanpere Juanpere	35	Domingo Juanpere Rosés	37
1901	D	Rosa Juanpere Juanpere	Francesca Juanpere Juanpere	33	Domingo Juanpere Rosés	36
1907	H	Macià Juanpere Juanpere	Francesca Juanpere Juanpere	40	Domingo Juanpere Rosés	41
1929	H	Josep Estivill Vallverdú	Carme Vallverdú Juanpere	22	Rufi Estivill Esteve	30

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1916	Elena Abelló Vilalta	21	soltera	Mas de l'Abelló	Pere Juanpere Agustençh	28	viudo	Mas d'en Roig
1922	Geitrudds Juanpere Juanpere	22	soltera	Mas d'en Roig	Andreu Robert Abelló	25	solter	Ca l'Andreu
1924	Rosa Juanpere Juanpere	22	soltera	Mas d'en Roig	Pere Cavallé Estivill	24	solter	Mas de l'Onclat
1926	Carme Vallverdú Juanpere	19	soltera	Mas d'en Roig	Rufi Estivill Esteve	27	solter	Mas d'en Pinedó

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

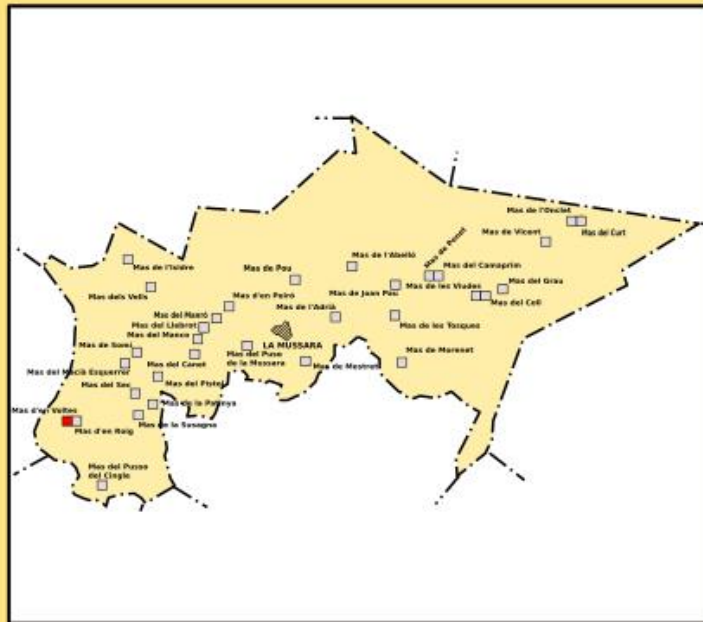
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1929	H	Josep Estivill Vallverdú	0	S	Tètanus	Mas d'en Roig	Mas d'en Roig	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

53. MAS D'EN VOLTES

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Situat sota la Punta del Sec, aguaita sobre el Barranc de l'Esquerrer. Forma un sol edifici amb el mas d'en Roig i es troba a poca distància del límit de terme amb l'Arbolí.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. El primer cop que surt anomenat és al 1877 quan s'inscriu al Registre Civil el naixement de Teresa Juampere Nadal.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1924, quan hi morí Josep Juampere Grifoll (lo Jaio Voltes). Segons el Registre Civil aquest òbit es produí el 1926. No tornà a ser habitat.

El mas era de propietat.

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1877	D	Teresa Juampere Nadal	Rosa Nadal Aguiló	25	Josep Juampere Grifoll	29
1880	H	Juan Juampere Nadal	Rosa Nadal Aguiló	28	Josep Juampere Grifoll	32
1882	H	Francesc Juampere Nadal	Rosa Nadal Aguiló	30	Josep Juampere Grifoll	34
1884	H	Salvador Juampere Nadal	Rosa Nadal Aguiló	32	Josep Juampere Grifoll	37
1888	D	Mercè Juampere Nadal	Rosa Nadal Aguiló	36	Josep Juampere Grifoll	41
1890	H	Victori Juampere Nadal	Rosa Nadal Aguiló	38	Josep Juampere Grifoll	42
1893	H	Zacarias Juampere Nadal	Rosa Nadal Aguiló	41	Josep Juampere Grifoll	45

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Dona	Edat d.	Estat	Adreça	Home	Edat h.	Estat	Adreça
1901	Maria Rosa Juampere Nadal	24	soltera	Mas d'en Voltes	Jaume Valverós Magranó	26	solter	Mas del Puig del Cingle
1902	Marganta Robert Juampere	24	soltera	Ca l'Albani	Juan Juampere Nadal	25	solter	Mas d'en Voltes
1906	Teresa Juampere Nadal	26	soltera	Mas d'en Voltes	Josep Carata Isern	37	solter	Vila a Pineda
1913	Rosa Estell Estell	27	soltera	Mas del Puig	Francesc Juampere Nadal	31	solter	Mas d'en Voltes
1914	Mercè Juampere Nadal	26	soltera	Mas d'en Voltes	Josep Batallà Agustench	32	solter	Ca la Mont-rata

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

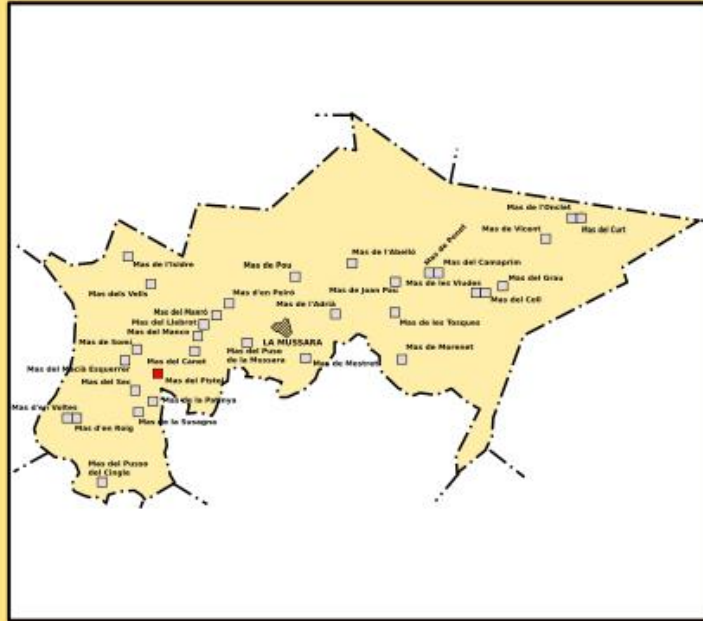
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1890	D	Gertrudis Grifoll Barberà	72	C	Gastritis	Mas d'en Voltes	Mas d'en Voltes	Alforja
1890	H	Juan Juampere Rosés	77	V	Apoplegia	Mas d'en Voltes	Mas d'en Voltes	la Mussara
1891	H	Juan Juampere Abelló	77	V	"Onsacera"	Mas d'en Voltes	Mas d'en Voltes	la Mussara
1894	H	Victori Juampere Nadal	4	S	Difèria, Gambrú	Mas d'en Voltes	Mas d'en Voltes	la Mussara
1922	D	Rosa Nadal Aguiló	70	C	Arteriosclerosis	Mas d'en Voltes	Mas d'en Voltes	Arbolí
1926	H	Josep Juampere Grifoll	80	V	Arteriosclerosis	Mas d'en Voltes	Mas d'en Voltes	Arbolí

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

54. MAS DE PISTOL

ALTRES NOMS:

SITUACIÓ:

Situat a la Cingla, l'antic tramat del camí dels Garrigots hi passava a tocar. Es troba a prop del camí dels Masos. Tenia una font de molta anomenada coneguda com a Font del Pistol o del Gaspes que enviava la seves aigües a una bassa que permetia regar un parell de parcel·les de verdura.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. El primer cop que surt anomenat és al 1876 quan s'inscriu al Registre Civil la defunció de Francesca Rosés Fort.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003) el mas quedà totalment abandonat el 1944, quan la família de Domingo Juanpere Musté, formada per set persones, marxà cap Vilaplana. Tot i això el 1946, al Registre s'inscriu la defunció de Maria Musté Cavallé. Manent informa en el seu treball que pujaven i baixaven de Vilaplana per cuidar les terres i menar el bestiar. Tenien un bover que els ajudava i és possible que aquesta mort es produís en alguna de les visites al mas.

El mas era de propietat.

(...) situat en un petit replà de cara a la barrancada. És habitat i rodejat de conreu; que arriben des de vora el mas fins gairebé al capdamunt de la serra (...) tenia bassa per regar els camps (...)

J. Iglesias ; J. Santasusagna (1930)

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1925	D	Carme Juanpere Isem	Concepció Isem Mas	22	Domingo Juanpere Musté	25
1927	D	Concepció Juanpere Isem	Concepció Isem Mas	24	Domingo Juanpere Musté	27
1929	D	Andrea Juanpere Isem	Concepció Isem Mas	26	Domingo Juanpere Musté	28

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

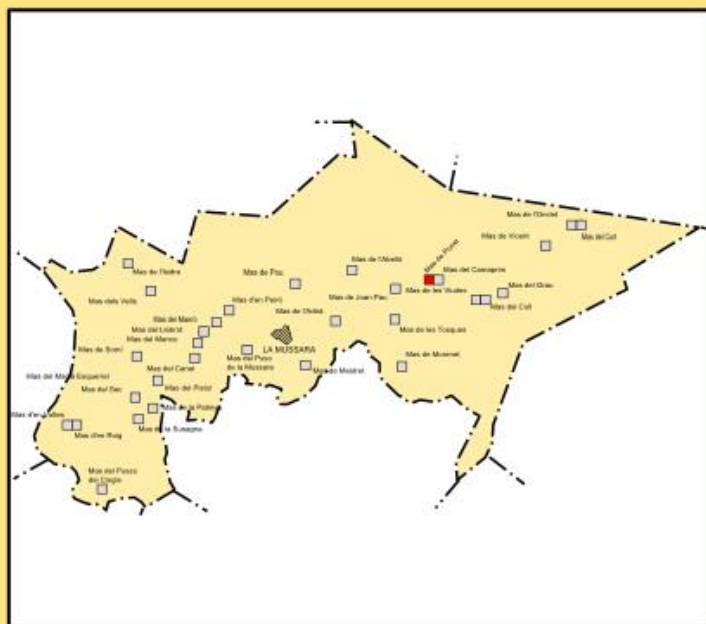
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1876	D	Francesca Rosés Fort	63	V	(Sense dades)	Mas del Pistol	Mas del Pistol	la Mussara
1882	H	Antoni Juanpere Matorrell	16	S	Gastritis	Mas del Pistol	Mas del Pistol	la Mussara
1882	D	Teresa Juanpere Rosés	40	S	Gastritis	Mas del Pistol	Mas del Pistol	la Mussara
1887	D	Florentina Juanpere Rosés	50	S	Virosis crònica	Mas del Pistol	Mas del Pistol	la Mussara
1907	D	Teresa Matorrell Juncosa	76	C	Accident vascular cerebral	Mas del Pistol	Mas del Pistol	Arbolí
1911	H	Joan Juanpere Valverde	79	V	Càncer	Mas del Pistol	Mas del Pistol	la Mussara
1946	D	Carme Musté Cavallé	68	C	Insuficiència mitral	Mas del Pistol	Mas del Pistol	Mont-ral

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

55. MAS DE PONET

ALTRES NOMS:

També anomenat Mas de Porroi.

SITUACIÓ:

Situat al peu de la Serra del Bosc, formaven un sol edifici amb el mas del Camaprim, la moderna carretera que puja de Vilaplana passa a tocar de les restes de l'antiga façana, a mig camí entre el mas de l'Abelló i Mas del Coll.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Ben just se'n coneixen un parell de carreus. No es troben referències escrites d'aquest mas.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), no hi havia record d'haver-hi vist viure-hi mai ningú. Segons R. Amigó (1963) el mas fou el primer a ser abandonat, uns cent-cinquanta anys enrere (principis del segle XIX).

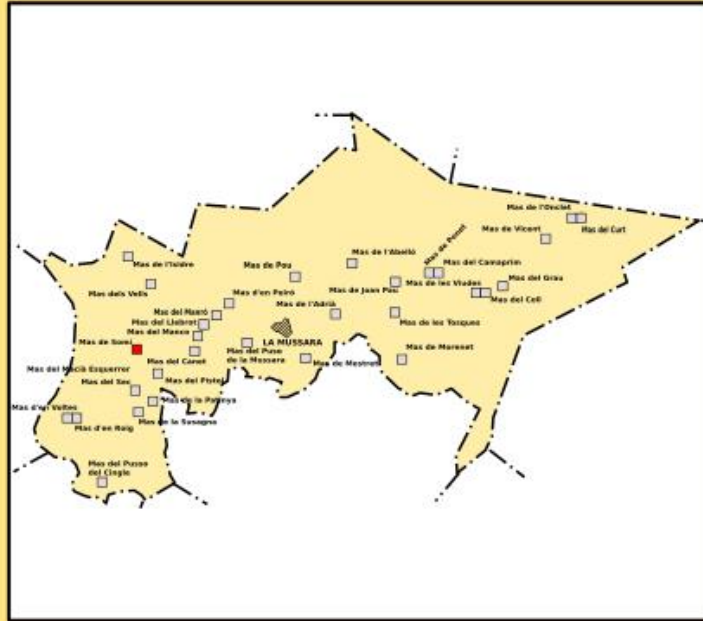

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

Sense dades.

56. MAS DE SOMÍ

ALTRES NOMS:

Al Registre Civil també hi surt esmentat com a Mas del Macià Xollat.

SITUACIÓ:

A la Cingla, una mica elevat sobre l'antic camí dels Masos i aguantant sobre la vall dels Garrigots. Molt a prop hi ha les restes del mas del Macià Esquerrer, que era l'antiga casa familiar i que en les últimes èpoques els servia de corral.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Està totalment enrunat. La primera referència del mas data de 1883, quan s'inscriu al Registre Civil el naixement de Celestí Juanpere Juanpere.

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), quedà totalment abandonat el 1945, quan la família de Macià Juanpere Juanpere, formada per cinc persones marxà primer cap a ca l'Agustench i després cap a Vilaplana. Tot i això al Registre Civil consta que en aquest mas hi morí Francesc Serdà Ventura el 1948.

El mas era de propietat.

(...) el mas de Somí es deixa a la dreta. Es passa a tocar de les ruïnes d'un corral. Damunt del mas hi ha l'era, pel costat de la qual correr el camí (··) Diu que tenia una font d'aigua rica i abundosa (...)

J. Iglesias ; J. Santasusagna (1930)

Mas del Somí. La Mussara. Foto cedida: MACIÀ JUANPERE

Joan Serra (2016)

Joan Serra (2016)

Joan Serra (2016)

Joan Serra (2016)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura	Nom de la mare	Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1883	H	Celestí Juanpere Roig	Dolors Roig Estivill	21	Saturní Juanpere Rius	29
1885	H	Joan Juanpere Roig	Dolors Roig Estivill	23	Saturní Juanpere Rius	31
1888	H	Joan Juanpere Roig	Dolors Roig Estivill	26	Saturní Juanpere Rius	34
1892	D	Ursesina Juanpere Roig	Dolors Roig Estivill	30	Saturní Juanpere Rosés	38
1933	D	Francesca Juanpere Altés	Rosa Altés Olivé	21	Macià Juanpere Juanpere	26
1935	D	Angeleta Juanpere Altés	Rosa Altés Olivé	23	Macià Juanpere Juanpere	28
1937	D	Mania Juanpere Altés	Rosa Altés Olivé	25	Macià Juanpere Juanpere	30

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

CASAMENTS

Any	Nom dona	Edat d.	Estat	Adreça	Nom home	Edat h.	Estat	Adreça
1891	Francesca Juanpere Juanpere	24	soltera	Via a la Mussara	Domingo Juanpere Rosés	24	solter	Mas d'en Somí
1915	Macià Juanpere Juanpere	23	soltera	Mas de Somí	Josep Olivé Estivill	25	solter	Cal Fabronenc
1915	Antonia Juanpere Juanpere	22	soltera	Mas de Somí	Salvador Olivé Roig	27	solter	Cal Ferré

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

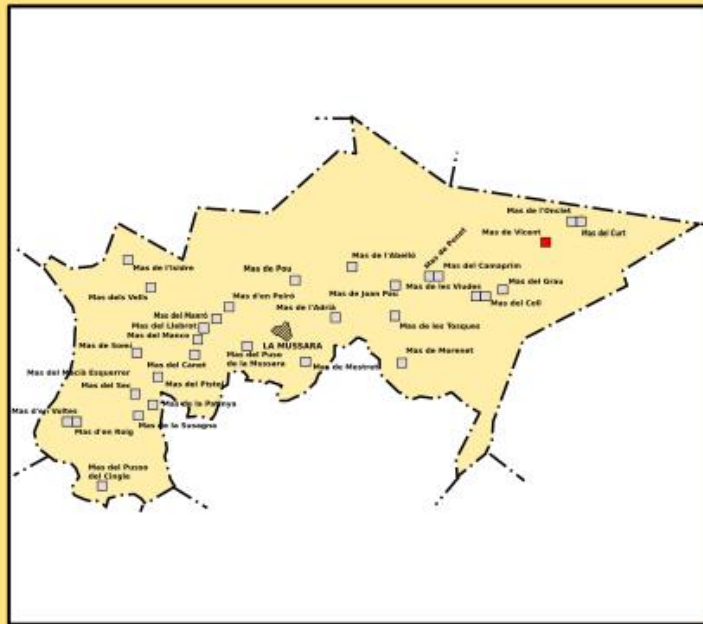
DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1866	H	Celestí Juanpere Roig	4	S	Difèria, Garrotillo	Mas de Somí	Mas de Somí	la Mussara
1888	H	Joan Juanpere Roig	0	S	Difèria, Garrotillo	Mas de Somí	Mas de Somí	la Mussara
1890	H	Joan Juanpere Roig	2	S	Difèria, Garrotillo	Mas de Somí	Mas de Somí	la Mussara
1901	H	Lluís Juanpere Estivill	1	S	Angeles	Mas de Somí	Mas de Somí	la Mussara
1908	H	Macià Juanpere Estivill	38	V	Mort natural	Mas de Somí	Mas de Somí	la Mussara
1927	D	Francesca Juanpere Juanpere	71	C	Tubercel·losis	Mas de Somí	Mas de Somí	la Mussara
1948	H	Francesc Serdà Ventura	78	V	Cancer	Mas de Somí	Mas de Somí	Tivissa

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

57. MAS DE VICENT

ALTRES NOMS:

En alguna ocasió també se l'anomena mas de Vicenç.

SITUACIÓ:

Situat entre el mas del Grau i mas de l'Onclet, als peus de la Serra de Vicent i a tocar de la carrera de Mont-ral.

ESTAT I HISTÒRIA DE LA CASA:

Manté part de la teulada, si bé la façana principal es va esfondrar el 2015. La primera notícia que tenim del mas data del 5 de febrer de 1773 quan la parella formada per Raimunda Gaset i Salvador Cavaller Boquer hi van tenir una criatura (R. Amigó, 2006).

PROCÉS D'ABANDÓ:

Segons A. Manent (2003), el mas quedà totalment abandonat el 1946, quan la família de Josep Balañà Cavallé (de cal Ponus de Capafonts), formada per cinc persones, marxà cap a Reus.

El mas era propietat de Josep Abelló, que també posseïa el mas de l'Onclet. L'actual propietari (2016) és Joan Civil d'Alforja que hi ha instal·lat un ramat de vaques.

Fons Ajuntament de Vilaplana (anys 70)

Joan Serra Ferré (estiu 2014)

Joan Serra Ferré (2004)

Joan Serra Ferré (2004)

DADES DEL REGISTRE CIVIL:

NAIXEMENTS

Any	Sexe	Nom de la criatura		Nom de la mare		Edat m.	Nom del Pare	Edat p.
1876	D	Rosa	Cavallé	Cavallé	Rosa Cavallé		Josep Cavallé	33
1878	D	Teresa	Cavallé	Cavallé	Rosa Cavallé		Josep Cavallé	35
1932	D	Adelaida	Olivé	Martorell	Maria Martorell Martorell	21	Josep Olivé Rius	32
1933	D	Maria	Estivill	Rius	Maria Rius Besora	24	Josep Estivill Rius	28
1934	H	Albert	Olivé	Martorell	Rosa Martorell Martorell	32	Enric Olivé Rius	39
1934	D	Dolors	Estivill	Rius	Maria Rius Besora	26	Josep Estivill Rius	30
1934	H	Josep	Olivé	Martorell	Maria Martorell Martorell	24	Josep Olivé Rius	34
1935	H	Eduard	Olivé	Martorell	Maria Martorell Martorell	23	Josep Olivé Rius	35

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

DEFUNCIONS

Any	Sexe	Nom	Edat	Estat	Causa de la defunció	Lloc	Adreça	Lloc d'origen
1895	D	Maria Juanepe Agutench	1	S	Gastritis	Mas de Vicent	Mas de Vicent	la Mussara
1891	D	Rosa Juanepe Agutench	14	S	Tífus	Mas de Vicent	Mas de Vicent	la Mussara
1933	D	Rosa Rius Martorell	80	V	Mort natural	Mas de Vicent	Mas de Vicent	La Febró
1934	H	Albert Olivé Martorell	0	S	Edema pulmonar	Mas de Vicent	Mas de Vicent	la Mussara

Font: Registre Civil de la Mussara, Ajuntament de Vilaplana

Elaborat: Joan Serra Ferré (2015)

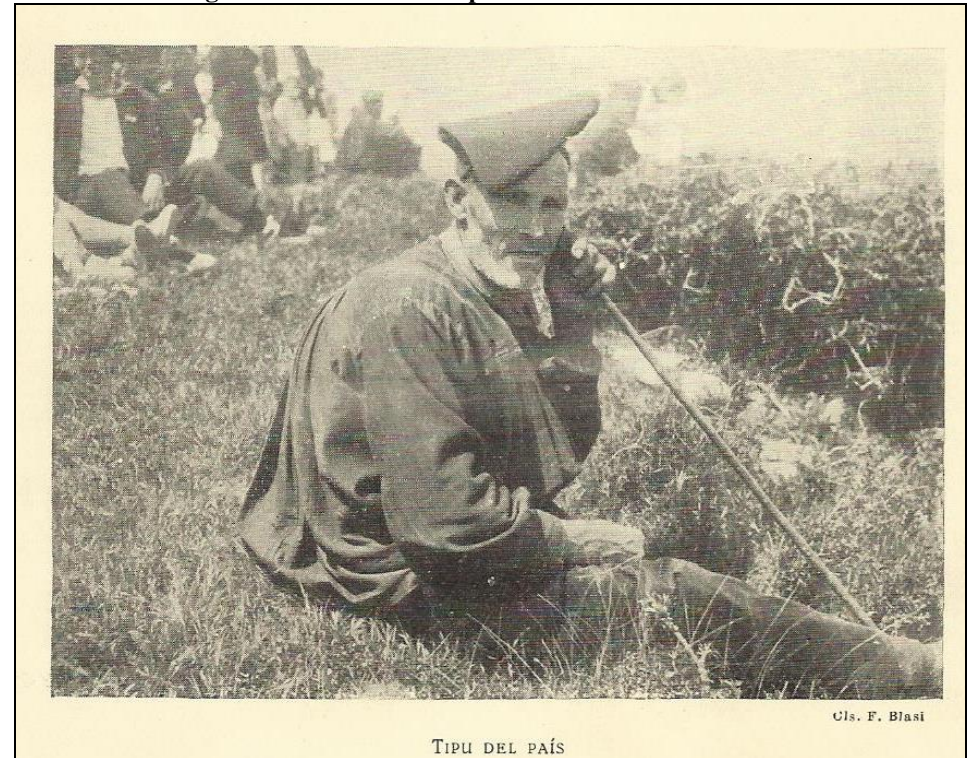
III- RECULL D'IMATGES

Fig. 58- Una àvia bressolant una criatura a la Mussara, 1926.

Imatge: (CEC) Blasi Vallespinosa, Francesc.

Fig. 59- Mussarenc en l'aplec sardanista de 1928.

Imatge: (CEC) F. Blasi.

Fig. 60- La Mussara. Vida al camp.

Imatge: (CIMIR) Borràs Sotorra, Eduard (1910).

Fig. 61- Grup d'excursionistes a la Mussara.

Imatge: (CIMIR) Borràs Sotorra, Eduard (1923).

Fig. 62- La Mussara des del damunt del camí de les Tosques.

Imatge: (CIMIR) Santasusagna Vallès, Joaquim, anys 30.

Fig. 63- La Mussara, cases vora el bassot.

Imatge: (CEC) Falaqué i Gil, Rossend, març de 1926.

Fig. 64- La Mussara, ruïnes de ca l'Estevenet.

Imatge: Josep Aymamí, anys 70-80.

Fig. 65- La Mussara, des de ca l'Estudiant.

Imatge: Josep Aymamí, anys 70-80.

Fig. 66- La Mussara, Església i bassa.

Imatge: Josep Aymamí, anys 70-80.

Fig. 67- La Mussara, Església, bassa seca i cavalls.

Imatge: Josep Aymamí, anys 70-80.

Fig. 68- La Mussara, abeurant la mula al bassot.

Imatge: (CEC) Maymó Duarte, Antoni (entre 1945 i 1969).

Fig. 69- La Mussara, un ramat vora el bassot.

Imatge: (CEC) Maymó Duarte, Antoni (entre 1945 i 1969).

Fig. 70- La Mussara, ca l'Agustenç i cal Pere Rafael reflectides al bassot.

Imatge: (CEC) Estasen i Pla, Lluís (entre 1918 i 1927).

Fig. 71- La Mussara, el bassot glaçat.

Imatge: (CEC) Estasen i Pla, Lluís (entre 1918 i 1927).

Fig. 72- El Bassot de la Mussara, anys 70.

Imatge: Ajuntament de Vilaplana.

Fig. 73- El Xalet des de l'interi de l'església.

Imatge: (CEC) Bergnes Serrallarg, Antoni, any 1926.

Fig. 74- Creus de l'Església de la Mussara.

CREU PARROQUIAL DE LA MUSSARA
(CL. DEL SR. J. XICART)

Placa Wellington anti Screen 6 x 13.-Exposició 1 según a plé sol a les 10 del matí. - Distància 2 metres, foco 2. Aparell Gaumont.

Imatge: (CEC) Sr. Xicart, anys 20.

Fig. 75- El mas de l'Abelló.

Imatge: Ajuntament de Vilaplana., anys 70-80 .

Fig. 76- El mas de l'Abelló.

Imatge: Ajuntament de Vilaplana., anys 70-80 .